

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan J. Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO	GOVERNANCE AND AUDIT COMMITTEE
DYDD MAWRTH, 26 GORFFENNAF 2022 am 2:00 y. p.	TUESDAY, 26 JULY, 2022 at 2:00 p.m.
YSTAFELL BWYLLGOR 1 AC YN RHITHIOL DRWY ZOOM	COMMITTEE ROOM 1 AND VIRTUALLY VIA ZOOM
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Geraint Bebb, Neville Evans, Dyfed Wyn Jones, Eyrn Morris (*Diprwy Gadeirydd*),
Margaret M. Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Dafydd Roberts

LLAFUR CYMRU/WELSH LABOUR

Keith Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Liz Wood

AELODAU LLEYG / LAY MEMBERS

Dilwyn Evans (*Cadeirydd*), William Parry, Sharon Warnes, Michael Wilson

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

R H A G L E N

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL (Tudalennau 1 - 8)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 29 Mehefin, 2022.

3 ADOLYGIAD O'R ADRODDIAD HUNAN-ASESIAD BLYNYDDOL DRAFFT

(Tudalennau 9 - 42)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid.

4 DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL DRAFFT 2021/22 (Tudalennau

43 - 72)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid Corfforaethol.

5 DATGANIAD O'R CYFRIFON DRAFFT 2021/22 (Tudalennau 73 - 190)

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151.

6 ADOLYGIAD O'R BLAEN RAGLEN WAITH (Tudalennau 191 - 196)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion y Cyfarfod Rhithwir a gynhaliwyd 29 Mehefin 2022

YN BRESENNOL:	Mr Dilwyn Evans (Cadeirydd) (Aelod Lleyg) Y Cynghorydd Eyrn Morris (Dirprwy Gadeirydd) Y Cynghorwyr Geraint Bebb, Neville Evans, Dyfed W Jones, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Liz Wood. Aelodau Lleyg – Mr William Parry, Mrs Sharon Warnes, Mr Michael Wilson.
WRTH LAW:	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, Pennaeth Archwilio a Risg (MP), Prif Archwiliwr (NW), Swyddog Pwyllgor (MEH).
YMDDIHEURIADAU:	Pennaeth y Gwasanaethau Tai.
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Robin Williams (Aelod Portffolio dros Gyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer, Bethan Owen (Rheolwr y Gwasanaethau Cyfrifeg), Andrew Lewis (Uwch-archwiliwr Mewnol, Nia Rogers (Uwch-archwiliwr Mewnol). Mr Alan Hughes (Archwilio Cymru), Ms Yvonne Thomas (Archwilio Cymru), Mr Gareth Evans (Archwilio Cymru).

Croesawodd y Cadeirydd Aelodau'r Pwyllgor i gyfarfod cyntaf y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol a gynhaliwyd ym mis Mai. Croesawodd yr Aelodau Lleyg newydd i'r Pwyllgor hefyd.

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Ni ddaeth yr un i law.

2 **COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL**

Cyflwynwyd cofnodion y cyfarfodydd blaenorol a ganlyn a chadarnhawyd eu bod yn gywir:-

- Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd 19 Ebrill, 2022.
- Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd 31 Mai 2022.

Materion yn codi o gofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd 19 Ebrill, 2022:-

- Eitem 4 - Hunanasesiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o Arfer Da

Gofynnodd y Cadeirydd am eglurhad ynghylch y cyfeiriad a wnaed gan y byddai'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elwa o gael Swyddog Gwasanaethau Democraataidd wedi'i neilltuo iddo. Nododd fod Pennaeth Dros Dro'r Gwasanaethau Democraataidd wedi cadarnhau yn y cyfarfod y byddai'n trafod y gofynion gyda'r Pennaeth Archwilio a Risg ac y byddai'n adolygu'r sefyllfa bresennol a'r capasiti yn y Gwasanaethau Democraataidd i weld a fyddai modd darparu'r gwasanaeth. Ymatebodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod trafodaethau wedi'u cynnal ar y mater hwn a chan fod

swydd Pennaeth y Gwasanaethau Democraidd yn cael ei hysbysebu ar hyn o bryd, y byddai'n briodol aros am ganlyniad y broses recriwtio a chynnal trafodaethau wedi hynny fel bod modd penodi Swyddog Gwasanaethau Democraidd penodedig i'r Pwyllgor hwn.

3 ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 2020/21 – ADRODDIAD Y CADEIRYDD

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2020/2021 – adroddiad y Cadeirydd.

Dyweddodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen allweddol o fframwaith llywodraethu'r Cyngor. Ei swyddogaeth yw darparu adnodd annibynnol a lefel uchel i gefnogi gwaith llywodraethu da a rheolaeth ariannol gref a rhoi sicrwydd annibynnol i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu bod y fframwaith rheoli risg, y gwaith rheoli mewnol a chywirdeb yr adroddiadau cyllido a'r prosesau llywodraethu'n ddigonol. Mae canllawiau CIPFA yn nodi y dylai pwyllgorau archwilio adrodd yn rheolaidd ar eu gwaith i'r 'rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu' a chyflwyno adroddiad blynyddol o leiaf ar asesiad o'u perfformiad. Bydd yr Adroddiad Blynyddol yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn yn ei gyfarfod a gynhelir 13 Medi, 2022 er gwybodaeth. Nododd fod cyfansoddiad y Pwyllgor wedi newid, gyda thraean o'r Pwyllgor yn Aelodau Lleyg a'r Cadeirydd yn gorfod bod yn Aelod Lleyg. Mae adran cyfansoddiad a threfniadau'r adroddiad yn cyfeirio at Gylch Gorchwyl y Pwyllgor a'r eitemau y mae'r Pwyllgor wedi'u trafod yn unol â gofynion Cyfansoddiad y Cyngor. Cyfeiriodd at Dudalen 8 yr adroddiad - Rheoli'r Trysorlys ac yma amlygir adroddiadau y mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi'u derbyn gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 er mwyn cyflawni ei swyddogaeth fel rhan o Gylch Gorchwyl y Pwyllgor. Mae'r Adroddiad Blynyddol yn amlygu testun adroddiadau a gyflwynwyd gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, y cwestiynau a ofynnwyd gan y Pwyllgor a'r ymateb a dderbyniwyd wedi hynny gan y Swyddog a p'run a yw'r Pwyllgor wedi penderfynu derbyn yr adroddiadau.

Ychwanegodd y Pennaeth Archwilio a Risg ei bod yn ofynnol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilwyr gyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn. Cyfarfu'r Pwyllgor yn ffurfiol (cyfarfodydd rhithwir) ar naw achlysur, oedd yn cynnwys tri chyfarfod arbennig, i ystyried Datganiad Cyfrifon drafft a therfynol 2020/2021 ac adroddiad yr Archwilwyr Allanol ar y Datganiadau Ariannol (Adroddiad ISA 260). Mae aelodaeth a phresenoldeb mewn cyfarfodydd yn ystod 2021/2022 ynghlwm yn Atodiad A yr adroddiad. Cafodd aelodau'r Pwyllgor hyfforddiant ar ddeddfwriaeth newydd, arweiniad proffesiynol ac ymchwil a gellir gweld y presenoldeb yn Atodiad B yr adroddiad. Gofynnir i Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gwblhau hunanasesiad o'u gwybodaeth a'u sgiliau a fydd o gymorth i ddatblygu rhaglen hyfforddi ar gyfer anghenion hyfforddi a datblygu Aelodau'r Pwyllgor. Mae ystod eang o gysiau ar gael i'r Pwyllgor gyda rhai cysiau, yn orfodol yn unol â chyfrifoldeb Aelodau'r Pwyllgor h.y. Hyfforddiant Rheoli'r Trysorlys, GDPR. Nododd y cynhelir trafodaeth yn ystod yr haf gyda'r Cadeirydd ynghylch y sesiynau hyfforddi y cred sy'n orfodol i'r Pwyllgor.

Mewn ymateb i gwestiwn a godwyd gan y Pwyllgor, sef a oedd yn rhaid i'r Pwyllgor hwn asesu effeithlonrwydd/effeithiolrwydd yr effaith y mae'n ei chael yn y Cyngor ac y byddai'n arfer da cadw tystiolaeth am y flwyddyn pan fydd y Pwyllgor wedi gwneud sylwadau, cynnig awgrymiadau neu ofyn i eitem gael ei harchwilio, fel bod modd ei chynnwys yn yr Adroddiad Blynyddol. Ymatebodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod cofnodion y Pwyllgor yn ffynhonnell wych i fonitro'r camau a drafodwyd yn y cyfarfod a'r argymhellion a gymerwyd. Mae'r camau a gymerwyd gan y Pwyllgor wedi'u hymgorffori mewn system olrhain camau gweithredu a bydd y broses hunanasesu'n cael ei hanfon ymlaen ar draws gwasanaethau'r Cyngor a rhanddeiliaid sy'n dibynnu ar waith y Pwyllgor (byddir yn ymgymryd â'r broses hon yn ystod yr haf).

Mewn ymateb i gwestiwn a godwyd bod dyletswydd statudol ar y Pwyllgor i gyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn, oherwydd llwyth gwaith y Pwyllgor, ystyriwyd y byddai cyfarfodydd yn cael eu gorlwytho a chyfarfu'r Pwyllgor gyfanswm o naw gwaith yn 2021/22. Ymatebodd y Pennaeth Archwilio a Risg y byddai'r Blaenraglen Waith yn Eitem 9 ar y Rhaglen yn rhoi cyfle i'r Pwyllgor adolygu amllder y cyfarfod os ydynt yn ystyried bod gormod o eitemau ar yr Agenda a gellid trefnu cyfarfod arall.

PENDERFYNWYD:- cymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2021/2022 cyn ei gyflwyno i gyfarfod llawn y Cyngor Sir ar 13 Medi, 2022.

4 ADRODDIAD BLYNYDDOL ARCHWILIO MEWNOL 2021/22

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg mewn perthynas â'r uchod.

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2021/22 i'r Pwyllgor ei ystyried. Roedd yr adroddiad yn amlinellu'r gwaith Archwilio Mewnol a wnaed yn ystod y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth, 2022 ac, ar sail hynny, rhoddodd y Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg ei barn gyffredinol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y Cyngor yn ystod y flwyddyn, sydd hefyd yn llywio Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor.

Amlygodd y Pennaeth Archwilio a Risg y gwaith a wnaed gan Archwilio Mewnol a chyfeiriodd at archwiliadau'r Gofrestr Risg Strategol sy'n monitro'r adolygiad cynhwysfawr o risgiau'r Cyngor i gyflawni ei flaenoriaethau corfforaethol. Yn ystod 2021/2022 graddiwyd 13 o risgiau'n rhai â sgôr risg weddilliol goch neu oren ac fe'u cofnodwyd mewn cofrestr risg strategol. Mae gwaith Archwilio arall a wnaed yn cynnwys pryderon a godwyd gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, y Prif Weithredwr a'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth. At ei gilydd, roedd yr Adain Archwilio yn gallu rhoi sicrwydd 'Rhesymol' neu uwch ar gyfer 67% (78% yn 2020/2021) o'r archwiliadau a gynhaliwyd yn ystod 2021/2022. Cafodd chwe archwiliad (25%) sicrwydd 'Cyfyngedig' yn ystod y flwyddyn, o gymharu â phump (25%) yn 2020/2021. Cyflwynir yr adroddiadau sicrwydd 'Cyfyngedig' i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghyd â'r Cynllun Gweithredu sy'n amlygu bwriadau rheolwyr i reoli'r risgiau a godwyd gan Archwilio a bydd cyfle i'r Pwyllgor gwestiynu'r gwasanaeth perthnasol lle rhoddir sicrwydd 'Cyfyngedig'. Ychwanegodd na chafodd unrhyw archwiliadau sicrwydd 'Na' ac ni chodwyd unrhyw 'faterion/risgiau critigol' (coch) yn ystod y flwyddyn. Cyfeiriodd y Pennaeth Archwilio a Risg at y dull modern o godi 'Materion/Risg' yn hytrach na gwneud argymhellion sy'n caniatáu i'r Gwasanaethau reoli eu risgiau eu hunain a datrys problemau. Cyfeiriodd at y 'Camau Cyfredol a Hwyr' ar dudalen 10 yr adroddiad a nododd fod yr Adain Archwilio'n monitro'r holl gamau gweithredu ac yn mynd ar eu trywydd gyda'r rheolwyr pan fyddant yn ddyledus i sicrhau y rhoddwyd sylw effeithiol iddynt. Fel y gwelir ar y siart ar dudalen 12 yr adroddiad, mae'r rheolwyr wedi rhoi sylw i 94% (90% yn 2020/21) o'r 'Materion/Risgiau' a godwyd. O bryd i'w gilydd, caiff dyddiadau targed eu hystyngyn ar gyfer rhai gweithredoedd, ond dim ond os gall y gwasanaeth ddangos rheswm dilys dros yr estyniad. Oherwydd argyfwng Covid-19, estynnwyd nifer o derfynau amser targed i wasanaethau y mae eu blaenoriaeth dros y ddwy flynedd ddiwethaf wedi canolbwyntio'n llwyr ar ymateb i'r pandemig.

Ychwanegodd y Pennaeth Archwilio a Risg nad oedd unrhyw faterion o risg uchel sylweddol sy'n cyfiawnhau eu cynnwys yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac yn ystod 2021/2022 cafwyd bod uwch-reolwyr yn gefnogol ac yn ymatebol i'r materion a godwyd. Cyfeiriodd ymhellach at adolygiad o hunanasesiad o arfer da'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a gynhaliwyd ym mis Mawrth 2020, gan Banel yn cynnwys Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor, Aelod Lleyg a'r Prif Archwilydd. Cyflwynai adolygiad lefel uchel oedd yn ymgorffori'r egwyddorion allweddol a nodir yn Natganiad Sefyllfa CIPFA a'r canllawiau cysylltiedig. Daeth yr hunanasesiad i'r casgliad bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'n perfformio'n dda iaawn yn erbyn yr egwyddorion arfer da. Cyfeiriodd ymhellach fod tri maes gwella wedi'u nodi h.y. hunanasesiad gyda rhanddeiliaid ehangach, hunanasesiad o anghenion hyfforddi Aelodau a'r gefnogaeth ychwanegol gan y Gwasanaethau Democraataidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Mae rhaglen sicrhau ansawdd a gwella wedi'i rhoi ar waith i sicrhau bod y gwasanaeth archwilio mewnol yn parhau i wella. Ym mis Ebrill 2021, cytunodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar nifer o dargedau perfformiad yn y Strategaeth ar gyfer 2021/2022, sydd i'w gweld ar dudalen 15 yr adroddiad. Fel arfer, byddai'r Archwiliwr Mewnol yn meincodi ei berfformiad yn erbyn 22 aelod o Grŵp Prif Archwilwyr Cymru, ond oherwydd y pandemig, canslwyd y gwaith meincodi am yr ail flwyddyn. Mae gan holl aelodau cyfredol y tîm Archwilio Mewnol gymwysterau proffesiynol, sy'n cynnwys CIPFA, CIIA, IRRV ac ACFTech ac mae'r gwasanaeth wedi buddsoddi i sicrhau bod staff yn parhau â'u datblygiad proffesiynol. Ychwanegodd fod Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i wasanaethau archwilio mewnol gael asesiad ansawdd allanol bob pum mlynedd. Cynhelir yr asesiad nesaf yn ystod yr haf ac mae trefniadau'n cael eu datblygu gyda Grŵp Prif Archwilwyr Cymru ar gyfer adolygiad cymheiriaid gan Gyngor Sir y Fflint. Amlygodd y

Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg ymhellach yr heriau a'r cyfleoedd o fewn Archwilio Mewnol a chredai bod cael archwilwyr mewnol hyfforddedig gofynnol wedi'u cefnogi gan ddull modern a safonau proffesiynol yn allweddol. Mae trosiant staff wedi creu her wrth sicrhau bod digon o archwilwyr profiadol i wneud gwaith mwy cymhleth, yn ogystal â rhoi hyfforddiant a chefnogaeth i aelodau newydd o staff.

Mewn ymateb i gwestiynau a godwyd ynghylch gallu Archwilwyr Mewnol i allu symud dyddiad targed o ran dyddiadau targed statudol, ymatebodd y Pennaeth Archwilio a Risg ei bod yn ffodus nad oedd dyddiadau targed statudol yn hwyr a'u bod wedi eu datrys o fewn y dyddiadau targed.

Mewn ymateb i gwestiwn ynghylch recriwtio a chadw staff a gweithio o bell. Ymatebodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod yna argyfwng recriwtio yn y Deyrnas Unedig ar hyn o bryd, fodd bynnag, gall gweithio o bell fod yn fantais wrth recriwtio staff Nododd fod pum risg wedi eu codi i reolwyr roi sylw iddynt, gan gynnwys cynllunio i ddatblygu'r gweithlu a'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn adolygu'r data recriwtio i geisio canfod pam fod swyddi'n gorfod cael eu hail-hysbysebu ar sawl achlysur. Yn ddiweddar, mae'r Adran Adnoddau Dynol wedi recriwtio Swyddog Marchnata a Recriwtio i geisio recriwtio staff i'r Cyngor.

Adroddiadau Archwilwyr Mewnol ar Sicrwydd Cyfyngedig

- **Gweinyddu Pensiynau Athrawon**

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 wedi gofyn i'r Archwilwyr Mewnol adolygu'r broses o gyflwyno cyfraniadau pensiwn a gwybodaeth gwasanaeth i Gynllun Pensiwn Athrawon (y TPS) yn dilyn cwynion am fylchau yng nghofnodion gwasanaeth pensiynadwy rhai athrawon oedd wedi ymddeol. Barn Archwilwyr Mewnol oedd bod y Cyngor yn talu'r cyfraniad pensiwn cywir a dynnwyd o gyflogau aelodau i'r TPS yn y mwyafrif o achosion, Nid mater i Gyngor Sir Ynys Môn yn unig yw hyn. Amlinella nifer o erthyglau yn y wasg gyngor a roddir gan undebau athrawon i'w haelodau wirio gwybodaeth eu gwasanaeth gyda'r TPS. Daeth adolygiad o'r adroddiad a gyflwynwyd i'r TPS yn cynnwys gwybodaeth am wasanaethau pensiynadwy i'r casgliad nad yw'n tynnu data'n gyson o'r system gyflogres. Adran Addysg Llywodraeth y DU yw rheolwr cynllun y TPS ac mae'n gweinyddu'r Cynllun ar ran Cymru a Lloegr. Mae'r TPS yn disodli'r broses Casgliadau Data Misol gyda phroses casglu data Cysoni Cyfraniadau Misol (MCR) a dyma'r dull newydd o gyflwyno gwybodaeth i'r TPS am wasanaethau, cyflog a chyfraniadau. Y gobaith yw cyflwyno adroddiad ar y system newydd i gyfarfod mis Medi o'r Pwyllgor hwn. Roedd Cynllun Gweithredu wedi'i gynnwys yn yr adroddiad.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 ei fod wedi gofyn i'r Archwilwyr Mewnol adolygu'r system cofnodi Pensiynau Athrawon gan fod rhai o'r cofnodion pensiynau yn anghywir a'i bod yn amlwg yr ymddangosai bod problemau'n codi gyda meddalwedd o ran eu cofnodion gwasanaeth. Mae'r Archwilwyr Mewnol wedi cadarnhau bod anghysonderau o fewn system gyflogres yr Awdurdod gyda data'n cael eu cynhyrchu bob mis. Mae'r Cyngor wedi bod yn treialu proses Cysoni Cyfraniadau Misol newydd y TPS ers mis Hydref 2021 ond mae'n ymddangos bod anghysonderau o hyd yn y system. Mae darparwr y meddalwedd yn ymchwilio i'r problemau ar hyn o bryd. Ychwanegodd fod athrawon wedi cael eu cynghori i wirio eu cofnodion pensiwn yn rheolaidd ac i roi gwybod i'r Cyngor am unrhyw anghysonderau.

Cododd aelodau'r Pwyllgor yr isod:-

- Mae Llywodraeth y DU yn bwriadu cyflwyno Dangosfwrdd Pensiynau er mwyn i bobl allu gweld manylion eu pensiwn. Codwyd cwestiynau a yw'r Cyngor yn rhoi trefn ar waith lle gellir monitro'r Dangosfwrdd Pensiynau. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod gweithwyr y Cyngor yng Nghynllun Pensiynau'r Llywodraeth Leol (CPLIL) a weinyddir gan Gyngor Gwynedd a'r Cynllun Pensiynau Athrawon a weinyddir gan yr Asiantaeth Pensiynau Athrawon. Gall gweithwyr yn y ddau gynllun gael gweld eu cofnodion pensiwn trwy fynd i'r pyrth pensiwn ar gyfer eu cynlluniau

priodol, p'un a ydynt yn gyflogedig neu wedi gadael cyflogaeth y Cyngor. Mae'r cynllun CPLIL yn gweithio'n dda ond ers i'r gweithwyr gael mynediad i Bensiynau Athrawon mae wedi dod i'r amlwg fod rhai materion wedi codi.

- **Trefniadau'r Cyngor ar gyfer darparu tai addas**

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod yr adolygiad o drefniadau'r Cyngor ar gyfer darparu tai addas yn rhoi sicrwydd rhesymol bod fframwaith effeithiol yn ei le i reoli'r risg o brinder tai addas y gall trigolion lleol eu fforddio yn eu cymunedau. Fodd bynnag, mae cyfleoedd i gryfhau'r fframwaith hwn drwy adolygu'r nifer sy'n manteisio ar Daliadau Tai yn ôl Disgrisiwn a datblygu strategaeth ar gyfer caffael tir.

Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 at newid yn y Tabl a gyfeiriai at y Taliadau Tai Dewisol ar gyfer 2021/2022 a ddylai ddarllen £192,793 (80% o'r dyraniad a wariwyd).

- **Recriwtio a Chadw**

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod sicrwydd rhesymol bod gan y Cyngor drefniadau digonol ar waith i allu recriwtio a datblygu staff sydd â'r sgiliau priodol i gyflwyno gwasanaethau effeithlon ac effeithiol, a hynny o fewn cwrpas ei reolaeth. Fodd bynnag, mae'n anochel bod effeithiau argyfwng recriwtio ledled y DU yn cael effaith ar allu'r Cyngor i recriwtio staff. Mae'r Archwilwyr Mewnol wedi nodi rhai meysydd i'w gwella o ran dadansoddi data recriwtio, cynllunio i ddatblygu'r gweithlu a hysbysebu swyddi yn rheolaidd a rhoi gwybod i'r Uwch-arweinyddiaeth amdanynt. Credir y byddai hyn yn helpu i gryfhau'r trefniadau presennol.

5 STRATEGAETH YR ARCHWILWYR MEWNOL 2022/2023

Cyflwynwyd - Strategaeth yr Archwilwyr Mewnol 2022/2023.

Dywedodd y Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg fod Safonau Archwilwyr Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Pennaeth Archwilio a Risg sefydlu strategaeth yn seiliedig ar risg i bennu blaenoriaethau gwaith yr archwilwyr mewnol, sy'n gyson â nodau'r Cyngor. Wrth flaenoriaethu'r adnoddau cyfyngedig, mae angen gwneud digon o waith i'r Pennaeth Archwilio a Risg allu cyflwyno barn yr archwiliwyr mewnol blynyddol i'r Cyngor er mwyn llywio ei Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol. Defnyddir y Gofrestr Risg Strategol i bennu'r blaenoriaethau ar gyfer gwaith yr archwiliwyr mewnol ac, yn ogystal, cynhelir trafodaethau gyda'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth a Phenaethiaid Gwasanaeth i drafod eu barn ar y meysydd arfaethedig i'w hadolygu a'u meysydd pryder. Byddir yn adolygu'r blaenoriaethau yn ôl yr angen, eu haddasu mewn ymateb i newidiadau ym musnes, risgiau, gweithrediadau a rhaglenni'r Cyngor i sicrhau eu bod yn parhau'n berthnasol. Er mwyn sicrhau bod yr Archwilwyr Mewnol yn canolbwyntio ar yr hyn sydd bwysicaf i'r Cyngor, mae mwyafrif y gwaith yn canolbwyntio ar adolygu'r risgiau coch ac ambr gweddilliol ar y gofrestr risg strategol. Ar hyn o bryd, mae'r gofrestr risg strategol yn cynnwys pum risg lle mae'r Cyngor wedi asesu'r risg gynhenid a gweddilliol yn goch fel y gwelir yn yr adroddiad. Wedi defnyddio holl alluoedd technegol TG, mae Archwilwyr TG Cyngor Dinas Salford wedi'u comisiynu i gynnal rhaglen waith i roi sicrwydd i'r Cyngor bod ei wendidau TG yn cael eu rheoli'n effeithiol. Yn ystod 2021/22, ar wahân i gefnogi Llywodraeth Cymru gyda'i Menter Twyll Genedlaethol, cynnal ymchwiliadau adweithiol a chynnal adolygiad o dwyll a llygredd ym maes caffael, lleihawyd y rhaglen atal twyll oherwydd problemau gyda chapasiti. Ymhlith y cynlluniau roedd darparu hyfforddiant a phhecyn e-ddysgu i godi ymwybyddiaeth a nodi'n rhagweithiol dwyll yn y sefydliad. Cyfeiriodd y Pennaeth Archwilio a Risg ymhellach at y gwaith adolygu Gweinyddu Pensiynau Athrawon a gafwyd yn sgil cwynion am fylchau yng nghofnodion gwasanaeth pensiynadwy rhai athrawon a drafodwyd, yn fanwl, yn yr eitem flaenorol. Nododd y penderfynwyd archwilio gweinyddiaeth Cynllun Pensiynau Llywodraeth Leol hefyd.

Cyfeiriodd y Pennaeth Archwilio a Risg at y 'Cronfeydd Ysgol Answyddogol' sydd yn gronfeydd y tu allan i gyllideb ddirprwyedig yr ysgolion ac mae'r Archwiliwyr Mewnol yn parhau i gefnogi'r Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc i roi sicrwydd y cyfrifir yn briodol am incwm a gwariant o fewn ysgolion answyddogol a bod y trefniadau llywodraethu'n briodol. Bydd hyn yn cynnwys adborth a rhagor o hyfforddiant i Benaethiaid, ac yn sicrhau ansawdd tystysgrifau archwilio cronfeydd ysgol.

Mae trafodaethau wedi'u cynnal gyda'r Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc y byddai rheolaeth ariannol mewn Ysgolion yn elwa o gael ei adolygu'n agosach. Parhau i fonitro'r system credydwy'r i ddadansoddi data mewn perthynas â thaliadau dyblyg a thwyll. Ychwanegodd y byddai Gwaith Heb ei Wneud ers 2021/2022 yn cael ei wneud mewn perthynas â: Treth y Cyngor ac Ad-daliadau Trethi Annomestig; Archwiliadau Diogelwch Nwy; Cyllid Gofal Cymdeithasol i Oedolion a Chyllid Grant. Pwysleisiodd mai'r Gofrestr Risg Strategol yw blaenoriaeth Archwiliwyr Mewnol a chyfeiriodd at Atodiad A yr adroddiad sy'n amlygu'r Risgiau Gweddilliol Coch ac Oren.

Cyfeiriodd ymhellach at y Mesurau Perfformiad sy'n anos eu monitro wrth ddefnyddio archwiliwyr mewnol ar sail risg sy'n ymwneud â monitro cynnydd yn erbyn cynllun sy'n newid yn gyson. Mae Rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwella wedi'i rhoi ar waith i sicrhau bod y gwasanaeth archwilio mewnol yn gwella'n barhaus. Mabwysiadwyd cyfres lai a symlach o fesurau perfformiad i bennu effeithiolrwydd y gwaith a ddangoswyd yn Nhabl ar Dudalen 15 yr adroddiad.

Mewn ymateb i gwestiwn a godwyd ynghylch ystyr Cadernid Ariannol yn y Cyngor ac yn enwedig yn sgil y cynnydd mewn prisiau ynni a deunyddiau, dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod Archwiliwyr Mewnol wedi gwneud gwaith i feincnodi Cod Ymarfer Ariannol CIPFA yn 2019/2020. Mae gan y cod hwn chwe egwyddor y mae'n rhaid i'r Cyngor gydymffurfio â nhw. Nododd mai'r cwestiwn allweddol ar gyfer yr archwiliwyr o ran Cadernid Ariannol yn y Cyngor fydd 'a oes gan y Cyngor drefniadau digonol ar waith i reoli'r goblygiadau o ran gostyngiadau mewn cyllid mewn termau real i sicrhau bod y Cyngor yn parhau i sicrhau ei fod yn parhau i gyflawni ei flaenoriaethau ac yn rhoi gwasanaethau o safon' a dyma fydd canolbwynt y gwaith gyda'r Adran Gyllid. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 mai canolbwynt y gwaith ar gyfer Archwiliwyr Mewnol fydd sut y bydd y Cyngor yn blaengynllunio ar gyfer y dyfodol. Dywedodd fod asesu anghenion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn anrhagweladwy, yn enwedig felly gyda'r cynnydd mewn chwyddiant.

PENDERFYNWYD:- bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystyried bod y Strategaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2022/2023 yn bodloni anghenion sicrwydd y Cyngor.

6 ARCHWILIWYR ALLANOL: CYNLLUN ARCHWILIO – CYNGOR SIR YNYS MÔN 2022

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor adroddiad yr Archwiliwyr Allanol oedd yn cynnwys y Cynllun Archwilio arfaethedig ar gyfer blwyddyn archwilio 2022. Roedd y Cynllun yn nodi'r gwaith y bwriedir ei wneud mewn perthynas â'r archwiliad ariannol, y rhaglen archwilio perfformiad am y flwyddyn, ynghyd â'r rhaglen o waith ardystio grantiau ac amserlen adrodd ar yr archwiliad.

Dywedodd Ms Yvonne Thomas, Rheolwr Archwilio Ariannol Archwilio Cymru fod effaith pandemig Covid-19 yn dal i gael effaith na welwyd mo'i thebyg o'r blaen ar waith sefydliadau'r sector cyhoeddus ac efallai y byddai angen adolygu amserlen y gwaith. Bydd yr Archwiliwyr Allanol yn cyhoeddi tystysgrif ac adroddiad ar waith Archwilio datganiadau ariannol. Cyfeiriodd at y risgiau fel y gwelir yn Nhabl ar Dudalen 6 yr adroddiad. Ychwanegodd yr amcangyfrif y byddai'r ffi a nodir yn y Cynllun Ffioedd yn cynyddu 3.6%.

Cyfeiriodd Mr Alan Hughes, Arweinydd Archwilio Perfformiad Archwilio Cymru, at y tabl ar Dudalen 10 yr adroddiad mewn perthynas â rhaglen archwilio perfformiad 2022/2023. Cyfeiriodd at yr Aseiad Sicrwydd a Risg a nododd mai'r pedwar maes prosiect fydd yn canolbwyntio ar Ynys Môn fydd: Sefyllfa ariannol; Rheoli'r Rhaglen Gyfalaf; Defnyddio gwybodaeth perfformiad – gan ganolbwyntio ar adborth a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaeth a gosod amcanion llesiant, ac Adolygiad thematig – gofal heb ei drefnu, a nododd mai'r bwriad yw cynnal adolygiad traws-sector yn canolbwyntio ar lif cleifion allan o'r ysbyty. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried sut mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithio gyda'i bartneriaid i roi sylw i'r risgiau sy'n gysylltiedig â darparu gofal cymdeithasol i gefnogi pobl i gael gadael yr ysbyty, yn ogystal ag atal pobl rhag mynd i'r Ysbyty yn y lle cyntaf. Bydd y gwaith hefyd yn ystyried pa gamau sy'n cael eu cymryd i roi atebion yn y tymor canolig i'r tymor hwy. Ychwanegodd Mr Alan Hughes y cynhelir Adolygiad Lleol o'r gwasanaeth cynllunio.

Mewn ymateb i gwestiwn mewn perthynas â diweddariad ar y 'Risg Archwilio' yn ymwneud â'r ffaith bod y Cyngor wedi rhoi gwybod y byddai'n symleiddio Datganiad Cyfrifon 2020/21, dywedodd Mr Gareth Evans, Arweinydd yr Archwiliwyr (Archwiliwyr Ariannol), mai mater i'r Cynghorau unigol yw'r

hyn y maent yn ei gynnwys yn eu Datganiadau Ariannol. Nododd y gall symleiddio'r cyfrifon arwain at ansawdd uchel a gall fod yn haws i'w ddeall. Mae'r Cyngor wedi dweud ei fod wedi rhoi mesurau ar waith i wella ansawdd y datganiad cyfrifon drafft a'r papurau ategol. Ni fydd effaith effeithiolrwydd y mesurau hyn yn hysbys hyd nes y cyflwynir y wybodaeth i'w harchwilio yn ddiweddarach yn y flwyddyn ac y cynhelir cyfarfodydd rheolaidd gyda'r Uwch-reolwr yn yr Adran Gyllid. Ychwanegodd y câi Adroddiad Diweddarar ar y Cyfrifon Drafft ei gyflwyno i gyfarfod mis Medi o'r Pwyllgor hwn. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 bod yr argymhellion a gyflwynwyd gan Archwilio Cymru wedi'u hystyried a bod mesurau wedi'u cymryd i wella'r Datganiad Cyfrifon. Nododd yn ystod y sesiynau hyfforddi a drefnwyd i'r Pwyllgor mewn perthynas â'r Datganiad Cyfrifon y byddai'n amlygu'r rhesymau pam fod rhai nodiadau yn cael eu cynnwys yn y Cyfrifon.

PENDERFYNWYD:- derbyn Cynllun Archwiliwr Allanol 2022 a nodi ei gynnwys.

7 ARCHWILWYR ALLANOL: RHAGLEN WAITH AC AMSERLEN ARCHWILIO CYMRU- CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor er gwybodaeth, adroddiad yr Archwilwyr Allanol yn ymgorffori Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru a ddiweddarwyd 31 Mawrth, 2022. Roedd y rhaglen yn amlinellu'r amserlen gyhoeddi a statws ariannol a pherfformiad cyfredol y gwaith archwilio ynghyd ag astudiaethau cenedlaethol Llywodraeth Leol ac adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru sydd wedi'u cynllunio ac ar y gweill.

PENDERFYNWYD nodi'r diweddariad chwarterol ar Raglen ac Amserlen Archwilio Cymru hyd at 31 Mawrth, 2022.

8 CYNGOR SIR YNYS MÔN – CYMHORTHDAL BUDD-DAL TAI

Cyflwynwyd adroddiad yr Archwilwyr Allanol i'r Pwyllgor ei ystyried yn ymgorffori argymhellion Archwilio Cymru mewn perthynas â'r Cymhorthdal Budd-dal Tai.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 bod angen rhoi sylw i bedair elfen o'r Cymhorthdal Budd-dal Tai fel yr amlinellwyd yn yr ohebiaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor. Nododd fod yr Adain Budd-daliadau wedi wynebu problemau recriwtio a'r anawsterau a achosir gan staff yn gorfod gweithio o gartref. Yn ogystal, bu'n hynod oanodd cael staff asiantaeth ychwanegol, sydd â'r profiad angenrheidiol, ac sy'n gyfarwydd â system Northgate, i wneud y gwaith i Ynys Môn yn y tymor byr. Ychwanegodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 y bydd y Cyngor yn canolbwyntio ar adolygu gwallau a sefydlu rhaglen hyfforddi ar gyfer staff a hyfforddiant wedi'i dargedu er mwyn rhoi sylw i'r gwallau penodol a nodwyd a bod gwaith ailstrwythuro'r Tim Budd-daliadau yn mynd rhagddo ar hyn o bryd. Ychwanegodd fod trafodaethau wedi'u cynnal gydag Archwilio Cymru, bod y gwaith sy'n weddill ar gyfer y flwyddyn 2019/2020 i'w gwblhau erbyn Haf 2022; gwaith 2020/21 sy'n weddill i'w gwblhau erbyn Tachwedd/Rhagfyr 2022 a gwaith 2021/22 sy'n weddill i'w gwblhau erbyn dechrau 2023. Y gobaith yw y byddir yn ymdrin â'r Cymhorthdal Budd-dal Tai unwaith y bydd yr ôl-groniad presennol wedi'i glirio, a hynny mewn modd amserol a chyda gostyngiad yn lefel y profion archwilio sydd eu hangen.

Dywedodd y Cadeirydd y dylid cyflwyno adroddiad diweddarar i'r Pwyllgor bob chwarter mewn perthynas â'r Cymhorthdal Budd-dal Tai. Dywedodd Mr Alan Hughes, Arweinydd Archwilio Perfformiad Archwilio Cymru y bydd Adroddiad Diweddarar Chwarterol Archwilio Cymru i'r Pwyllgor yn rhestru'r hawliadau unigol sy'n weddill a bydd hyn yn rhoi syniad i'r Pwyllgor am y cynnydd yn ystod y flwyddyn.

PENDERFYNWYD:- derbyn argymhellion Archwilio Cymru.

9 ADOLYGIAD O'R BLAENRAGLEN WAITH

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg yn cynnwys adolygiad o'r Blaenraglen Waith ar gyfer 2022-23.

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod y rhaglen wedi'i datblygu ar ôl ystyried cyfrifoldebau newydd y Pwyllgor o ganlyniad i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a'r

diwygiadau yn sgil hynny i Gylch Gorchwyl y Pwyllgor. Roedd Aelodau'r Pwyllgor o'r farn bod llwyth gwaith cyfarfod mis Medi 2022 yn helaeth ac awgrymwyd y dylid galw cyfarfod ychwanegol rhwng Hydref/Tachwedd, 2022. Ystyriwyd hefyd bod angen ymgorffori yn y Blaenraglen Waith Sesiynau Hyfforddi a drefnwyd i drafod eitemau penodol y mae gofyn eu cynnwys.

PENDERFYNWYD:-

- **derbyn y Blaenraglen Waith Ddangosol a gynigir ar gyfer 2022/23 fel un sy'n bodloni cyfrifoldebau newydd y Pwyllgor yn unol â Chylch Gorchwyl diwygiedig y Pwyllgor;**
- **cynnwys cyfarfod ychwanegol yn y Blaenraglen Waith ar gyfer Hydref/Tachwedd, 2022.**
- **cynnwys y Sesiynau Hyfforddi a drefnwyd yn y Blaenraglen Waith.**

**MR DILWYN EVANS
CADEIRYDD**

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	22 Gorffennaf 2022
Pwnc / Testun:	Hunan Asesiad Corfforaethol 2022
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid 01248 752502 CarysEdwards@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad:	Gethin Morgan Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Perfformiad 01248 752511 GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
<p>Natur a Rheswm dros Adrodd: Fel rhan o ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 cydnabyddir y dyletswydd canlynol ar Gyngor Sir Ynys Môn –</p> <p>..... i adolygu ei berfformiad yn barhaus</p> <p>(1) Rhaid i brif gyngor adolygu'n barhaus i ba raddau—</p> <p>(a) y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol, (b) y mae'n defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol, ac (c) y mae ei drefniadau llywodraethu yn effeithiol o ran cyflawni'r materion a nodir ym mharagraffau (a) a (b) uchod</p> <p>ac, mewn cysylltiad â phob blwyddyn ariannol,</p> <p>lunio adroddiad sy'n nodi ei gasgliadau ynglŷn ag i ba raddau y gwnaeth fodloni'r gofynion perfformiad ((a), (b) & (c) uchod) yn ystod y flwyddyn ariannol honno.</p> <p>I ddiwallu'r disgwyliad uchod, yr hyn sydd wrth law yw Hunan-Asesiad 2021/22 y Cyngor Sir. Mae'n tystiolaethu allbwn y fframwaith cynllunio corfforaethol a rheoli perfformiad y Cyngor Sir ac yn ddiweddglo proses sydd yn cyd-blethu amryw o wahanol agweddau at ei gilydd.</p>	

Argymhelliad

1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu'r Hunanasesiad drafft a naill ai'n cytuno â'r cynnwys neu'n cynnig diwygiadau iddo, i'w ystyried gan y Cyngor llawn ar 13eg Medi 2022 pan fydd y Cyngor yn mabwysiadu'r adroddiad terfynol.
2. Bod y Pwyllgor yn dirprwyo awdurdod i'r Pennaeth Proffesiwn AD a Thrawsnewid mewn ymgynghoriad â Chadeirydd y Pwyllgor i wneud mân newidiadau pellach i'r Hunanasesiad cyn ei gyflwyno i gyfarfod llawn y Cyngor.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Hunanasesiad - 2022

Hunanasesiad cyntaf y Cyngor Sir, fel y disgwylir o dan Ddeddf
Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021

DRAFT

Paratowyd gan – Y Gwasanaeth Trawsnewid

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2022

Hunanasesiad y Cyngor o ganlyniad i –

Adolygiadau Perfformiad Gwasanaeth (APG/SPR's) / Adroddiadau Perfformiad / Datganiad Llywodraethu Blynyddol (DLIB/AGS) / Adolygiadau Allanol / Arolwg Staff / Ymgysylltu â Rhanddeiliaid

Categori Hunanasesiad	Perfformiad	Rhesymeg
Rheoli Perfformiad	Da	<p>Perfformiad da yn erbyn dangosyddion allweddol</p> <p>Darpariaeth gwasanaeth i gwsmeriaid wedi'i haddasu a'i moderneiddio</p> <p>Strwythurau llywodraethu priodol ar waith sy'n galluogi penderfyniadau amserol</p>
Defnyddio Adnoddau	Da	<p>Lefelau uwch o gronfeydd wrth gefn</p> <p>Y mwyafrif o'r staff yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi ac yn falch of fod yn gweithio i'r Cyngor</p> <p>Strwythurau cydweithredol rhagorol ar waith</p>
Rheoli Risg	Da	<p>Adroddiadau Archwilio Allanol Cadarnhaol</p> <p>Wedi ymgymryd ag adolygiad trylwyr o'r gofrestr risg strategol</p> <p>Ymagwedd gadarnhaol y Cyngor tuag at ddiogelu corfforaethol</p>

Mae'r adroddiad hwn yn un sy'n adlewyrchu hunanasesiad cyntaf Cyngor Sir Ynys Môn fel y disgwylir o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Mae'n adlewyrchu allbwn y fframwaith cynllunio a rheoli perfformiad corfforaethol ac yn darparu sail dystiolaethol o ran y modd y mae'r Cyngor wedi perfformio. Defnyddir yr adnoddau sydd ar gael iddo wrth reoli a lliniaru risgiau cysylltiedig yn ystod cyfnod heriol ac ansicr i lywodraeth leol o ran ei hymateb i'r pandemig Covid.

Bwriad y fframwaith perfformiad a llywodraethu cenedlaethol newydd yw cefnogi newid diwylliannol a sefydliadol o fewn llywodraeth leol. Y nod yw adeiladu ar gryfderau presennol a chreu sector mwy arloesol, agored, gonest, tryloyw ac uchelgeisiol, sy'n herio ei hun, a lle mae cynghorau ar y cyd yn mynd ati i wella canlyniadau a safonau mewn perthynas â'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt ledled Cymru. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cydnabod ac yn cadw at ddisgwyliadau o'r fath.

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i bob cyngor adolygu'n barhaus i ba raddau y mae'n bodloni'r 'gofynion perfformiad', hynny yw, i ba raddau:

- y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
- y mae'n defnyddio ei adnoddau yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol;
- y mae ei lywodraethiant yn effeithiol er mwyn cyflawni'r uchod.

Mae'r Adolygiadau o Berfformiad Gwasanaethau yn darparu un o elfennau craidd y Fframwaith Cynllunio a Rheoli Perfformiad Corfforaethol (CPPMF), ac mae eu swyddogaeth a'u pwrpas yn elfen hanfodol o drefniadau llywodraethu corfforaethol cryf.

Mae hunanwerthuso'n rhan annatod o unrhyw broses sydd ar waith i wella sefydliad, a'i brif bwrpas yw gweithredu fel modd o hunansicrhau. Fodd bynnag, cydnabyddir o fewn Cyngor Sir Ynys Môn, trwy hunanwerthuso mewn modd effeithiol, gall hefyd roi sicrwydd i gynulleidfaoedd allanol, gan gynnwys partneriaid, rheoleiddwyr ac, yn wir, preswylwyr.

Gofynnwyd i bob Gwasanaeth (y mae gan Gyngor Sir Ynys Môn naw ohonynt) gwblhau hunanasesiad - gan sgorio eu perfformiad yn ôl meysydd a nodwyd yr ystyriwyd eu bod yn bwysig o ran mesur perfformiad cyffredinol gwasanaethau. Gofynnwyd iddynt werthuso eu perfformiad yn erbyn y pedwar maen prawf isod:

1. **Rhagorol** – Llawer o gryfderau, gan gynnwys enghreifftiau arwyddocaol o arferion rhagorol yn y sector
2. **Da** – Llawer o gryfderau a dim meysydd pwysig y mae angen eu gwella'n sylweddol
3. **Digonol** – Cryfderau yn gorbwysu'r meysydd i'w gwella
4. **Anfoddhaol** – Meysydd pwysig i'w gwella yn gorbwysu'r cryfderau

I ategu'r gwerthusiad o berfformiad, gofynnwyd hefyd i bob un o'r Gwasanaethau amlygu eu barn o ran sefyllfa'r gwasanaeth yn nhermau'r rhagolygon y bydd yn gwella yn y dyfodol. Gwnaed hyn trwy ddefnyddio'r meini prawf isod, a gellir cael mynediad iddynt yn Atodiad 'A'A':

- A. Rhagorol – Tebygol iawn. Mae gan y gwasanaeth hanes rhagorol o ran ei allu i wella, ac mae ganddo'r capasiti i gefnogi gwasanaethau eraill i wneud yn well
- B. Da – Gwasanaeth effeithiol sydd eisoes yn gwneud yn dda, ac mae'n gwybod pa feysydd y mae angen eu gwella. Trwy ganfod y gefnogaeth iawn a rhoi camau gweithredu ar waith, mae gan y gwasanaeth y potensial i wneud yn well fyth

- C. Digonol – Mae angen gwella'r gwasanaeth, ac mae angen ei helpu i ganfod y camau i wella, neu i wneud newidiadau'n gyflymach trwy drafodaethau â'r Uwch Dim Arweinyddiaeth
- D. Anfodhaol – Mae angen gwella'r gwasanaeth yn sylweddol, ac mae angen iddo dderbyn cymorth ar unwaith

Gyda'i gilydd, mae'r gwerthusiad o berfformiad, yn ogystal â gwireddu'r rhagolygon y bydd gwasanaethau'n gwella yn y dyfodol, a gyflwynir i aelodau etholedig ac a fydd yn destun craffu ganddynt, yn darparu darlun cyfredol a chywir o sefyllfa'r gwahanol wasanaethau o'u safbwynt hwy, ac mae'n darparu rhan o'r dystiolaeth ar gyfer yr Hunanasesiad corfforaethol hwn.

Trwy gydol y naw mlynedd diwethaf, bu'r Cyngor yn gwella ac yn aeddfedu'r modd y mae'n esblygu'r fframwaith rheoli perfformiad.

Mae'r hunanwerthusiad hwn yn crynhoi casgliad y gwaith hwnnw ar gyfer 2021/22, ac yn gwerthuso perfformiad cyffredinol y Cyngor, a sgoriwyd gan ddefnyddio'r un dulliau â'r rheiny a amlinellwyd yn flaenorol.

DRAFT

A. Rheoli Perfformiad

Cyflwyniad

Er mwyn cael darlun trylwyr, teg a chyflawn o ansawdd rheoli perfformiad o fewn y Cyngor, bydd yr adran hon o'r hunanasesiad yn dwyn ynghyd gwybodaeth am Adroddiadau Perfformiad, Gwasanaethau i Gwsmeriaid, a Llywodraethu a Chydymffurfiaeth. Trwy ddod â'r rhain ynghyd, gellir dangos ein perfformiad fel sefydliad, ynghyd â'n diwylliant a'r modd yr ydym yn rheoli newid, fel tystiolaeth i gefnogi'r casgliad cyffredinol.

Caiff tystiolaeth o'r adroddiadau a'r gweithgareddau a ganlyn a gyflawnwyd trwy gydol y flwyddyn eu defnyddio hefyd fel dogfennau ategol:

- [Yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol](#)
- [Yr Adroddiad Llywodraethu Blynyddol](#)
- Adolygiadau o Wasanaethau
- [Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol](#)
- [Y Cod Llywodraethu Lleol](#)
- [Adroddiadau chwarterol ar y Cerdyn Sgorio](#)

ac maent yn dangos y perfformiad yn erbyn dangosyddion, yn ogystal ag yn darparu tystiolaeth o'r camau gweithredu a gwblhawyd yn ystod y cyfnod.

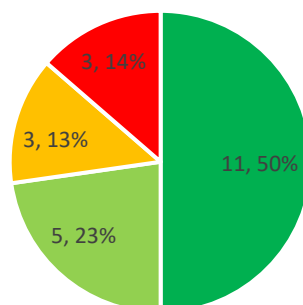
Adrodd ar Berfformiad

Trosolwg

O edrych ar y modd y mae'r Cyngor yn adrodd ar berfformiad, ceir tystiolaeth bod y graddiad cyffredinol yn 'dda'. Mae'n galonogol cael nodi y cafodd pob Gwasanaeth ond un eu graddio'n dda neu'n well fel rhan o'u hunanasesiad eu hunain o'u gwasanaeth. Yr unig wasanaeth a raddiwyd yn ddigonol oedd y Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd, yn bennaf oherwydd y lefelau perfformiad o fewn y swyddogaeth Cynllunio. Nodir hefyd y cafodd dau wasanaeth, sef Tai a Thrawsnewid, eu graddio'n Rhagorol fel rhan o'r Adolygiadau Gwasanaeth, o ganlyniad i'r gefnogaeth a roddwyd ganddynt mewn ymateb i'r heriau'r pandemig.

O ran y dangosyddion yng nghyswllt y Cerdyn Sgorio Corfforaethol, roedd eu perfformiad, o ganlyniad i'w meincnodi yn erbyn awdurdodau eraill yng Nghymru yn 2018/19 (y canlyniadau a gyhoeddwyd ddiwethaf) yn dda, a oedd yn golygu bod Cyngor Sir Ynys Môn wedi'i raddio'n ail yn gyffredinol ar gyfer y flwyddyn benodol honno. O ran perfformiad y Cyngor yn 2018/19, nodwyd y canlyniadau fel a ganlyn -

Dangosyddion MAC 2018/19

■ Chwarterel Uchaf ■ Canolrif Uchaf ■ Canolrif Isaf ■ Chwarterel Isaf

Oherwydd y pandemig Covid-19, fe gafodd y broses o gasglu dangosyddion mesurau atebolrwydd cyhoeddus (MAC) ar gyfer 2019/20 ei chanslo, a dim ond nifer fechan oedd wedi'u coladu yn ystod 20/21. O ganlyniad i hyn, mae'r Cyngor yn cydnabod perfformiad 2018/19, ac yn defnyddio hwn fel llinell sylfaen ar gyfer dod i gasgliad ynghylch perfformiad presennol.

Roedd targedau perfformiad y Cyngor ar gyfer 2021/22 yn seiliedig ar berfformiad y flwyddyn flaenorol, ynghyd ag effaith y pandemig Covid-19.

Ar ddiwedd Ch3 (Rhagfyr 2021), roedd y mwyafrif (82%) o ddangosyddion perfformiad adroddiad monitro perfformiad chwarterol y cerdyn sgorio yn uwch na'r targed, neu o fewn lefel oddefiant o 5% o'u targedau.

Fodd bynnag, nodir na chafodd unrhyw ddangosyddion eu cytuno ar lefel genedlaethol o ran y modd y mae ysgolion yn perfformio, ac mae hyn yn parhau i fod yn her o safbwynt ceisio darparu tystiolaeth o berfformiad addysgol ar lefel gorfforaethol. Wedi dweud hynny, ni chafodd unrhyw ysgolion eu harolygu gan Estyn yn ystod y cyfnod hwn.

Mae'n galonogol cael gweld y dystiolaeth hon, ac mae'r **Adroddiad Perfformiad Blynyddol** ar gyfer 2020/21 (a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2021) hefyd yn dangos y gwaith a gyflawnwyd trwy gydol y flwyddyn. Mae'n datgan **“Ar ddiwedd blwyddyn heriol i bawb, mae'n galonogol cael nodi, o ran gweddill y dangosyddion a adroddwyd ar ddiwedd y flwyddyn (33 o ddangosyddion), roedd y mwyafrif (70%) ohonynt wedi perfformio'n uwch na'r targed neu o fewn lefel oddefiant o 5% o'u targedau.”**

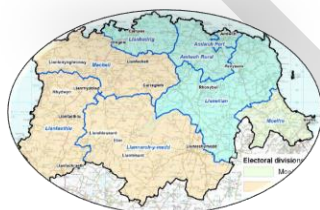
Roedd rhai o'r prif bethau a gyflawnwyd yn cynnwys –

Adeiladwyd **10** uned fusnes newydd yn Stad Ddiwydiannol Penrhos yn ystod y flwyddyn, a chanddynt denantiaid lleol

Diogelwyd **£110,000** gan yr Awdurdod Datgomisiynu Niwclear i gyflenwi blwyddyn gyntaf Cynllun Adfywio Economaidd Gogledd Ynys Môn

Cafodd **11 o fusnesau** gyllid o Gronfa Grantiau Gogledd Ynys Môn sydd wedi helpu i:

- greu neu ddiogelu **39** o swyddi lleol,
- creu **30** o gyfleoedd hyfforddi, a
- chreu **96** o gyfleoedd gwirfoddoli

Sefydlwyd menter gydweithredol â **Grŵp Llandrillo-Menai** i ddatblygu **Fframwaith Brentisiaethau** ar gyfer Gogledd Ynys Môn i helpu i ddarparu **cyfleoedd ar gyfer prentisiaethau at y dyfodol** yn yr ardal

Daeth Pwyllgor Gwaith Cyngor Sir Ynys Môn i gytundeb ynghylch **dyfodol y ddarpariaeth o ran ysgolion cynradd yn ardal Llangefni**

Yn ystod y rhan gyntaf o'r flwyddyn, roedd ysgolion yn gweithredu o dan amodau argyfwng oherwydd y pandemig coronafeirws.

Roeddynt yn darparu **canolfannau gofal i blant bregus ac i blant weithwyr allweddol**, ac yn darparu gwersi a gweithgareddau digidol i'w cyflawni adref ar gyfer pob myfyriwr

Yn ystod blwyddyn o newid mawr, daeth **ein cymunedau** ynghyd gyda channoedd o gymdogion, aelodau teulu a ffrindiau'n rhoi cymorth i bobl y mae angen cymorth arnynt fwyaf. Mae'r cysylltiad cryf hwn dros y flwyddyn wedi helpu'r **Cyngor** a'n partneriaid, **Menter Môn** a

Medrwn Môn, i adeiladu ar y sylfaen o **wirfoddolwyr** a sefydlwyd o fewn ein cymunedau ers dechrau'r pandemig

Er mwyn **mynd i'r afael â thlodi bwyd** a bwyd sy'n mynd i safleoedd tirlenwi, fe aeth y Cyngor ati, ar y cyd â phartneriaid lleol, i gyflwyno cynllun **Bwyd Da Môn / Môn Good Food**

Roedd nifer yr aelwydydd a leolwyd mewn **llety brys** yn ystod 2020-21 yn amrywio o rhwng **27 i 63 o unigolion a theuluoedd** bob nos. Dyma'r nifer **uchaf** a mwyaf cyson o aelwydydd y mae'r Gwasanaeth wedi darparu ar eu cyfer. Mewn cymhariaeth, lleolwyd rhwng 3 a 26 o aelwydydd mewn llety brys bob nos yn ystod 2019-20.

Fe gafodd y contract prydau ysgol ei ail-dendro. Bydd **disgyblion oedran cynradd** ledled yr ynys yn derbyn **prydau am bris gostyngedig** ac felly byddant yn eu gwneud yn fwy fforddiadwy i deuluoedd ar yr ynys mewn cyfnod o gostau byw cynyddol

Mae'r newid i dechnoleg ddigidol yn parhau i gyflymu o fewn ysgolion lle defnyddiwyd **grantiau gan Lywodraeth Cymru** i alluogi ysgolion i dderbyn rhagor o gyfrifiaduron **Chromebook**

Defnyddiwyd cyllid o gronfa **ICF Llywodraeth Cymru** i brynu **eiddo yng nghanol y dref yn Llangefni**, i gefnogi **Mencap Môn** a darparu Hyb ar eu cyfer yng nghanol Ynys Môn

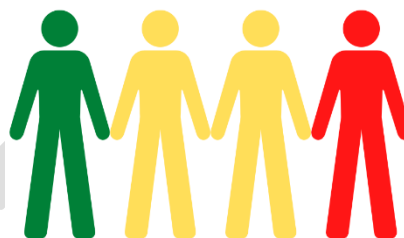
I weld rhagor o wybodaeth o'r adroddiad hwn, ac i weld adroddiadau cysylltiedig eraill, ewch i www.ynysmon.llyw.cymru/cynllunycyngor

Yn dilyn Arolwg Sicrwydd gan Arolygiaeth Gofal Cymru ym Mehefin 2021, cadarnhawyd ganddynt fod ein Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a'n Gwasanaethau Oedolion yn parhau i gyflawni eu dyletswyddau statudol. Roedd y Gwasanaethau Oedolion a'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd yn dal i allu perfformio a chyflawni'r mwyafrif o'u targedau, mewn cyfnod o bwysau a heriau parhaus o ganlyniad i effeithiau'r pandemig.

Mae'r cyfuniad o dystiolaeth yn nodi'n glir bod perfformiad y Cyngor yn gyffredinol yn **DDA** a ddiffinnir fel "**Llawer o gryfderau a dim meysydd pwysig y mae angen eu gwella'n sylweddol**".

Tra bu'r perfformiad yn galonogol, mae'n bwysig nodi ein bod ar daith barhaus tuag at wella ein gwasanaethau, a byddwn bob amser yn canfod meysydd sydd angen eu gwella a'u moderneiddio.

Un agwedd y bydd angen i ni ganolbwyntio arni yw sicrhau bod staff yn ymwybodol o berfformiad y Cyngor, gan fod arolwg staff 2022 yn cydnabod mai dim ond **1 o bob 4 aelod staff sy'n gwbl ymwybodol** o berfformiad y Cyngor, gyda **2 o bob 4 yn ymwybodol i ryw raddau**.

Meysydd i'w Gwella

Yn ystod 2022/23, y **gwelliannau allweddol a dargedir** yw:

Maes i'w wella	Sicrwydd
Parhau i fonitro a gwella'r dangosyddion a effeithiwyd gan y pandemig coronafeirws i sicrhau y caiff unrhyw risgiau cysylltiedig eu rheoli'n briodol	Adroddiadau Monitro Chwarterol y Cerdyn Sgorio
Gwella'r dangosydd o ran canran y gwastraff a gaiff ei aildddefnyddio, ei ailgylchu neu ei gompostio, a chyflawni targedau Llywodraeth Cymru cyn gynted â phosibl	Adroddiadau Monitro Chwarterol y Cerdyn Sgorio
Gwella perfformiad o fewn y gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd, gyda sylw arbennig i ddangosyddion o fewn y swyddogaeth Cynllunio	Adroddiadau Monitro Chwarterol y Cerdyn Sgorio
Defnyddio meddalwedd i ddod yn fwy ymwybodol o ddata ac yn fwy gwybodus i wneud penderfyniadau hyd yn oed mwy effeithiol yn seiliedig ar dystiolaeth	Y Bwrdd Rhaglen
Datblygu modd i gyfathrebu perfformiad y Cyngor i gynulleidfa ehangach o ran staff	Y Tîm Arweinyddiaeth

Gwasanaethau i Gwsmeriaid

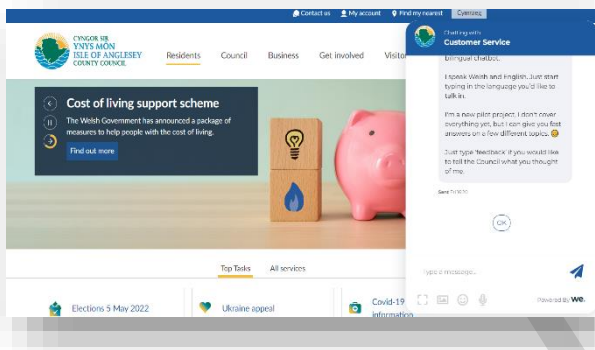
Trosolwg

Roedd y mwyafrif o'r gwasanaethau'n graddio eu perfformiad yn Dda.

Yr unig Wasanaeth oedd wedi cael ei raddio'n **Rhagorol** oedd y gwasanaeth **Dysgu** oherwydd y gwaith o fewn ysgolion trwy gydol blwyddyn arall o ansicrwydd o ganlyniad i'r pandemig. Roedd ethos 'un tîm' rhwng ysgolion a'r Gwasanaeth Dysgu'n sicrhau meddylfryd 'Tîm Ynys Môn' trwy'r cyfnod cyfan. Cyflwynodd yr ysgolion swigod ysgol a dysgu cyfunol, a ddilynwyd gan fenthyca cyfrifiaduron Chromebook i deuluoedd nad oedd yn gallu fforddio prynu gliniaduron i'w plant.

Bu **strategaeth ddigidol** y Cyngor a'i alluogrwydd digidol yn hanfodol o ran cynnal parhad busnes yn ystod cyfnod dwy flynedd y pandemig (yn ogystal â dewrder ac ymroddiad staff rheng flaen).

Mae rhai o'r newidiadau a'r **gwelliannau digidol** a wnaed yn cynnwys:

- Gallu archebu ymweliad â'r canolfannau ailgylchu trwy'r wefan, mae'r trefniant hwn yn parhau yng Nghanolfan Gwalchmai hyd heddiw
- O ran prynu'r gwasanaeth gwastraff gardd gwyrdd trwy'r wefan, gwelwyd tua 70% o'r ceisiadau'n manteisio ar fynediad i'r gwasanaeth yn ddigidol
- Ceir tystiolaeth y gwneir y mwyafrif o'r ceisiadau a'r ail-geisiadau ar gyfer bathodynau glas trwy ein darpariaeth ddigidol
- Gellir cyflwyno, gweld ac olrhain ceisiadau cynllunio trwy'r porth cynllunio digidol
- Erbyn hyn, gellir gwneud cais am drwydded tacsï trwy'r wefan
- Gellir hysbysu'r Cyngor ynghylch problemau o ran tipio anghyfreithlon / goleuadau stryd trwy'r wefan hefyd
- Mae'r Gwasanaeth Tai wedi mabwysiadu dull electronig gwell ar gyfer gwneud ceisiadau yng nghyswllt tai, hawliau lles a digartrefedd

Mae pob dangosydd o dan yr is-bennawd 'newid cyfrwng digidol' o fewn y Cerdyn Sgorio Corfforaethol wedi gweld perfformiad gwell na chanlyniadau blaenorol, ac wedi cynyddu o flwyddyn i flwyddyn, sydd felly'n caniatáu i ragor o ddinasyddion gael mynediad i wasanaethau ar adeg ac mewn lle sy'n gyfleus iddynt hwy.

Tra gellir ystyried bod y datblygiadau hyn yn rhai cadarnhaol, daw risgiau yn eu sgil hefyd. Trwy ei gofrestr risg strategol, mae'r Cyngor yn cydnabod y risgiau hyn o safbwynt mynediad, llywodraethu a chymorth, ac yn gweithio i'w lliniaru lle bo hynny'n bosibl, er mwyn sicrhau cydraddoldeb o ran mynediad.

Rhestrir isod rhai o'r gweithgareddau eraill yng nghyswllt gwasanaethau i gwsmeriaid (**nad ydynt yn rhai digidol**) yr ymgwymerwyd â hwy gan y Gwasanaethau ers dechrau'r pandemig, ac y cafwyd tystiolaeth ohonynt o fewn yr adolygiadau o'r gwasanaethau yn 2021:

- Roedd pob gwasanaeth yn cadw at y [Siarter Gofal Cwsmeriaid](#) er gwaethaf y pandemig;

- Gwnaed dros 2,600 o alwadau lles i denantiaid y Cyngor i sicrhau eu lles ac i'w hysbysu ynghylch gwasanaethau ymateb cymunedol yn ystod y pandemig;
- Roedd y **Gwasanaethau Tai** hefyd yn gydran hanfodol yn y gwaith o sefydlu prosiect Neges, a oedd yn danfon eitemau hanfodol i'r gymuned yn ystod y panedmig, a oedd yn cynnwys bwyd;
- Bu'r **Gwasanaeth Adnoddau** yn gyfrifol am nifer o weithgareddau ychwanegol yng nghyswllt Covid-19, fel prosesu ceisiadau grant ar gyfer busnesau ledled yr ynys;
- Gwelodd y **Gwasanaeth Dysgu** sawl newid o ran y modd y darparwyd addysg i fyfyrwyr yn ystod y pandemig. Roedd newid i ddysgu ar-lein yn golygu y bu rhaid i athrawon a myfyrwyr fel ei gilydd ddysgu'n gyflym i addasu i drefn newydd. Fe drawsnewidiwyd ysgolion yn Hybiau Gofal i blant gweithwyr allweddol a myfyrwyr a oedd yn agored i niwed. Rhoddodd pob ysgol arweiniad newydd ar waith o ran diogelwch.
- Gwelodd y **Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd** gynnydd sylweddol o ran gwaith yr Uned Gwarchod y Cyhoedd o safbwynt sicrhau bod busnesau'n cadw at Ddeddf Coronafeirws (Cymru). Ar yr adegau nad ydynt yn gwneud hynny, rhoir hysbysiadau gorfodi ar waith i gadw preswylwyr yn ddiogel.
- Mae Canolfannau Hamdden wedi rhoi gweithdrefnau newydd ar waith i sicrhau y caiff cwsmeriaid a staff eu cadw mor ddiogel â phosib wrth ddefnyddio'r gwasanaeth. Ar yr adegau y bu'r canolfannau ar gau, fe gafodd y staff eu hadleoli i weithio gyda'r tîm Profi, Orlhain a Diogelu (TTP) ynghyd â helpu i ddanfoni parseli bwyd a PPE.
- Adeolwyd staff Môn Actif i ysgolion i gynorthwyo pan nad oedd athrawon cyflenwi ar gael i agor ystafelloedd dosbarth, a oedd yn sicrhau parhad y profiadau dysgu ar gyfer plant a phobl ifanc.
- Roedd y Canolfannau Hamdden hefyd wedi agor eu drysau i weithgareddau eraill fel y Gwasanaethau Mamolaeth ac ar gyfer profi'r gymuned ar lefel dorfol yn ardal Ynys Gybi.
- Gwelodd y Gwasanaethau i Oedolion un o'r effeithiau mwyaf ar eu gwasanaethau yn ystod cyfnod y pandemig, pan fu rhaid gwahardd unrhyw ymweliadau â Chartrefi Gofal. Roedd hyn yn golygu mai'r staff oedd yr unig wynebau cyfarwydd y bu modd i breswylwyr cartrefi gofal eu gweld am gyfnod hir.
- Gwelodd y **Gwasanaethau Plant a Theuluoedd** roi 'ap' ar waith o'r enw 'Newid', sy'n ceisio gwella'r modd yr oedd plant yn dangos eu hemosiynau yn ystod y pandemig.

Dengys yr enghreifftiau hyn bod y Cyngor wedi addasu a moderneiddio ei ddarpariaeth a'i ddulliau gweithio i gyflawni gofynion cwsmeriaid a gwella ei wasanaethau i gwsmeriaid yn ystod y 12 mis diwethaf.

Yn ogystal, roedd yr arolwg staff diweddaraf (2022) yn nodi –

Roedd **88% o'r staff** yn teimlo bod profiadau cadarnhaol i gwsmeriaid yn bwysig i'r Cyngor

Roedd **78%** yn teimlo bod y Cyngor yn gwrando ar ei breswylwyr

Hefyd roedd **82%** yn teimlo bod syniadau gan staff o ran gwella profiadau cwsmeriaid yn cael eu hannog a'u gwerthfawrogi

Felly, ar y cyfan, o ystyried y dystiolaeth a'r drafodaeth a ddangoswyd trwy'r Adolygiadau Gwasanaeth a'r enghreifftiau a ddarparwyd uchod, mae'r perfformiad o ran Gwasanaethau i Gwsmeriaid yn **DDA**.

Meysydd i'w Gwella

Yn ystod 2022/23, y **gwelliannau allweddol a dargedir** yw:

Maes i'w wella	Sicrwydd
Rhoi mwy o gyfleoedd i breswylwyr a rhanddeiliaid i sicrhau y clywir eu llais trwy fabwysiadu strategaeth cyfranogiad y cyhoedd sydd wedi'i hadolygu a'i hailwampio ar gyfer y cyfnod ar ôl y pandemig	Y Pwyllgor Gwaith
Cael adborth ar brofiadau cwsmeriaid o ran y System Ffôn Gorfforaethol a'r switsfwrdd i lywio gwelliannau at y dyfodol	Tîm Arweinyddiaeth
Parhad pellach y newid o ran y sianel ddigidol trwy lansio 'Sgwrsfot' dwyieithog 'Mona' i hwyluso chwiliadau digidol a wneir gan gwsmeriaid ynghyd â phrofiadau ar-lein	Tîm Arweinyddiaeth
Moderneiddio ein dulliau gweithio, o wasanaethau i gwsmeriaid i brofiad mwy cyflawn i gwsmeriaid	Tîm Arweinyddiaeth

Llywodraethu a Chydymffurfiaeth

Trosolwg

Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen allweddol o fframwaith llywodraethiant y Cyngor. Ei swyddogaeth yw darparu adnodd annibynnol, ar lefel uchel, i gefnogi llywodraethiant da, ynghyd â rheolaeth gadarn o ran cyllid cyhoeddus, ac i ddarparu sicrwydd annibynnol 'i'r rheiny sy'n gyfrifol am lywodraethu' o ran digonolrwydd y fframwaith rheoli risg, yr amgylchedd rheolaeth fewnol, ynghyd ag uniondeb y prosesau adrodd a llywodraethiant ariannol. Mae'r adroddiad cyhoeddus blynyddol yn dangos y modd y mae'r pwyllgor wedi cyflawni ei gyfrifoldebau.

Cefnogir y datganiad hwn hefyd gan ganfyddiadau'r adolygiadau o wasanaethau, a oedd yn darparu tystiolaeth bod Gwasanaethau'n perfformio'n dda, gyda phob un ond un wedi'u graddio'n Dda o fewn yr Adolygiadau Gwasanaeth. Mae gan bob gwasanaeth **strwythurau rheoli / llywodraethiant da** ac maent yn cynnal **cyfarfodydd portffolio rheolaidd**.

Yn ôl **Adroddiad Blynyddol** diweddaraf yr **Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (UBRG/SIRO)** a drafodwyd yn y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 21^{ain} Medi 2021, "*mae trefniadau llywodraethu diogelu data y Cyngor wedi cyrraedd lefel ddigonol o aeddfedrwydd, ac wedi gwreiddio yn ddigonol yn niwylliant y Cyngor i'w alluogi i nodi newidiadau a gwelliannau angenrheidiol mewn ffordd organig a heb ymyrraeth gan reoleiddwyr allanol i sbarduno newid. Mae gan y Cyngor fecanweithiau a phrosesau ar waith i sicrhau fod gwybodaeth allweddol am gydymffurfio â gofynion llywodraethu gwybodaeth yn cael ei chofnodi a'i dadansoddi fel bod modd sicrhau ymateb prydlon, newid gweithredol a datblygiad wedi'i dargedu.*"

Mae'r farn hon yn cyd-fynd â'r hunanasesiadau a luniwyd gan y Gwasanaethau.

Mae cydymffurfiaeth â pholisïau corfforaethol yn dal i fod yn dda, gyda'r defnydd o'r **Porth Polisi** yn helpu i sbarduno cydymffurfiaeth, a rhoddir diweddariadau rheolaidd i'r Prif Weithredwr a Phenathiaid Gwasanaethau.

Mae'r system '4Policy' yn darparu'r sicrwydd bod polisïau'n cael eu darllen a'u deall, sy'n lleihau'r risg o ran staff yn peidio â chydymffurfio â pholisïau corfforaethol.

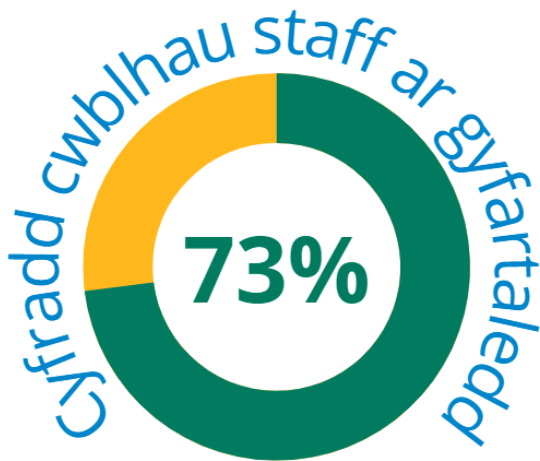
Y gyfradd gwblhau gyfartalog ar hyn o bryd, o ran staff sy'n cwblhau'r ddau bolisi ar y **Porth Polisi**, yw 95% o'r staff cymwys. Mae 5% sy'n weddill, nad ydynt wedi cwblhau'r modiwlau, yn cynnwys aelodau staff newydd, staff sy'n absennol neu ar wyliau blynyddol, ynghyd â staff nad ydynt wedi cwblhau'r gwaith.

Gellir gweld dadansoddiad llawn [yma](#).

Tra bo'r hyn a nodir uchod yn gadarnhaol, nid yw'r Porth Polisi yn cynnwys yr holl staff, ac amcangyfrifir nad yw 700 o staff, nad ydynt yn staff ysgol, yn cael mynediad i'r Porth. Nid yw unrhyw rai o'n staff a leolir mewn ysgolion yn cael mynediad i'r Porth Polisi ychwaith, ond mae'r holl bolisïau ar gyfer ysgolion ar gael ar MonIT ac yn hygyrch i staff a leolir mewn ysgolion.

Mae'r Gwasanaeth Dysgu ar hyn o bryd yn archwilio opsiynau o ran y modd gorau i fonitro cydymffurfiaeth staff a leolir mewn ysgolion gyda'r polisïau.

Fodd bynnag, mae'r gyfradd gwblhau o ran y modiwlau e-ddysgu ar y 'Learning Pool' yn is. Ceir sawl rheswm dros hyn, gan gynnwys mynediad i liniaduron o ran rhai aelodau staff. Cynhwysir cyfanswm nifer staff yr awdurdod, gan gynnwys staff a leolir mewn ysgolion, yn ogystal â'r amser ychwanegol a fynnir i gwblhau'r modiwlau. Mae'r gwaith yn parhau er mwyn gwella'r gyfradd.

Mae'n ofynnol i ni gydymffurfio a Safonau'r Iaith Gymraeg:

- Cyflenwi gwasanaethau Cymraeg;
- Llunio polisi mewn modd sy'n hyrwyddo'r Gymraeg;
- Gweithredu trwy gyfrwng y Gymraeg;
- Hybu'r Gymraeg;
- Cadw cofnodion ynglŷn â'r Gymraeg.

Cynhaliodd swyddfa Comisiynydd y Gymraeg ymarferiad siopwr cudd ar y Cyngor yn ystod 2019-20, ac o ran perfformiad y Cyngor, daeth i'r casgliad "**roedd canlyniadau eich sefydliad yn ystod yr arolygon yn ganmoladwy iawn ac nid oes unrhyw faterion yn codi o'r canlyniadau sydd angen sylw**".

Yn ychwanegol i'r adroddiad hwn o flynyddoedd blaenorol, fel rhan o'i broses hunanreoleiddio, cynhaliodd y Cyngor arolwg yn ystod y flwyddyn gyda phob Gwasanaeth i sicrhau eu bod yn dal i gyflawni'r safonau yn ystod y pandemig Covid-19. Daeth yr Adroddiad Blynyddol ar Safonau'r Iaith Gymraeg, a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio ym Mehefin 2021, i'r casgliad "**nad oes heriau o ran cydymffurfio â'r Safonau Iaith a darparu gwasanaeth i'n cwsmeriaid yn eu dewis iaith.**"

Gellir cael rhagor o wybodaeth yn ein [Hadroddiad Blynyddol ar Safonau'r Iaith Gymraeg](#).

Mae **Datganiad Llywodraethu Blynyddol** yn rhoi sicrwydd bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r egwyddorion craidd (ac ategol) sydd yn y 'Framework for Delivering Good Governance in Local Government' (CIPFA / Solace, 2016). Yn ystod 2021, cafwyd sicrwydd bod yr Awdurdod yn cydymffurfio â phob un o'r saith egwyddor graidd:

Egwyddorion Craidd y Fframwaith	Asesiad Cyffredinol	Casgliad yr Hunanasesiad
Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol	 Da	Mae gan y Cyngor Sir brosesau gwneud penderfyniadau clir a thryloyw sy'n ymgorffori gwerthoedd moesegol cryf ac sy'n gyfreithlon. Mae'r codau ymddygiad yn nodi'r disgwyliadau ar gyfer ymddwyn yn onest.

Egwyddorion Craidd y Fframwaith	Asesiad Cyffredinol	Casgliad yr Hunanasesiad
Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid	 Da	Mae'r Cyngor yn bodoli i wasanaethu ei drigolion ac mae'n ddibynnol ar amrywiaeth eang o randdeiliaid i weithio'n effeithiol mewn partneriaeth. Mae mecanweithiau ymgysylltu ac ymgynghori ar waith.
Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol	 Da	Mae'r Cyngor Sir yn gweithio gyda chymunedau i gynllunio canlyniadau. Wrth bennu polisïau a strategaethau, mae'r Cyngor Sir yn edrych ar ganlyniadau yn y tymor hir, gan ystyried manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol cynaliadwy.
Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu	 Da	Mae'r Cyngor Sir yn gwneud penderfyniadau ar ymyriadau yn seiliedig ar ei weledigaeth glir ar gyfer gwasanaethau, gan ymgysylltu â chymunedau, rheoleiddwyr ac arbenigedd ymarferol swyddogion gwasanaeth proffesiynol. Mae'r cyfuniad hwn yn arwain at optimeiddio cyflawniad y deilliannau a fwriedir.
Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo	 Da	Mae'r Cyngor Sir â'r strwythurau a'r arweinyddiaeth briodol yn ei lle a phobl a chanddynt y sgiliau a'r cymwysterau cywir i sicrhau ei fod yn gweithredu'n effeithlon ac yn effeithlon er mwyn cyflawni'r canlyniadau a ddeisyfir. Bod polisïau a strategaethau clir yn eu lle i brofi bod ganddo'r capasiti i gyflawni'r hyn sy'n ofynnol ohono ynghyd â'r capasiti gweithredol.
Egwyddor F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref	 Da	Mae gan y Cyngor system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso cyflawniad effeithiol ac effeithlon ei wasanaethu. Mae rheoli risg a rheolaethau mewnol yn rhannau hanfodol a phwysig o'r system rheoli perfformiad ac maent yn angenrheidiol ar gyfer cyflawni'r canlyniadau sydd yng Nghynllun y Cyngor.
Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio	 Da	Mae Aelodau Etholedig y Cyngor a'r Uwch Reolwyr yn atebol am wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau sy'n cael eu cefnogi gan archwiliadau mewnol ac allanol. Mae gweithgareddau'n cael eu hymgymryd â nhw mewn dulliau tryloyw a chllir y gall cydranddeiliaid eu deall ac ymateb iddynt.

Ceir rhagor o wybodaeth am y Datganiad Llywodraethu Blynyddol, gan gynnwys y dystiolaeth ategol, ar ein [gwefan](#).

Ar y cyfan, ceir tystiolaeth ddigonol i gefnogi perfformiad **DA** ar gyfer yr adran hon.

Meysydd i'w gwella

Rhestrir isod y meysydd i'w gwella a nodwyd ar gyfer yr adran Llywodraethu a Chydymffurfiaeth:

Maes i'w wella	Sicrwydd
Sicrhau bod yr holl staff yn cydymffurfio â pholisïau trwy ddefnyddio'r Porth Polisi, a bod staff nad ydynt yn gallu cael mynediad i'r Porth Polisi yn gallu adolygu a derbyn y polisïau mewn modd sy'n gweithio iddynt hwy Dylai'r Gwasanaeth Dysgu'n arbennig nodi opsiynau o ran y modd gorau i fonitro cydymffurfiaeth staff a leolir mewn ysgolion gyda'r polisïau	Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Gweithredu'r model 'tair llinell sicrwydd' fel un dull o gasglu gwybodaeth i gynorthwyo i fapio sicrwydd ar gyfer y Cyngor	Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Gwella cydymffurfiaeth staff yn erbyn yr holl fodiwlau e-ddysgu ar y Learning Pool	Y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol

DRAFT

B. Defnyddio Adnoddau

Cyflwyniad

O ran cyflawni ei ddyletswydd i ddefnyddio ei adnoddau mewn modd economaidd ac effeithlon, mae'r rhan hon o'r hunanasesiad yn rhoi sylw arbennig i'r modd y mae'r Cyngor yn rheoli ei bobl, ei gyllid, ac yn gweithio mewn partneriaeth i gyflawni ei nodau a'i amcanion.

Mae'r meysydd hyn yn darparu'r sicrwydd o ran p'un a ydynt yn cael eu defnyddio'n effeithiol ai peidio, a ph'un a fydd modd gwneud gwelliannau yn y flwyddyn i ddod.

Rheoli Pobl

Trosolwg

Yn gyffredinol, mae'r dystiolaeth yn dangos perfformiad **DA**.

Mae mentrau corfforaethol y llwyddwyd i fwrw ymlaen â hwy yn ystod y flwyddyn gan y swyddogaeth Adnoddau Dynol yn cynnwys:

- Ailgyflwyno'r rhaglen Hyfforddeion Corfforaethol
- Lansio Rhaglen Rheoli Môn (dull 3 haen i ddatblygu staff)
 - Rhaglen Academi Môn
 - Arweinyddion Môn
 - Twf a Datblygu Talent
- Datblygu polisi peilot 'gweithio Hybrid' ar gyfer staff a leolir mewn swyddfa

Mae'r **lefelau salwch** ar gyfer 2021/22 wedi cyflawni eu targed, a gellir eu cymharu â lefelau perfformiad y flwyddyn flaenorol. Gwelwyd gwelliannau o ran rheoli salwch o fewn Gwasanaethau, ynghyd â monitro gan y swyddogaeth AD, ac ymwybyddiaeth staff o bolisiau a phrotocolau a chydymffurfiaeth â hwy.

Ar y cyfan, bu nifer y **swyddi gweigion** yn isel, ond maent yn cynyddu, fel y mae'r gyfradd o ran **trosiant staff**.

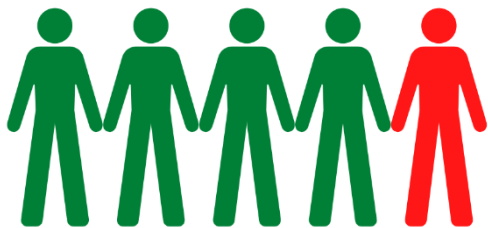
Ar gyfartaledd, roedd y lefel o ran trosiant staff yn 10% ar gyfer 2021/22, sy'n cymharu'n ffafriol â chyfartaledd y diwydiant o 15.5% ar gyfer trosiant staff.

Mae pob gwasanaeth wedi llunio drafft o'u **cynlluniau datblygu gweithlu** - dylai'r rhain fod yn ddogfennau byw, gyda'r holl faterion o ran y gweithlu a rheoli staff yn cael eu cydnabod fel maes blaenoriaeth i reolwyr ar bob lefel.

Cyflwynwyd proses Sgwrs Flynyddol Ar-lein (rhwng rheolwyr a staff unigol) trwy 'Learning Pool' yn ystod y 12 mis diwethaf i sicrhau y cynhelir sgysysau blynyddol rhwng rheolwyr a staff, ac y darperir tystiolaeth ohonynt i sicrhau eglurder o ran cyfeiriad, y disgwyliadau o ran perfformiad, a lles staff.

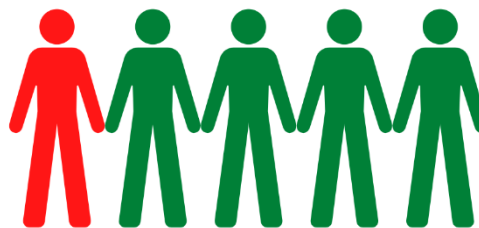
Mae canlyniadau'r arolwg staff (2022) hefyd yn cefnogi'r sgôr Da o ran rheoli pobl.

Gellir gweld enghreifftiau o'r canlyniadau isod:

Mae 4 o bob 5 aelod staff yn teimlo'n **falch** o gael gweithio i'r Cyngor

Byddai 4 o bob 5 aelod staff yn **argymell** y Cyngor fel cyflogwr

Mae 3 o bob 4 aelod staff yn credu bod eu gwaith yn cael ei **werthfawrogi** gan y Cyngor

Mae 3 o bob 4 aelod staff yn **siarad yn gadarnhaol** am y Cyngor i eraill

Mae'r canfyddiad 'da' hwn o safbwynt rheoli pobl yn Ebrill 2022, ynghyd â'r arolwg staff diweddaraf, yn adeiladu ar ganlyniadau arolwg staff 2020, a oedd yn cwestiynu'r modd yr oedd staff yn gwerthfawrogi'r gyfarwydddeb ddiwygiedig i weithio adref.

Tra bo hyn yn adlewyrchu sefyllfa gadarnhaol, nodir y bu anhawster o ran recriwtio a chadw staff yn fater a godwyd mewn Adolygiadau Gwasanaeth. O ganlyniad i archwiliad pellach, gwelir fod hyn yn dal i fod yn agwedd heriol ar ein gwaith o safbwynt rheoli pobl. Mae hyn yn brofiad cyffredin mewn Cynghorau a sectorau eraill, ynghyd â'r farchnad lafur ehangach ledled y DU, fel y nodwyd gan [Sefydliad Siartredig yr Archwilwyr Mewnol \(IIA\)](#).

Meysydd i'w gwella

Felly nodir y **meysydd gwella allweddol** ar gyfer 2022/23 yn y tabl, fel a ganlyn:

Maes i'w wella	Sicrwydd
Datblygu a chyflenwi cynllun gweithredu ar gyfer recriwtio a chadw staff	Y Tîm Arweinyddiaeth
Esblygiad pellach 'gweithio hybrid', gan gydbwysu'r gofynion o ran timau staff a pherfformiad, profiadau cwsmeriaid, iechyd a lles staff a dewis personol	Y Tîm Arweinyddiaeth
Darlledu cyfarfodydd hybrid ffurfiol y Cyngor mewn modd effeithiol a phroffesiynol	Y Tîm Arweinyddiaeth

Maes i'w wella	Sicrwydd
Sicrhau esblygiad pellach a chyflenwi cynlluniau datblygu gweithlu ar lefel Gwasanaethau unigol i gydbwysu perfformiad, moderneiddio, parhad busnes, iechyd a lles staff	Y Tîm Arweinyddiaeth
Cymryd camau pellach i wreiddio'r trefniant Sgwrs Flynyddol rhwng Rheolwyr ac aelodau staff	Adolygiadau Gwasanaeth

DRAFT

Adnoddau

Trosolwg

Roedd yr ansicrwydd, y galwadau newidiol a'r cyfyngiadau wedi gwneud 2021/22 yn gyfnod eithriadol o heriol i gyflenwi gwasanaethau o safbwynt adnoddau a rheoli adnoddau. Yn ei archwiliad o gyfrifon, mae Archwilio Cymru'n nodi'n glir bod y pandemig "wedi cael effaith arwyddocaol ar bob agwedd ar ein cymdeithas" a'i fod yn brawf sylweddol o ymrwymiad y staff eu bod wedi llwyddo i alluogi'r archwiliad o'r cyfrifon trwy eu proffesiynoldeb fel tîm o ran y modd y gwnaethant gynorthwyo Archwilio Cymru dan amgylchiadau mor anodd.

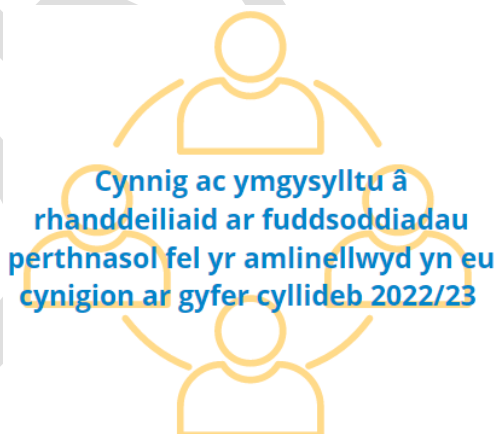
Tra bu 2021/22 yn her, gwelwyd bod perfformiad cyffredinol nifer o wasanaethau, o ran y modd yr oeddynt yn defnyddio ac yn blaenoriaethu eu darpariaeth, yn 'Dda'. Ystyriwyd fod tri gwasanaeth yn ardderchog - **Tai, Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo ac Adnoddau Dynol a Thrawsnewid**.

Tai, o ganlyniad i'r defnydd effeithiol ac effeithlon a wneir o gyllid CRT/HRA, ynghyd â defnyddio cronfa gyffredinol y Cyngor i gyflenwi mwy o ddarpariaeth o safbwynt digartrefedd a chartrefi gweigion.

Defnyddiodd y gwasanaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo (gyda chymorth corfforaethol) eu hadnoddau'n effeithiol i ail-dendro contract y gwasanaeth casglu gwastraff ar adeg anodd, a llwyddwyd i wella eu gwasanaeth casglu gwastraff gardd gwyrdd yn ystod yr un cyfnod.

Roedd y Gwasanaeth Adnoddau Dynol a Thrawsnewid wedi rheoli eu hadnoddau mewn modd effeithlon er mwyn parhau i ddarparu gwasanaeth Profi, Orlhain a Diogelu effeithiol yn yr ardal leol. Yn ogystal, llwyddwyd i alluogi staff a leolir mewn swyddfeydd i weithio o bell (ac yn ddiogel) trwy gynllun peilot Hybrid.

Yn ystod y 12 mis diwethaf, bu modd i'r Cyngor –

Yn ogystal, mae Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi bod y Cyngor yn awdurdod sy'n cael ei reoli'n dda, ac mae hynny yn ei dro'n cyfrannu at sicrhau ei fod yn gwneud y defnydd gorau o'i adnoddau. Cymeradwywyd yr adroddiad gan y [Cyngor Sir](#) yn ei gyfarfod ar y 7fed o Fedi, 2021.

Yn anffodus, cafwyd tanwariant o ran gwariant cyfalaf, gyda phrosiectau'n cael eu gohirio o ganlyniad i'r pandemig, ynghyd ag effeithiau Brexit ar y sector adeiladu, ond rhoddwyd camau lliniaru ar waith i fynd i'r afael â'r mater ar gyfer 2022/23.

Roedd yr archwiliad o ddatganiadau ariannol y Cyngor ar gyfer 2020/21, gan Archwilio Cymru, yn farn archwilio ddiamed unwaith eto. Fodd bynnag, dywedwyd ganddynt “nodwyd ansawdd y datganiadau drafft a gyflwynwyd i’w harchwilio ar 15 Mehefin 2021 fel maes i’w wella yn yr adroddiad Archwilio Cyfrifon (ISA 260)”.

Cwblhawyd y gwaith ar y Cymhorthdal Budd-daliadau Tai 2017/18 yn 2020/21. Fodd bynnag, mae **Archwilio Cymru** yn nodi bod eu gwaith ar archwilio hawliadau ar gyfer blynyddoedd ariannol 2018/19, 2019/20 a 2020/21 yn parhau. Nodir ganddynt hefyd “mae ein gwaith hyd yma wedi nodi nifer o faterion gyda’r hawliadau a materion yn ymwneud ag amser staff i ddelio ag ymholiadau’r archwilydd. Mae hwn yn faes lle mae angen i’r cyngor flaenoriaethu ymdrech yn ystod y misoedd nesaf fel y gall y cylch archwilio ddod yn fwy amserol.”

Yn ogystal, cafwyd tystiolaeth o’r angen i flaenoriaethu a moderneiddio yn ystod yr adolygiadau gwasanaeth, ac wedyn gan Y Tîm Arweinyddiaeth sydd wedi’i ffurfio o’r newydd. Bydd bwrw ymlaen â’r agwedd hon ar draws pob gwasanaeth (yn enwedig y gwasanaethau mwy) yn cynorthwyo’r Cyngor yn ei ymdrechion i wneud defnydd mor effeithlon ac effeithiol â phosibl o’i adnoddau yn y dyfodol. O ystyried y pwysau a’r costau ychwanegol sy’n parhau ar hyn o bryd, gyda’r rhybudd gan Fanc Lloegr ynghylch cyfnod o arafu economaidd fel y mae cyfraddau llog a chwyddiant yn codi, bydd hyn yn faes allweddol i’w wella o ran y Cyngor dros y 12 mis i ddod.

Meysydd i’w gwella

Ein meysydd gwella allweddol ar gyfer 2022/23 yw –

Maes i’w wella	Sicrwydd
Bydd y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd yn ehangu ei raglen Dechrau’n Deg ar draws yr ynys, yn hytrach nag mewn rhai ardaloedd. Yn y diwedd, bydd hyn yn lleihau’r angen i blant ddod i mewn i’r gwasanaethau statudol ac yn lleihau ein poblogaeth o Blant sy’n Derbyn Gofal	Panel Sgriwtini y Gwasanaethau Cymdeithasol
Bod y Cyngor yn datblygu ac yn mabwysiadu strategaeth gyfalaf sy’n cyd-fynd â chynllun newydd y Cyngor (2022/27).	Y Pwyllgor Gwaith
Lleihau’r achosion o fethu â chwblhau gwaith ar yr hawliadau Cymhorthdal Budd-dal Tai yn y dyfodol trwy gytuno ar amserlen gyda’r archwilwyr allanol, ynghyd ag adolygu capasiti o ran staff	Adroddiadau Archwilio Cymru
Bod y Cyngor yn adolygu a diwygio ei broses flynyddol ar gyfer pennu’r gyllideb i sicrhau y gellir rhoi camau ar waith ar gyfer 2023/24 i liniaru’r pwysau cynyddol.	Y Pwyllgor Gwaith

Cydweithredu ac Integreiddio

Trosolwg

Â hwnnw'n sefydliad bach ac arloesol, mae'r Cyngor yn parhau i goleddu cyfleoedd i gydweithredu mewn modd effeithiol ac ystyrlon fel rhan o'i werthoedd craidd, ac fel modd o weithio tuag at wella pa mor effeithlon ac effeithiol ydyw o ran ymateb i anghenion, cyfleoedd a heriau yn yr ardal leol. Mae sawl trefniant cydweithredol, ffurfiol ac anffurfiol, wedi profi i fod yn amhrisiadwy o safbwynt llywio gwaith y Cyngor a'r ynys a'u cynorthwyo i ymateb i heriau ac ansicrwydd y pandemig.

Mae'r asesiad hwn yn cynorthwyo i ddarparu tystiolaeth o ran y modd y mae'r Cyngor yn coleddu'r pum dull o weithio o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, ac ym mha agweddau y mae'n gwneud hynny.

Cafwyd bod saith gwasanaeth, o'r naw ohonynt o fewn y Cyngor, yn **Ardderchog** o ran yr adran hon - y **Gwasanaethau i Oedolion, y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd, Tai, Rheoleiddio a Datblygu Economaidd, Dysgu, Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a Thrawsnewid**, o ganlyniad i'w hymdrechion cydweithredol parhaus ar draws nifer o ffrydiau gwaith wrth gyflenwi gweithgareddau busnes arferol, ynghyd ag ymateb y Cyngor i dirwedd fythol newidiol y pandemig.

Ymhlith yr enghreifftiau o'r gwaith a gyflawnwyd y mae (ac nid yw hon yn rhestr gyflawn):

- Y Fforwm Amddiffyn Oedolion Bregus rhwng Heddlu Gogledd Cymru, y Gwasanaethau Cymdeithasol a Thai
- Byrddau Diogelu Iechyd Covid-19 – gyda phob un o'r 22 Awdurdod Lleol, a gadeirir gan Lywodraeth Cymru
- Grŵp Gweithredol Taclo Tlodi Ynys Môn - CSYM, DWP, CAB Ynys Môn
- Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru
- Mae'r tri Thîm Adnoddau Cymunedol yn ymateb i achosion cymhleth fel partneriaeth, ac yn parhau i gryfhau ei berthynas â'r trydydd sector, darparwyr gofal a phreswylwyr
- Rhaglen Gyflenwi Partneriaeth (Penaethiaid Safonau Masnach Cymru a Llywodraeth Cymru)
- Partneriaeth Cyrchfan Ynys Môn sy'n cynnwys partneriaethau ag amryw endidau cyhoeddus a phreifat ym maes twristiaeth
- Grŵp Banciau Bwyd Ynys Môn a chanddo bartneriaethau hanfodol â banciau bwyd lleol a'r CAB
- Llunio Lle, sy'n ymwneud â chydweithio gyda'r 3^{ydd} Sector a 5 cynghrair ar draws yr ynys i gefnogi cymunedau i gymryd perchnogaeth o'u blaenoriaethau a'u hanghenion eu hunain.
- Grŵp Atal a Gwyliadwriaeth Covid-19 Ynys Môn (Partneriaeth Ranbarthol)

Ymgwymerwyd â rhagor o waith hefyd i wella ystod ac ansawdd gwasanaethau a'r profiad i gwsmeriaid a ddarperir trwy Cyswllt Môn, a gyflawnir mewn modd cydweithredol ac integredig i gefnogi nifer o wasanaethau.

Yn ogystal, roedd yr arolwg staff yn dangos bod staff yn teimlo'n gryf bod y Cyngor yn gwneud yn dda o safbwynt ein dull cydweithredol o weithio. Nododd y mwyafrif o'r ymatebwyr ymhlith aelodau staff bod y Cyngor yn manteisio i'r eithaf ar weithio mewn partneriaeth a chydweithio, ac nad oedd unrhyw feysydd i'w gwella.

Felly, ar y cyfan, ceir tystiolaeth ddigonol i ddangos bod perfformiad y Cyngor Sir yn **ARDDERCHOG** o safbwynt ei waith cydweithredol ac integreiddio â sefydliadau eraill, ond nodwyd rhagor o feysydd i'w gwella ar gyfer eu gwireddu yn ystod 2022/23.

Meysydd i'w gwella

Dyma'r meysydd i'w gwella:

Maes i'w wella	Sicrwydd
Parhau i ddatblygu ac adolygu partneriaethau i sicrhau eu bod yn ateb y gofyn ac yn cyd-fynd â chynllun newydd a diwygiedig y Cyngor (2022/27), ynghyd â strategaethau a rhaglenni eraill	Pwyllgor Sgrwtini Partneriaethau ac Adfywio
Sefydlu dull cydweithredol ar y cyd i gofnodi allbynnau a mesurau ar draws gweithlu'r Tîm Adnoddau Cymunedol sy'n lleoli'r proffesiynau iechyd a gofal cymdeithasol	Panel Sgrwtini y Gwasanaethau Cymdeithasol
Adolygu'r broses Un Pwynt Mynediad (SPOA) i ganfod yr agweddau y gellir eu gwella a sut y gellir gwneud hynny	Panel Sgrwtini y Gwasanaethau Cymdeithasol

DRAFT

C. Rheoli Risg

Cyflwyniad

Mae Rheoli Risg a'i ddefnydd o fewn sefydliad cymhleth fel Cyngor Sir yn angenrheidiol i sicrhau y cyflawnir penderfyniadau, lefelau perfformiad a darpariaeth gwasanaeth mewn modd mor effeithiol ac effeithlon â phosibl. Mae'r defnydd o reoli risg wedi gwella dros dymor y weinyddiaeth ddiwethaf, a chafwyd tystiolaeth a oedd yn cyd-fynd â hyn trwy sefydlu Tîm Rheoli Ymateb i'r Argyfwng (EMRT), sef fforwm a oedd yn rhan annatod o'r gwaith o ddelio ag ymateb y Cyngor i'r heriau yn sgil mynd i'r afael â'r pandemig,

Mae'r adran hon yn cyfuno canfyddiadau o Archwiliadau Mewnol a gynhaliwyd, ynghyd â gan Archwilwyr Allanol a Chymheiriaid, sy'n amlygu'r risgiau y mae angen eu lliniaru, yn ogystal â threfniadau'r Cyngor o ran Rheoli Risg.

Archwilio a Risg

Trosolwg

Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, cafodd sawl gwasanaeth eu harchwilio'n allanol, yr oedd y mwyafrif ohonynt yn arwain at asesiadau cadarnhaol. Adlewyrchir hyn yn y graddiad **DA** yn gyffredinol ar gyfer rheoli risg o safbwynt perfformiad gwasanaethau. Trwy'r Adolygiadau Gwasanaeth i gyd, roedd yn glir bod yr argymhellion o'r Archwiliadau Mewnol, yr Archwilwyr Allanol a Chymheiriaid yn cael eu rhoi ar waith a'u monitro.

- Cwblhaodd **AGC/CIW** arolwg o'r gwasanaethau i oedolion hŷn a oedd yn canolbwyntio ar wasanaethau atal ac ymyrraeth gynnar.
 - Roedd yr arolwg yn nodi cryfderau, gan gynnwys “*mae atal yn eitem bwysig ar agenda'r awdurdod lleol*” ac “*mae'r dulliau o gyfathrebu â phobl sy'n cysylltu â'r awdurdod lleol i gael cymorth yn barchus ac yn seiliedig ar gryfderau, yn aml yn gydweithredol, ac wedi'u seilio ar gydberthynas gyfartal ar y cyfan*”
 - Yn ogystal, daeth yr arolwg o hyd i rai meysydd i'w gwella o ran lles, llais a dewis pobl, partneriaethau, integreiddio a chyd-gynhyrchu, ynghyd ag atal ac ymyrraeth gynnar, sydd wedi arwain at ffurfio cynllun gweithredu gan y Gwasanaethau Oedolion Hŷn a gaiff ei fonitro gan Fwrdd Gwella'r Gwasanaethau Cymdeithasol.

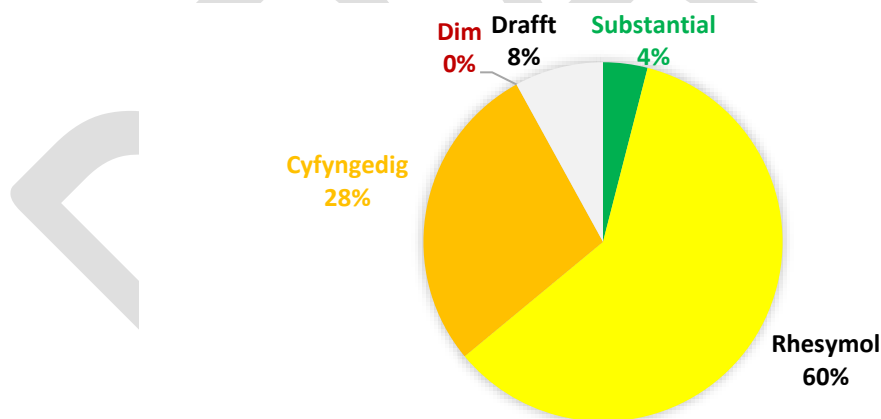
Gellir gweld adroddiad yr arolwg [yma](#)

- O ganlyniad i bandemig Covid-19, mae Estyn wedi atal ei arolygiadau o ysgolion, ac wedi cadw mewn cysylltiad â darparwyr addysg o bell. Nid oes unrhyw ysgolion o dan statws arolygu dilynol **Estyn**, sy'n rhoi sicrwydd bod dysgwyr yn cyflawni mewn lleoliadau addysg ar yr ynys.
- Cyhoeddodd **Archwilio Cymru** adroddiad cadarnhaol ym mis Tachwedd 2019 ar ‘[Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol: Archwiliad o'r Trefniadau atal ac ymyrryd yn gynnar i sicrhau bod plant yn ddiogel ac yn cael cefnogaeth](#)’ a daethant i'r casgliad “mae'r Cyngor wedi ystyried a defnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth lunio'r 'Trefniadau atal ac ymyrryd yn gynnar ac i sicrhau bod plant yn ddiogel ac yn cael cefnogaeth', ond ceir cyfleoedd i sefydlu'r pum ffordd o weithio ymhellach”.
- Roedd y Cyngor hefyd yn rhan o **Adolygiadau Cenedlaethol** a gyflawnwyd gan Archwilio Cymru. Adroddir ymateb y Cyngor i'r Adolygiadau Cenedlaethol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn flynyddol, a gellir ei weld [yma](#). Dyma'r Adolygiadau Cenedlaethol yr ymgwymerwyd â hwy yn ystod 2020/21:

- [‘Comisiynu Lleoliadau Cartrefi Gofal i Bobl Hŷn’](#)
- [‘Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru - Adolygiad o Gynnydd Bargen Dwf Gogledd Cymru’](#)
- [‘Gwasanaethau Dewisol \(Ebrill 2021\)’](#)
- [‘Adfywio Canol Trefi yng Nghymru \(Medi 2021\)’](#)

Gellir cael rhagor o wybodaeth am yr Archwiliadau Allanol yr ymgymerwyd â hwy ar gyfer [2020-21](#) trwy glicio ar yr hyperddolenni.

- Darparodd pob gwasanaeth dystiolaeth bod strwythurau ar waith i ymateb i archwiliad mewnol, gyda llawer o wasanaethau'n gwella cydweithrediad ac ymgysylltiad ag Archwiliadau Mewnol dros y ddwy flynedd ddiwethaf, yn enwedig yng ngolau'r archwiliadau yr ymgymerwyd â hwy ers dechrau'r pandemig.
- Yn yr Adroddiad Blynyddol diwethaf ar Archwilio Mewnol, nododd y Pennaeth Archwilio Mewnol, *“ar gyfer y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022. . .mae gan y sefydliad fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol. Er nad wyf yn ystyried bod unrhyw feysydd o bryder corfforaethol sylweddol, mae angen cyflwyno neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd i sicrhau fod amcanion yn cael eu cyflawni, a'u bod yn cael eu monitro.”*
- Nododd Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2021-22 hefyd eu bod *“yn gallu darparu sicrwydd ‘Rhesymol’ neu well ar gyfer 64% o'r archwiliadau a gynhaliwyd gennym yn ystod 2021/22. Derbyniodd saith archwiliad (28%) sicrwydd ‘Cyfyngedig’ yn ystod y flwyddyn, o gymharu â phump (22%) yn ystod 2020/21.*

Mae'r adroddiad yn nodi ymhellach, yn unol â'u protocol, maent *“yn ailymweld yn ffurfiol â'r holl ‘Faterion/Risgiau’ a godwyd mewn adroddiadau sicrwydd ‘Cyfyngedig’, ar derfyn y cyfnod gweithredu, er mwyn sicrhau eu bod yn cael sylw effeithiol. (Fe wnaethant) ailedrych yn ffurfiol â'r saith adroddiad â gradd sicrwydd ‘Cyfyngedig’. Yn dilyn (eu) hailymweliad, (roeddynt) yn gallu codi'r sicrwydd i ‘Rhesymol’ mewn tri o'r adroddiadau, a (byddant) yn parhau i fonitro ac adrodd ar y pedwar sy'n weddill.”*

Caiff gwelliannau yn erbyn y sicrwydd cyfyngedig a ddarperir yma eu blaenoriaethu gan y gwasanaethau perthnasol dros y 12 mis i ddod.

- Mae **cofrestrau risg** yn cael eu huwchlwytho, eu diweddaru a'u monitro'n chwarterol ar '4Risk' ac mae'r gofrestr risg strategol yn cael ei hadolygu'n gyson gan Y Tîm Arweinyddiaeth (TAS/SLT) ac fe'i hystyrir hefyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ddwywaith y flwyddyn. Mae'r defnydd o '4Risk' wedi'i wreiddio bellach o fewn cyfarfodydd rhithiol chwarterol y gwasanaethau. Bu'r defnydd o gofrestrau risg a'u camau lliniarol yn bwysig yn ystod y pandemig, gyda'r Tîm Rheoli Ymateb i'r Argyfwng (EMRT) yn eu hadolygu a'u diweddaru'n wythnosol i lywio penderfyniadau'r Cyngor a'u camau gweithredu mewn ymateb i'r pandemig.
- Er eu bod wedi'u datblygu a'u gwreiddio o fewn darpariaeth gwasanaeth dydd i ddydd, ceir awydd i ddatblygu eu defnydd y fewn y broses benderfynu gorfforaethol. Fel y cyfryw, caiff adolygiad o'r Fframwaith Rheoli Risg ei gwblhau yn ystod y flwyddyn a fydd yn helpu i ddatblygu'r berthynas hon.
- Cyflwynwyd y '[Diweddariad Rheoli Risg](#)' i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 8^{fed} Chwefror ac roedd y cofnodion yn adlewyrchu bod y Rheolwr Risg ac Yswiriant wedi nodi *"bod yr Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) wedi ymgymryd ag adolygiad trylwyr o'r gofrestr risg yn ei chyfanrwydd a bod yr UDA wedi penderfynu canolbwyntio ar y risgiau hynny a fyddai'n arwain at gyflawni blaenoriaethau strategol, ac felly mae cofrestr risgiau strategol newydd, sy'n cyd-fynd â'r blaenoriaethau corfforaethol, wedi cael ei datblygu yn lle'r gofrestr risgiau corfforaethol."*
- Yn dilyn yr adolygiad, mae'r UDA wedi nodi pum risg gweddilliol coch/critigol i gyflawni amcanion corfforaethol a strategol y Cyngor ac mae'r rhain yn ymwneud â rheoli'r gweithlu, parhad TG, diogelwch seiber, moderneiddio ysgolion ac addasrwydd parhaus asedau ffisegol.
- Roedd pob Gwasanaeth yn credu bod eu perfformiad yn dda. **Mae'r dystiolaeth uchod ac o fewn Hunanasesiadau'r Gwasanaethau'n cadarnhau hyn, ac mae'n deg i ddweud bod perfformiad cyffredinol y Cyngor o safbwynt rheoli risg yn DDA.**

Meysydd i'w gwella

Y meysydd i'w gwella ar gyfer 2022/23 yw:

Maes i'w wella	Sicrwydd
Rhoi argymhellion yr Archwiliadau Allanol (cenedlaethol a lleol) ar waith a'u monitro gan ddefnyddio '4Action'	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Adolygu a diwygio'r strategaeth rheoli risg, y polisi a'r canllawiau, a fydd yn ffurfio fframwaith clir a chryno o safbwynt rheoli risg, i'w dilyn ar draws y Cyngor	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Parhau i roi disgwyliadau ar waith o safbwynt rheoleiddio ar adeg o newid, trwy'r Ddeddf Llywodraeth Leol	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Diogelu Corfforaethol

Trosolwg

Cyflwynwyd yr adran hon o'r Adolygiadau Gwasanaeth i roi sicrwydd i'r **Bwrdd Diogelu Corfforaethol Strategol** bod y Cyngor yn ymgymryd â'i ddyletswyddau a'i gyfrifoldebau'n effeithiol.

Roedd pob un ond dau o'r Gwasanaethau yn nodi perfformiad Da.

Y ddau wasanaeth yr ystyriwyd eu bod yn **ardderchog oedd y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd a'r Gwasanaethau Oedolion**, sydd hefyd yn dylanwadu ac yn llywio dull gweithio'r Cyngor o ran Diogelu Corfforaethol, cynlluniau a phartneriaethau rhanbarthol.

Mae'n ofynnol i staff dderbyn y **Polisi Diogelu Corfforaethol** drwy'r **Porth Polisi** ers mis Rhagfyr 2018. Gwelwyd y diweddariad diwethaf o ran cydymffurfiaeth yn erbyn y polisi gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Medi 2019, gyda 95% o'r staff wedi darllen a derbyn y polisi. Cyflwynwyd y polisi i'w aildderbyn ym mis Mai 2022 a bydd data cydymffurfiaeth yn cael ei adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio ym mis Medi 2022.

Mae'r **Bwrdd Diogelu Corfforaethol Strategol** yn rhoi sicrwydd i Aelodau Etholedig, y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr Statudol bod arferion a threfniadau'r Cyngor o safbwynt diogelu yn gadarn. Mae'n cyfarfod yn chwarterol, fel rhan o gyfarfod y Penaethiaid Gwasanaeth Corfforaethol. Mae hyn yn sicrhau bod pob Cyfarwyddwr a Phennaeth Gwasanaeth yn cael dylanwadu ar waith y Bwrdd Diogelu Corfforaethol Strategol, ynghyd â llywio'r gwaith hwnnw. Mae'r Bwrdd yn canolbwyntio ar gamau i ganfod ac atal radicaleiddio, caethwasiaeth fodern, trais yn erbyn merched, cam-drin rhywiol a cham-drin domestig.

Ceir cynrychiolwyr o bob Gwasanaeth ar y **Bwrdd Diogelu Corfforaethol Gweithredol**, er y gellid gwella lefelau presenoldeb rhai o'r gwasanaethau. Datblygwyd hunanasesiad, a gyflawnir yn flynyddol, i sicrhau bod pob Gwasanaeth yn cydymffurfio â'r polisi. Cynllunnir cynllun gweithredu wedyn, a gaiff ei fonitro gan y Bwrdd.

Mae'r cynllun gweithredu presennol yn canolbwyntio ar:

- Arweinyddiaeth a Llywodraethu Corfforaethol
- Cyfathrebu ac Ymwybyddiaeth
- Gweithlu Diogel a Medrus
- Cymorth ac Ymyraethau Effeithiol
- Partneriaid, gwirfoddolwyr a gwasanaethau a gomisiynir

Mae rhaglen hyfforddiant sylfaenol a chyffredinol ynghylch diogelu ar gael, ac mae angen i wasanaethau fapio eu hanghenion yn unol â'r Fframwaith Hyfforddiant Diogel, er mwyn bwydo i mewn i'r rhaglen gorfforaethol. Darperir hyfforddiant arbenigol hefyd, yn unol â'r anghenion a nodwyd o ran y gweithlu.

Mae nifer o fodiwlau e-ddysgu ar gael i staff hefyd:

Polisi / Modiwl	Y ganran sydd wedi'u cwblhau
Trais yn Erbyn Merched, Cam-drin Domestig a Thrais Rywiol****	71%

Polisi / Modiwl	Y ganran sydd wedi'u cwblhau
GDPR****	82%
Caethwasiaeth Fodern****	82%
Prevent****	79%

Ar y cyfan, o safbwynt corfforaethol, byddai'r dystiolaeth yn arwain at berfformiad **Da** ar gyfer y **Cyngor**.

Meysydd i'w Gwella

Gellir gweld isod y meysydd i'w gwella a nodwyd yn ystod yr Adolygiadau Gwasanaeth. Cynigir y caiff y rhain eu monitro gan y Bwrdd Diogelu Corfforaethol dros y 12 mis nesaf i sicrhau y caiff y gwelliannau hyn eu cyflawni.

Maes i'w wella	Sicrwydd
Dylai'r Bwrdd Diogelu Corfforaethol adolygu pob ymateb gan y gwasanaethau i sicrhau eu bod yn fodlon gyda graddiad perfformiad Da ar gyfer Diogelu Corfforaethol	Y Bwrdd Diogelu Corfforaethol
Dylai'r Bwrdd Diogelu Corfforaethol gytuno ar gynllun gweithredu yn dilyn cwblhau hunanasesiadau gan y Gwasanaethau, a dylai'r bwrdd barhau i'w fonitro wrth fynd ymlaen	Y Bwrdd Diogelu Corfforaethol

Ar y cyfan, mae perfformiad pob Gwasanaeth ar hyn o bryd yn Dda, gyda

“Llawer o gryfderau a dim meysydd pwysig y mae angen eu gwella'n sylweddol”

Hefyd, mae'r **rhagolygon y byddant yn gwella yn DDA**, a ddiffinnir ymhellach fel -

“Gwasanaeth effeithiol sydd eisoes yn gwneud yn dda, ac mae'n gwybod pa feysydd y mae angen eu gwella. Trwy ganfod y gefnogaeth iawn a rhoi camau gweithredu ar waith, mae gan y gwasanaeth y potensial i wneud yn well fyth”.

Ceir tystiolaeth o hyn hefyd trwy blotio ar y matrices a atodir i'r adroddiad hwn bod pob Gwasanaeth yn deall pa mor dda (neu wan) yw ei berfformiad, ynghyd â pha mor gadarn yw'r rhagolygon y bydd yn gwella.

Mae hyn yn darparu sicrwydd bod y Cyngor yn gyffredinol yn gwneud cynnydd o safbwynt ei daith tuag at **Welliant Parhaus**, er yr heriau a'r ansicrwydd a grëwyd gan y pandemig.

Gallwn nodi'n hyderus bod y Cyngor bob amser yn ceisio gwella'r modd y darperir gwasanaethau trwy -

- newid prosesau,
- moderneiddio,
- lleihau gwastraff a
- gwella ansawdd.

Ceir tystiolaeth trwy'r Adolygiadau Gwasanaeth yn eu cyfanrwydd, ac mewn adroddiadau cysylltiedig, bod y gwelliant parhaus hwn wedi'i wreiddio ym mhob maes Gwasanaeth.

Mae arweinyddiaeth ystyrion ac effeithiol o safbwynt gwleidyddol a chorfforaethol, ynghyd â staff ymroddedig, ymrwymedig, sy'n gweithio'n galed, yn cymell y perfformiad hwn, ynghyd â'r ymrwymiad i foderneiddio a chyflawni gwelliannau parhaus, gan gyflenwi gwasanaethau effeithiol a chydweithio mewn modd ystyrion.

Mae cynlluniau effeithiol ar waith i sicrhau y bydd y Cyngor newydd yn parhau i frw ymlaen â'r daith hon rhwng 2022 a 2027.

Y Tîm Arweinyddiaeth yw perchennog y cynllun gweithredu moderneiddio a gwella cysylltiedig, ac adroddir i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn chwarterol ynghylch y cynnydd a wneir.

.

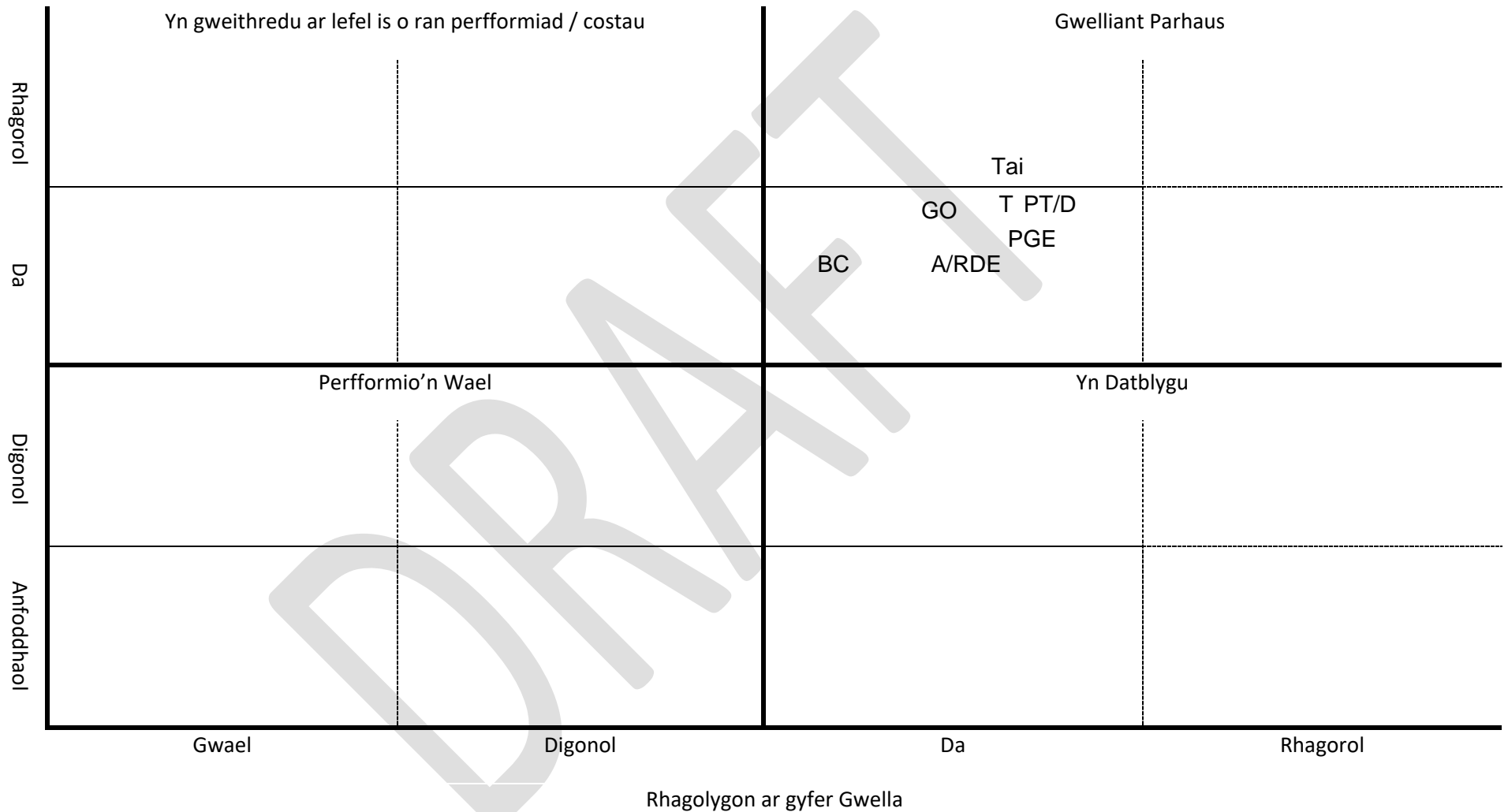
Datganiad Sefyllfa Gwasanaethau'r Cyngor - 2022

Categori Hunanasesiad	Categoriâu Tystiolaeth	Oedolion	Plant	Busnes y Cyngor	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Tai	Dysgu	Adnoddau	Trawsnewid
Rheoli Perfformiad	Adroddiadau Perfformiad	Da	Da	Da	Digonol	Da	Rhagorol	Da	Da	Rhagorol
	Gwasanaethau i Gwsmeriaid	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Rhagorol	Da / Digonol	Da
	Llywodraethu a Chydymffurfiaeth	Da	Da	Da	Da	Digonol	Da	Da	Da	Da
Defnyddio Adnoddau	Datblygu'r Gweithlu a Rheoli Pobl	Da	Da	Digonol	Da	Da	Rhagorol	Da	Da / Digonol	Da
	Adnoddau	Da	Da	Da	Da	Rhagorol	Da	Rhagorol	Da	Rhagorol
	Cydweithredu ac Integreiddio	Rhagorol	Rhagorol	Da	Rhagorol	Rhagorol	Rhagorol	Rhagorol	Da	Rhagorol
Rheoli Risg	Adroddiadau Rheoleiddio Allanol / Mewnbwn gan Gymheiriaid	Da	Da	Da	Amherthnasol	Amherthnasol	Da	Da	Da / Digonol	Da
	Archwilio Mewnol	Da	Da	Da	Amherthnasol	Amherthnasol	Amherthnasol	Da	Digonol / Da	Da
	Diogelu Corfforaethol	Rhagorol	Rhagorol	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da

Matrics

Tudalen 39

Perfformiad Presennol

Allwedd

GO – Gwasanaethau Oedolion, BC – Busnes y Cyngor, PT – Gwasanaeth Plant a Theuluoedd, Tai – Tai, PGE – Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo, D – Dysgu, A – Adnoddau, RDE – Rheoleiddio a Datblygu Economaidd, T – Trawsnewid

Mesydd a Nodwyd i'w Gwella

Maes i'w wella	Sicrwydd
Parhau i fonitro a gwella'r dangosyddion a effeithiwyd gan y pandemig coronafeirws i sicrhau y caiff unrhyw risgiau cysylltiedig eu rheoli'n briodol	Adroddiadau Monitro Chwarterol y Cerdyn Sgorio
Gwella'r dangosydd o ran canran y gwastraff a gaiff ei aildddefnyddio, ei ailgylchu neu ei gompostio, a chyflawni targedau Llywodraeth Cymru cyn gynted â phosibl	Adroddiadau Monitro Chwarterol y Cerdyn Sgorio
Gwella perfformiad o fewn y gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd, gyda sylw arbennig i ddangosyddion o fewn y swyddogaeth Cynllunio	Adroddiadau Monitro Chwarterol y Cerdyn Sgorio
Defnyddio meddalwedd i ddod yn fwy ymwybodol o ddata ac yn fwy gwybodus i wneud penderfyniadau hyd yn oed mwy effeithiol yn seiliedig ar dystiolaeth	Y Bwrdd Rhaglen
Datblygu modd i gyfathrebu perfformiad y Cyngor i gynulleidfa ehangach o ran staff	Y Tîm Arweinyddiaeth
Rhoi mwy o gyfleoedd i breswylwyr a rhanddeiliaid i sicrhau y clywir eu llais trwy fabwysiadu strategaeth cyfranogiad y cyhoedd sydd wedi'i hadolygu a'i hailwampio ar gyfer y cyfnod ar ôl y pandemig	Y Pwyllgor Gwaith
Cael adborth ar brofiadau cwsmeriaid o ran y System Ffôn Gorfforaethol a'r switsfwrdd i lywio gwelliannau at y dyfodol	Y Tîm Arweinyddiaeth
Parhad pellach y newid o ran y sianel ddigidol trwy lansio 'Sgwrsfot' dwyieithog 'Mona' i hwyluso chwiliadau digidol a wneir gan gwsmeriaid ynghyd â phrofiadau ar-lein	Y Tîm Arweinyddiaeth
Moderneiddio ein dulliau gweithio, o wasanaethau i gwsmeriaid i brofiad mwy cyflawn i gwsmeriaid	Y Tîm Arweinyddiaeth
Sicrhau bod yr holl staff yn cydymffurfio â pholisïau trwy ddefnyddio '4Policy', a bod staff nad ydynt yn gallu cael mynediad i '4Policy' yn gallu adolygu a derbyn y polisïau mewn modd sy'n gweithio iddynt hwy Dylai'r Gwasanaeth Dysgu'n arbennig nodi opsiynau o ran y modd gorau i fonitro cydymffurfiaeth staff a leolir mewn ysgolion gyda'r polisïau	Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Gweithredu'r model 'tair llinell sicrwydd' fel un dull o gasglu gwybodaeth i gynorthwyo i fapio sicrwydd ar gyfer y Cyngor	Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Gwella cydymffurfiaeth staff yn erbyn yr holl fodiwlau e-ddysgu ar y Learning Pool	Y Pwyllgor Sgrïwtini Corfforaethol
Datblygu a chyflenwi cynllun gweithredu ar gyfer recriwtio a chadw staff	Y Tîm Arweinyddiaeth

Maes i'w wella	Sicrwydd
Esblygiad pellach 'gweithio hybrid', gan gydbwysu'r gofynion o ran timau staff a pherfformiad, profiadau cwsmeriaid, iechyd a lles staff a dewis personol	Y Tîm Arweinyddiaeth
Darlledu cyfarfodydd hybrid ffurfiol y Cyngor mewn modd effeithiol a phroffesiynol	Y Tîm Arweinyddiaeth
Sicrhau esblygiad pellach a chyflenwi cynlluniau datblygu gweithlu ar lefel Gwasanaethau unigol i gydbwysu perfformiad, moderneiddio, parhad busnes, iechyd a lles staff	Y Tîm Arweinyddiaeth
Cymryd camau pellach i wreiddio'r trefniant Sgwrs Flynyddol rhwng Rheolwyr ac aelodau staff	Y Tîm Arweinyddiaeth
Bydd y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd yn ehangu ei raglen Dechrau'n Deg ar draws yr ynys, yn hytrach nag mewn rhai ardaloedd. Yn y diwedd, bydd hyn yn lleihau'r angen i blant ddod i mewn i'r gwasanaethau statudol ac yn lleihau ein poblogaeth o Blant sy'n Derbyn Gofal	Pwyllgor Sgriwtini y Gwasanaethau Cymdeithasol
Bod y Cyngor yn datblygu ac yn mabwysiadu strategaeth gyfalaf sy'n cyd-fynd â chynllun newydd y Cyngor (2022/27).	Y Pwyllgor Gwaith
Lleihau'r achosion o fethu â chwblhau gwaith ar yr hawliadau Cymhorthdal Budd-dal Tai yn y dyfodol trwy gytuno ar amserlen gyda'r archwilywyr allanol, ynghyd ag adolygu capasiti o ran staff	Adroddiadau Archwilio Cymru
Bod y Cyngor yn adolygu a diwygio ei broses flynyddol ar gyfer pennu'r gyllideb i sicrhau y gellir rhoi camau ar waith ar gyfer 2023/24 i liniaru'r pwysau cynyddol.	Y Pwyllgor Gwaith
Parhau i ddatblygu ac adolygu partneriaethau i sicrhau eu bod yn ateb y gofyn ac yn cyd-fynd â chynllun newydd a diwygiedig y Cyngor (2022/27), ynghyd â strategaethau a rhaglenni eraill	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Sefydlu dull cydweithredol ar y cyd i gofnodi allbynnau a mesurau ar draws gweithlu'r Tîm Adnoddau Cymunedol sy'n lleoli'r proffesiynau iechyd a gofal cymdeithasol	Panel Sgriwtini y Gwasanaethau Cymdeithasol
Adolygu'r broses Un Pwynt Mynediad (SPOA) i ganfod yr agweddau y gellir eu gwella a sut y gellir gwneud hynny	Panel Sgriwtini y Gwasanaethau Cymdeithasol
Rhoi argymhellion yr Archwiliadau Allanol (cenedlaethol a lleol) ar waith a'u monitro gan ddefnyddio '4Action'	Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Adolygu a diwygio'r strategaeth rheoli risg, y polisi a'r canllawiau, a fydd yn ffurfio fframwaith clir a chryno o safbwynt rheoli risg, i'w dilyn ar draws y Cyngor	Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Maes i'w wella	Sicrwydd
Parhau i roi disgwyliadau ar waith o safbwynt rheoleiddio ar adeg o newid, trwy'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021	Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dylai'r Bwrdd Diogelu Corfforaethol adolygu pob ymateb gan y gwasanaethau i sicrhau eu bod yn fodlon gyda graddiad perfformiad Da ar gyfer Diogelu Corfforaethol	Y Bwrdd Diogelu Corfforaethol
Dylai'r Bwrdd Diogelu Corfforaethol gytuno ar gynllun gweithredu yn dilyn cwblhau hunanasesiadau gan y Gwasanaethau, a dylai'r bwrdd barhau i'w fonitro wrth fynd ymlaen	Y Bwrdd Diogelu Corfforaethol

DRAFT

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	22 Gorffennaf 2022
Pwnc / Testun:	Drafft Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS)
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid 01248 752502 CarysEdwards@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad:	Gethin Morgan Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Perfformiad 01248 752511 GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
<p>Natur a Rheswm dros Adrodd: Pwrpas y Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS) yw rhoi sicrwydd ynghylch trefniadau llywodraethu'r Cyngor.</p> <p>Cyfrifoldeb y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw cymeradwyo AGS y Cyngor bob blwyddyn.</p>	

Cyflwyniad

1. Er mwyn arddangos Llywodraethu da, rhaid i'r Awdurdod ddangos ei fod yn cydymffurfio â'r egwyddorion craidd (ac ategol) sydd yn y 'Framework for Delivering Good Governance in Local Government' (CIPFA / Solace, 2016). Mae'r datganiad hwn wedi'i baratoi yn unol â'r egwyddorion hynny.
2. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.
3. Mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Argymhelliad

4. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu ac yn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft a fydd yn rhan o Ddatganiad Cyfrifon 2021/22
5. Argymhellir bod y Pwyllgor yn dirprwyo awdurdod i Gadeirydd y Pwyllgor a'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 i wneud mân newidiadau pellach i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol cyn ei gynnwys yn y fersiwn derfynol yn y Datganiad o Gyfrifon.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2021/22

Cynnwys

Sgôp y Cyfrifoldeb	3
Y Fframwaith Llywodraethu	4
Adolygu Effeithiolrwydd	5
Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor.....	6
Materion Llywodraethu Sylweddol	7
Materion Llywodraethiant a nodwyd.....	9
Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2020/21.....	9
Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2021/22	10
Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol	12

Sgôp y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n

- ddarbodus,
- yn effeithlon, ac
- yn effeithiol.

Hefyd mae dyletswydd ar y Cyngor dan y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i wneud trefniadau i sicrhau bod gwelliant parhaus o ran y modd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Cymeradwydd a mabwysiadodd y Cyngor cod llywodraethu corfforaethol lleol diwygedig ym mis Mawrth 2022, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivering Good Governance in Local Government'.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio a'r cod ac yn ateb gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Hefyd, mae'n diwallu gofynion rheoliad 5 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

Y Fframwaith Llywodraethu

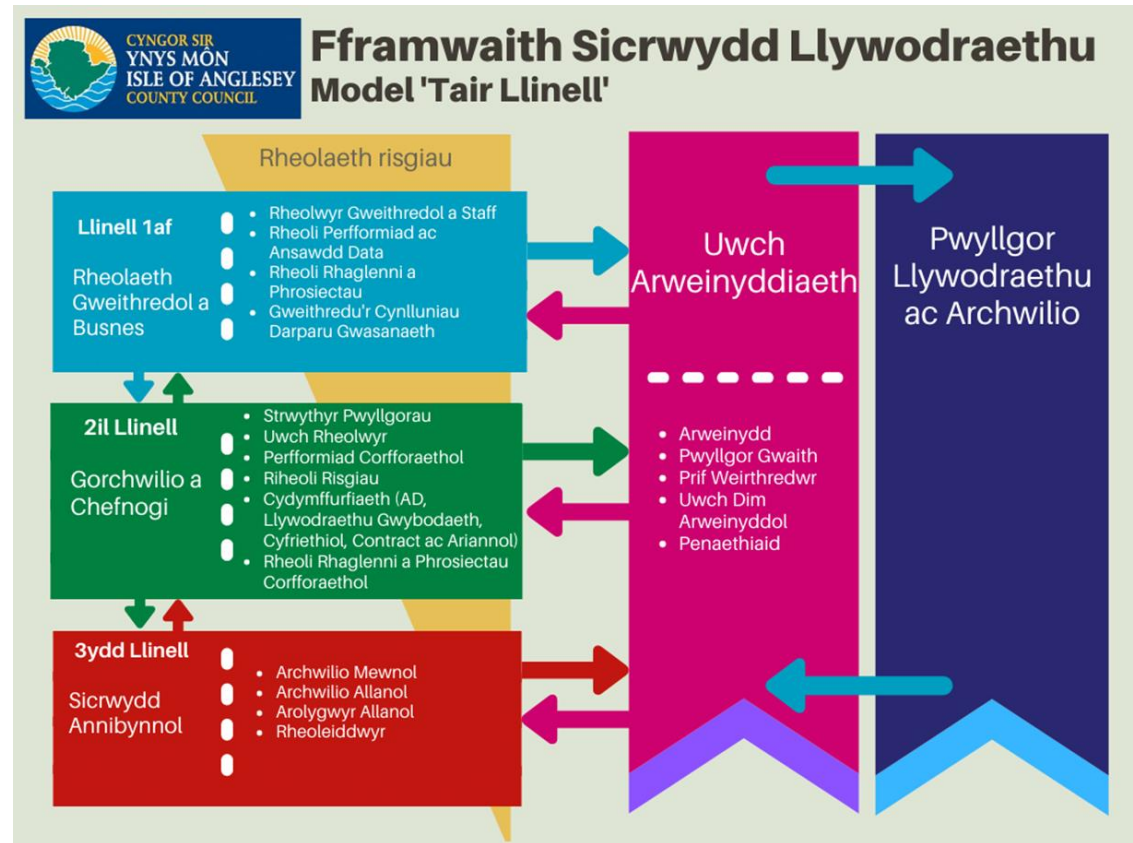
Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd, sy'n rhoi cyfeiriad i ac sy'n rheoli'r awdurdod a'i weithgareddau, a thrwy'r rheiny mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith honno, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu cyflawni polisiau, nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gellir ei rhoi o ran effeithiolrwydd. Dilynwch y linc yma am ragor o wybodaeth am y [pwyllgorau](#).

Annwen Morgan oedd y Prif Weithredwr penodedig hyd at ei hymddeoliad ar 18 Mawrth 2022. Yn dilyn ei hymddeoliad, penodwyd Dylan Williams, y cyn Ddirprwy Brif Weithredwr, yn Brif Weithredwr a dechreuodd ei swydd ar 21 Mawrth 2022. Penodwyd Rhys H Hughes, y cyn Gyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc yn Ddirprwy Brif Weithredwr ar 29 Mawrth 2022. Yn dilyn ei benodiad, mae rôl y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc yn wag ac mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn recriwtio ar gyfer y swydd hon.

Penodwyd Rhys Hughes, Uwch Gyfreithiwr, yn Gyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddo Monitro dros dro ar y 24 Tachwedd 2021 yn absenoldeb y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro, Lynn Ball.

Mae'r Cyngor hefyd yn defnyddio'r Model 'Tair Llinell' fel y dangosir yn y raffeg isod, lle gellir defnyddio pob llinell i roi sicrwydd. Yna defnyddir ystod o weithgareddau sicrwydd o bob llinell amddiffyn i ddarparu darlun sicrwydd cadarn.

Adolygu Effeithlonrwydd

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd wedi ei siapio gan waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd gan sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- canlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd yn ystod y flwyddyn neu yn ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn y Cynllun Corfforaethol;
- adolygu adborth gan Estyn ac AGC a'r panelau sgrwtini cysylltiedig ar y gwaith gwella sy'n gysylltiedig ag Addysg a'r Gwasanaethau Plant;
- cyfres o gyfweiliadau gyda swyddogion allweddol;
- trafodaeth a derbyn sylwadau gan grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Tîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith.

Yn ogystal, mae adolygiadau a monitro rheolaidd yn cynnwys:-

- gweithgarwch rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- archwilio mewnol, y mae eu gwaith yn cynnwys archwilio'r risgiau uchaf a nodwyd yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan gynnwys rheoli risg, a hynny'n unol â'r strategaeth archwilio mewnol flynyddol ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn gweithredu'r argymhellion sydd wedi eu cytuno;
- gwaith Pwyllgorau Sgrwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Safonau a Llywodraethu ac Archwilio;
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill;
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o welliant a pherfformiad yn erbyn y Cynllun Corfforaethol a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Cymeradwyir y polisiau allweddol, ac unrhyw ddiwygiadau iddynt gan y Pwyllgor Gwaith, ac fe'u mabwysiadir yn ffurfiol gan y Cyngor Sir fel bo'r angen.

Bydd yr asesiad cyffredinol ar gyfer yr adroddiad hwn yn dilyn y raddfa hunanasesu ganlynol –

1. Rhagorol – Llawer o gryfderau, gan gynnwys enghreifftiau arwyddocaol o arferion rhagorol yn y sector
2. Da - Llawer o gryfderau a dim meysydd pwysig y mae angen eu gwella'n sylweddol
3. Digonol – Cryfderau yn gorbwysu'r meysydd i'w gwella
4. Anfoddhaol – Meysydd pwysig i'w gwella yn gorbwysu'r cryfderau

Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor

Egwyddorion Craidd y Fframwaith	Asesiad Cyffredinol	Casgliad yr Hunanasesiad
Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol	 Da	Mae gan y Cyngor Sir brosesau gwneud penderfyniadau clir a thryloyw sy'n ymgorffori gwerthoedd moesegol cryf ac sy'n gyfreithlon. Mae'r codau ymddygiad yn nodi'r disgwyliau ar gyfer ymddwyn yn onest.
Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid	 Da	Mae'r Cyngor yn bodoli i wasanaethu ei drigolion ac mae'n ddibynnol ar amrywiaeth eang o randdeiliaid i weithio'n effeithiol mewn partneriaeth. Mae mecanweithiau ymgysylltu ac ymgynghori ar waith.
Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol	 Da	Mae'r Cyngor Sir yn gweithio gyda chymunedau i gynllunio canlyniadau. Wrth bennu polisïau a strategaethau, mae'r Cyngor Sir yn edrych ar ganlyniadau yn y tymor hir, gan ystyried manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol cynaliadwy.
Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu	 Da	Mae'r Cyngor Sir yn gwneud penderfyniadau ar ymyriadau yn seiliedig ar ei weledigaeth glir ar gyfer gwasanaethau, gan ymgysylltu â chymunedau, rheoleiddwyr ac arbenigedd ymarferol swyddogion gwasanaeth proffesiynol. Mae'r cyfuniad hwn yn arwain at optimeiddio cyflawniad y deilliannau a fwriedir
Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo	 Da	Mae'r Cyngor Sir â'r strwythurau a'r arweinyddiaeth briodol yn ei lle a phobl a chanddynt y sgiliau a'r cymwysterau cywir i sicrhau ei fod yn gweithredu'n effeithlon ac yn effeithlon er mwyn cyflawni'r canlyniadau a ddeisyfir. Bod polisïau a strategaethau clir yn eu lle i brofi bod ganddo'r capasiti i gyflawni'r hyn sy'n ofynnol ohono ynghyd â'r capasiti gweithredol.
Egwyddor F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref	 Da	Mae gan y Cyngor system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso cyflawniad effeithiol ac effeithlon ei wasanaethu. Mae rheoli risg a rheolaethau mewnol yn rhannau hanfodol a phwysig o'r system rheoli perfformiad ac maent yn angenrheidiol ar gyfer cyflawni'r canlyniadau sydd yng Nghynllun y Cyngor.
Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio	 Da	Mae Aelodau Etholedig y Cyngor a'r Uwch Reolwyr yn atebol am wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau sy'n cael eu cefnogi gan archwiliadau mewnol ac allanol. Mae gweithgareddau'n cael eu hymgymryd â nhw mewn dulliau tryloyw a chliir y gall cydranddeiliaid eu deall ac ymateb iddynt

Gellir gweld dadansoddiad pellach yn erbyn pob egwyddor, gan gynnwys rhywfaint o'r gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn yn Atodiad 1.

Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA (2019)

Mae Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA wedi'i gynllunio i gefnogi arfer da yn y maes rheolaeth ariannol ac i gynorthwyo awdurdodau lleol i ddangos eu cynaliadwyedd ariannol. Nid yw'r Côd yn rhagnodol ac mae'n seiliedig ar chwe egwyddor sydd wedi eu cefnogi gan safonau penodol yr ystyrir eu bod yn angenrheidiol i sicrhau gwytnwch ariannol parhaus Awdurdodau Lleol. Y chwe egwyddor rheolaeth ariannol sy'n sail i'r Côd yw:

- Arweinyddiaeth
- Atebolrwydd
- Tryloywder
- Safonau Proffesiynol
- Sicrwydd
- Cynaliadwyedd

Trosir y chwe egwyddor yn ddwy ar bymtheg o safonau Rheolaeth Ariannol (FM) (a ddynodir o A-Q), wedi'u grwpio'n saith adran. Roedd yn ofynnol i bob awdurdod lleol ddangos cydymffurfiaeth lawn â'r Cod erbyn 31 Mawrth 2022.

Yn dilyn cyhoeddi'r cod, cynhaliwyd archwiliad mewnol ym mis Ionawr 2020 i adolygu a oedd y Cyngor yn cydymffurfio â'i ofynion. Mae'r adroddiad archwilio mewnol yn datgan:

“Yn gyffredinol, daw ein hadolygiad i'r casgliad bod gan y Cyngor, o fewn cyd-destun yr hinsawdd ariannol gyfredol, sawl rheolaeth effeithiol ar waith i reoli goblygiadau toriadau cyllid parhaus. Gallwn hefyd gadarnhau bod y Cyngor, ar y cyfan, yn cydymffurfio â gofynion Côd Rheoli Ariannol CIPFA (2019) sydd newydd ei ddiweddarau.”

Nododd yr adolygiad bedwar cam gweithredu i'w cymryd i gryfhau trefniadau yn y maes hwn, yr aethpwyd i'r afael â dau ohonynt yn llawn ac mae'r ddau arall ar y gweill.

Materion Llywodraethu Sylweddol

Daeth ein hadroddiad Archwilio Mewnol ein hunain ar gyfer 2020/21 i'r casgliad canlynol –

“Am y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022, barn y Pennaeth Archwilio a Risg yng Nghyngor Sir Ynys Môn yw bod gan y sefydliad fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol.

Er nad ydw i'n ystyried unrhyw feysydd o bryder corfforaethol, mae angen cyflwyno neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd er mwyn sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, a'u bod yn cael eu monitro.

Nid oes unrhyw amodau ar y farn hon..”

Materion Llywodraethiant a nodwyd

Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2020/21

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r materion llywodraethiant a nodwyd yn ystod 2020/21 ac yn cynnwys diweddariad ar gynnydd a wnaed yn ystod 2021/22:

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
1. Gohiriwyd rhaglenni a phrosiectau sy'n gysylltiedig â Chynllun y Cyngor oherwydd y Pandemig Covid-19	Byrddau Rhaglen Corfforaethol	Mae rhaglenni a phrosiectau a gafodd eu gohirio oherwydd y pandemig wedi cael eu hailsefydlu.
2. Nid oes gan y Cyngor broses o fonitro yn ffurfiol, y gweithredu a wneir ar argymhellion gan Archwilwyr Allanol	Trawsnewid / Adnoddau	Mae argymhellion Archwilio Allanol yn cael eu monitro gan ddefnyddio system 4Action. Mae argymhellion yn cael eu gweithredu ac yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn flynyddol (Rhagfyr).
3. Mae'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn cyflwyno cyfrifoldebau newydd a newid sylweddol i'r Cyngor	Swyddog Monitro	Mae materion roedd angen sylw yn 2021/22 wedi eu gweithredu. Mae'r gwaith pellach ar y materion sy'n weddill ac angen eu gweithredu wedi'i gynllunio ar gyfer 2022/23 a chaiff y gweithredoedd eu monitro gan y Tîm Arweinyddiaeth.
4. Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mapio ffynonellau sicrwydd	Trawsnewid / Adnoddau	Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r model 'tair llinell', gan ddefnyddio'r Gofrestr Risg Strategol a'i system feddalwedd fel un dull o gasglu gwybodaeth i gynorthwyo gyda mapio sicrwydd. Mae'r ymarfer mapio sicrwydd wedi dechrau ond nid yw wedi'i gwblhau'n llawn eto.
5. Mae'r Pandemig Covid-19 wedi cael effaith sylweddol ar adnoddau Gwasanaethau	Tîm Arweinyddiaeth / Holl Wasanaethau	Mae effeithiau pandemig Covid-19 ar adnoddau gwasanaeth wedi'u monitro drwy gydol y flwyddyn ac wedi cael eu hadrodd yn chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith.

Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2021/22

Ni nodwyd unrhyw faterion llywodraethiant sylweddol yn ystod 2021/22. Fodd bynnag, nodwyd y materion Llywodraethiant a ganlyn yn yr Hunanasesiad a byddant yn cael sylw yn 2022/23.

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
1. Mae anawsterau o ran recriwtio a chadw staff ledled y DU ar hyn o bryd	<ul style="list-style-type: none"> Datblygu a chyflwyno cynllun gweithredu recriwtio a chadw staff 	Pennaeth Profesiwn AD a Trawsnewid	<ul style="list-style-type: none"> Posibilrwydd y bydd problemau recriwtio yn parhau Cynnydd posibl mewn trosiant staff Mwy o swyddi gwag yn arwain at staff presennol yn ôl-lenwi swyddi ynghyd a cholli darpariaeth ac ansawdd gwasanaeth 	Mawrth 2023
2. Mae'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn cyflwyno cyfrifoldebau newydd a newid sylweddol i'r Cyngor	<ul style="list-style-type: none"> Mae materion yn ymwneud â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn cael eu gweithredu'n briodol 	Swyddog Monitro	<ul style="list-style-type: none"> Gallai methu â chydymffurfio arwain at graffu pellach gan Lywodraeth Cymru a cholli enw da 	Mawrth 2023
3. Mae angen i'r Cyngor newydd adnabod ei wariant cyfalaf yn unol â Chynllun y Cyngor newydd	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r Cyngor yn datblygu ac yn mabwysiadu strategaeth gyfalaf sy'n cyd-fynd â Chynllun newydd y Cyngor (2023-28) 	Prif Weithredwr	<ul style="list-style-type: none"> Methiant i flaenoriaethu gwariant cyfalaf yn strategol 	Rhagfyr 2022

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
4. Mae angen i'r Cyngor sicrhau ei fod yn dysgu gwersi yn dilyn pandemig Covid-19 fel ei fod wedi'i baratoi'n well ar gyfer argyfyngau yn y dyfodol	<ul style="list-style-type: none"> Adolygu'r gwaith a wnaed gan y Cyngor i ymateb i bandemig Covid-19 	Rheolwr Gweithredol (Tîm Arweinyddiaeth)	<ul style="list-style-type: none"> Methiant i ddysgu o brofiadau blaenorol Methiant posibl yn ein gwasanaethau 	Mawrth 2023
5. Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mapio ffynonellau sicrwydd	<ul style="list-style-type: none"> Cwblhau'r ymarfer mapio sicrwydd ar gyfer y Cyngor 	Trawsnewid / Adnoddau	<ul style="list-style-type: none"> Materion llywodraethu posib na chawsant eu nodi Methu gwella perfformiad y Cyngor yn barhaus Methiant gwasanaeth yn bosib Darpariaeth sicrwydd annigonol neu ddyblyg 	Mawrth 2023

Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Rydym wedi ein cyngori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried fel rhai sy'n addas i bwrpas yn gyson â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

Llinos Medi
Arweinydd y Cyngor
XXXX 2022

Annwen Morgan
Prif Weithredwr
XXXX 2022

Atodiad 1

Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol

Rhesymeg: Mae sefydliadau llywodraeth leol yn atebol nid yn unig am faint y maent yn ei wario, ond hefyd am y ffordd y maent yn defnyddio'r adnoddau sydd yn eu gofal. Mae hyn yn cynnwys atebolrwydd am allbynnau, cadarnhaol a negyddol, ac am y canlyniadau y maent wedi'u cyflawni. Yn ogystal, mae ganddynt gyfrifoldeb cyffredinol i wasanaethu budd y cyhoedd wrth gadw at ofynion deddfwriaeth a pholisïau'r llywodraeth. Mae'n hanfodol, yn gyffredinol, y gallant ddangos priodoldeb eu holl weithredoedd a bod ganddynt fecanweithiau ar waith i annog a gorfodi ymlyniad at werthoedd moesegol ac i barchu rheolaeth y gyfraith.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Proffesiynol a Threfnus

Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Ymddwyn yn ddidwyll</p> <p>Arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol</p> <p>Parchu rheolaeth y gyfraith</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae nifer o godau ymddygiad a phrotocolau ar waith fel rhan o'r Cyfansoddiad i sicrhau safonau uchel o ymddygiad – maent yn cynnwys <ul style="list-style-type: none"> ○ Cod ymddygiad i Aelodau ○ Cod ymddygiad i swyddogion ○ Protocolau ar gyfer cysylltiadau rhwng Aelodau a Swyddogion ○ Polisi Gwrth-fwlio ac Aflonyddu ○ Protocolau ynghylch rhoddion a lletygarwch ○ Protocolau rheolaeth wleidyddol • Mae Aelodau'n derbyn hyfforddiant ar y codau ymddygiad cyn gynted â phosib ar ôl iddynt gael eu hethol • Mae'r Swyddog Monitro'n gweithredu fel swyddog arweiniol ar gyfer y Pwyllgor Safonau lle mae saith o'r naw aelod yn benodiadau allanol, a'r gweddill yn aelodau etholedig. • Gwerthoedd y Cyngor – 6 Thema Allweddol (nodir uchod yn y cyflwyniad) • Cod Ymddygiad Aelodau a Swyddogion • Pwyllgor Safonau 	<ul style="list-style-type: none"> • Cyhoeddwyd protocol cyfarfodydd aml-leoliad (hybrid) yn barod i pryd fydd Aelodau yn gallu mynychu'r swyddfeudd • Newidiadau i'r Cyfansoddiad: Pwerau wedi'u dirprwyo – Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol a Buddion Cymunedol Anstatudol • Polisi Diogelwch TGCh wedi'i ddiwygio yn dilyn Adroddiad Archwilio Mewnol • Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau • Data Cydymffurfiaeth Derbyn Polisiau Blwyddyn 4

Atodiad 1

	<ul style="list-style-type: none">• Rheolau Gweithdrefn Ariannol• Rheolau Gweithdrefn Contract• Polisi Atal Twyll a Llygredd yn y Cyfansoddiad gyda chynlluniau ategol ar waith• Protocol ar roddion a lletygarwch a rhestr o fuddiannau• Datgan diddordebau cyn bob cyfarfod• Cynefino Staff• Polisi Chwythu'r Chwiban• Swyddog Monitro Dynodedig• Polisi Diogelwch TGCh	
--	---	--

Atodiad 1

Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid		
<p>Rhesymeg: Mae llywodraeth leol yn cael ei redeg er lles y cyhoedd, felly dylai sefydliadau sicrhau eu bod yn agored yn eu gweithgareddau. Dylid defnyddio sianeli cyfathrebu ac ymgynghori clir y gellir ymddiried ynddynt i ymgysylltu'n effeithiol â phob grŵp o randdeiliaid, megis dinasyddion unigol a defnyddwyr gwasanaethau, yn ogystal â rhanddeiliaid sefydliadol.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned</p>		
Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Bod yn agored</p> <p>Ymgysylltu cynhwysfawr â rhanddeiliaid sefydliadol</p> <p>Ymgysylltu rhanddeiliaid yn effeithiol, gan gynnwys dinasyddion a defnyddwyr gwasanaeth unigol</p>	<ul style="list-style-type: none"> Cynhelir cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor yn gyhoeddus (ac eithrio eitemau eithriedig) a chyhoeddir yr holl bapurau ar wefan y Cyngor. Darperir cofnod o benderfyniadau a dogfennau ategol. Ceir adroddiad eglurhaol i gyd-fynd â phob adroddiad pwyllgor sy'n darparu crynodeb o'r adroddiad, yr argymhellion y ceisir cymeradwyaeth iddynt a'r rhesymeg dros wneud y penderfyniad hwnnw, er mwyn dangos y rhesymeg dros y penderfyniadau a'r dystiolaeth. Mae Blaen Raglen Waith gyfunol ar gyfer y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgorau Sgriwtini ar gael i'r cyhoedd ac mae'n cael ei chyhoeddi ar wefan y Cyngor. Mae amserlenni clir ar gyfer cyflwyno, cyhoeddi a dosbarthu adroddiadau. Mae cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith, y Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion a'r Cyngor yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir adroddiadau blynyddol gan y Pwyllgorau Sgriwtini, y Pwyllgor Safonau a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Cyhoeddir y Ddogfen Gyflawni Flynyddol sy'n amlinellu pa weithgareddau yr ymgwymerir â nhw drwy gydol y flwyddyn yn erbyn Cynllun y Cyngor 	<ul style="list-style-type: none"> Mae holl gyfarfodydd cyhoeddus y Pwyllgorau wedi'u cynnal yn rhithiol ers y pandemig Covid-19 Mae cyfarfodydd Cyngor Sir Ynys Môn, Pwyllgor Gwaith, Cynllunio a Gorchmynion, Llywodraethu ac Archwilio, Pwyllgor Safonau, Panel Rhianta Corfforaethol, Sgriwtini Corfforaethol, Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a'r Gwasanaethau Democrataidd i gyd wedi eu recordio a'u huwchlwytho i wefan y Cyngor ac wedi'i ffrydio'n fyw ar YouTube. Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cyhoeddwyd y Cynllun Trosiannol Ynys Môn sydd yn disodli y Ddogfen Gyflawni Flynyddol ar gyfer eleni wrth i ni drosglwyddo o Gynllun y Cyngor 2017-22 i Gynllun y Cyngor 2023-28 Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol Cyhoeddwyd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau

Atodiad 1

	• Cyhoeddir yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol i ddangos cynydd yn erbyn Cynllun y Cyngor (Dogfen Gyflawni Flynnyddol) ar gyfer y flwyddyn flaenorol.• Cyhoeddir adroddiad monitro cerdyn sgorio chwarterol i ddangos cynnydd yn erbyn Dangosyddion Perfformiad Allweddol yn gysylltiedig â Chynllun y Cyngor ac amcanion y Gwasanaethau.• Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Wefan a'r Cyfryngau Cymdeithasol i gyrraedd nifer cynyddol o drigolion a rhanddeiliaid.• Mae arferion Rhyddid Gwybodaeth ar waith er mwyn cyhoeddi ymatebion i geisiadau.• Daeth y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer ardaloedd awdurdod lleol Gwynedd ac Ynys Môn yn gorff statudol o dan Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.• Cynhelir Arolwg Staff bob 3 blynedd a defnyddir y canlyniadau i lywio gwahanol agendâu ar draws y cyngor.• Aelodau o Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru• Aelodau o fwrdd GwE• Partneriaid gydag Awdurdodau Lleol eraill a'r Bwrdd Iechyd ar Gydweithredfa Ranbarthol Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru• Cynghorau Gogledd Cymru – Gwasanaeth Rhanbarthol Cynllunio at Argyfwng• Defnyddir y Model Ymgysylltu Cymunedol i wella'r ymagwedd gorfforaethol ar gyfer ymgysylltu cymunedol. Mae'r model hwn yn hanfodol er mwyn nodi'r cymunedau a'r grwpiau hynny fydd â diddordeb mewn derbyn cyfrifoldebau am ddarparu ar gyfer anghenion lleol yn eu cymunedau.	• Adroddiad Blynyddol Arweinydd y Cyngor• Adroddiad Blynyddol Trosolwg a Sgriwtini• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2021/22• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd• Cyhoeddwyd protocol cyfarfodydd aml-leoliad (hybrid) yn barod i pryd fydd Aelodau yn gallu mynychu'r swyddfeudd• Adroddiad Blynyddol ar Bryderon, Cwynion a Chwythu'r Chwiban

Atodiad 1

- Mae'r Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori yn darparu dull ar draws y Cyngor ar gyfer ymgysylltu a chynnwys rhanddeiliaid sydd yn lleihau dyblygu, yn sicrhau dull ar y cyd ar gyfer ymgysylltu ac yn gwella ein gwybodaeth seiliedig ar ardaloedd fel Cyngor.
- Mae'r bwrdd [Trawsnewid Prosesau Busnes](#) yn cynorthwyo'r Cyngor i gyfrannu at ei thema o '*ragori wrth ganolbwyntio ar gwsmeriaid, dinasyddion a chymunedau*' (6 Thema Allweddol) ac mae'n gyfrifol am bob agwedd o Wasanaeth Cwsmer ac mae'n cael ei ddefnyddio i fonitro a gwella'r profiad cwsmer i'n preswylwyr.
- Cynhelir ymarferion siopwr cudd i archwilio cydymffurfiaeth y Cyngor â'r [Safonau Iaith Gymraeg](#) a'r Siarter Gofal Cwsmer.
- Mae cyfarfodydd y Cyngor Llawn, y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion yn cael eu [gweddarlledu](#) a gellir edrych arnynt ar-lein am hyd at 6 mis yn dilyn y cyfarfodydd.
- Mae croeso i ddinasyddion fynychu cyfarfodydd cyhoeddus a threfnu i siarad yng nghyfarfodydd y Pwyllgorau Sgriwtini a'r Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion.
- Mae [gweithdrefn Gwynion Gorfforaethol](#) ar waith a chyhoeddir [ystadegau](#) ar y wefan yn chwarterol.
- Mae gweithdrefn gwynion ar wahân ar waith ar gyfer y [Gwasanaethau Cymdeithasol](#).
- Gall rhanddeiliaid ymateb i [ymgynghoriadau](#) ar y wefan.

Atodiad 1

Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol		
<p>Rhesymeg: Mae natur ac effaith hirdymor llawer o gyfrifoldebau llywodraeth leol yn golygu y dylai ddiffinio a chynllunio canlyniadau ac y dylai'r rhain fod yn gynaliadwy. Dylai penderfyniadau hyrwyddo diben yr awdurdod, cyfrannu at y manteision a'r canlyniadau a fwriedir, ac aros o fewn terfynau awdurdod ac adnoddau. Mae mewnbwn gan bob grŵp o randdeiliaid, gan gynnwys dinasyddion, defnyddwyr gwasanaethau a rhanddeiliaid sefydliadol, yn hanfodol i lwyddiant y broses hon ac i gydbwyso gofynion sy'n cystadlu wrth bennu blaenoriaethau ar gyfer yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Wedi ymrwymo i bartneriaeth, Cyflawni, ac yn canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r Gymuned,</p>		
Is-egwyddorion	Engbreiffiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Diffinio Canlyniadau</p> <p>Buddiannau economaidd, cymdeithasol ac economaidd cynaliadwy</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae Cynllun y Cyngor yn adlewyrchu gweledigaeth gyffredinol y Cyngor ac mae'n cwmpasu cyfnod yr etholiadau lleol o 5 mlynedd. Mae'n gynllun sy'n disgrifio blaenoriaethau yn eglur ac yn esbonio sut mae'r blaenoriaethau'n adlewyrchu safbwyntiau'r dinasyddion ac mae wedi ei alinio â'r strategaeth ariannol tymor canolig sy'n datblygu'n barhaus. Adolygir y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn flynyddol, yn unol â'r blaenoriaethau corfforaethol. Mae pob gwasanaeth yn cynhyrchu Cynllun Cyflawni Gwasanaeth blynyddol sy'n dangos yn glir sut maent yn cyfrannu at gyflawni ein blaenoriaethau corfforaethol. Mae pob cynllun gwasanaeth yn cynnwys mesurau a meini prawf llwyddiant i dystiolaethu sut y bydd gweithredoedd yn gwneud gwahaniaeth. 	<ul style="list-style-type: none"> Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a Chyllideb 2022/23 Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cynllun Trosiannol Ynys Môn Adroddiad Cynnydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch1 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4

Atodiad 1

- Mae Dangosyddion Perfformiad Allweddol sydd wedi'u halinio â Chynllun y Cyngor yn cael eu monitro yn chwarterol drwy'r [Cerdyn Sgorio Corfforaethol](#). Cyflwynir adroddiad ar y Cerdyn Sgorio Corfforaethol i'r Tîm Arweinyddiaeth, y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith lle cytunir ar gamau lliniaru i'r Gwasanaethau eu rhoi ar waith ar gyfer unrhyw DPA sy'n tanberfformio.
- Mae Gwasanaethau yn derbyn Adolygiadau Gwasanaeth bob chwe mis – gan edrych yn benodol ar y gyllideb a gwariant ym mis Mehefin ac ar berfformiad a chanlyniadau rhwng mis Tachwedd a mis Ionawr. Mae aelodau'r Tîm Arweinyddiaeth ac aelodau etholedig, o'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol, yn herio perfformiad gwasanaethau yn gadarn yn ystod y sesiynau adolygu gwasanaeth. Yna, cytunir ar gamau gweithredu yn y cyfarfod i fynd i'r afael â phroblemau neu wella perfformiad yn erbyn targedau a osodir er mwyn eu rhoi ar waith yn ystod y 12 mis nesaf.
- Mae perfformiad a chynnydd yn erbyn Cynllun y Cyngor yn cael ei gyhoeddi'n flynyddol yn yr [Adroddiad Perfformiad Blynyddol](#) a chyhoeddir gwybodaeth am berfformiad ariannol yn y Datganiad o Gyfrifon.
- Sefydlwyd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn yn 2016, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn darparu Adroddiad Blynyddol ac adroddiadau Cynnydd drwy gydol y flwyddyn.
- Datganiad Llywodraethiant Blynyddol
- Adroddiadau Refeniw a Chyfalaf Chwarterol
- Mae'n ofynnol i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol gynhyrchu [Adroddiad Blynyddol](#)
- Adroddiad Monitro Blynyddol yr Iaith Gymraeg

Atodiad 1

Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu		
<p>Rhesymeg: Mae llywodraeth leol yn cyflawni'r canlyniadau a fwriadwyd drwy ddarparu cymysgedd o ymyriadau cyfreithiol, rheoleiddiol ac ymarferol. Mae pennu'r cymysgedd cywir o'r camau gweithredu hyn yn ddewis strategol hollbwysig y mae'n rhaid i lywodraeth leol ei wneud i sicrhau y cyflawnir y canlyniadau a fwriedir. Maent angen mecanweithiau gwneud penderfyniadau cadarn i sicrhau y gellir cyflawni eu canlyniadau diffiniedig mewn ffordd sy'n darparu'r fasnach orau rhwng y gwahanol fathau o fewnbynnau adnoddau tra'n parhau i alluogi gweithrediadau effeithiol ac effeithlon. Mae angen adolygu penderfyniadau a wneir yn barhaus er mwyn sicrhau bod y canlyniadau'n cael eu cyflawni yn y ffordd orau posibl.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig</p>		
Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Penderfynu a chynllunio ymyriadau</p> <p>Sicrhau'r cyflawniad gorau posibl o'r canlyniadau a fwriedir</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r Cyfansoddiad yn nodi'r glir sut mae'r Cyngor yn gweithredu a sut y gwneir penderfyniadau a'r gweithdrefnau y mae angen eu dilyn i sicrhau effeithlonrwydd, tryloywder ac atebolrwydd. Strwythurau Pwyllgorau'r Cyngor - Cyngor, Pwyllgor Gwaith, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd, Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion, Trwyddedu, Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a'r Pwyllgor Safonau. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am y fframwaith polisi a chyllideb. Mae adroddiadau llywodraethiant allweddol yn faterion i'r Cyngor, ac mae'r Cyngor yn cyntuno ar gyllideb refeniw a chyfalaf flynyddol. Y Pwyllgor Gwaith yw'r prif gorff gwneud penderfyniadau ac mae'n cynnwys yr arweinydd ac wyth aelod portffolio arall. 	<ul style="list-style-type: none"> Deddfwriaeth Coronafeirws: swyddogaethau awdurdodau lleol Roedd y Tîm Rheoli Ymateb i'r Argyfwng yn gyfrifol am wneud penderfyniadau ar weithgareddau yn gysylltiedig â'r Coronafeirws ar Ynys Môn gan gynnwys trafod darparu gwasanaethau allweddol, gweithgareddau newydd, cynllunio gweithlu, cyfathrebu, rhannu gwybodaeth ac iechyd a diogelwch. Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch1 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4 Ymateb i'r coronafeirws – gellir gweld gwybodaeth bellach ar ein hymateb yng nghyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 23 Ebrill 2021. Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol

Atodiad 1

	<ul style="list-style-type: none">• Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen allweddol o fframwaith llywodraethiant yr awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod cyfetholedig sydd yn gyfrwng i ehangu gwybodaeth a phrofiad annibynnol.• Mae'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol yn darparu sicrwydd ynghylch perfformiad a darparu'r holl wasanaethau. Mae'n sicrhau bod y cyngor yn cyflawni ei amcanion corfforaethol ac amcanion ei wasanaethau tra'n cefnogi ac yn gwneud argymhellion ar gyfer gwelliant parhaus.• Mae'r Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio yn sicrhau bod buddion dinasyddion yr Ynys yn cael eu hyrwyddo a bod y defnydd gorau'n cael ei wneud o adnoddau'r cyngor, yn unol â blaenoriaethau'r Cyngor, sy'n darparu gwerth ychwanegol o weithio gyda phartneriaid.• Ceir adroddiad eglurhaol i gyd-fynd â phob adroddiad pwyllgor sydd yn rhoi crynodeb o'r adroddiad, yr argymhellion y ceisir eu cymeradwyo a'r rhesymeg dros wneud yr argynhelliad, er mwyn dangos y rhesymeg a thystiolaeth dros y penderfyniadau.• Mae'r Tîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid yn sicrhau bod canlyniadau'n cael eu monitro a'u cyflawni drwy gydol y flwyddyn.• Mae Gwasanaethau yn derbyn Adolygiadau Gwasanaeth bob chwe mis – gan edrych yn benodol ar y gyllideb a gwariant ym mis Mehefin ac ar berfformiad a chanlyniadau rhwng mis Tachwedd a mis Ionawr. Mae aelodau'r Tîm Arweinyddiaeth ac aelodau etholedig, o'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol, yn herio perfformiad gwasanaethau yn gadarn yn ystod y sesiynau adolygu gwasanaeth. Yna, cytunir ar gamau gweithredu yn y cyfarfod i fynd i'r afael â phroblemau neu wella perfformiad yn erbyn targedau a osodir er mwyn eu rhoi ar waith yn ystod y 12 mis nesaf.	<ul style="list-style-type: none">• Adroddiad Perfformiad Blynnyddol• Cynllun Trosiannol Ynys Môn
--	--	--

Atodiad 1

- Mae gan y [Cyngor Fframwaith Cynllunio a Rheoli Perfformiad](#) ar waith.
- Mae'r rhaglenni a'r prosiectau sydd wedi eu halinio â Chynllun y Cyngor yn cael eu monitro gan y [Bwrdd Rhaglen Llywodraethiant Corfforaethol a'r Bwrdd Trawsnewid Gwasanaethau](#).
- Mae [Rhaglen Ynys Ynni™ Ynys Môn](#) a sefydlwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn yn ymdrech ar y cyd rhwng nifer o randdeiliaid yn y sectorau cyhoeddus a phreifat a'r trydydd sector sy'n gweithio mewn partneriaeth, gan roi Ynys Môn ar flaen y gad ym maes ymchwil a datblygu, cynhyrchu a gwasanaethu ynni carbon isel, a sicrhau buddion economaidd enfawr posib.
- Mae'r Cyngor yn gweithio gyda phartneriaid yn y diwydiant twristiaeth er mwyn creu strategaeth twristiaeth hirdymor ar gyfer yr Ynys. [Mae Bwrdd Partneriaeth Cyrchfan Ynys Môn](#) yn monitro cyflawniadau yn erbyn y [Cynllun Rheoli Cyrchfan Ynys Môn](#).
- [Ymgynghoriad ar Gyllideb](#)
- [Cynllun Ariannol Tymor Canolig](#)
- [Llyfr Cyllideb y Cyngor](#)

Atodiad 1

Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo

Rhesymeg: Mae angen strwythurau ac arweinyddiaeth briodol ar lywodraeth leol, yn ogystal â phobl sydd â'r sgiliau cywir, cymwysterau priodol a meddylfryd priodol, i weithredu'n effeithlon ac yn effeithiol a chyflawni eu canlyniadau arfaethedig o fewn y cyfnodau penodedig. Rhaid i sefydliad llywodraeth leol sicrhau bod ganddo'r gallu i gyflawni ei fandad ei hun a sicrhau bod polisïau ar waith i warantu bod gan ei reolwyr y gallu gweithredol i'r sefydliad cyfan. Gan y bydd unigolion a'r amgylchedd y mae awdurdod yn gweithredu ynddo yn newid dros amser, bydd angen parhaus i ddatblygu ei allu yn ogystal â sgiliau a phrofiad arweinyddiaeth aelodau unigol o staff. Atgyfnerthir arweinyddiaeth mewn endidau llywodraeth leol drwy gyfranogiad pobl sydd â llawer o wahanol fathau o gefndiroedd, gan adlewyrchu strwythur ac amrywiaeth cymunedau.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl

Is-egwyddorion	Engbreiffiau o ymrwymiad y Cyngor i sicrhau llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Datblygu capasiti'r endid</p> <p>Datblygu gallu arweinyddiaeth yr endid ac unigolion eraill</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategaeth Datblygu Gweithlu • Chynlluniau Datblygu Gweithlu ar gyfer pob Gwasanaeth • Strategaeth Pobl • Gwerthusiad Blynnyddol (Adolygiad Datblygu Perfformiad) • Cynllun Cydraddoldeb 2020-24 • Sesiynau briffio aelodau • Fforwm Rheolwyr • Gwobrau Staff • Siarter ar gyfer Cefnogi Aelodau CLILC • Rhaglen Datblygu a Hyfforddi Aelodau • Cynllun Hyfforddai • Cynllun Denu Talent • Y Gronfa Ddysgu / E-Ddysgu • Rhaglen Hyfforddi Mewnol – yn cynnwys Arweinyddion Môn, Academi Môn ac 'Twf a Datblygu' 	<ul style="list-style-type: none"> • Diweddarwyd cynlluniau datblygu gweithlu • Diweddarwyd y broses Werthuso flynyddol ac erbyn hyn mae adnodd ar-lein newydd ar gael er mwyn cynnal y gwerthusiad • Canslwyd y Gwobrau Staff ar gyfer y flwyddyn oherwydd y pandemig Covid-19 – cynhaliwyd ddiwethaf yn 2019 • Lanswyd y Cynllun Hyfforddai • Canslwyd Cynllun Denu Talent oherwydd y pandemig • Datganiad Amrywiaeth

Atodiad 1

Egwyddor F: Rheoli risgiau a perfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref

Rhesymeg: Mae angen i lywodraeth leol sicrhau bod y sefydliadau a'r strwythurau llywodraethu y mae'n eu goruchwyllo wedi gweithredu, ac yn gallu cynnal, system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso'r gwaith o ddarparu gwasanaethau cynlluniedig yn effeithiol ac yn effeithlon. Mae rheoli risg a rheolaeth fewnol yn rhannau pwysig ac annatod o system rheoli perfformiad ac yn hanfodol i gyflawni canlyniadau. Dylid ystyried risg a mynd i'r afael â hi fel rhan o'r holl weithgareddau gwneud penderfyniadau.

Mae system gref o reolaeth ariannol yn hanfodol ar gyfer gweithredu polisiau a chyflawni'r canlyniadau a fwriedir, gan y bydd yn gorfodi disgyblaeth ariannol, dyrannu adnoddau'n strategol, darparu gwasanaethau'n effeithlon, ac atebolrwydd.

Mae hefyd yn hanfodol bod diwylliant a strwythur ar gyfer craffu ar waith fel rhan allweddol o wneud penderfyniadau atebol, llunio polisiau ac adolygu. Mae diwylliant gwaith cadarnhaol sy'n derbyn, yn hyrwyddo ac yn annog her adeiladol yn hanfodol i graffu llwyddiannus a chyflawni'n llwyddiannus. Yn bwysig, nid yw'r diwylliant hwn yn digwydd yn awtomatig, mae'n gofyn am ymrwymiad cyhoeddus mynych gan y rhai sydd mewn awdurdod.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Yn broffesiynol ac yn cael ei redeg yn dda

Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i sicrhau llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
Rheoli Risgiau	<ul style="list-style-type: none"> Polisi a Fframwaith Rheoli Risg Meddalwedd rheoli risg 4Risk Fframwaith Rheoli Perfformiad 	<ul style="list-style-type: none"> Llywodraethu Gwybodaeth – Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO)
Rheoli Perfformiad	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun y Cyngor Cynllun Cyflawni Blynyddol Adroddiad Perfformiad Blynyddol 	<ul style="list-style-type: none"> Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch1 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4
Rheolaeth Fewnol Gadarn	<ul style="list-style-type: none"> Hunanasesiad (Mewnol) Adolygiadau Gwasanaeth – Ariannol a Pherfformiad Hunanasesiad Archwilio Mewnol yn erbyn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) 	<ul style="list-style-type: none"> Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol
Rheoli Data	<ul style="list-style-type: none"> Adroddiadau Archwilio Mewnol 	<ul style="list-style-type: none"> Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cynllun Trosiannol Ynys Môn

Atodiad 1

<p>Rheolaeth Ariannol Gyhoeddus Gref</p>	<ul style="list-style-type: none">• Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO)• Hyfforddiant Llywodraethu Gwybodaeth• Polisi Llywodraethu Gwybodaeth• Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol• Diogelwch TGCh• Adroddiadau Refeniw Chwarterol• Adroddiadau Cyfalaf Chwarterol• Datganiad o Gyfrifon• Mae trefniadau Rheoli Trysorlys y Cyngor yn dilyn arferion proffesiynol ac maent yn cael eu hadolygu'n rheolaidd gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Llawn.• Cynllun Ariannol Tymor Canolig• Strategaeth Gaffael• Cadarnhaodd y Dystysgrif Cydymffurfiaeth Blynyddol bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau'n ymwneud ag adroddiadau ariannol, defnyddio adnoddau, cynllunio gwelliant a rheoli perfformiad.	
--	---	--

Atodiad 1

Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio

Rhesymeg: Mae atebolrwydd yn ymwneud â sicrhau bod y rhai sy'n gwneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau yn atebol amdanynt. Mae atebolrwydd effeithiol yn ymwneud nid yn unig ag adrodd ar y camau a gwblhawyd, ond hefyd â sicrhau bod rhanddeiliaid yn gallu deall ac ymateb wrth i'r sefydliad gynllunio a chyflawni ei weithgareddau mewn modd tryloyw. Mae archwilio allanol a mewnol yn cyfrannu at atebolrwydd effeithiol.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Yn broffesiynol ac yn cael ei redeg yn dda

Is-egwyddorion	Examples of the Council's commitment to achieving good governance	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Gweithredu arferion da o ran tryloywder ac adrodd</p> <p>Sicrwydd ac atebolrwydd effeithiol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae pob agenda ac adroddiad ar gael ar wefan y Cyngor • Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio • Cofrestr o ddiddordebau Aelodau • Cofrestr o ddiddordebau Cyngorau Tref a Chymuned • Adroddiadau Archwilio Mewnol • Sesiynau briffio misol Aelodau • Adroddiadau Archwilio Allanol, gan gynnwys Estyn, Archwilio Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru • Adroddiadau Arolygiaeth • Adroddiad Sgriwtini Blynyddol • Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol 	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygiad y Pwyllgor Safonau o gofrestrau o ddiddordebau Cyngorau Tref a Chymuned • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch1 • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4 • Ymateb i'r coronafeirws – gellir gweld gwybodaeth bellach ar ein hymateb yng nghyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 23 Ebrill 2021. • Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol • Adroddiad Perfformiad Blynyddol • Cynllun Trosiannol Ynys Môn

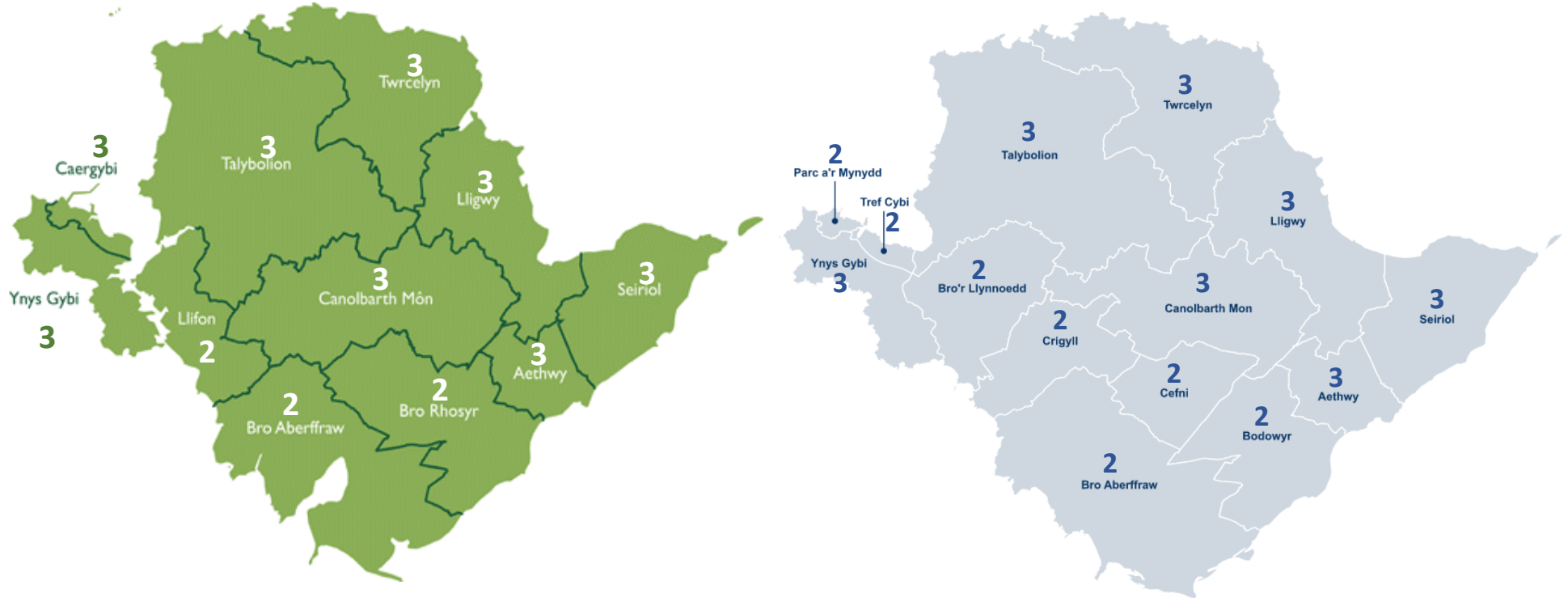
Atodiad 2

Ffiniau Etholiadol

Cynhaliwyd etholiadau Cyngor Sir Ynys Môn yn ddiweddar ym mis Mai 2022. Yn dilyn adolygiad ffiniau gan Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, cytunwyd ar 17 Medi 2021 y byddai dwy ward ychwanegol yn cael eu creu gyda phum aelod etholedig ychwanegol, gan gymryd y cyfanswm i 35 o aelodau.

Yn ystod 2020/21, etholwyd 30 aelod o 11 Ward Aml-Aelod. Mae'r wardiau hyn ar gyfer 2020/21 a 2022/23, ynghyd â nifer y seddi sydd ar gael, i'w gweld o'r mapiau isod.

Tudalen 71

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN Eitem 5 ar y Rhaglen

ADRODDIAD I:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	26 GORFFENNAF 2022
PWNC:	CRYNODEB O'R DATGANIAD CYFRIFON DRAFFT 2021/22
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD ROBIN WYN WILLIAMS – AELOD PORTFFOLIO (ADNODDAU)
PENNAETH GWASANAETH:	MARC JONES – CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU)
AWDUR YR ADRODDIAD:	CLAIRE KLIMASZEWSKI
FFÔN:	01248 752133
E-BOST:	ClaireKlimaszewski@ynysmon.llyw.cymru
AELODAU LLEOL:	Amherthnasol

A - Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon drafft ar gyfer 2021/22.

Mae'n bwysig nodi nad yw'r ffigyrau hyn wedi cael eu harchwilio ac felly gallent newid. Cyflwynir adroddiad i'r Cyngor ar ôl cwblhau'r Archwiliad Allanol.

Argymhellion:-

- 1) Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'n craffu ar y prif ddatganiadau ariannol drafft (nad ydynt wedi cael eu harchwilio) ac yn eu nodi.

B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau am eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Amherthnasol

C - Am ba reswm y mae hwn yn fater i'r Pwyllgor Gwaith

Mae'r mater hwn wedi'i ddirprwyo i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio graffu arno.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi

D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi

DD - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?

Beth oedd eu sylwadau?

	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	
1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	Amherthnasol – adroddiad y Swyddog Adran 151 yw hwn
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	
7	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	

E - Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yw'n berthnasol)		
1	Economaidd	
2	Atal Tlodi	
3	Trosedd ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldeb	
6	Cytundebau Canlyniad	
7	Arall	
F - Atodiadau:		
<ul style="list-style-type: none"> • Atodiad 1 – Adroddiad yn crynhoi'r prif ddatganiadau ariannol a'r effaith ar gronfeydd wrth gefn. • Atodiad 2 – Datganiad Cyfrifon Drafft 2021/22. 		
FF – Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		
<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad Alldro Cyllideb Refeniw 2021/22 a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 28 Mehefin 2022. 		

1. PWRPAS

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno Datganiad Cyfrifon drafft Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22.

2. CEFNDIR

2.1 Mae Rheoliad 10(1) o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'u diwygiwyd) yn ei gwneud yn ofynnol i Swyddog Ariannol Cyfrifol Cyngor Sir Ynys Môn lofnodi a dyddio'r datganiad cyfrifon, ac ardystio ei fod yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y corff ar ddiwedd y flwyddyn y mae'n ymwneud â hi ac o incwm a gwariant y corff hwnnw ar gyfer y flwyddyn honno. Mae'r Rheoliadau yn ei gwneud yn ofynnol i hyn gael ei gwblhau erbyn 31 Mai 2021.

2.2 Dangosir amserlen statudol 2021/22 yn y tabl isod, ynghyd â'r amser estynedig a ddarperir gan Lywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod, er bod Cynghorau'n dysgu byw â Covid-19, mae'r feirws yn parhau i gael effaith barhaus ar adnoddau staff yr awdurdod lleol ac efallai y bydd angen gwaith ychwanegol i cwblhau'r cyfrifon eleni. Felly, efallai y bydd awdurdodau am baratoi eu cyfrifon yn unol â'r amserlen estynedig os ydynt yn dymuno.

Datganiad Cyfrifon Drafft 31 Awst 2022

Datganiad Cyfrifon wedi'i Archwilio 30 Tachwedd 2022

2.3 Mae'r Datganiad Cyfrifon drafft llawn ar gyfer 2021/22 yn cael ei gyflwyno isod fel Atodiad 2. Cyflwynir y cyfrifon terfynol wedi'u harchwilio i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor llawn erbyn 30 Tachwedd 2022.

3. Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR DRAFFT 2021/22

3.1 Cyflwynir y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) drafft ar gyfer 2021/22 ar dudalen 9, o fewn Atodiad 2.

3.2 Mae'r datganiad hwn yn dangos cost darparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn, yn unol â'r gofynion cyfrifo statudol, ac mae'n cynnwys Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) mewn un datganiad ariannol. Mae cost gwasanaethau yn y datganiad hwn yn wahanol i'r hyn a gyflwynwyd yn yr adroddiad ar yr alldro drafft i'r Pwyllgor Gwaith ar 28 Mehefin 2022 oherwydd addasiadau cyfrifo statudol, megis dibrisiant ac addasiadau pensiwn nad ydynt yn effeithio ar yr alldro, felly nid oes modd tynnu cymhariaeth uniongyrchol rhwng yr adroddiad alldro a'r CIES.

3.3 Mae'r CIES yn dangos mai £147.691m oedd cost net y gwasanaethau, gyda gwarged o £5.940m ar ddarparu gwasanaethau. Mae'r Llywodraeth yn derbyn na ddylai trethdalwyr y Cyngor orfod ariannu addasiadau cyfrifo megis dibrisiant. O'r herwydd nid yw cyfrifon yr awdurdod lleol yn cynnwys rhain yn y nodyn. Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifo a'r Sail Cyllido o dan Reoliadau (Nodyn 7 yn Natganiad Cyfrifon yr Awdurdod, tudalen 17). Ar gyfer 2021/22, mae'r nodyn hwn yn dangos addasiadau cyfrifo gwerth £11.852m sydd yn cael eu canslo allan yn y Datganiad ar Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS). Golyga hyn fod gwir effaith darparu gwasanaethau ar gronfeydd wrth gefn y Cyngor a'r CRT yn gostwng o warged o £5.940m i warged o £17.792m, sy'n gynydd yng nghronfeydd wrth gefn y Cyngor. Dangosir hyn yn y golofn cyfanswm cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy yn y MIRS ar dudalen 11 y cyfrifon. Y rheswm am hyn yw tanwariant ar Gronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) a throsglwyddiadau i gronfeydd wrth gefn clustnodedig.

3.4 Yn ogystal, mae gwarged o £77.475m ar incwm a gwariant cynhwysfawr arall o addasiadau cyfrifo sy'n gysylltiedig ag ailbrizio asedau anghyfredol, megis Tir ac Adeiladau, ac ail-fesur yr Ymrwymiad Pensiwn. Cyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr yn y CIES yw gwarged o £83.415m ar wasanaethau.

3.5 Yn yr Adroddiad ar Fonitro'r Gyllideb Refeniw, Chwarter 4 2021/22, 28 Mehefin 2022, dygwyd sylw at danwariant net ragamcanedig o £4.798m mewn perthynas â Chronfa'r Cyngor (tudalen 1 yn yr adroddiad). Mae'r datganiad cyfrifon, ar dudalen 5, hefyd yn dwyn sylw at danwariant o £4.798m ar Gronfa'r Cyngor ar gychwyn y cyfnod archwilio. Serch hynny, gallai'r ffigwr hwn newid os bydd yr archwilwyr yn argymhell unrhyw addasiadau pellach yn dilyn yr archwiliad. Bydd Cronfa Wrth Gefn gyffredinol y Cyngor yn codi yn ôl y swm hwn o ganlyniad i berfformiad ariannol y Cyngor yn 2021/22.

Mae Tabl 1 isod yn dangos y symudiad yng nghronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'r Cyngor yn ystod y flwyddyn, ac roedd balans yr holl Gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy ar 31 Mawrth 2022 yn £57.772m, cynnydd o £17.792m. Dylid nodi fod Cronfa Wrth Gefn y CRT, Balansau Ysgolion a'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf yn Gronfeydd wrth gefn clustnodedig a ni ellir ond eu defnyddio ar gyfer y pwrpas dynodedig.

Tabl 1 – Symudiadau o Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol y Cyngor yn ystod 2021/22

	Cronfa Wrth Gefn Gyffredinol Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor	Cronfa Wrth Gefn y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cronfeydd Wrth Gefn Ysgolion	Cronfa Wrth Gefn Derbyniad au Cyfalaf	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy
Eitemau sy'n effeithio ar Gronfa Wrth Gefn y Cyngor 2021/22	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans Agoriadol Cronfa Wrth Gefn y Cyngor 1 Ebrill 2021	(11,437)	(14,079)	(9,723)	(3,974)	(767)	(39,980)
Gorwariant / (tanwariant) net 2021/22	(4,798)	-	(3,345)	(3,853)	(1,614)	(13,610)
Balans y Cyngor ar ôl y gorwariant/(tanwariant)	(16,235)	(14,079)	(13,068)	(7,827)	(2,381)	(53,590)
Trosglwyddiadau net o / (i) Gronfeydd Wrth Gefn ar gyfer cyllid a gymeradwywyd	4,185	(9,102)	735	-	-	(4,182)
Balans y Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol ar 31 Mawrth 2022	(12,050)	(23,181)	(12,333)	(7,827)	(2,381)	(57,772)

3.6 Mae Tabl 1 uchod yn grynodeb o'r symudiad yn y cronfeydd wrth gefn oherwydd y perfformiad ariannol yn ystod y flwyddyn a symudiadau net i / o'r cronfeydd wrth gefn. Mae Tabl 2 isod yn crynhoi'r symudiad yn y cronfeydd wrth gefn gan ddefnyddio gwybodaeth o'r Datganiad Cyfrifon. Mae hon yn ffordd wahanol o gyflwyno'r wybodaeth, ond mae tablau 1 a 2 yn arwain at yr un balansau yn y cronfeydd wrth gefn.

Tabl 2 – Symudiad yng Nghronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor a'r CRT

Dadansoddiad o Symudiad yng Nghronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor a'r CRT 2021/22	Cronfa'r Cyngor £m	HRA £m	Cyfanswm £m
Cronfa wrth gefn agoriadol ar 1 Ebrill 2021	(11.437)	(9.723)	(21.160)
Gwarged net ar ddarparu gwasanaethau (Datganiad Cyfrifon, tudalen 17)	1.190	(7.130)	(5.940)
Addasiadau cyfrifo statudol wedi eu canslo allan yn y MIRS (tudalen 11 a tudalen)	(14.023)	3.785	(10.238)
Balans net cyn trosglwyddiadau o gronfeydd wrth gefn clustnodedig i gyllido costau clustnodedig yn y costau gwasanaeth	(24.270)	(13.068)	(37.338)
Defnyddio cronfeydd wrth gefn clustnodedig i gyllido costau clustnodedig o fewn costau gwasanaeth (ac eithrio symudiadau rhwng y gronfa wrth gefn gyffredinol a nodir uchod)	12.220	735	12.955
Balans Cronfa Wrth Gefn Gyffredinol y Cyngor ar 31 Mawrth 2022	(12.050)	(12.333)	(24.383)
Balansau sy'n weddill yn y cronfeydd wrth gefn clustnodedig a balansau ysgolion	(33.389)	-	(33.389)
Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn defnyddiadwy sydd ar gael i'r Cyngor ar 31 Mawrth 2022	(45.439)	(12.333)	(57.772)

- 3.7** Yng nghyfarfod y Cyngor llawn a gynhaliwyd ar 9 Mawrth 2021, gosodwyd £7.3m fel isafswm balans y Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol. Ar 31 Mawrth 2022, balans y Gronfa Gyffredinol oedd £12.050m, sydd yn uwch na'r isafswm, ac mae £23.181m o gronfeydd wrth gefn clustnodedig yn gysylltiedig â Chronfa'r Cyngor. Mae'r rhain yn falansau drafft a gallant newid yn sgil unrhyw addasiadau yn dilyn yr archwiliad.

Yn ystod 2021/22, llaciodd Llywodraeth Cymru gyfyngiadau covid-19 wrth i'r wlad symud i'r cyfnod 'dysgu byw gyda Covid-19'. Serch hynny, cafwyd £5.736m o gostau a cholledion incwm cysylltiedig â Covid-19 oherwydd cyfyngiadau Covid. Darparodd Llywodraeth Cymru grant o £5.736m tuag at gostau ychwanegol Covid a derbyniodd y Cyngor ad-daliad o £0.417m ar gyfer colledion incwm. Cafodd y galw am wasanaethau ei ystumio gan effaith y feirws, gan arwain at danwariant mawr ar 31 Mawrth 2022. Mae'n debyg na ddaw gwir lefelau'r galw i'r amlwg am beth amser. Bydd cronfeydd wrth gefn y Cyngor yn cynorthwyo i amddiffyn yn erbyn effaith cynnydd tebygol yn y galw am wasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae effaith cynnydd sylweddol mewn chwyddiant a phwysau arall ar y DU o ganlyniad i'r ymosodiad ar Wcraïn yn golygu ei bod yn bwysicach fyth fod cronfeydd wrth gefn y Cyngor yn gadarn.

4. MANTOLEN DDRAFFT FEL AG YR OEDD AR 31 MAWRTH 2022

- 4.1** Cyflwynir y Fantolen ddrafft, fel ag yr oedd ar 31 Mawrth 2022, ar dudalen 12 yn Atodiad 2.
- 4.2** Roedd cynnydd yn asedau net drafft cyffredinol y Cyngor o £164.162m ar 31 Mawrth 2021 i £247.577m ar 31 Mawrth 2022. Y rheswm am hyn yw: buddsoddiad y Cyngor mewn asedau newydd ac adnewyddu asedau presennol, ailbrizio asedau eraill y Cyngor a chynnydd mewn asedau cyfredol megis arian, eitemau sy'n cyfateb i arian parod a buddsoddiadau tymor byr. Yn ogystal â chynnydd yn asedau'r Cyngor, roedd gostyngiad yn y rhwymedigaethau a'r mwyaf sylweddol oedd gostyngiad o £55m yn y rhwymedigaeth pensiwn oherwydd fod asedau'r gronfa bensiwn wedi perfformio'n well na'r disgwyl ac roedd newid yn rhagdybiaethau'r actwari oherwydd cynnydd mewn cyfraddau llog.

5. CRONFEYDD WRTH GEFN CLUSTNODEDIG

- 5.1** Mae cronfeydd wrth gefn clustnodedig yn rhan hanfodol o'r modd y caiff y Cyngor ei gyllido ac yn sicrhau bod cyllid penodol yn cael ei ddyrannu i gwrdd ag ymrwymadau hysbys neu bosib yn y dyfodol, ariannu prosiectau tymor hirach sy'n parhau mwy nag un flwyddyn ariannol a dal grantiau a dderbyniwyd na chafodd eu gwario, a allai gael eu hawlio'n ôl rhywbryd yn y dyfodol. Mae'r symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig i'w weld yn Nhabl 3 isod:-

Tabl 3 – Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig yn 2021/22

	Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig £'m
Balans ar 1 Ebrill 2021	14.079
Symudiad net mewn cronfeydd wrth gefn presennol	(0.269)
Cronfeydd wrth gefn newydd arfaethedig a grëwyd yn ystod y flwyddyn o refeniw	9.371
Balans ar 31 Mawrth 2022	23.181

6. BALANSAU YSGOLION

6.1 Mae Tabl 4 yn rhoi crynodeb o falansau ysgolion a oedd yn dod i gyfanswm o £7.827m ar 31 Mawrth 2022 (£3.974m ar 31 Mawrth 2021). Mae'r cynnydd o £3.853m mewn balansau ysgolion yn sylweddol ac mae'n adlewyrchu patrwm y mae awdurdodau eraill wedi adrodd yn ei gylch. Y rhesymau am y cynnydd yw grantiau ychwanegol a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru ac effaith barhaus Covid-19 ar y galw yn 2021.

Tabl 4 – Crynodeb o Falansau Ysgolion

Sector	Balans ar 1 Ebrill 2021 £'000	Symudiad yn ystod y Flwyddyn £'000	Balans Cau ar 31 Mawrth 2022 £'000
Cynradd	3,057	1,883	4,940
Uwchradd	977	1,812	2,789
Arbennig	(60)	158	98
CYFANSWM	3,974	3,853	7,827

7. BALANS Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

7.1 Roedd balans agoriadol y CRT ar 1 Ebrill 2021 yn £9.723m. Yn ystod y flwyddyn, cynhyrchwyd gwarged o £7,130m ar weithgareddau refeniw a gwariwyd £4.344m (net o grantiau) ar waith cyfalaf a phrynu / datblygu eiddo newydd. Mae hyn yn rhoi garged net o £2.610m gan gynyddu balans y CRT i £12.333m. Mae'r balans hwn ar gael i gyllido buddsoddiad yn y stoc CRT yn y dyfodol.

Cynnwys

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Adroddiad Naratif	1
	Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	8
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	9
	Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	10
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	11
	Y Fantolen	12
	Datganiad Llif Arian	13
	Nodiadau i'r Cyfrifon	14
Nodyn 1	Nodyn ar y Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	14
Nodyn 2	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yma	15
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisiau Cyfrifo	15
Nodyn 4	Rhagdybiaethau a wnaed ynghylch ansicrwydd yn y dyfodol ac amcangyfrifon a ffynonellau eraill o ansicrwydd	15
Nodyn 5	Eitemau Perthnasol o Incwm a Gwariant	16
Nodyn 6	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	16
Nodyn 7	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Cyllido dan Reoliadau	17
Nodyn 8	Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	19
Nodyn 9	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	22
Nodyn 10	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	22
Nodyn 11	Gwariant Gweithredol Arall	25
Nodyn 12	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	25
Nodyn 13	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol	26
Nodyn 14	Asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar	27
Nodyn 15	Ymrwymadau Cyfalaf Sylweddol	29
Nodyn 16	Asedau Treftadaeth	29
Nodyn 17	Eiddo Buddsoddiad	31
Nodyn 18	Gwariant Cyllido a Chyfalaf	33
Nodyn 19	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	34
Nodyn 20	Prydlesau	34
Nodyn 21	Rhestrau stoc	36
Nodyn 22	Dyledwyr	36
Nodyn 23	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	38
Nodyn 24	Credydwyr	38
Nodyn 25	Darpariaethau	39
Nodyn 26	Llif Arian o Weithgareddau Gweithredol	39
Nodyn 27	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	40
Nodyn 28	Llif Arian o Weithgareddau Cyllido	40
Nodyn 29a	Nodyn Ar Natur y Gwariant	41

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 29b	Incwm Cylchrannol	41
Nodyn 30	Lwfansau Aelodau	42
Nodyn 31	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	42
Nodyn 32	Pecynnau Ymadael	44
Nodyn 33	Ffioedd Archwilio Allanol	45
Nodyn 34	Incwm Grantiau	46
Nodyn 35	Partïon Cysylltiedig	48
Nodyn 36	Cronfeydd Ymddiriedol	51
Nodyn 37	Cynllun Pensiwn Athrawon	52
Nodyn 38	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	52
Nodyn 39	Rhwymedigaethau Wrth Gefn	58
Nodyn 40	Asedau Wrth Gefn	59
Nodyn 41	Offerynnau Ariannol	59
Nodyn 42	Natur a maint y risgiau sy'n deillio o offerynnau ariannol	62
Nodyn 42	Cyd-bwyllgorau a Chyllidebau Cyfun	67
Nodyn 44	Trefniadau Asiantaeth	69
Nodyn 45	Y Dreth Gyngor	69
Nodyn 46	Trethi Annomestig (TA)	70
Nodyn 47	Polisiâu Cyfrifyddu	72
Cyfrif CRT	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT Nodiadau ar y CRT	96
Atodiad 1	Datgeliad Parti Cysylltiedig – Cynrychiolaeth Cydranddeiliaid gyda Sefydliadau Trydydd Parti	100
Atodiad 2	Geirfa	102

Adroddiad Naratif

Cynhyrchir y Datganiad Cyfrifon yn flynyddol i roi gwybodaeth glir am gyllid y Cyngor i etholwyr, trethdalwyr lleol, aelodau'r Cyngor, gweithwyr a phartion eraill sydd â diddordeb..

Nod yr adroddiad naratif hwn, sy'n adran allweddol o'r cyfrifon, yw darparu canllaw effeithiol i'r materion mwyaf arwyddocaol a nodir yn y cyfrifon. Mae hyn er mwyn darparu esboniad teg, cytbwys a hawdd ei ddeall o sefyllfa ariannol y Cyngor ac i helpu i ddehongli'r datganiadau ariannol.

Daeth Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015, fel y cawsant eu diwygio gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018. Yn unol â'r rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r rheoliadau hyn ac arferion priodol.

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys:-

Datganiadau Ariannol Craidd:-

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys y datganiadau ariannol craidd, sef:-

- 1. Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) –** sy'n dangos y gost cyfrifo o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn, gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o'r trethi.
- 2. Dadansoddiad Gwariant a Chyllido (EFA) –** sy'n dangos y wybodaeth yn y CIES ond, yn ogystal, mae'n darparu addasiadau cyfrifo sydd yn cael eu canslo allan yn Nodyn 7 er mwyn sicrhau nad yw'r addasiadau yma'n cael ei cyllido gan Drethdalwyr y Dreth Gyngor. Mae'r golofn gyntaf o'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllido yn darparu gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau a chronfeydd wrth gefn y Cyngor a'r CRT.
- 3. Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS) –** sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, wedi ei ddadansoddi yn ôl cronfeydd wrth gefn y gellir eu ddefnyddio a'r rhai na ellir eu defnyddio. Mae'r datganiad yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Awdurdod a'r modd y caiff y costau hyn eu cyllido o'r gwahanol gronfeydd wrth gefn.
- 4. Y Fantolen –** sy'n dangos gwerth yr asedau a'r rhwymediaethau a gydnabyddir gan yr Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Caiff asedau net eu cyfatebu gan y cronfeydd wrth gefn sydd gan yr Awdurdod.
- 5. Datganiad Llif Arian –** sy'n dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod cyfnod yr adroddir arno.
- 6. Y Nodiadau i'r Cyfrifon –** y nodiadau i'r Datganiadau Ariannol craidd sy'n darparu mwy o fanylion am bolisiau cyfrifo'r Cyngor a'r eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y datganiadau.
- 7. Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon –** sy'n egluro cyfrifoldebau'r Cyngor a'r Swyddog Adran 151.
- 8. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) yn gofnod o wariant ac incwm refeniw sy'n ymwneud â stoc dai'r Cyngor.** Ei brif bwrpas yw sicrhau bod y gwariant ar reoli tenantiaethau a chynnal a chadw anheddau'n cael ei gydbwyso gan y rhenti a godir ar denantiaid. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael ei glustondi'n benodol i'r pwrpas hwnnw o Gronfa Gyffredinol y Cyngor.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn awdurdod unedol sy'n gwasanaethu poblogaeth o oddeutu 70,000, mae wedi'i leoli ar arfordir gogleddol Cymru ac mae'n ardal sy'n 276 milltir sgwâr. Ynys Môn yw'r ynys fwyaf yng Nghymru o bell ffordd, a'r seithfed ynys fwyaf ym Mhrydain. Ynys Môn hefyd yw'r ynys fwyaf ym Môr Iwerddon o ran maint, a'r ail ynys fwyaf poblog ym Mhrydain.

Mae'r Cyngor yn sefydliad sy'n cael ei arwain gan wleidyddiaeth ac mae wedi mabwysiadu model Arweinydd a Chabinet. Roedd gan y Cyngor 30 o Aelodau etholedig yn cynrychioli 11 ward aml-Aelod ar 31 Mawrth 2022. Cynhaliwyd etholiadau ar 5 Mai 2022 ar gyfer holl seddi'r Cyngor, ac ar ôl hynny ffurfiodd yr ymgeiswyr llwyddiannus y Cyngor llawn, a fyddent yn parhau i fod mewn lle tan ddechrau mis Mai 2027. Mae'r Cyngor newydd yn cynnwys 5 Cynghorydd ychwanegol a 3 ward ychwanegol. Mae angen y rhain i helpu i fodloni'r holl ofynion gwaith ar Aelodau etholedig. Prif nod y Cyngor yw gweithio tuag at Ynys Môn sy'n iach ac yn ffyniannus lle gall teuluoedd ffynnu.

Cynllun Pontio 2022/23

Daeth Cynllun y Cyngor 2017-22 i ben ar 31 Mawrth 2022. Cyhoeddwyd Cynllun Pontio newydd ar gyfer 2022/23 i helpu'r Cyngor i gynllunio ar gyfer y newid i ddysgu i fyw gyda Covid-19.

Mae'r cynllun yn llywio'r broses o wneud penderfyniadau ar bob lefel yn y Cyngor, ac mae'n:-

- Gosod y fframwaith a ddefnyddiwn i gynllunio, gyrru a darparu ein gwasanaethau;
- Dylanwadu ar sut a'r ffordd yr ydym yn llunio ein cyllideb yn flynyddol; ac mae'n
- Helpu i fonitro cynnydd ac asesu'r hyn rydym yn ei gyflawni'n flynyddol.

Y thema allweddol drwy gydol y cynllun yw'r uchelgais i gydweithio â'n cyd-ddinasyddion, cymunedau a phartneriaid i sicrhau gwasanaethau o ansawdd uchel a fydd yn gwella ansawdd bywyd pawb ar yr Ynys.

Y blaenoriaethau y mae'r Awdurdod wedi'u pennu ei hun yn ystod y cyfnod hwn yw:-

- Ailfywiogi'r economi leol a sefydlu newid economaidd cadarnhaol;
- Galluogi'r sectorau ymwelwyr a lletygarwch i fanteisio ar boblogrwydd cynyddol yr Ynys, tra'n diogelu ein hasedau a'n cymunedau;
- Cynnal a moderneiddio gwasanaethau cymunedol hanfodol, megis fel gofal ac addysg, ar draws yr Ynys.

Mae'r cynllun yn crynhoi'r camau a gymerwyd gan y Cyngor mewn ymateb i'r Pandemig ac yn cydnabod y bydd addasu ar gyfer y cam nesaf yn yr ymateb i'r feirws gyda llai o gyfyngiadau a mwy o ansicrwydd yn parhau i fod yn heriol, a datblygwyd y blaenoriaethau uchod gyda hyn mewn golwg. Mae'r cynllun hefyd yn tynnu sylw at ymrwymiad parhaus y Cyngor i gyflawni amcanion llesiant a nodau cenedlaethol y Cyngor a fydd yn helpu'r Cyngor i gyflawni ei weledigaeth o "Ynys Môn sy'n iach ac yn ffyniannus lle gall teuluoedd ffynnu".

<https://www.ynysmon.llyw.cymru/cy/Cyngor/Mesur-ein-perfformiad/Cynllun-y-Cyngor-a-pherfformiad.aspx>

Yn ogystal â Chynllun Pontio 2022/23, mae'r Cyngor yn ymgynghori â dinasyddion Ynys Môn a clydranddeiliaid eraill ar Gynllun Cyngor mwy tymor canolig ar gyfer y cyfnod pum mlynedd 2022/27. Bydd hyn yn cyd-fynd â blaenoriaethau'r Cyngor newydd a etholwyd ym mis Mai 2022.

Senario Ariannol

Cafodd pob un o'r 22 Cyngor yng Nghymru setliad cyllido gwell na'r disgwyl gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2021/22, ar gyfartaledd Cymru gyfan o gynnydd o 3.8%, gydag Ynys Môn yn derbyn cynnydd o 3.4%. Mae'r setliad terfynol ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf, 2022/23, yn sylweddol uwch ar 9.2%. Bydd hyn yn helpu'r Cyngor i gynyddu'r cyllid ar gyfer gwasanaethau sy'n cael eu harwain gan y galw, fel gofal cymdeithasol, a chaiff ei ddefnyddio i gynyddu capasiti mewn gwasanaethau a fu'n destun bron i ddegawd o doriadau yn y gyllideb. Yn ogystal, bydd yn cyllido rhai penderfyniadau polisi y mae Llywodraeth Cymru am i Gynghorau eu gweithredu, a'r prif un yw cyllido'r cyflog byw gwirioneddol ar gyfer staff gofal. Bydd y gyllideb gynyddol hefyd yn helpu i ariannu'r pwysau chwyddiant ychwanegol sy'n effeithio ar bob agwedd ar gymdeithas

Bydd y Cyngor yn parhau i chwilio am ffyrdd o wella gwasanaethau, gan eu gwneud yn fwy effeithlon ac o'r ansawdd gorau. Mae'r gwelliannau hyn yn cynnwys parhau i foderneiddio'r ffordd rydym yn gweithio.

Mae sawl her o'n blaenau, gyda'r her fwyaf i'r Awdurdod, ei bartneriaid yn ogystal â chymunedau, sef iechyd, lles ac effaith economaidd eang y Coronafeirws. Mae'r Cyngor, gan gydweithio â phobl, cymunedau ac asiantaethau partner Ynys Môn, yn gwneud popeth o fewn ei allu i ddiogelu busnesau, gweithwyr a chefnogi unigolion sy'n agored i niwed rhag yr argyfwng unigryw hwn.

Y Gyllideb

Mabwysiadwyd Strategaeth Ariannol Tymor Canol ar gyfer 2021/22 gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 9 Mawrth 2021, ac mae'n rhoi darlun cyffredinol o sefyllfa ariannol y Cyngor ac yn sicrhau bod cyllid y Cyngor yn cael ei ddyrannu i gyflawni ei flaenoriaethau. Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig ar gael yn:

<http://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListDocuments.aspx?CId=127&MId=3680&Ver=4&LLL=1> – eitem 10

Roedd y setliad yn well na'r disgwyl a byddai'n rhoi £104.825m i'r Cyngor, sy'n gynnydd mewn termau arian parod o £3.545m (3.5%) ond, ar ôl caniatáu ar gyfer grantiau sy'n trosglwyddo i'r setliad ac effaith y newid yn sylfaen dreth y Cyngor, y cynnydd a addaswyd oedd £3.456m (3.4%). Fodd bynnag, newidiodd y dyraniad gan Lywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn gyda chyllid ychwanegol o £1.389m yn cael ei ddarparu drwy'r Grant Setliad Refeniw. Pennwyd y dreth gyngor ar gynnydd o 2.75% a olygai y byddai'r tâl am eiddo Band D yn £1,340.64.

Gosodwyd cyllideb refeniw o £147.420m. Penderfynodd y Cyngor hefyd gymeradwyo Strategaeth Gyfalaf 2021/22 a Rhaglen Gyfalaf Gychwynnol 2021/22 o £36.155m yn ogystal â Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2021/22.

Monitro'r Gyllideb

Mae gan y Cyngor weithdrefn sefydledig ar gyfer monitro'r cyllidebau. Mae hyn yn galluogi'r Cyngor i liniaru unrhyw orwariant a darparu cyllid ychwanegol o'r cronfeydd wrth gefn ar gyfer achosion lle mae galw am wasanaeth. Mae gan y Cyngor weithdrefn sefydledig ar gyfer monitro'r cyllidebau. Mae hyn yn caniatáu i'r Cyngor liniaru unrhyw orwariant os bernir bod angen a darparu cyllid ychwanegol o gronfeydd wrth gefn ar gyfer achosion lle mae angen y galw am wasanaeth. Mae'r wybodaeth am Refeniw a Chyfalaf, ochr yn ochr â'r CRT, yn cael eu hadrodd i'r Is-grŵp Craffu Cyllid, y Pwyllgor Craffu ac yna'r Bwrdd Gweithredol bob chwarter, sy'n hwyluso lefel o her yn ogystal â gallu lliniaru ac effeithio ar y tebygolrwydd o ddigwydd ar gyfer gwasanaethau. Crynodeb o Berfformiad.

Perfformiad

Linc i'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol*****

Gwariant Refeniw 2021/22

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi gwariant a chyllid y Cyngor yn unol â gofynion cyfrifyddu. Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol yn erbyn gweithgarwch a gynlluniwyd ar ffurf cyfrifon rheoli'r Cyngor. Yn 2021/22, nododd y Cyngor danwariant o £4.798m yn erbyn gweithgaredd arfaethedig o £147.120m (cyllideb net).

Mae Covid 19 wedi cael effaith sylweddol ar gyllid y Cyngor, ac mae £6.153m wedi'i hawlio o'r Gronfa Galedi erbyn diwedd y flwyddyn. Rhennir hyn i £5.736m ar gyfer costau ychwanegol a cholledion incwm o £0.417m

Derbyniwyd nifer sylweddol o Grantiau yn hwyr yn y flwyddyn ariannol, sydd wedi golygu bod y sefyllfa ariannol yn well na'r disgwyl. Mae'r rhain yn cynnwys grantiau gwastraff, grantiau pwysau'r Gwasanaethau Cymdeithasol a grant cynnal refeniw ychwanegol.

Mae'r tabl isod yn adlewyrchu'r gyllideb derfynol ar gyfer 2021/22 ac incwm a gwariant gwirioneddol yn ei erbyn:-

Gwasanaethau	Cyllideb Blynnyddol £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Dysgu Gydol Oes	54,816	54,560	(256)
Gwasanaethau Oedolion	27,736	27,599	(137)
Gwasanaethau Plant	11,196	10,832	(364)
Tai	1,244	1,227	(17)
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	16,079	14,817	(1,262)
Rheoleiddio	4,352	3,654	(698)
Trawsnewid	5,871	5,483	(388)
Adnoddau	3,243	3,019	(224)
Busnes y Cyngor a Chyllid Corfforaethol	22,583	21,241	(1,342)
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	147,120	142,432	(4,688)

Mae effaith tanwariant yn golygu bod y Cyngor wedi cynyddu ei gronfeydd wrth gefn cyffredinol gan £4.798m.

Fodd bynnag, mae'r CIES a dileu addasiadau cyfrifyddu a nodir yn Nodyn 7, y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid a Symud mewn Cronfeydd Wrth Gefn, o'u hychwanegu at ei gilydd, yn dangos yr effaith ar gyfer y flwyddyn ar gronfeydd y Cyngor.

Mae'r tabl isod yn dangos, pan gaiff yr holl addasiadau cyfrifyddu (y manylir arnynt yn Nodyn 7) eu canslo, bod tanwariant (gwarged incwm dros wariant) o £8.143m. Arweiniodd hyn, felly, at gynydd mewn balansau defnyddiadwy gan y Cyngor i £57.772m.

	£'000
Confeydd Wrth Gefn/Balansau defnyddiadwy'r Cyngor 1 Ebrill 2021	(39,980)
Diffyg/(gwarged) ar Ddarparu gwasanaethau 2021/21 - CIES	(6,021)
Addasiadau I gael gwared ar effaith addasiadau cyfrifyddu nad ydynt yn effeithio ar Gronfa'r Cyngor - Gweler Nodyn 7	(11,632)
Diffyg/(gwarged) Diwygiedig sy'n effeithio ar falansau'r Cyngor (gan gynnwys CRT)	(17,653)
Cronfeydd Wrth Gefn/Balansau defnyddiadwy'r Cyngor 31 Mawrth 2022	(57,633)

Crynodeb o Symudiadau yng Nghronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2021/22

	Cronfa Wrth gefn Gyffredinol Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Clusnodedig Wrth Cefn Cronfa'r Cyngor	Cronfa Refeniw Tai (CRT)	Cronfeydd Wrth Gefn Ysgolion	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy
Eitemau sy'n effeithio ar Gronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2021/22	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans Agoriadol ar Gronfa Gyffredinol y Cyngor 1 Ebrill 2021	(11,437)	(14,079)	(9,723)	(3,974)	(767)	(39,980)
Gorwariant net/(tanwariant) 2021/22	(4,798)	-	(3,345)	(3,853)	(1,614)	(13,610)
Cydbwysedd y Cyngor ar ôl gorwariant/(tanwariant)	(16,235)	(14,079)	(13,068)	(7,827)	(2,381)	(53,590)
Trosglwyddiadau net o/(i) Cronfeydd wrth gefn ar gyfer cyllid cymeradwy	4,185	(9,102)	735	-	-	(4,182)
Balans y Gronfa Gyffredinol ar 31 Mawrth 2022	(12,050)	(23,181)	(12,333)	(7,827)	(2,381)	(57,772)

Gwariant Cyfalaf

Mae'r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ac i gefnogi twf economaidd.

Ym mis Mawrth 2021, cymeradwyodd y Cyngor Raglen Gyfalaf ar gyfer gwasanaethau di-dai o £15.842m ar gyfer 2021/22, a Rhaglen Gyfalaf o £20.313m ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai. Yn ogystal, ym mis Mehefin 2021, cymeradwyodd y Bwrdd Gweithredol Slipage Cyfalaf o £11.898m i'w ddwyn ymlaen o 2020/21, gan ddod â'r Rhaglen Gyfalaf ar gyfer gwasanaethau di-dai i £25.492m, a £22.561m ar gyfer yr CRT Ers y broses o bennu'r gyllideb, mae cynlluniau ychwanegol wedi'u hychwanegu at y rhaglen, y mae'r rhan fwyaf ohonynt yn cael eu hariannu gan grant, sef £15.445m. Daw hyn â chyfanswm y gyllideb Gyfalaf ar gyfer 2021/22 i £63.498m.

Mae'r rhaglen wedi gwneud cynnydd cyson yn ystod y flwyddyn, gan gyflawni cyfradd gyflenwi o 52.8%. Disgwylir y bydd y rhan fwyaf o'r cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni dros y blynyddoedd nesaf. O'r cyfanswm gwariant hwn o £33.457m, cafodd £25.912m ei gyfalafu a'i ychwanegu at werth asedau ym Mantolen y Cyngor. Codwyd y gweddill ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gan ei fod naill ai'n cefnogi asedau nad ydynt o dan berchnogaeth uniongyrchol y Cyngor (£1.790m) neu heb gynyddu'r gwerth ir asedau cyfalaf (£5.755m).

Mae'r tabl isod yn manylu ar y gwariant sydd wedi'i gyfalafu, fesul gwasanaeth:-

Gwasanaethau	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Dysgu Gydol Oes	8,833	3,878
Gwasanaethau Oedolion	923	880
Tai	1,019	1,212
CRT Tai	9,723	12,622
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	9,700	11,000
Rheoleiddio	2,465	2,766
Trawsnewid	794	771
Cyfanswm	33,457	33,129

Nodyn ynghylch cyfleusterau benthycy cyfredol a benthycy cyfalaf yr Awdurdod:-

Cyllidir Gan	Swm £'000	Canran %
Benthycy Digefnogaeth	2,485	7.4%
Benthycy â Chefnogaeth	1,764	5.3%
Grant Cyfalaf	22,486	67.2%
Derbyniadau Cyfalaf	312	0.9%
Cyfraniad Refeniw	4,484	13.4%
Benthyciad	531	1.6%
Arian Wrth Gefn Cyfalaf	1,395	4.2%
Cyfanwm	33,457	100%

Ar 31 Mawrth 2022, roedd gan yr Awdurdod £125.349m o Fenthycy Allanol Benthycy (ac eithrio llog cronedig o £1,892m). Ar yr adeg yma, roedd Gofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) yr Awdurdod, sydd yn ei hanfod yn fesur o angen benthycy sylfaenol y Cyngor, yn £137.804m. Yn Natganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2021/22, y Terfyn Benthycy Awdurdodedig a gymeradwywyd gan y Cyngor oedd £183m, felly, mae'r Awdurdod ymhell o fewn ei derfyn benthycy.

Cronfeydd wrth gefn, perfformiad ariannol a sefyllfa ariannol

Roedd balans Cronfa Gyffredinol y Cyngor ar 31 Mawrth 2022 yn £12.050m, sy'n cyfateb i 8.2% o'r gyllideb refeniw net ar gyfer 2021/22. Nod strategaeth ariannol y Cyngor yw cadw o leiaf 5% o'r gyllideb refeniw net fel Balansau Cyffredinol (£7.4m). O ganlyniad, mae Balans Cyffredinol y Cyngor yn uwch na'r targed. Yn ystod y flwyddyn, cynyddwyd isafswm a argymhellir cronfa wrth gefn gyffredinol Cronfa'r Cyngor i £9m oherwydd ansicrwydd yn deillio o Covid-19 a'r posibilrwydd o alw cynyddol am wasanaethau'r Cyngor wrth i gyfyngiadau Covid-19 gael eu llacio.

Dangosodd y perfformiad ariannol ar gyfer 2021/22 danwariant net o £4.798m ac roedd o ganlyniad o dderbyn cyllid gan Lywodraeth Cymru yn ystod y pandemig ac roedd y gwasanaethau a ddarparwyd i'r cyhoedd yn gyfyngedig.

Cyfrif Refeniw Tai

Roedd balans Cyfrif Refeniw Tai'r Cyngor yn £12.333m ar 31 Mawrth 2022. Mae'r gronfa wrth gefn wedi'i gyllido i ariannu cost datblygu eiddo newydd fel y nodir yng Nghynllun Busnes 30 mlynedd CRT y Cyngor. Bydd unrhyw ostyngiad sylweddol yng nghronfa o ganlyniad i'r pandemig yn arwain at ostyngiad yn y rhaglen ddatblygu newydd arfaethedig.

Coronafirws

Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu grantiau a chymorth ariannol amrywiol drwy gydol y pandemig. Yn ystod y flwyddyn ariannol hon, mae'r Cyngor wedi hawlio £6.153m o gyllid ychwanegol, a derbyniwyd £4.144m ohono hyd at 31 Mawrth 2022.

Gellir cael dadansoddiad o'r swm a dderbyniwyd yn yr Adroddiad Alldro Refeniw a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith 28 Mehefin 2022.

<https://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListDocuments.aspx?CId=134&MId=4022&Ver=4&LLL=1>

Darpariaethau

Cyfanswm y darpariaethau a oedd gan y Cyngor oedd £5.047m ar 1 Ebrill 2021. Yn ystod y flwyddyn, cynyddodd y balans o £0.096m i £5.143m. Cynyddwyd y ddarpariaeth yswiriant i £0.387m yn unol â'r angen amcangyfrifedig. Cyfanswm y darpariaethau tymor byr oedd £0.504m, i ddarparu ar gyfer costau disgwylledig yn y dyfodol a allai godi o rwymedigaethau'r gorffennol. Defnyddiwyd cyfanswm o £0.045m o ddarpariaeth Penhesgyn i gyllido costau'n ymwneud â'r safle tirlenwi yn ystod 2021/22.

Dangosir manylion y symudiadau mewn darpariaethau yn Nodyn 25 i'r Cyfrifon - Darpariaethau .

Pensiynau

Cynllun Pensiwn Athrawon - Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i athrawon ar ôl iddynt ymddeol ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar ganran o gyflogau pensiynadwy aelodau.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol - Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddion ymddeol drwy gymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i'r gronfa, wedi ei gyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn ag asedau buddsoddi. Ni fydd buddion yn daladwy hyd nes y bydd gweithwyr yn ymddeol, ond mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau i'r Gronfa Bensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y mae'r gweithwyr yn ennill eu hawl yn y dyfodol. Mae'r Datganiad Symud mewn Cronfeydd Wrth Gefn a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dangos y buddion pensiynau a enillwyd yn ystod y flwyddyn, wedi'u haddasu yn ôl yr angen i adlewyrchu'r rhan honno o'r costau pensiynau nad yw'n cael ei thalu gan drethdalwyr y Cyngor. Mae'r rhwymedigaeth net wedi gostwng £55.062m i £121.199m yn 2021/22. Fodd Bynnag, mae £111k yn ymwneud â rhwymedigaethau pensiwn ar gyfer cyfran y Cyngor o gydbwyllgor Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru. Mae manylion am bensiynau i'w gweld yn Nodyn 38.

Gweithio gyda Phartneriaid

Ar hyn o bryd mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â phum Awdurdod Lleol arall Gogledd Cymru ar Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (NWEAB). Mae'r bwrdd wedi derbyn dros £240m o gyllid gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru, ynghyd â buddsoddiad gan y sector preifat. Dechreuodd y bwrdd dderbyn rhywfaint o'r arian yma yn 2021/22. Fel gydag unrhyw brosiect a ariennir ar raddfa fawr, mae risgiau'n gysylltiedig â chyflawni prosiectau ac ariannu unrhyw fenthyciadau sydd eu hangen. Mae'r Cyngor hefyd yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru ar adeiladu a darparu unedau busnes. Mae prosiect cam 1 Unedau Busnes Penrhos wedi'i gwblhau gyda phob uned yn cael eu gosod i gwsmeriaid busnes. Bydd unedau ychwanegol yn cael eu hadeiladu o dan gam 2 prosiect Penrhos. Mae'r ddau gam hyn wedi helpu i sicrhau cyllid allanol ar gyfer cam 3 i adeiladu mwy o unedau busnes er nad yw cam 3 yn rhan o'r fenter ar y cyd.

Busnes Gweithredol

Paratuir y cyfrifon ar sail 'busnes gweithredol'. Mae hyn yn golygu bod y cyfrifon wedi'u paratoi ar sail bod y Cyngor yn parhau ar ei ffurf bresennol i'r dyfodol. Crëwyd Cyngor Sir Ynys Môn drwy statud/cyfraith yn 1996 a bydd yn parhau ar ei ffurf bresennol hyd nes y caiff ei newid drwy statud.

Newidiadau i'r Polisi Cyfrifo

Yr unig newid i Bolisiâu Cyfrifyddu'r Cyngor ar gyfer 2021/22 yw'r newid yn nifer y blynyddoedd y caiff Asedau Isadeiledd eu dibrisio ar sail llinell syth, o hyd at 30 mlynedd i hyd at 45 mlynedd. Bydd hyn yn adlewyrchu bywydau economaidd defnyddiol rhai asedau isadeiledd. Ategir y Datganiad Cyfrifon gyda

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2020/21 (AGS). Mae'r AGS yn rhoi trosolwg o fframwaith llywodraethu'r Cyngor. Mae hefyd yn rhoi crynodeb o adroddiadau ac adolygiadau sy'n rhoi sylwadau ar faterion llywodraethu a pherfformiad sy'n ymwneud â'r Cyngor, ac fe'i cyflwynir ochr yn ochr â'r Datganiad Cyfrifon.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol i Gyngor Sir Ynys Môn:-

- wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau;
- gymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Y Côt").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- dewis polisiau cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson;
- ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus;
- cydymffurfio â Chôt Ymarfer Awdurdod Lleol CIPFA.

Hefyd, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol;
- cymeryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022:-

Llofnodwyd:

Richard Marc Jones FCPFA
CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

Llofnodwyd:

Cynghorydd Dafydd Roberts
CADEIRYDD CYNGOR SIR YNYS MÔN

Dyddiedig:

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2022

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Gwasanaethau yr adroddir arnynt isod yn seiliedig ar strwythur sefydliadol y Cyngor. Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau, gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Tudalen 89

2021/22			Gwasanaethau	Nodyn	2020/21		
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net			Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
-	-	-	- Dysgu Gydol Oes		70,172	(16,017)	54,155
-	-	-	- Gwasanaethau Oedolion		43,090	(14,175)	28,915
-	-	-	- Gwasanaethau Plant		14,914	(4,141)	10,773
-	-	-	- Tai		7,373	(6,091)	1,282
-	-	-	- Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		28,647	(9,055)	19,592
-	-	-	- Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		11,420	(6,513)	4,907
-	-	-	- Trawsnewid		5,754	(416)	5,338
-	-	-	- Adnoddau		34,142	(25,642)	8,500
-	-	-	- Busnes y Cyngor		1,962	(334)	1,628
-	-	-	- Costau Corfforaethol a Democrataidd		3,843	(1,792)	2,051
-	-	-	- Rheolaeth Corfforaethol		522	-	522
-	-	-	- Costau heb eu ddsbarthu		7	-	7
-	-	-	- Cyfrif Refeniw Tai (CRT)		18,358	(19,080)	(722)
-	-	-	- Diffyg ar weithrediadau sy'n parhau		240,204	(103,256)	136,948
			- Gwariant gweithredu arall	12			14,801
			- Incwm a gwariant cyllido a buddsoddi	13a			9,405
			- Trethiant ac incwm grant amhenodol	14			(171,473)
			- (Gwarged)/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau				(10,319)
			- Gwarged ar ailbrisiu asedau nad ydynt yn gyfredol	11b			(10,039)
			- Ailfesur y rhwymedigaeth Pensiwn Net	11c & 41			44,483
			- Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall				34,444
			- Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				24,125

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Nod y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid (DGaC) yw dangos effaith wirioneddol perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau'r Cyngor. Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC) yn cynnwys llawer o addasiadau cyfrifyddu megis dibrisiant ac addasiadau pensiwn, na chaniateir iddynt, yn ôl y gyfraith, gael eu hariannu gan y Dreth Gyngor. Nid yw'r rhain yn gostau gwirioneddol sy'n effeithio ar falansau defnyddiadwy'r Cyngor. Er mwyn sicrhau nad yw'r costau cyfrifyddu hyn yn effeithio ar dalwyr y dreth gyngor a chronfeydd y Cyngor, caiff y costau hyn eu canslo yn yr DGaC ac fe'u dangosir hefyd yn y Datganiad Symud mewn Cronfeydd Wrth Gefn (DSCWG) a nodyn 7. Dangosir y rhain yng ngholofn B yn yr DGaC o'r enw Addasiadau rhwng Cyllid a Sail Cyfrifo. Mae Colofn A ar yr DGaC yn dangos y costau a ysgwyddwyd yn briodol yn erbyn Cronfeydd y Cyngor. Mae hyn yn dangos cydbwysedd dros ben fe'i cyfrifir drwy ddidynnu colofn B o wariant net CIES yng ngholofn C. Mae hyn yn helpu i nodi balansau defnyddiadwy'r Cyngor, heb yr addasiadau cyfrifyddu hyn. Dangosir effaith yr addasiadau cyfrifyddu statudol hyn yn y golofn cronfeydd wrth gefn na ellir eu defnyddio yn y Datganiad Symud mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Mae Nodyn 1a yn crynhoi'r math o addasiadau cyfrifyddu nad ydynt yn cael eu hariannu gan y Cyngor.

Tudalen 90

2021/22			Gwasanaethau	2020/21		
Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A = C - B £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - C £'000		Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A = C - B £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - C £'000
49,692	9,286	58,978	Dysgu Gydol Oes	47,257	6,898	54,155
26,225	3,486	29,711	Gwasanaethau Oedolion	26,953	1,962	28,915
10,953	1,672	12,625	Gwasanaethau Plant	9,921	852	10,773
1,146	584	1,730	Tai	1,073	209	1,282
14,829	7,498	22,327	Priffydd, Eiddo a Gwastraff	13,825	5,767	19,592
2,857	2,544	5,401	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	3,020	1,887	4,907
5,133	1,229	6,362	Trawsnewid	4,446	892	5,338
8,433	813	9,246	Adnoddau	8,069	431	8,500
1,555	355	1,910	Busnes y Cyngor	1,463	165	1,628
2,219	(4)	2,215	Costau Corfforaethol a Democraidd	1,271	780	2,051
588	-	588	Rheolaeth Corfforaethol	522	-	522
-	26	26	Costau heb eu dosbarthu	-	7	7
357	(3,785)	(3,428)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	2,463	(3,185)	(722)
123,987	23,704	147,691	Cost Net Gwasanaethau	120,283	16,665	136,948
(141,779)	(11,852)	(153,631)	Incwm a Gwariant Arall	(134,318)	(12,949)	(147,267)
(17,792)	11,852	(5,940)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(14,035)	3,716	(10,319)
(39,980)			Balans agoriadol y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 1 Ebrill	(1)		
(17,792)			Llai Gwarged ar falans y Gronfa Cyffredinol a'r CRT yn y flwyddyn	(25,944)		
				(14,035)		
(57,772)			Balans cau y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 31 Mawrth	(39,980)		

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2022

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i gyllido gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell (Diffyg) / Gwarged ar ddarparu gwasanaethau'n dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell '(Gostyngiad)/Cynnydd Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd clustnodedig wrth gefn' yn dangos y symudiad yn y flwyddyn o falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai cyn i'r Cyngor wneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd clustnodedig wrth gefn.

Tudalen 91

	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor (Nodyn 8) £'000	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol) £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 7) £'000	Balansau Ysgollon £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio (Nodyn 10) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn (y Cyngor) £'000
Balans ar 1 Ebrill 2020	7,060	8,760	8,597	1,330	197	25,944	162,342	188,286
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn								
Addasiad i'r balans agoriadol	1					1		1
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	5,978	-	4,341	-	-	10,319	-	10,319
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	(34,444)	(34,444)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	5,979	-	4,341	-	-	10,320	(34,444)	(24,124)
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 7)	7,464	-	(3,185)	(563)	-	3,716	(3,716)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	13,443	-	1,156	(563)	-	14,036	(38,160)	(24,124)
Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	(9,066)	5,319	(30)	-	3,777	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	4,377	5,319	1,126	(563)	3,777	14,036	(38,160)	(24,124)
Balans ar 31 Mawrth 2021	11,437	14,079	9,723	767	3,974	39,980	124,182	164,162
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn								
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(1,190)	-	7,130	-	-	5,940	-	5,940
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	77,475	77,475
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,190)	-	7,130	-	-	5,940	77,475	83,415
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 7)	14,023		(3,785)	1,614	-	11,852	(11,852)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	12,833	-	3,345	1,614	-	17,792	65,623	83,415
Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	(12,220)	9,102	(735)	-	3,853	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	613	9,102	2,610	1,614	3,853	17,792	65,623	83,415
Balans ar Mawrth 2022	12,050	23,181	12,333	2,381	7,827	57,772	189,805	247,577

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2022

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn gronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail categori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai'r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai'r asedau'n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbriso wrth Gefn) a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn 'Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau'.

	Nodyn	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Eiddo, offer a chyfarpar	14	442,507	431,263
Asedau Treftadaeth	16	2,283	2,265
Eiddo Buddsoddi	17	6,117	5,619
Asedau Anniriaethol		472	505
Dyledwyr tymor hir	22	109	111
Asedau tymor hir		451,488	439,763
Asedau a ddelir i'w gwerthu	19	672	461
Rhestrau stoc	21	296	339
Dyledwyr tymor byr	22	36,021	34,283
Buddsoddiadau tymor byr	41a	7,500	-
Arian a chywerthoedd arian	23	44,478	28,740
Asedau Cyfredol		88,967	63,823
Benthycia tymor byr	41	(4,564)	(2,158)
Credydwyr tymor byr	24	(31,142)	(28,035)
Darpariaethau tymor byr	25	(504)	(363)
Dderbyniadau grantiau cyfalaf a refeniw ymlaen llaw	34	(7,990)	(3,509)
Rhwymedigaethau Cyfredol		(44,200)	(34,065)
Credydwyr tymor hir	24	(163)	(156)
Darpariaethau tymor hir	25	(4,639)	(4,684)
Benthycia tymor hir	41	(122,677)	(124,258)
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	38	(121,199)	(176,261)
Rhwymedigaethau tymor hir		(248,678)	(305,359)
Asedau net		247,577	164,162
Cronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio	MIRS	57,772	39,980
Cronfeydd wrth gefn nad na ellir eu defnyddio	10	189,805	124,182
Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn		247,577	164,162

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 MAWRTH 2022

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn arian parod a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio arian parod a chywerthoedd arian trwy ddsbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy drethiant ac incwm grant neu gan dderbynwyr y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-lif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarparu gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

	Nodyn	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Diffyg Net ar Ddarparu Gwasanaethau		5,940	10,319
Eitemau di-arian	26	52,425	43,680
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu cyllido	26	(10,283)	(9,851)
Symudiad mewn Asedau Anghyfredol	26	5,998	7,358
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu cyllido	26	(22,633)	(19,901)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		31,447	31,605
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	27	(16,534)	(11,065)
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	28	825	(14,845)
(Gostyngiad)/Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		15,738	5,695
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol		28,740	23,045
		-	-
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	23	44,478	28,740

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN 1 – NODYN AR Y DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

2021/22

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn	Gwahaniaethau statudol eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dysgu Gydol Oes	6,222	3,064	-	9,286
Gwasanaethau Oedolion	555	2,931	-	3,486
Gwasanaethau Plant	145	1,527	-	1,672
Tai	58	526	-	584
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	5,996	1,502	-	7,498
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	942	1,602	-	2,544
Trawsnewid	455	774	-	1,229
Adnoddau	16	797	-	813
Busnes y Cyngor	-	355	-	355
Costau Corfforaethol a Democraidaidd	531	(535)	-	(4)
Rheolaeth gorfforaethol	-	-	-	-
Costau Na Ddosbarthwyd	-	26	-	26
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(4,571)	777	9	(3,785)
Cost net Gwasanaethau	10,349	13,346	9	23,704
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(15,669)	3,654	163	(11,852)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(5,320)	17,000	172	11,852

2020/21

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn	Gwahaniaethau statudol eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dysgu Gydol Oes	5,550	1,174	174	6,898
Gwasanaethau Oedolion	481	1,152	329	1,962
Gwasanaethau Plant	139	573	140	852
Tai	11	192	6	209
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	5,078	575	114	5,767
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	1,075	569	243	1,887
Trawsnewid	569	289	34	892
Adnoddau	16	323	92	431
Busnes y Cyngor	1	140	24	165
Costau Corfforaethol a Democraidaidd	1,697	(940)	23	780
Rheoli Corfforaethol	-	-	-	-
Costau Na Ddosbarthwyd	-	7	-	7
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(3,534)	292	57	(3,185)
Cost net Gwasanaethau	11,083	4,346	1,236	16,665
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(15,861)	2,912	-	(12,949)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(4,778)	7,258	1,236	3,716

NODYN 2a – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND NAD YDYNT WEDI EU MABWYSIADU HYD YMA

Yn unol â'r Côt Ymarfer ar Gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2020/21 (y Côt), mae'n rhaid datgelu effaith ddisgwyliedig unrhyw safonau cyfrifyddu sydd wedi'u cyhoeddi ond nad ydynt wedi eu mabwysiadu hyd yma.

Y safonau newydd neu ddiwygiedig sydd wedi'u cyhoeddi ond nad ydynt wedi eu mabwysiadu hyd yma yw:-

- Gwelliannau blynyddol i Safonau IFRS 2018-2020 – yr unig welliant sy'n berthnasol i Gyngor Ynys Môn yw IAS 37 (Contractau beichus) ac nid yw CIPFA/LASAAC yn rhagweld y bydd y gwelliant yn cael effaith sylweddol ar ddatganiadau awdurdodau lleol.
- Eiddo, Peiriannau ac Offer: elw cyn y defnydd a fwriedir (newidiadau i IAC16)

Mae'r Cod yn gofyn am weithredu o 1 Ebrill 2022 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad Cyfrifon 2021/22, ac ni ddisgwylir i unrhyw un o'r safonau newydd na diwygiedig yng Nghod 2022/23 gael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn y datganiadau ariannol.

Mae gweithredu IFRS 16 – Prydlesi wedi'i ohirio hyd at y flwyddyn ariannol 2024/25. Bydd IFRS 16 yn cyflwyno newidiadau sylweddol i gyfrifyddu ar gyfer prydlesi. Yn benodol, ar gyfer eiddo, peiriannau, offer ac asedau tebyg a brydlesir gan awdurdodau lleol. Bydd yn ofynnol i awdurdodau lleol nodi'r holl asedau a brydlesir yn sylweddol a'u cynnwys ar fantolenni pob awdurdod fel pe bai pob Cyngor yn berchen arno o 1 Ebrill 2024.

NODYN 3 - BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISIAU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 47, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaethau a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Corff llywodraeth leol yw'r Cyngor a grëwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994. Mae'r Cyngor yn gweithredu o fewn hinsawdd ariannol anodd, yr un modd â phob awdurdod lleol yng Nghymru. Fodd bynnag, ni cheir unrhyw arwyddion naill ai o berfformiad ariannol yr Awdurdod na chynlluniau Llywodraeth Cymru sy'n tanseilio'r farn y bydd y Cyngor yn parhau i weithredu fel sefydliad hyfyw yn y dyfodol.

- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen.

NODYN 4 – RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRUYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNNONELLAU ERAILL O ANSICRUYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar ragdybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon drwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir bennu balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2022 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:-

Asedau Anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 14.

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaeth am gyfres o faterion ansicr â all arwain at gostau sylweddol mewn blynyddoedd i ddod. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf a chostau ôl-ofal ar gyfer safle tirlenwi Penhesgyn a rhwymedigaethau posibl sy'n deillio o hawliadau yswiriant. Ceir manylion llawn yn Nodyn 25.

Rhwymedigaeth Pensiynau - Mae sefyllfa'r Rhwymedigaeth Bensiwn, a adlewyrchir yn y cyfrifon, yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth yn ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanedig, newidiadau i oedran ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r dychweliadau disgwylidig ar asedau pensiwn. Mae'r Cyngor sy'n gweinyddu'r gronfa wedi cyflogi cwmni o actiwariaid ymgynghorol i ddarparu cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau i'w defnyddio. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 38.

Lwfans Colledion Amhariad – Ar 31 Mawrth 2022, roedd gan y Cyngor falans o £36.130m o ran dyledion net. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion fod swm amhariad o £6.799m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigur lwfans colledion amhariad / darparu ar gyfer drwgddyledion wedi ei gynnwys yn y ffigurau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 22.

Mesur Gwerth Teg – Mae mwyafrif asedau'r Cyngor yn cael eu mesur ar Werth Teg, gyda'r eithriad o isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu sy'n cael eu prisio ar gost hanesyddol wedi'i ddibrisio. Mae nodyn 47 adrannau 7 a 8 yn darparu mwy o wybodaeth ar hyn.

NODYN 4b - ADDASIADAU CYFNOD BLAENOROL, NEWIDIADAU MEWN POLISIÄU CYFRIFYDDU AC AMCANGYFRIFON A GWALLAU

- Yn nodyn 42b (roedd yn 42c yn flaenorol) mae cost absenoldebau cronedig wedi'i ailddosbarthu o'r Rhwymedigaethau Ariannol er mwyn gwneud y nodyn yn fwy cywir. Mae costau absenoldeb cronedig yn ymwneud â gwerth amcangyfrifedig y gwyliau blynyddol sy'n ddyledus i staff ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22 nad ydynt wedi'u defnyddio erbyn 31 Mawrth 2022. Gwerth yr absenoldebau cronedig a adroddwyd yn nodyn 42c ar 31 Mawrth 2020 oedd £2.686m. Mae ffigur cymharol 2020/21 wedi'i ailddatgan ac wedi ei gynnwys yn Nodyn 24 Credydwyr.
- Mae nodyn 42b hefyd wedi'i ddiwygio i ddangos masnach a chredydwyr eraill wedi'u cyfuno gan eu bod i gyd yn ymwneud â chredydwyr a ddiffinnir gan IFRS9 fel Rhwymedigaethau Ariannol h.y. symiau sy'n ddyledus i gyflenwyr am waith/gwasanaethau mewn perthynas â darparu Gwasanaethau'r Cyngor.

NODYN 5 – EITEMAU PERTHNASOL O INCWM A GWARIANT

Nid oes unrhyw eitemau perthnasol o incwm neu wariant nad ydynt wedi eu datgelu mewn rhan arall o'r cyfrifon hyn.

NODYN 6 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Awdurdodwyd y Datganiad Cyfrifon i'w gyhoeddi gan Swyddog Adran 151 y Cyngor ar 15 Mehefin 2022.

Ni chynhaliwyd unrhyw ddigwyddiadau arwyddocaol rhwng 31 Mawrth 2022 a 17 Mehefin 2022 pan lofnodwyd y Datganiad Cyfrifon draft.

NODYN 7 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL CYLLIDO DAN REOLIADAU

2021/22	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio			Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio £'000
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	
	£'000	£'000	£'000	
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:				
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	15,589	6,088	-	(21,677)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(679)	-	-	679
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	94	-	-	(94)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(15,326)	(5,380)	-	20,706
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	10	-	-	(10)
Dadgydnabod	3,246	-	-	(3,246)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	804	-	-	(804)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(2,752)	(784)	-	3,536
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(1,395)	(4,484)	-	5,879
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:				
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(1,927)	-	1,927	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	(313)	313
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:				
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(27)	(11)	-	38
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:				
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 38)	26,506	777	-	(27,283)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(10,283)	-	-	10,283
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol				
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	163	9	-	(172)
Cyfanswm Addasiadau	14,023	(3,785)	1,614	(11,852)

2020/21	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio			
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:				
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	14,673	9,993	-	(24,666)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(56)	(94)	-	150
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	541	-	-	(541)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(13,571)	(5,377)	-	18,948
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	258	-	-	(258)
Dadgydnabod	840	-	-	(840)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	673	-	-	(673)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	-	-	-	-
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(2,696)	(800)	-	3,496
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(363)	(7,245)	-	7,608
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:	-	-	-	-
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(953)	-	953	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	(1,516)	1,516
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	-	-
Derbyniadau cyfalaf eraill	-	-	-	-
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:	-	-	-	-
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(27)	(11)	-	38
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:	-	-	-	-
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 38)	16,817	292	-	(17,109)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(9,851)	-	-	9,851
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	-	-	-	-
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	1,179	57	-	(1,236)
Cyfanswm Addasiadau	7,464	(3,185)	(563)	(3,716)

NODYN 8 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODWYD

	Balans ar 01/04/2020 £'000	Trosglwyd diadau Mewn 2020/21 £'000	Trosglwyd diadau Allan 2020/21 £'000	Balans ar 31/03/2021 £'000	Trosglwyddi adau Mewn 2021/22 £'000	Trosglwyddiadau Allan 2021/22 £'000	Balans ar 31/03/2022 £'000
Cronfeydd wrth gefn gwasanaethau llai na £200k	2,854	604	- 1,314	2,144	1,030	- 557	2,617
Grantiaa Chyfraniadau Cyfyngedig (Symai Mwy)	-	-	-	-	-	-	-
Addysg - Symiau Cymudol	250	250	-	500	-	-	500
TRAC	173	95	-	268	-	66	201
Ffi weinyddol grantiau Busnes COVID	-	320	-	320	179	- 499	-
Grantiau a Chyfraniadau Cynfyngedig (Symiau Llai)	105	494	- 23	576	363	- 298	641
Cronfeydd Wrth gefn Clustnodedig gwasanaethau ar gyfer Prosiectau Gwella (Symiau Mwy)	-	-	-	-	-	-	-
Incwm Proses Ailgylchu i'w fuddsoddi mewn costau a phrosiectau ailgylchu yny dyfodaol	635	-	-	635	-	-	635
Cronfa Wrth gefn Yswiriant	1,250	344	- 344	1,250	163	- 72	1,341
Cyfraniadau referniw tuag at Gyfalaf nas defnyddiwyd	843	788	- 424	1,207	2,225	- 1,325	2,107
Cost newid	231	-	-	231	-	50	181
Ad-drefnu Ysgolion	36	266	-	302	189	- 300	191
Ad-daliad Ffyrlo a gronfa Caledi LIC mewn perthynas a Staff Arwlwyo	-	399	-	399	-	399	0
Gwaith Acheolegol yn Wylfa	-	625	-	625	-	-	625
Datblygiad Mawr - Cynllunio	392	-	-	392	-	-	392
Gweinyddu Cefnogi Pobl	706	-	146	560	108	- 141	527
Tai Fforddiadwy	251	203	-	454	-	32	421
Prosiectau a Gyllidir gan Gyllidebau Wrth Gefn Cyfyngedig	-	486	-	486	-	486	-
Contractau Staffio Gofal Cymdeithasol	272	-	-	272	-	-	272
Gwelliannau Hamdden	762	-	-	762	-	-	762
Gwellianau yn y Gwasanaethau Plant	-	200	-	200	74	-	274
Cynlluniau Adfer Cofid	-	565	-	565	-	-	565
Trawsnewid Digidol	-	581	-	581	-	497	84
Cymorth ar gyfer Arbedion	-	581	-	581	-	581	-
Cyllid Caledi Covid - Casglu'r Dreth Gyngor	-	769	-	769	371	- 356	783
Cronfeydd Wrth Gefn Gwasanaeth Adrannol	-	-	-	-	1,092	- 2	1,090
Adferiad Economaidd Covid NWREF	-	-	-	-	764	-	764
Cronfa Suddo Addysg ar gyfer Offer TGCh	-	-	-	-	300	-	300
Setliad Referniw Ychwanegol - Ymateb i Incease mewn Chwyddiant	-	-	-	-	2,256	-	2,256
Cynllun Hyfforddeion	-	-	-	-	219	-	219
Pwysau Gofal Cymdeithasol	-	-	-	-	1,110	-	1,110
Taliadau Yn ôl Disgresiwn Costau Byw	-	-	-	-	585	-	585
Gwasanaethau Cymdeithasol - Cerbydau Trydan	-	-	-	-	200	-	200
Gwasanaethau Childerens - Cyfraniad Cynorthwyyr Addysgu	-	-	-	-	200	-	200
Addysg y Tu Allan i'r Sir	-	-	-	-	500	-	500
Taliadau Terfynol Benthyciadau Salix MRP	-	-	-	-	216	-	216
Canolfan Addysg y Bont Gwaith Toi Sylweddol	-	-	-	-	3,000	- 509	2,491
Awdurdod Iechyd Porthladdoedd	-	-	-	-	100	-	100
Cyfanswm	8,759	7,570	(2,251)	14,079	15,246	(6,172)	23,152

Y cronfeydd wrth gefn mwyaf arwyddocaol yw:

Symiau Cymudol Addysg: mae datblygwyr wedi darparu cyfraniadau sy'n dod i gyfanswm o £500k y mae'n rhaid eu defnyddio ar gyfer gwneud gwelliannau cyfalaf ym maes addysg a/neu welliannau eraill sy'n gysylltiedig ag addysg, yn unol â'r amodau cynllunio.

TRAC: prosiect a ariennir gan Lywodraeth Cymru i helpu plant bregus a phobl ifanc i beidio ag ymddieithrio rhag addysg er mwyn helpu i wella eu cyfleoedd i gael gwaith. Defnyddir balans y grant o £201k ar y prosiect TRAC yn 2022/23 a thu hwnt os bydd angen.

Incwm proses ailgylchu: trosglwyddir unrhyw warged incwm o ailgylchu i'r gronfa wrth gefn a glustnodwyd hon i'w ddefnyddio i ariannu costau a phrosiectau ailgylchu yn y dyfodol.

Cronfa wrth Gefn Yswiriant: ar gyfer ariannu colledion nad oes yswiriant ar eu cyfer a thaliadau dros ben polisïau yswiriant.

Cyfraniadau Refeniw nas Defnyddiwyd ar gyfer Cyfalaf: Cronfa wrth gefn yw hon sydd yn cynnwys cyfraniadau refeniw tuag at brosiectau nad ydynt wedi cael eu cwblhau, neu sydd wedi cael eu cyllido gan grant cyffredinol, er mwyn gostwng costau cyllido cyfalaf. Lle mae prosiectau wedi derbyn cyllid arall, mae'n rhyddhau'r cyfraniad refeniw i gyllido prosiect arall yn y dyfodol, unwaith eto i ostwng costau cyllido cyfalaf.

Cronfa Wrth Gefn Cost Newid: Defnyddir y gronfa wrth gefn hon i gyllido newidiadau mewn prosesau busnes a newidiadau gweinyddol sydd eu hangen i wella effeithlonrwydd a chynorthwyo i gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor.

Cronfa Ad-drefnu Ysgolion: Mae'r Cyngor, mewn partneriaeth â Llywodraeth Cymru, wedi ymrwymo i'r Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy i foderneiddio ysgolion a helpu i sicrhau bod ysgolion yn gynaliadwy ymhell i'r dyfodol. Mae'r gronfa hon ar gyfer cyfrannu tuag at gostau refeniw sy'n codi o'r rhaglen honno ac ar gyfer ad-drefnu ysgolion.

Gwaith Archeolegol yn Wylfa: Mae hon yn gronfa a sefydlwyd yn ystod y flwyddyn gwerth £625k i gwblhau gwaith archeolegol ar y safle, a oedd cyn hynny'n cael ei ddatblygu ar gyfer gorsaf bŵer niwclear newydd gan Horizon Nuclear Power Ltd. Cyfyngir hyn i waith y cytunwyd arno rhwng y Cyngor a Horizon.

Datblygiadau Mawr – Cynllunio: Mae incwm dros ben o geisiadau cynllunio ar gyfer datblygiadau mawr yn cael eu rhoi o'r neilltu yn y gronfa wrth gefn hon i helpu'r Cyngor gyllido gwaith i ddenu a chefnogi datblygiadau mawr ar yr ynys ac ymateb i gynigion am ddatblygiadau mawr yn ei rôl fel yr awdurdod cynllunio statudol.

Gweinyddu Cefnogi Pobl: defnyddir hyn i gyllido costau gweinyddu a rheoli prosiectau cefnogi pobl a gwasanaethau a ddarperir.

Tai fforddiadwy: mae'r gronfa wrth gefn hon ar gyfer ariannu prosiectau fydd yn cynyddu'r stoc o dai fforddiadwy ar Ynys Môn.

Contractau Staffio Gofal Cymdeithasol: Mae'r gronfa hon ar gyfer ariannu costau asiantaeth ychwanegol lle mae'r galw am wasanaethau gofal cymdeithasol yn golygu bod angen adnoddau staffio ychwanegol.

Cronfa wrth Gefn Hamdden: cyllidir y gronfa wrth gefn hon o daliad annisgwyl a dderbyniwyd gan CThEM ar ôl i CThEM gollu achos llys a oedd yn dadlau na ddylai CThEM gasglu TAW ar wasanaethau hamdden. Derbyniodd y Cyngor ad-daliad o bron i £900k gan CThEM. Defnyddir y balans cyfredol o £762k i gyllido gwelliannau i gyfleusterau Hamdden y Cyngor ar Ynys Môn.

Cronfa Wrth Gefn Galw Ychwanegol yn y Gwasanaethau Plant: mae hon yn gronfa wrth gefn gwerth £274k i gyfrannu at gostau uwch sy'n deillio o gynnydd mewn lleoliadau/cymhlethdod y lleoliad.

Cynlluniau Adfer Covid: mae hon yn gronfa wrth gefn gwerth £565k i gyfrannu at y cyfnod adfer fel rhan o ymateb y Cyngor i effaith parhaus y pandemig Covid-19.

Trawsnewid Digidol: mae hon yn gronfa wrth gefn i ariannu gwelliannau digidol yn sgil cyfraniad pwysig technoleg ddigidol yn ystod y Pandemig.

Cyllid Caledi Covid – Casglu'r Dreth Gyngor: Mae'n debyg y bydd effaith ariannol Covid-19 yn effeithio ar drigolion Ynys Môn yn y tymor canolig. Bydd y gronfa wrth gefn hon o £783k yn helpu i gyllido budd-daliadau Treth Gyngor ychwanegol ac yn cynorthwyo gydag unrhyw ddiffyg posib wrth gasglu'r Dreth Gyngor yn 2022/23 a thu hwnt. Derbyniwyd gyllideb ychwanegol gan Llywodraeth Cymru yn ystod yr flwyddyn.

Cronfeydd Wrth Gefn Gwasanaeth Adrannol : Mae hon yn gronfa sydd wedi'i chreu fel bod gan adrannau eu cronfeydd gwasanaeth eu hunain i allu gwneud prosiectau adhoc heb orfod gofyn am gyllid ychwanegol.

Adferiad Economaidd Covid NWREF - Mae hon yn gronfa sy'n helpu i gyflawni'r economi yng Ngogledd Cymru. Derbynydd yr arian yn hwyr yn y flwyddyn ariannol 2021/22 gan Llywodraeth Cymru.

Cronfa Suddo Addysg ar gyfer Offer TGCh – Mae hon yn gronfa newydd a sefydlwyd er mwyn hwyluso'r gwaith o adnewyddu offer TGCh ysgolion pan fyddant yn cyrraedd diwedd eu hoes. Offer a brynwyd yn wreiddiol drwy Grant HWB.

Setliad Refeniw Ychwanegol – Mae hon yn gronfa newydd er mwyn i'r Awdurdod allu ymateb i gynnydd mewn chwyddiant yn ystod 2022/23

Cynllun Hyfforddai – Cronfa newydd yw hon a gymeradwywyd gan y Cyngor i ariannu hyfforddai ychwanegol. Bydd hyn yn cael ei roi ar waith dros y blynyddoedd nesaf yn dibynnol ar nifer yr hyfforddai a gyflogir.

Pwysau Gofal Cymdeithasol – Cronfa newydd yw hon a diben y cyllid oedd cefnogi awdurdodau lleol â phwysau gofal cymdeithasol o ganlyniad i orwario a phwysau'r gaeaf. O ystyried bod y gwasanaethau i oedolion wedi tanwario yn y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2022, penderfynwyd trosglwyddo balans y grant hwn i gronfa wrth gefn a glustnodwyd gan fod y pwysau yr ydym eisoes yn eu hwynebu yn 2022/23 (yn bennaf oherwydd cynnydd sylweddol mewn ffioedd) yn cael eu hystyried yn sylweddol. Bydd y gronfa hon a glustnodwyd yn ariannu unrhyw orwariant yn y dyfodol yn unol â thelerau'r llythyr cynnig grant

Costau Byw Taliadau Yn ôl Disgresiwn – Cronfa newydd yw hon sy'n elfen ddewisol grant llawer mwy. O dan y cynllun dewisol, gall pob awdurdod leol ddefnyddio'r cyllid i ddarparu cymorth i aelwydydd y mae o'r farn bod angen cymorth arnynt gyda'u costau byw. Gall y cymorth hwn fod ar ffurf taliad i aelwydydd nad ydynt eisoes wedi'u cynnwys yn y prif gynllun, neu gall dalu cost gwasanaethau hanfodol a ddarperir i aelwydydd. Caiff y taliadau hyn eu dosbarthu i ymgeiswyr cymwys yn 2022/23.

Gwasanaethau Cymdeithasol – Cerbydau Trydan – Derbyniwyd arian grant ychwanegol yn 2021/22, ac mae £200k ohono wedi'i glustnodi i ariannu cerbydau trydan ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol a fydd yn helpu tuag at darged y Cyngor i fod yn garbon niwtral erbyn 2030.

Gwasanaethau Plant – Cyfraniad Cynorthwywyr Addysgu – Cytunodd y Pwyllgor Gweithredol i drosglwyddo £200,000 o danwariant y Gwasanaethau Plant yn 2020/21 i gronfa wrth gefn a glustnodwyd er mwyn ariannu rhaglen drawsnewid ar y cyd â'r gwasanaeth addysg. Cytunwyd y bydd y Gwasanaethau Plant yn cyfrannu £60,000 yn 2022/23, £70,000 yn 2023/24 a £70,000 arall yn 2024/25 tuag at gost cynorthwywyr dosbarth gyda'r gwasanaeth addysg yn amsugno'r costau ychwanegol ym mhob un o'r tair blynedd. Nod y rhaglen hon yw lleihau nifer y plant sy'n derbyn gofal gyda'r pwyslais ar ymyrraeth gynnar mewn ysgolion.

Addysg y Tu Allan i'r Sir – Mae hon yn gronfa newydd a grëwyd yn dilyn y penderfyniad i adlinio'r gyllideb i lefelau gwariant 2021/22. Defnyddir y gronfa hon i leihau'r risg sy'n gysylltiedig â'r gyllideb a arweinir gan y galw ac ariannu cynnydd annisgwyl yn ystod y flwyddyn.

Benthyciadau MRP Salix – Taliadau Terfynol – Dyma gronfa wrth gefn newydd a grëwyd i ariannu taliad terfynol Benthyciad Salix, sef benthyciad di-log y cytunodd y Cyngor arno gyda chorff a noddir gan Lywodraeth Cymru i wella effeithlonrwydd ynni ei adeiladau.

Canolfan Addysg y Bont Gwaith Toi Sylweddol – Mae hon yn gronfa newydd a grëwyd yn dilyn cymmeradwyaeth i ddefnyddio £3m o'r Cronfeydd Wrth Gefn Cyffredinol gan y Cyngor i Ariannu

gwaith sydd ei angen i atgyweirio'r to yng Nghanolfan Addysg y Bont. Mae balans y gronfa wrth gefn yn net o'r gwariant a gafwyd yn ystod 2021-22.

Awdurdod Iechyd Porthladdoedd – Mae hon yn gronfa newydd a ddynodwyd i gefnogi'r Awdurdod Iechyd Porthladdoedd newydd sydd i'w lleoli yng Nghaergybi

NODYN 9 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthu asedau'r Cyngor. Defnyddir rhain i gyllido gwariant cyfalaf yn y flwyddyn neu i ddwyn ymlaen am flynyddoedd yn y dyfodol. Bydd balans o £2.381m yn cael ei ddwyn ymlaen i 2022-23 i helpu cyllido rhaglen gyfalaf flwyddyn nesaf.

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Balans 1 Ebrill	767	1,330
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	1,926	953
	2,693	2,283
Llai:		
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(312)	(1,516)
Eraill	-	-
Balans ar 31 Mawrth	2,381	767

NODYN 10 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

	31/03/2022 £'000	31/03/2021 £'000
a) Cyfrif Addasu Cyfalaf	162,863	153,976
b) Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(355)	(393)
c) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	151,353	149,546
ch) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(124,771)	(176,261)
d) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(2,853)	(2,686)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio	186,237	124,182

NODYN 10a – CYFRIF ADDASU CYFALAF

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau nad ydynt yn gyfredol a chyllido'r broses o gaffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chostau megis dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad sy'n cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a gydag arian a symudwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydur y Cyfrif gyda symiau a osodwyd o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu a gwella. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronnus ar Eiddo Buddsoddiad.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronnus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 7 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a symudwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Cyfrif Addasu Cyfalaf	2021/22		2020/21	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		153,976		146,341
Gwyrddroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant ac amorteiddiad asedau anghyfredol	(21,677)		(24,666)	
Asedau sydd wedi eu dad-gydnabod	(3,246)		(840)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	679		150	
Gwariant referniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	(10)		(258)	
Symiau o asedau anghyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/(colled) ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(804)		(673)	
		(25,058)		(26,287)
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		3,606		2,895
Swm net a ddilëwyd o gost asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		(21,452)		(23,392)
Cyllido cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	312		1,516	
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	1,395		363	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwyso i gyllido cyfalaf	20,706		18,948	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	3,536		3,496	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	4,484		7,245	
		30,433		31,568
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad a godwyd yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(94)		(541)
Balans ar 31 Mawrth		162,863		153,976

NODYN 10b – CRONFA AILBRISANT WRTH GEFN

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronrus yn cael eu:-

- hailbrisio i lawr neu fod amhariad arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisiant a gronnwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronrus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	2021/22	2020/21
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	149,546	142,402
Ailbriso asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	10,039
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	-	(2,574)
Balansau ailbriso ar asedau wedi eu sgrapio neu eu gwaredu	-	(321)
Balans ar 31 Mawrth	149,546	149,546

NODYN 10c – CRONFA WRTH GEFN PENSIYNAU

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl-gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Cronfa Wrth Gefn Pensiynau	0	-
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(176,261)	(124,520)
Ail-fesur rhwymedigaeth net diffinedig	-	(17,109)
Gwyrddroad eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	-	(44,483)
Cyfraniad pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn ystod y flwyddyn	-	9,851
Balans ar 31 Mawrth	(176,261)	(176,261)

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddiannau yn cael eu ennill gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid a dychweliadau buddsoddiad ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd cyllid wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddiannau.

NODYN 10ch CYFRIF ADDASU ABSENOLDEBAU DIGOLLEDOL CRONNOL

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn ystod y flwyddyn, e.e. hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	2021/22	2020/21
	£'000	£'000
Setliad neu ddiddymu'r cronniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	(2,686)	(1,450)
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(172)	(1,236)
Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	(2,858)	(2,686)

NODYN 11 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2021/22	2020/21
	£'000	£'000
Praesept a delir i'r Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	9,639	9,164
Praesept a delir i'r Cynghorau Cymuned	1,607	1,480
(Enillion)/Colledion ar warediad asedau nad ydynt yn gyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	2,136	558
Ardollau a dalwyd l'r Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	3,690	3,593
Bwrdd Gofalwyr Towyn Trewan	-	2
Cyfoeth Naturiol Cymru	4	4
Cyfanswm	17,076	14,801

NODYN 12 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

12a – Incwm Cyllido a Buddsoddi

	2021/22	2020/21
	£'000	£'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,591	5,886
Llog net ar y rhwymedigaeth diffinedig	3,652	2,912
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(20)	(50)
Incwm a Gwariant mewn perthynas ag eiddo buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	(83)	279
Dadgydnabod ac amhariad ar asedau ariannol	416	378
Cyfanswm	9,556	9,405

12b - Incwm, Gwariant a Newidiadau yng Ngwerth Teg yr Eiddo Buddsoddiad

	2021/22	2020/21
	£'000	£'000
(Incwm)/Gwariant o Eiddo Buddsoddiad:		
Incwm yn cynnwys incwm rhent	(349)	(373)
Gwariant	185	111
Gwariant/(Incwm) net o Eiddo Buddsoddiad	(164)	(262)
(Gwarged) / Diffyg ar werthu Eiddo Buddsoddiad :-		
Arian o Werthiannau	(80)	-
Swm cario o Eiddo Buddsoddiad a werthwyd	68	-
(Gwarged) / Diffyg ar werthu Eiddo Buddsoddiad	(12)	-
Newidiadau mewn Gwerth Teg Eiddo Buddsoddiad	93	541
Cyfanswm	(83)	279

NODYN 13 - TRETHIANT A GRANTIAU AMHENODOL

	2021/22	2020/21
	£'000	£'000
Incwm y Dreth Gyngor	53,346	51,520
Ailddyrannu Trethi Annomestig	23,480	22,173
Grant Cynnal Refeniw	82,734	78,832
Grantiau Cyfalaf ddefnyddir i gyllido Gwariant Cyfalaf	20,706	18,948
Cyfanswm	180,266	171,473

NODYN 14 – ASED ANGHYFREDOL – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

2021/22	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Assedau Sy'n Cael Eu Hadeiladau	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2021	156,797	204,382	104,961	18,004	259	15,065	1,970	501,438
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	6,141	4,648	4,175	5,094	-	11,511	-	31,569
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	-	3,238	-	-	-	-	286	3,524
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	512	-	-	-	-	(17)	495
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(92)	-	(214)	-	-	(490)	(796)
Dadgydnabod - Eraill	-	-	-	-	-	(3,164)	-	(3,164)
Aiddosbarthu	3,142	280	-	-	-	(3,517)	95	-
Aiddosbarthu (i) / o Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	-	-	-	-	-	(480)	(480)
Aiddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	(58)	-	-	-	(601)	-	(659)
Aiddosbarthu Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	-	-	-	-
Balans ar 31 Mawrth 2022	166,080	212,910	109,136	22,884	259	19,294	1,364	531,927
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2021	16,830	8,077	35,496	9,768	-	-	4	70,175
Tâl Dibrisiant	4,079	6,434	3,783	1,458	-	-	31	15,785
Amhariad - Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	1,616	4,139	-	-	-	-	-	5,755
Amhariad - cronfa Wrth Gefn Ailbriso	-	2,561	-	-	-	-	-	2,561
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	-	(4,423)	-	-	-	-	(4)	(4,427)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(181)	-	-	-	-	(2)	(183)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(7)	-	(214)	-	-	(25)	(246)
Dadgydnabod - Eraill	-	-	-	-	-	-	-	-
Balans ar 31 Mawrth 2022	22,525	16,600	39,279	11,012	-	-	4	89,420
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2022	143,555	196,310	69,857	11,872	259	19,294	1,360	442,507
Balans ar 31 Mawrth 2021	139,967	196,305	69,465	8,236	259	15,065	1,966	431,263

2020/21	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2020	153,573	199,204	102,764	15,109	9	3,789	4,518	478,966
Addasiad balans agoriadol	(7,620)	-	-	-	-	4,043	-	(3,577)
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	8,184	5,257	4,440	4,634	-	8,293	-	30,808
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	-	4,556	-	-	-	-	184	4,740
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu	-	-	-	-	-	-	-	-
Gwasanaethau	-	(215)	-	-	-	-	(94)	(309)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(463)	-	(527)	-	-	-	(990)
Dadgydnabod - Eraill	-	(4,859)	(2,243)	(1,212)	-	-	(51)	(8,365)
Dadgydnabod - rhannau newidiol	-	-	-	-	-	-	-	-
Ailddosbarthu	2,660	1,139	-	-	-	(1,060)	(2,739)	-
Ailddosbarthu (i) / o Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(186)	-	-	-	-	145	(41)
Ailddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	(51)	-	-	-	-	7	(44)
Ailddosbarthu Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	250	-	-	250
Balans ar 31 Mawrth 2021	156,797	204,382	104,961	18,004	259	15,065	1,970	501,438
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2020	10,670	9,604	33,640	10,412	-	-	55	64,381
Cost Addasiad a Dibrisiant	(3,577)	-	-	-	-	-	-	(3,577)
Tâl Dibrisiant	4,083	5,757	3,784	1,095	-	-	11	14,730
Amhariad	5,654	4,085	-	-	-	-	-	9,739
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	-	(5,798)	-	-	-	-	(9)	(5,807)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu	-	-	-	-	-	-	-	-
Gwasanaethau	-	(559)	-	-	-	-	(2)	(561)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(153)	-	(527)	-	-	-	(680)
Dadgydnabod - Eraill	-	(4,859)	(1,928)	(1,212)	-	-	(51)	(8,050)
Balans ar 31 Mawrth 2021	16,830	8,077	35,496	9,768	-	-	4	70,175
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2021	139,967	196,305	69,465	8,236	259	15,065	1,966	431,263
Balans ar 31 Mawrth 2020	142,903	189,600	69,124	4,697	9	3,789	4,463	414,585

Ailbriso

Mae gan y Cyngor £444.790m wedi'i gydnabod fel Eiddo, Peiriannau ac Offer (PPE) ac Asedau Treftadaeth ar ei Fantolen ar y dyddiad priso, sef 31 Mawrth 2022. Mae'r Cyngor yn mabwysiadu rhaglen dreigl bum mlynedd ar gyfer priso ei dir a'i eiddo. Caiff y rhaglen ei hadeiladu mewn modd sy'n sicrhau bod dosbarthiadau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo yn cael eu hailbriso o leiaf bob pum mlynedd, gyda'r prisiad yn weithredol ar 31 Mawrth bob blwyddyn. Cynhelir y prisiadau gan dîm priso mewnol y Cyngor sy'n aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae'r prisiadau wedi'u cwblhau yn unol ag IFRS 13. Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi'u hailbriso gan fod y Cyngor wedi barnu bod gwerth cario'r asedau hyn yn fras i werth teg, o ystyried eu bywydau economaidd cymharol fyr a gwerth cymharol yr asedau hyn. Mae gwybodaeth ychwanegol am bolisi'r Cyngor ar fesur a phrisio asedau anghyfredol wedi'i chynnwys yn adrannau 7 i 10 o Bolisiau Cyfrifyddu Nodyn 47.

NODYN 15 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2022, roedd y Cyngor wedi sefydlu nifer o contractau ar gyfer adeiladu neu wella Eiddo, Offer a Chyfarpar, gan olygu ymrwymiad cyfalaf sylweddol o £10.019m yn 2022/23 a blynyddoedd yn dyfodol fel a welir yn y tabl isod.

	Ymrwymiad yn 2022/23 a Blynyddoedd y Dyfodol ar 31 Mawrth 2022 £'000
Contractau Cynnal a Chadw Cynlluniedig - CRT	484
Datblygu Eiddo Newydd - CRT	1,445
Ysgol Corn Hr Newydd	5,108
Gosod Pwmp Gwres	130
Prosiectiau Ynni	2,852
Cyfanswm	10,019

NODYN 16 – ASEDAU TREFTADAETH

2021/22

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant Ar 1 Ebrill 2021	2,121	144	2,265
Cynydd / (gosyngiad) ailbriso I'r Cronfa Ailbrifo wrth Gefn	-	24	24
Ar 31 Mawrth 2022	2,121	168	2,289
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig Ar 1 Ebrill 2021	-	-	-
Cost Dibrisiant	-	6	6
Ar 31 Mawrth 2022	-	6	6
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2022	2,121	162	2,283
Ar 31 Mawrth 2021	2,121	144	2,265

2020/21

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant Ar 1 Ebrill 2020	2,110	1,866	3,976
Ychwanegiadau	11	-	11
Gwarediadau	-	(875)	(875)
Cynydd / (gosyniad) ailbriso l'r Cronfa Ailbrifio wrth Gefn	-	(542)	(542)
Cynnydd / (gostyniad) ailbriso l'r Gwarged/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(128)	(128)
Trosglwyddo l Asedau Cymunedol	-	(250)	(250)
Trosglwyddo o Eiddo Buddsoddi	-	73	73
Ar 31 Mawrth 2021	2,121	144	2,265
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig Ar 1 Ebrill 2020	-	336	336
Cost Dibrisiant	-	53	53
Cost Dibrisiant wedi ei sgwennu allan i'r Cronfa Ailbriso wrth Gefn	-	(17)	(17)
Cost Dibrisiant wedi ei sgwennu allan i'r Gwarged / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(22)	(22)
Dadgydnabod	-	(350)	(350)
Ar 31 Mawrth 2021	-	-	-
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2021	2,121	144	2,265
Ar 31 Mawrth 2020	2,110	1,530	3,640

Ailbriso Asedau Treftadaeth

Mae nifer fach o asedau Tir ac Adeiladau wedi eu hadnabod sy'n bodloni'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Cafodd yr Asedau Treftadaeth eu hailbriso ddiwethaf yn 2018/19 gyda'r rhai â gwerth dros £500k yn cael eu hailbriso yn 2020/21 yn unol â gweithdrefnau ailbriso'r Cyngor. Yr asedau treftadaeth mwyaf nodedig yw:

Melin Llynonn

Mae ail brisiad yr ased hwn yn dilyn gweithdrefnau ailbriso safonol y Cyngor ar gyfer tir ac eiddo. Mae'r felin a'i thir yn cael eu prydlesu ar sail prydles weithredu.

Felin Y Graig

Trosglwyddwyd yr ased hwn yn ystod y flwyddyn 2020/21 o Eiddo Buddsoddi i Asedau Treftadaeth i adlewyrchu ei ddisbarthiad yn fwy cywir.

Ailbriso Asedau Treftadaeth (Casgliadau Celf)

Cafwyd prisiad ar gyfer y Casgliadau Celf yn ystod 2017/18 ac adlewyrchwyd y gwerth a ddeilliodd o hynny yng Nghyfrifon 2017/18. Roedd y prisiad yn seiliedig ar sampl gynrychioliadol o'r casgliadau. Cynhaliwyd y prisiad gan Bonhams o Lundain, cwmni o Arwerthwyr a Phrisiwyd Celf rhyngwladol.

Ailbriso Asedau Treftadaeth (Regalia Dinesig)

Mae'r Asedau Treftadaeth (Civic Regalia) wedi'u hailbriso yn 2021/22 yn unol â gweithdrefnau ailbriso'r Cyngor ac yn unol â'r rhaglen dreigl bum mlynedd a fabwysiadwyd ar gyfer Eiddo, Peiriannau ac Offer (PPE) ac Asedau Treftadaeth.

NODYN 17 – EIDDO BUDDSODDIAD

a) Eiddo Buddsoddiad

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	5,691	6,189
Gwarediadau	-	-
Enillion / (Colledion) net o addasiadau gwerth teg	-	(541)
- (i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	-	44
- (i)/o Asedau Treftadaeth	-	-
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	5,691	5,692

Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth cynhenid yn ei eiddo buddsoddiad neu ar hawl y Cyngor i daliad o incwm ac elw gwarediad. Mae gan y Cyngor un rhwymedigaeth gontractyddol i adeiladu a datblygu uned ddiwydiannol ym Mhenrhos, Caergybi, fel rhan o cyd-fenter Llywodraeth Cymru.

b) Mesur Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddiad Hierarchaeth Gwerth Teg 2021/22

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gallir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2022 £'000
Eiddo manwerthu	-	-	-	-
Unedau swyddfa	-	-	-	-
Unedau masnachol	-	-	-	-
Cyfanswm	-	-	-	-

Hierarchaeth Gwerth Teg 2020/21

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gallir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2021 £'000
Eiddo manwerthu	-	780	-	780
Unedau swyddfa	-	679	-	679
Unedau masnachol	-	4,160	-	4,160
Cyfanswm	-	5,619	-	5,619

c) Dulliau Priso a Ddefnyddiwyd i Brisio Eiddo Buddsoddiad

Manwerthu

Mae'r gwerth teg ar gyfer yr eiddo manwerthu yn seiliedig ar ddull y farchnad gan ddefnyddio amodau'r farchnad gyfredol a phrisiau gwerthu diweddar a gwybodaeth berthnasol arall ar gyfer asedau tebyg yn ardal yr Awdurdod Lleol. Mae amodau'r farchnad yn golygu bod eiddo tebyg yn cael eu prynu a'u gwerthu'n frwd aa mae lefel mewnbynnu y gellir eu harsylw yn sylweddol, gan arwain at gategoreiddo'r eiddo ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg.

Eiddo Buddsoddiad

Mae'r swyddfeydd a'r unedau masnachol sydd wedi eu lleoli yn ardal yr Awdurdod Lleol yn cael eu mesur gan ddefnyddio'r dull incwm, gyfrwng y term a'r dull gwrthdroi sy'n amrywio i'r dull llif arian gostyngol, lle mae disgownt ar y llif arian y cytunwyd arno o'r eiddo (gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt yn seiliedig ar y farchnad) er mwyn sefydlu gwerth presennol y ffrwd incwm net. Mae'r llog wedi cael ei seilio ar brisiadau / gwerthiannau cymharol y mae modd eu harsylwi. Caiff eiddo buddsoddiad yr Awdurdod, felly, eu categoreiddio ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg oherwydd bod y dechneg o fesur yn defnyddio mewnbynnau y gellir eu harsylwi er mwyn penderfynu ar y mesuriadau gwerth teg. Wrth amcangyfrif gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod, y defnydd mwyaf a gorau o'r eiddo yw eu defnydd cyfredol.

Caiff gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod ei fesur bob blwyddyn ar adeg pob cyfnod adrodd. Caiff yr holl waith priso ei wneud yn fewnol yn unol â methodolegau a sail amcanbrisiau a nodir yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Mae arbenigwyr priso'r Awdurdod yn gweithio'n agos â'r swyddogion cyfrifeg, gan adrodd yn uniongyrchol i'r Swyddog Adran 151 yn rheolaidd mewn perthynas ag unrhyw fater sy'n ymwneud â phrisio.

NODYN 17ch - GWARIANT AC INCWM AR EIDDO BUDDSODDIAD

Gwariant ac Incwm ar Eiddo Buddsoddi	2021/22 £000	2020/21 £000
Gwariant		
Cynnal a Chadw	19	18
Costau Ynni	40	29
Trethi	62	14
Offer Glanhau a Chyflenwadau Domestig	1	3
Costau Adeilad eraill	36	31
Gwasanaethau a Chyflenwadau	25	16
Gweithwyr	2	
Gwariant	185	111
Incwm		
Ffioedd a Thaliadau	(5)	(8)
Incwm Rhent	(344)	(340)
Grantiau a Chyfraniadau	-	(25)
Incwm	(349)	(373)
Gwariant/(Incwm) Net	(164)	(262)

NODYN 18 - GWARIANT A CHYLLIDO CYFALAF

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan mae angen cyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i refeniw fel mae asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido.

Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthycu yn ystod y flwyddyn i gyllido buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei gyllido'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf a cyllido uniongyrchol o refeniw.

Gwariant a Chyllido Cyfalaf	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	136,560	136,904
Cyfalaf a fuddsoddwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	-	30,807
Asedau Annirweddol	-	147
Asedau Treftadaeth	-	12
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud (REFCUS)	-	2,162
Cyfanswm	-	33,128
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf	-	(1,516)
Cronfa Wrth Gefn	-	(363)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	-	(18,948)
Darpariaethau refeniw	-	(7,245)
Grantiau REFCUS	-	(1,904)
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu	-	(3,496)
Cyfanswm	-	(33,472)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	-	(344)
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	136,560	136,560
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthycu a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	-	1,242
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fynthycu na chefnogir gan gymorth Llywodraeth	-	509
Benthycu	-	1,401
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	-	(3,496)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	-	(344)

NODYN 19 – ASEDAU A DDELIR I'W GWERTHU

	Cyfredol	
	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Balans sy'n sefyll ar ddechrau'r flwyddyn	461	763
Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:		
Trosglwyddwyd o Eiddo, Offer a Chyfarpar yn ystod y flwyddyn	-	186
Trosglwyddo i Eiddo, Offer a Chyfarpar	-	(145)
Costau asedau wedi eu gwerthu	-	(363)
Ailbriso	-	20
Balans sy'n sefyll ar ddiwedd y flwyddyn	461	461

NODYN 20 – PRYDLESAU

Awdurdod fel Prydleswr

PRYDLESI CYLLID

Mae'r Cyngor wedi prydlesu sawl eiddo ar brydlesi cyllid gyda'r telerau sy'n weddill hyd at 991 o flynyddoedd.

Roedd y brydles ar gyfer Gallows Point yn wreiddiol am 99 mlynedd yn dyddio'n ôl i fis Medi 2010 pan dalwyd premiwm o £375,000. Ym mis Ionawr 2014 cynyddwyd y tymor o 99 mlynedd i 999 o flynyddoedd a thalwyd premiwm pellach o £35,000.

PRYDLESI GWEITHREDU

Mae'r Cyngor hefyd yn prydlesu tir ac adeiladau i drydydd partion, o dan brydlesi gweithredu, at ddibenion datblygu economaidd ac ystadau amaethyddol.

Y taliadau prydles gofynnol yn y dyfodol sy'n dderbyniadwy o dan brydlesi na ellir eu canslo yn y dyfodol yw:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Heb fod yn hwyrach na blwyddyn	286	239
Hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	548	346
Yn hwyrach na phum mlynedd	522	530
CYFANSWM	1,356	1,115

Nid yw'r taliadau prydles isaf y gellir eu derbyn yn cynnwys rhenti sy'n dibynnu ar ddigwyddiadau sy'n digwydd ar ôl i'r brydles gael ei llunio, megis addasiadau yn dilyn adolygiadau rhent. Yn 2021/22 derbyniwyd isafswm taliadau prydles o £324k gan y Cyngor (£250k yn 2020/21).

Awdurdod fel Lesddeiliad

PRYDLESI CYLLID

Mae'r Cyngor wedi caffael adeiladau o dan brydlesi cyllid. Mae'r asedau a gaffaelwyd o dan y prydlesi hyn yn cael eu cario fel Eiddo, Peiriannau ac Offer yn y Fantolen ar y symiau net canlynol:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Tir ac Adeiladau	849	909
CYFANSWM	849	909

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wneud isafswm taliadau o dan y prydlesau hyn sy'n cynnwys setlo'r rhwymedigaeth hirdymor am y llog yn yr eiddo a gaffaelwyd gan y Cyngor, a chostau cyllid a fydd yn daladwy gan y Cyngor yn y dyfodol tra bo'r atebolrwydd yn parhau i fod heb ei dalu. Mae'r taliadau prydles isaf yn cynnwys y symiau canlynol:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Rhwymedigaethau Prydlesi Cyllid (gwerth presennol net y taliadau prydles isaf):		
Cyfredol	28	28
Anghyfredol	216	243
Isafswm taliadau prydles	244	271

Bydd y taliadau prydles isaf yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Isafswm Taliadau Prydlesi		Rhwymedigaethau Prydlesi Cyllid	
	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Heb fod yn hwyrach na blwyddyn	28	28	28	28
Hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	104	107	104	107
Yn hwyrach na phum mlynedd	112	136	112	136
CYFANSWM	244	271	244	271

Yn 2021/22, gwnaed isafswm taliadau prydles gan yr Awdurdod o £27,505 (£27,505 yn 2020/21) mewn perthynas â'r asedau hynny a ddelir fel prydles gyllid.

PRYDLESI GWEITHREDU

Mae'r Cyngor yn prydlesu tir ac adeiladau ac offer o dan delerau prydles weithredu. Y taliadau prydles gofynnol yn y dyfodol sy'n ddyledus o dan brydlesi na ellir eu canslo yn y dyfodol yw:

	Tir ac Adeiladau	Cyfarpar	CYFANSWM	CYFANSWM
	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Heb fod yn hwyrach na blwyddyn	71	19	90	46
Hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	48	18	66	70
Yn hwyrach na phum mlynedd	92	-	92	104
CYFANSWM	211	37	248	220

Y gwariant a godir ar y gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydlesi hyn oedd £90k (2020/21 £53k).

NODYN 21 – RHESTRAU STOC

Wrth wneud ei waith, mae'r Cyngor yn dal cronfeydd stoc wrth gefn ynghyd â symiau o waith heb ei gwblhau (gwaith yn mynd yn ei flaen). Gellir isrannu'r ffigwr a ddangosir yn y Fantolen ymhellach fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Stôr Halen	-	137
Gofal Môn - Cyflenwadau Gwasanaethau Cymdeithasol	-	62
Arall – deunydd swyddfa a defnyddiau traul arall, tanwydd a nwyddau a ddelir i'w hailwerthu	-	140
Cyfanswm	-	339

NODYN 22 – DYLEDWYR

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Symiau Masnach Derbyniadwy	3,242	2,215
Rhagdaliadau	1,086	1,191
Symiau Derbyniadwy Eraill	31,663	30,988
Cyfanswm	35,990	34,394

	Dyledwyr Tymor Hir		Dyledwyr Tymor Byr	
	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Adrannau Llywodraeth	-	-	16,060	16,824
Trethi Annomestig a'r Dreth Gyngor	-	-	2,513	2,798
Awdurdodau Lleol Eraill	-	-	2,765	3,325
Rhenti	-	-	372	375
Benthyciadau gweithwyr	95	97	159	208
Gwasanaeth Iechyd/Cyrrff Cyhoeddus	-	-	2,680	1,440
TAW	-	-	2,247	1,623
Ymddiriedolaethau	-	-	1,002	1,654
Cyrrff allanol i Lywodraeth Ganolog	-	-	776	197
Masnach	-	-	3,242	2,215
Arall	14	14	4,205	3,624
Cyfanswm	109	111	36,021	34,283

Mae'r ffigur dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £6.799m yn 2021/22 (£6.221m yn 2020/21), y gellir eu dadansoddi fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	Symudiad yn y Flwyddyn
Y Dreth Gyngor	2,182	2,004	178
Trethi Annomestig	497	474	23
Rhenti	628	584	44
Dyledwyr Masnach	1,997	1,608	389
Arall	1,495	1,551	(56)
Cyfanswm	6,799	6,221	578

Gellir dadansoddi'r dyddiad dyledus diwethaf ond heb amharu ar y swm ar gyfer y Dreth Gyngor yn ôl oedran fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Llai nac un blwyddyn	1,937	1,792
Mwy nac un blwyddyn	2,953	2,563
Cyfanswm	4,890	4,355

NODYN 23 - ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol fel y dangosir yn y Datganiad Llif Arian i'r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Arian mewn llaw	230	245
Cyfrifon banc cyfredol	5,630	3,428
Adnau tymor byr	38,618	25,067
Cyfanswm	44,478	28,740

NODYN 24 – CREDYDWYR

	Credydwy'r Tymor-Hir		Credydwy'r Tymor-Byr	
	31 Mawrth 22 £'000	31 Mawrth 21 £'000	31 Mawrth 22 £'000	31 Mawrth 21 £'000
Adrannau Llywodraeth	-	-	(7,778)	(11,548)
Awdurdodau Eraill	-	-	(3,886)	(2,811)
Balansau Ymddiriedolaethau	-	-	(1,435)	(1,431)
Gwasanaeth Iechyd / Cyrff Cyhoeddus	-	-	(388)	(463)
Absenoldebau Cronnus	-	-	(2,858)	(3,393)
Cyrff Tu Allan i Lywodraeth Ganolog	-	-	-	(37)
Derbyniadau ymlaen llaw	-	-	(565)	(5,101)
Eraill	(163)	(156)	(14,232)	(3,251)
Cyfanswm Credydwy'r	(163)	(156)	(31,142)	(28,035)

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Credydwy'r Masnach	3,037	2,544
Symiau Taladwy Eraill	28,268	25,647
Cyfanswm	31,305	28,191

NODYN 25 – DARPARIAETHAU

	Balans ar 1 Ebrill 2020 £'000	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2021 £'000	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2022 £'000
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	337	356	(403)	290	350	(253)	387
Safle Gwastraff Penhesgyn	4,766	-	(82)	4,684	-	(45)	4,639
Darpariaeth Teithio Gofalwyr Cartref	40	-	(40)	-	-	-	-
Gwasanaeth Anghenion Dusgu Ychwanegol a Cynhwysiant YM	37	36	-	73	44	-	117
Cyfanswm	5,180	392	(525)	5,047	394	(298)	5,143
Darpariaethau Tymor-byr	414	392	(443)	363	394	(253)	504
Darpariaethau Tymor-hir	4,766	-	(82)	4,684	-	(45)	4,639
Cyfanswm	5,180	392	(525)	5,047	394	(298)	5,143

Pwrpas y Prif Ddarpariaethau

Safle Gwastraff Penhesgyn

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer ôl-ofalu am yr ardaloedd hynny o'r safle a oedd yn cael eu defnyddio'n flaenorol ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen benodol wedi cael ei phennu ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i ddibenion rheoli, mae cyfnod o 30 blynedd wedi cael ei bennu ar sail barhaus hyd oni cheir tystiolaeth y byddai cyfnod byrrach yn ddigonol. Mae hwn yn ariannu gwaith dadlygru blynyddol ym Mhenhesgyn ac yn darparu ar gyfer y risg y bydd y geuffos ar y safle'n methu.

NODYN 26 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Addasiad i warged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant Amhariad ac amorteiddio	21,677	24,666
Ailbrisiadau at i lawr/(i fyny) a dad-gydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau	2,567	690
(Cynnydd)/gostyngiad mewn stoc	43	(6)
(Cynnydd)/gostyngiad mewn dyledwyr	(1,736)	(1,622)
Cynnydd/(gostyngiad) namau ar gyfer dyledion gwael	-	-
Cynnydd/(gostyngiad) mewn credydwyr	3,114	7,603
Cynnydd/(gostyngiad) mewn grantiau cyfalaf a dderbyniwyd ymlaen llaw	4,481	1,516
Trafodion yn y CIES yn ymwneud â buddiannau ymddeol	17,000	7,259
Swm cario asedau anghyfredol a rhai a delir i'w gwerthu, a werthwyd neu eu dadgydnabod	804	673
Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Darpariaethau	96	(133)
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddiad Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	94	541
Cyfanswm	48,140	41,187
Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi a chyllido		
Elw o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	(1,927)	(953)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	(20,706)	(18,948)
Cyfanswm	(22,633)	(19,901)

NODYN 27 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Prynu Buddsoddiad tymor byr a hir	(7,500)	-
Prynu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(31,667)	(30,966)
Buddsoddiadau tymor byr (nad ystyrir yn Gywerthoedd Arian)	1,927	953
Enillion o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	20,706	18,948
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd		
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	(16,534)	(11,065)

NODYN 28 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Benthyca Tymor Byr	2,406	(14,679)
Benthyca Tymor Hir	(1,581)	(166)
Llif arian net o weithgareddau cyllido	825	(14,845)

NODYN 29a– NODYN AR NATUR Y GWARIANT

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn rhoi gwybodaeth ariannol mewn perthynas a gwariant ac incwm bob gwasanaeth. Mae nodyn ar natur y gwariant hwn yn rhoi gwybodaeth ariannol ar y math o wariant yn hytrach na fesul gwasanaeth.

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Gwariant		
Buddiannau Gweithwyr	111,624	95,249
Gwasanaethau Eraill	124,582	120,289
Dibrisiant, amorteiddio, amhariad ac ailbrisiant	21,771	25,207
Taliadau Llog	9,245	8,798
Dad-gydnabod ac Amhariad Asedau Ariannol	416	378
Praeseptau ac Ardollau	14,940	14,242
(Enillion)/colli ar waredu asedau	2,136	559
Cyfanswm Gwariant	284,714	264,722
Incwm		
Ffioedd, Taliadau ac incwm gwasanaeth eraill	(33,257)	(28,720)
Incwm Llog a Buddsoddi	(196)	(312)
Incwm o'r dreth gyngor, trethi annomestig	(76,826)	(73,693)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(180,375)	(172,316)
Cyfanswm Incwm	(290,654)	(275,041)
(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gasanaethau	(5,940)	(10,319)

NODYN 29b – INCWM CYLCHRANNOL

Mae'r tabl isod yn dangos cyfanswm incwm y Cyngor gan ffioedd, tâliada a rhent ar gyfer y ddarpariaeth o wasanaethau. Mae hyn yn eithrio incwm grant ac incwm gan y Dreth Gyngor.

Gwasanaethau	2021/22 Incwm o Wasanaethau £'000	2020/21 Incwm o Wasanaethau £'000
Dysgu Gydol Oes	(964)	(397)
Gwasanaethau Oedolion	(5,514)	(5,525)
Tai	(203)	(120)
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	(4,013)	(2,191)
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	(2,485)	(1,165)
Trawsnewid	(49)	(53)
Adnoddau	(181)	(117)
Busnes y Cyngor	(422)	(213)
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(115)	(129)
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(19,322)	(18,785)
Cyfanswm Incwm	(33,268)	(28,695)

Mae'r rhan fwyaf o'r trafodion y mae'r Cyngor yn eu sefydlu gyda derbynwyr gwasanaethau yn syml. Mae prisiau'r holl drafodion yn seiliedig ar lyfryn Ffioedd a Thaliadau'r Cyngor a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ac sydd wedi eu hamlinellu ar wefan y Cyngor drwy'r linc/cyfeiriad gwefan canlynol.

<https://www.ynysmon.gov.uk/cy/Cyngor/Cyllideb-y-Cyngor/Ffioedd-a-thaliadau-y-Cyngor.aspx>

Fel arfer, caiff derbynwyr gwasanaethau 14 diwrnod i dalu'r ffioedd a'r daliadau sy'n ddyledus i'r Cyngor. Nid yw hyn yn cynnwys ffioedd a thaliadau sy'n daladwy wrth bwynt darparu'r nwyddau/gwasanaethau.

Gall contractau ymwneud â'r flwyddyn ariannol rhwng 1 Ebrill 2021 a 31 Mawrth 2022. Bydd unrhyw incwm nad yw wedi ei dderbyn erbyn diwedd mis Mawrth yn cael ei gronni er mwyn ei gyfatebu gyda'r gwasanaethau a ddarparwyd. Caiff rhywfaint o incwm ei dderbyn ar yr adeg y caiff y gwasanaeth/nwyddau eu darparu, er enghraifft, rhoddion a werthir yn siop yr Oriol, tâl mynediad i sesiwn nofio yn y Canolfannau Hamdden. Mae un o'r mathau mwyaf cymhleth o incwm yn ymwneud â ffioedd a thaliadau ar gyfer lleoliadau Gofal Cymdeithasol Oedolion cymhleth.cydnabod yr incwm hwn bob blwyddyn ariannol, er gwaethaf y ffaith ei fod yn cael ei ohirio er mwyn ei gyfatebu â'r cyfnod y ddarparwyd y gofal.

NODYN 30 - LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £0.717m (£0.693m yn 2020/21) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:-

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	596	576
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	13	12
Costau pensiwn	57	59
Costau Yswiriant Cenedlaethol	48	46
Costau teithio	-	(4)
Cynhaliaeth	-	-
Amrywiol	3	4
Cyfanswm	717	693

Yn ychwanegol at hyn, gwariodd y Cyngor £25,531 ar dreuliau i aelodau lleyg (£13,404 yn 2020/21).

NODYN 31 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol a dalwyd yn 2021/22, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60k ond dim yn fwy na £150k yn:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	Heb fod yn Ysgolion 2021/22	Heb fod yn Ysgolion 2020/21	Ysgolion 2021/22	Ysgolion 2020/21
	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr
£60,000 i £64,999	4	1	9	17
£65,000 i £69,999	-	1	2	4
£70,000 i £74,999	-	1	-	2
£75,000 i £79,999	-	3	1	2
£80,000 i £84,999	5	2	-	-
£85,000 i £89,999	-	3	-	3
£90,000 i £94,999	3	-	-	1
£95,000 i £99,999	1	1	-	-
£100,000 i £104,999	-	-	-	-
£105,000 i £109,999	-	-	-	-
£110,000 i £114,999	-	-	-	-
£115,000 i £119,999	-	-	-	-
£120,000 i £124,999	1	1	-	-
Cyfanswm	14	13	12	29

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60k y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150k y flwyddyn yn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2021/22	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£	£	£	£
Prif Weithredwr	118,717	-	25,405	144,122
Prif Weithredwr	3,617	-	774	4,391
Dirprwy Brif Weithredwr	98,070	-	20,987	119,057
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro	81,743	-	17,493	99,236
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro (Dros Dro)	29,972	-	6,414	36,387
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151	90,420	447	19,350	110,217
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	91,155	-	19,507	110,662
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	90,420	-	19,350	109,770
Pennaeth Gwasanaeth: AD a Thrawsnewid	80,532	216	17,234	97,982
Pennaeth Gwasanaeth: Tai	81,956	389	17,539	99,884
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	80,294	36	17,183	97,513
Pennaeth Gwasanaeth: Oedolion	45,245	-	9,785	55,030
Pennaeth Gwasanaeth: Oedolion (Dros Dro)	34,191	-	7,317	41,507
Pennaeth Gwasanaeth: Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	80,294	734	17,183	98,211
Cyfanswm	1,006,626	1,822	215,521	1,223,969

Nodyn: Elfen Swyddog Canlyniadau o gyflog y Prif Weithredwr yw £6.410 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigurau uchod.

Gadawodd y Prif Weithredwr ei swydd ar 20/03/2022 a phenodwyd y Dirprwy Brif Weithredwr yn Brif Weithredwr newydd ar 21/03/2022. Bu swydd y Dirprwy Brif Weithredwr yn wag am weddill y flwyddyn.

Mae'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro wed ei benodi ers 19/11/2021.

Gadawodd y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion dros dro ei swydd ar 31/08/2021 a dechreuodd y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion newydd yn ei swydd ar 06/09/2021.

Derbyniodd y Pennaeth Gwasanaeth Adran Tai honorariwm o £1,662 ar gyfer dyletswyddau ychwanegol rhwng 1 Ebrill 2021 a 30 Medi 2021. Derbyniodd y Pennaeth Proffesiwn, AD a Thrawsnewid honorariwm o £238 ar gyfer dyletswyddau ychwanegol rhwng 1 Rhagfyr 2021 a 31 Mawrth 2022.

Mae'r swydd Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol bellach wedi ei dynnu o'r strwythur.

Mae cymhareb taliad cyflog y Prif Weithredwr fel canolrif o gyflogau'r holl weithwyr eraill yn 5.98:1 ar gyfer 2021/22 (6.12:1 yn 2020/21). Y canolrif cyflog ar gyfer holl weithwyr yn 2021/22 yw £20,444 (£19,698 yn 2020/2021). Dyma'r cyflog ar y pwynt canol holl gyflogau gweithwyr o'r isaf i'r uchaf.

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2020/21 yn y tabl isod:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2020/21	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£	£	£	£
Prif Weithredwr	120,526	17	25,793	146,336
Dirprwy Brif Weithredwr	99,565	-	21,307	120,872
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro	80,535	-	17,235	97,770
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151	89,084	456	19,064	108,604
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol *	22,271	-	4,766	27,037
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol (Drost Dro) *	70,525	-	15,092	85,617
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	89,084	-	19,064	108,148
Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol **	-	-	-	-
Pennaeth Gwasanaeth: AD a Thrawsnewid	79,107	216	16,929	96,252
Pennaeth Gwasanaeth: Tai ***	82,431	115	17,640	100,186
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd (Drost Dro)	79,107	-	16,929	96,036
Pennaeth Gwasaneath: Plant a Theuluoedd	16,685	-	3,571	20,256
Pennaeth Gwasaneath: Oedolion (dorst Dro) *	62,626	-	13,402	76,028
Pennaeth Gwasanaeth: Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	79,107	-	16,929	96,036
Cyfanswm	970,653	804	207,721	1,179,178

Gadawodd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol ei swydd ar 30/06/2020 a phenodwyd Pennaeth y Gwasanaeth Plant fel Interim i'r swydd. Penodwyd Pennaeth Gwasanaethau Oedolion dros dro.

Derbyniodd y Pennaeth Gwasanaeth Adran Tai Honorariwm o £3,324 ar gyfer dyletswyddau ychwanegol rhwng 1 Ebrill 2020 a 31 Mawrth 2021.

NODYN 32 – PECYNNAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol a diswyddiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod:-

Band cost pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael	
	2021/22	2020/21	2021/22	2020/21	2021/22	2020/21	2021/22 £000	2020/21 £000
£0 - £20,000	5	11	3	16	8	27	71	68
£20,001 - £40,000	-	-	1	-	1	-	37	-
£40,001 - £60,000	-	-	-	1	-	1	-	50
£60,001 - £80,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£80,001 - £100,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£100,001 - £250,000	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	5	11	4	17	9	28	108	118

NODYN 33 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth:-

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am y flwyddyn	193	192
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas ag arolygon statudol	100	100
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	45	45
Cyfanswm	338	337

NODYN 34 – INCWM GRANTIAU

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, chyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2021/22 a 2020/21:-

	Nodyn	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Credydwyd i Drethiant ac Incwm grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau Llywodraeth sydd heb eu neilltuo	13	82,734	78,832
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	13	15,326	13,571
Rhyddhad Trethi Annomestig (RTA)	13	23,480	22,173
Grant – CRT (Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf)	13	5,380	5,377
Cyfanswm		126,920	119,953
Credydwyd i'r Gwasanaethau			
Grantiau:			
Grant Ôl 16 (Addysg)		3,066	2,671
Grant Gwella Addysg (Addysg)		2,878	2,773
Grant Datblygu Disgyblion (Addysg)		1,880	1,677
Grant Plant a Chymunedau* (Gwasanaethau Plant)		3,423	2,472
Dyranid Dangosol		793	2,011
Cymhorthdal Budd-daliadau Tai		14,272	15,375
Grant Cymorth Tai**		3,502	2,666
Grant yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy		649	523
Cronfa Codi'r Gwastad		48	-
Cronfa Adfywio Cymunedol		248	-
Cronfa Gofal Integredig		1,578	2,145
Cyfanswm		32,337	32,313
Grantiau sy'n ymwneud â Covid			
Cronfa Caledi Brys Sengl Llywodraeth Leol:			
Dysgu Gydol Oes		1,006	2,107
Gwasanaethau Oedolion		1,643	1,887
Gwasanaethau Plant		310	344
Tai		564	894
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		338	576
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio		463	1,438
Trawsnewid Corfforaethol		-	146
Adnoddau		220	796
Costau Corfforaethol a Democrataidd		-	28
Cyfrif Refeniw Tai		8	35
Grant Rhyddhad Trethi Annomestig		6,819	7,160
Cyfanswm		11,371	15,411
Grantiau Eraill Covid:			
Dysgu Gydol Oes		2,244	1,541
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		2	143
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio		4	668
Adnoddau		-	1,391
Costau Corfforaethol a Democrataidd		-	1,232
Cyfanswm		2,250	4,975
Grantiau Eraill:			
Dysgu Gydol Oes		4,751	3,315
Gwasanaethau Oedolion		4,136	1,095
Gwasanaethau Plant		3,032	1,162
Tai		1,340	2,205
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		3,127	3,456
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio		4,955	1,778
Trawsnewid Corfforaethol		239	214
Adnoddau		1,170	703
Busnes y Cyngor		5	121
Costau Corfforaethol a Democrataidd		396	-
Cyfrif Refeniw Tai		-	11
Cyfanswm		23,151	14,060
Cyfraniadau:		7,827	7,777
Cyfanswm grantiau a chyfraniadau a gredydwyd i'r gwasanaethau		76,936	74,536
Cyfanswm		203,856	194,489

*Mae dechrau'n Deg wedi ei gynwys yn grant Plant a Chymunedau

**Mae Cefnogi Pobl wedi ei gynwys yn Grant Cymorth Tai

Grantiau Refeniw Ymlaen Llaw

Grantiau refeniw a dderbyniwyd ymlaen llaw	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Dysgu Gydol Oes	198	261
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio	1,984	961
Tai	4	-
Gwasanaethau Cymeithasol	257	-
Trawsnewid Corfforaethol	21	2
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	-	2003
Rhyddhad Ardrethi	192	0
Cyfanswm	2,656	3,227

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

Derbyniwyd y grantiau cyfalaf canlynol o flaen llaw ac nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:-

Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd ymlaen llaw	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth Cymru a Dderbyniwyd ymlaen llaw:		
Cyfraniad Llywodraeth Cymru at adeiladu ym Mhenrhos	1,987	1,550
Cyfraniad Llywodraeth Cymru at adeiladu yn Llangefni	-	350
Tir wedi'i Halogi	17	25
Unedau Gateway	261	646
Ysgolion y 21ain Ganrif	50	-
Cynllun Grant Bach Gofal Plant	43	-
Grant Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol	-	100
Grant Hwb Anabl Cymunedol	10	10
Grant Hwb Isadeiledd TG	139	195
Grant Adfer Gwyrdd	71	96
Grant Economi Gylchol	6	77
Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy	-	26
Prosiect Asgwrn Cefn Gwyrdd Ynys Môn	-	60
Grant TMF	276	-
Cronfa Trafnidiaeth Leol	1,701	-
Arall	-	7
Grantiau a Chyfraniadau a Dderbyniwyd ymlaen llaw gan Sefydliadau eraill:	-	-
Symiau Cymudo Tai	676	342
Adfer Porth Caergybi	75	-
Arall	22	25
Cyfanswm	5,334	3,509

NODYN 35 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae gofyn i'r Cyngor ddatgelu gwybodaeth mewn perthynas â thrafodion a balansau dyledus yr Awdurdod gyda'i bartion cysylltiedig. Mae materoldeb y trafodion unigol sy'n codi trwy bartion cysylltiedig a'r datgeliadau canlynol yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'i bartion cysylltiedig. Caiff manylion am gydbwyllgorau a gweithrediadau ar y cyd eu gweld o fewn Nodyn 43 Gweithrediadau ar y Cyd a Chyllidebau Cyfun.

Aelodau

Mae'r Aelodau'n gyfrifol am reolaeth uniongyrchol o bolisiau'r Cyngor. Mae'r cyfanswm o lwfansau aelodau a dalwyd yn ystod 2021/22 i'w weld yn Nodyn 3. Penodir aelodau gan y Cyngor i rai cyrff cyhoeddus, elusennol a gwirfoddol, sy'n annibynnol i'r Cyngor ond sy'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel bod y Cyngor yn gallu cynnal perthnasau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, sef Cynghorwyr etholedig fel arfer, yn eistedd ar y gwahanol bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt. Mae rhestr o'r cyrff allanol a chynrychiolaeth y Cyngor yn Atodiad 1.

Yn ystod 2021/22, talwyd cyfanswm o £4.138m mewn grantiau i brynu gwasanaethau gan y cyrff hyn (£3.260m yn 2020/21). Dyma grynodedeb o'r sefydliadau unigol (lle nad ydynt wedi'u datgelu'n unrhyw le arall) sydd gan drafodion gyda'r Cyngor o dros £0.020m:-

2021/22

Parti Cysylltiedig	Cysylltiad	Taliadau £'000	Swm sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
Grŵp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	340	-	19
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	306	-	-
Prifysgol Cymru - Bangor	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	131	-	-
Tai Gogledd Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	29	-	-
Ynys Môn C A B Ltd	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	73	-	-
		879	-	19

2020/21

Parti Cysylltiedig	Cysylltiad	Taliadau £'000	Swm sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Swm sydd yn ddyledus i'r Cyngor £'000
Grŵp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	236	2	5
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	322	-	-
Prifysgol Cymru - Bangor	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	21	-	18
Ynys Môn C A B Ltd	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	80	-	-
		659	2	23

Mae'r Cyngor yn aelod o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a thalwyd tanysgrifiadau o £0.100m i'r Gymdeithas yn 2021/22 (£0.099m yn 2020/21).

Mae aelodau wedi datgan diddordebau mewn contractau neu mewn sefydliadau sy'n delio gyda'r Cyngor yn y Gofrestr Statudol o Ddiddordebau'r Aelodau. Talwyd cyfanswm o £1.043m gan y Cyngor yn 2021/22 mewn perthynas â'r diddordebau hyn (£0.583m yn 2020/21).

Uwch Swyddogion

Mae'n ofynnol i Uwch Swyddogion gwblhau datganiad o fuddiant personol, gan nodi unrhyw fuddiannau sydd ganddynt gydag unrhyw sefydliad a allai dderbyn taliadau gan y Cyngor. Ni chymerodd y Pennaeth Tai ran mewn unrhyw drafodaeth, penderfyniad na gweinyddiaeth o'r grant ar ran y Cyngor. Gellir gweld cyfansymiau tâl Uwch Swyddogion o dan Nodyn 31.

Llywodraeth

Mae gan Llywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor gan ei fod yn darparu'r fframwaith statudol i'r Cyngor ei weithredu. Mae hefyd yn darparu'r mwyafrif o ariannu'r Cyngor drwy grantiau ac yn pennu termau nifer o drafodion sydd gan y Cyngor gyda phartion eraill (e.e. treth cyngor, budd-daliadau tai). Ceir manylion Incwm Grantiau yn Nodyn 37 ac mae cyfansymiau ar gyfer Trethi a Threthi Amhenodol wedi eu cynnwys yn Nodyn 13.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, trwy reolaeth gyffredin gan Lywodraeth ganolog, yn barti cysylltiedig i'r Cyngor. Daeth y taliadau a wnaeth y Cyngor yn 2021/22 i BIPBC i gyfanswm o £1.536m (£1.189m yn 2020/21) ac roedd £0.380m (£0.458m 2020/21) yn ddyledus ar ddiwedd y flwyddyn. Roedd yr arian a dderbyniodd y Cyngor gan BIPBC yn dod i gyfanswm o £6.585m (£6.132m yn 2020/21), ac roedd £2.428m (£1.632 2020/21) yn ddyledus gan ein parti cysylltiedig ar ddiwedd y flwyddyn.

DIDDORDEBAU MEWN CWMNIAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb yn y cwmnïau canlynol, a Chyngor Gwynedd yw'r aelod arall, ond nid oes ganddo ddylanwad sylweddol dros y cwmni:-

Cwmni Cynnal Cyf

Sefydlwyd y cwmni hwn ar y cyd gan Gynghorau Sir Ynys Môn a Gwynedd ar adeg ad-drefnu llywodraeth leol. Mae'n darparu gwasanaethau cefnogaeth addysg o dan gontract i ysgolion sy'n cael eu cynnal gan yr Awdurdod ac i'r awdurdodau addysg lleol, ac mae'n darparu gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Ni ellir ond defnyddio incwm y cwmni er mwyn hyrwyddo ei amcanion. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Mae cyfrifon y cwmni ar gyfer 2020/21 yn dangos colled net o £0.113m (colled o £0.149m yn 2019/20). Roedd y trosiant ar gyfer 2020/21 yn £1.975m (£1.923m yn 2019/20). Mae cyfrifon cyhoeddus y cwmni yn dangos asedau net o £0.230m fel ar 31 Mawrth 2021 (roedd yr asedau net yn £0.371m ar 31 Mawrth 2020).

Mae copïau o'r datganiadau ariannol ar gael gan Cwmni Cynnal Cyf, Plas Llanwnda, Caernarfon, Gwynedd. Mae adroddiad yr Archwilydd ar gyfrifon y flwyddyn ariannol sydd yn diweddu ar 31 Mawrth 2021 yn un heb amodau. Yn ystod y flwyddyn ariannol 2021/22, cyfrifodd y Cyngor am gostau o £0.843m (£0.521m yn 2020/21) yn ymwneud â phrynu gwasanaethau gan y cwmni.

Fe wnaeth y cwmni yma benodi Ieuan Williams yn Brif Weithredwr iddynt yn 2017. Mae Ieuan Williams yn Gynghorydd gyda'r Awdurdod ac mae'n Ddirprwy Arweinydd ac yn Ddeilydd Portffolio ar gyfer Trawsnewid Gwasanaeth a'r Iaith Gymraeg.

Rhoddodd y cwmni'r gorau i fasnachu ar 31 Mawrth 2022 a throsglwyddwyd y staff i Gyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Sir Gwynedd o dan reolau TUPE ar 1 Ebrill 2022. Trosglwyddwyd contractau'r Cwmni hefyd a dalodd y Cyngor £12,500 am y contractau a dderbyniodd. Bydd asedau net y cwmni yn cael eu trosglwyddo i elusen sydd â dibenion elusennol tebyg wrth eu diddymu.

Mae gan y Cyngor ddiddordebau yn y cwmnïau canlynol hefyd:-

Cyd-bwyllgor Addysg Cymru - WJEC CBAC Cyf

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyf, cwmni elusennol lle mai'r aelodau yw'r 22 awdurdod unedol yng Nghymru, a'u hamcanion yw darparu gwasanaethau arholi a darparu a hyrwyddo gwasanaethau addysgol a diwylliannol eraill. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Yn ystod y flwyddyn ariannol 2021/22, cyfrifodd y Cyngor am gostau o £0.229m (£0.253m yn 2020/21) a hynny am brynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae cyfrifon y cwmni ar gyfer 2019/20 (y flwyddyn sy'n diwedd 30 Medi) yn dangos symudiad positif net yn y cronfeydd o £2.487m (symudiad negatif net yn y cronfeydd o £10.755m yn 2018/19). Roedd y trosiant ar gyfer 2019/20 yn £36.495m (£47.666m yn 2018/19) ac roedd yr asedau net yn dod i gyfanswm o £38.964m ar 30 Medi 2020 (£36.477m ar 30 Medi 2019).

Gellir cael copiâu o gyfrifon y cwmni gan WJEC CBAC Cyf, 245 Rhodfa'r Gorllewin, Llandaf, Caerdydd, CF5 2YX. Mae adroddiad yr Archwilydd ar gyfrifon y flwyddyn ariannol sy'n diwedd 30 Medi 2019 yn un heb amodau.

Menter Môn

Mae'r Grŵp Menter Môn yn cynnwys dau gwmni, sef Menter Môn Cyf. ac Annog Cyf. ers 2020. Mae'r Cyngor yn aelod o Menter Môn Cyf, ac roedd yn un o gyfanswm o dri aelod ar 31 Mawrth 2021. Amcanion y cwmni yw hyrwyddo twf economaidd yn Ynys Môn wledig. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Mae cyfrifon Menter Môn Cyf wedi eu cyfrifo ar sail cyfrifon grŵp ar gyfer 2020 gan fod y cwmni nawr yn cynnwys Annog Cyf. Mae ffigurau'r flwyddyn flaenorol wedi eu haddasu i adlewyrchu hyn.

Yn ystod y flwyddyn ariannol 2021/22, fe wnaeth y Cyngor daliadau o £0.463m i'r cwmni i gefnogi'r gweithgareddau (£0.466m yn 2020/21).

Mae cyfrifon y cwmni am y flwyddyn ariannol yn gorffen 31 Rhagfyr 2020 yn dangos colled net cyn treth o £0.306m (colled net cyn treth o £0.210m yn 2019). Roedd y trosiant ar gyfer 2020 yn £5.233m (£4.941m yn 2019) ac roedd yr ymrwymadau net yn dod i gyfanswm o £3.24m ar 31 Rhagfyr 2020 (ymrwymadau net o £0.599m yn 2019).

Gellir cael copiâu o gyfrifon y cwmni gan Menter Môn, Neuadd y Dref Llangefni, Sgwâr Buckley, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7LR. Mae adroddiad yr Archwilydd ar gyfrifon y flwyddyn ariannol sy'n diwedd 31 Rhagfyr 2020 yn un heb amodau.

Ysgol Sefydledig Caergeiliog

Mae'r balansau ar gyfer asedau ac ymrwymadau cyfredol a reolir gan Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon hyn ac, felly, mae cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y nodir yn y Fantolen yma, yn cynrychioli'r asedau cyfredol net yn unig. Mae gan yr ysgol hefyd asedau anghyfredol sydd wedi eu nodi ar Fantolen drafft yr ysgol, sef £0.730m ar 31 Mawrth 2022 (£0.740m ar 31 Mawrth 2021), ar gyfuniad o brisant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau anghyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu'r ysgol ac nid ydynt wedi'u cyfuno ym Mantolen y Cyngor hwn.

NODYN 36 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOL

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr i nifer o gronfeydd ymddiriedol. Mae eu cyfrifon ar gael gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Cyngor, Cyngor Sir Ynys Môn, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW. Yn ychwanegol at gymynroddion i bethau megis gwobrau mewn ysgolion a chysuron a gwelliannau yn sefydliadau'r Gwasanaethau Cymdeithasol, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gronfeydd Ymddiriedol fel a ganlyn.

Yn ystod 2021/22, roedd gan y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 gyfrifoldeb ariannol am nifer o elusennau. Er fod eu gweinyddiaeth ariannol wedi cael eu integreiddio gyda gwaith y Cyngor, mae'r elusennau yn gyfreithiol arwahân ac fe gynhyrchir datganiadau ariannol arwahân, sydd yn unol â safonau cyfrifo cymwys a'r Datganiad o'r Arfer a Argymhellir ar Gyfrifo gan Elusennau, a gyhoeddwyd gan y Comisiynwyr Elusennau. Fe rheolir yr elusennau ac fe cymeradwyir y gwariant yn unol â'r meini prawf a nodir yn nogfennau llywodraethu pob un:-

Cymdeithas Elusennol Ynys Môn (Rhif 1174536)

Sefydlwyd Cymdeithas Elusennol Ynys Môn, Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn gynt, gan Gyngor Bwrdeistref Ynys Môn, rhagflaenydd y Cyngor Sir, i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd o arian a dderbyniwyd gan Shell (UK) Limited pan roddodd y cwmni'r gorau i weithredu Terfynell Olew ar Ynys Môn

Mae'r Sefydliad newydd yn endid cyfreithiol arwahân gyda'r un dibenion elusennol ag Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn. Mae asedau a rhwymedigaethau presennol Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn wedi eu trosglwyddo i'r endid newydd o 1 Hydref 2019 yn dilyn penderfyniad ffurfiol gan yr Ymddiriedolwyr ar 24 Medi 2019.

Amcanion y Gymdeithas Elusennol yw darparu amwynderau a chyfleusterau er budd cyhoeddus cyffredinol pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Cyflawnir hyn drwy gyfrannu at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i sefydliadau elusennol a gwirfoddol.

Yn y cyfnod cyfrifyddu rhwng 01 Hydref 2019 a 30 Medi 2020, derbyniodd y Cyngor £0.215m gan y Gymdeithas tuag at gostau rhedeg Oriol Ynys Môn.

Cronfa'r Degwm

Yn flaenorol, gweinyddwyd buddsoddiadau'r gronfa gan Gyngor Gwynedd ar ran yr awdurdodau a olynodd yr hen Gyngor Sir Gwynedd ond, o 2019/20 ymlaen, mae cyfran Ynys Môn o Gronfa'r Degwm wedi'i throsglwyddo i Gyngor Sir Ynys Môn i'w gweinyddu.

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae 75% o'r incwm net o Stad Elusennol David Hughes yn ffurfio rhan o Gronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn - sef Cronfa y mae'r Cyngor yn Ymddiriedolwr iddi. Defnyddir yr incwm i ddibenion addysgol penodol. Telir y 25% arall i "Elusen David Hughes er Lles y Tlodion", elusen nad yw'n cael ei gweinyddu gan y Cyngor.

Ar 31 Mawrth 2022, roedd balansau amcangyfrifedig y Cronfeydd Ymddiriedol hyn (yn ôl gwerth yr asedau ar y farchnad) yn:-

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2021/22 Incwm £'000	2021/22 Gwariant £'000	2021/22 Asedau £'000	2021/22 Rhwymedigaethau £'000
Cymdeithas Elusennol Ynys Môn (1.10.2020-30.09.2021)	550	418	24,393	2,298
Cronfa'r Degwm	3	-	582	21
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	145	104	4,174	19

Crynodebau datganiad wedi eu harchwilio	2020/21 Incwm £'000	2020/21 Gwariant £'000	2020/21 Asedau £'000	2020/21 Rhwymedigaethau £'000
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	138	207	4,635	19

Cyfanswm gwerth y cronfeydd eraill ar 31 Mawrth 2022, gan gynnwys buddsoddiadau yn ôl eu gwerth ar y farchnad, yw £0.105m (£0.112m ar 31 Mawrth 2021).

Nid yw balansau Cronfa'r Ymddiriedolaeth yn cael eu cynnwys yn y Fantolen gan fod rhain yn cynrychioli asedau a ddelir mewn ymddiriedolaeth ar gyfer trydydd partiön yn hytrach nag ym mherchnogaeth y Cyngor. Fe ddangosir crynodeb o berfformiad yr Ymddiriedolaethau Elusennol mwyaf yn y tabl uchod.

NODYN 37 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei gyfran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2021/22, talodd y Cyngor £5.835m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 23.26% o dâl pensiynadwy (£5.371m a 23.27% yn 2020/21).

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a manylir arnynt yn Nodyn 38 isod.

NODYN 38 – CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG LLYWODRAETH LEOL

Buddiannau Ymddeoliad - Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith ei swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau i'r dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Gweithredodd y Cyngor fel gwarantwr i'r sefydliad Caterlink, a oedd yn darparu prydau ysgol yn ysgolion Ynys Môn. Pe byddai Caterlink yn mynd yn fethdalwr, yn dirwyn i ben neu'n cael ei ddiddymu, byddai'r Cyngor wedi talu cyfraniadau pensiynau Caterlink.

Y rheswm am hyn yw bod staff arlwy'o'r Cyngor wedi trosglwyddo i Caterlink o dan reolau TUPE pan allanolwyd

y gwasanaeth. Yn ogystal, pe bai cyfradd cyfraniadau'r cyflogwr yn uwch na lefel benodol o dan delerau'r contract, roedd yn rhaid i'r Cyngor ad-dalu Caterlink y gost ychwanegol honno. Daeth y contract gyda Caterlink i ben yn ystod 2021/22, gyda chwmni newydd yn dechrau gyda'r ddarpariaeth prydau ysgol o fis Medi 2021 ymlaen.

a) Trafodion yn ymwneud â buddiannau ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid ei dangos yn erbyn Cronfa'r Cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ôl-gyflogaeth / ymddeoliad yn cael eu symud allan o'r Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:-

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	23,124	14,190
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	26	7
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	23,150	14,197
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	10,835	9,254
Incwm llog ar Asedau'r Cynllun	(7,183)	(6,342)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaeth	26,802	17,109
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	(25,520)	(74,203)
(Elw) a cholledion actiwariad yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	(2,828)	6,618
(Elw) a cholledion actiwariad yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(39,521)	115,778
Arall	(284)	(3,710)
Cyfanswm Ailfesur y rhwymedigaeth o ran buddiannau net diffiniedig	(68,153)	44,483
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(41,351)	61,592
Gwydroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r côd	16,663	7,258
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	10,139	9,851
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	26,802	17,109

b) Asedau a Rhwymedigaethau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r rhwymedigaethau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwariad, ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2022.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas â'i gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	397,617	357,955
Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun	(518,816)	(534,216)
Rhwymedigaeth net yn codi o'r Rhwymedigaethau diffiniedig	(121,199)	(176,261)

Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Balans ar 1 Ebrill	534,216	399,012
Cost gwasanaeth cyfedrol	23,486	14,190
Cost llog	10,839	9,254
Cyfraniadau gan cyfranogwyr y cynllun	2,796	2,632
(Elw) a cholledion Ailfesur	(42,673)	118,686
Costau gwasanaeth blaenorol	26	7
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(793)	(998)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(9,081)	(8,567)
Balans ar 31 Mawrth	518,816	534,216

Cysoni Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	357,955	274,492
Incwm Llog	7,185	6,342
Elw ar asedau cynllun (heb gynnwys gwariant llog net)	29,390	74,203
Cyfraniadau gan aelodau	2,796	2,632
Cyfraniadau gan y cyflogwr	9,372	8,853
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	793	998
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(793)	(998)
Buddiannau a dalwyd	(9,081)	(8,567)
Balans ar 31 Mawrth	397,617	357,955

c) Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

Mae'r tabl isod yn dangos y gwahaniaeth rhwng 2020/21 a 2021/22 yn y categori ecwiti a buddsoddiadau eraill rhwng y Prisiau a Ddyfynnir mewn Marchnadoed Actif a Phrisiau nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn Marchnadoedd Actif. Ers 2018/19 mae rheolwyr y cronfeydd Pensiwn wedi dechrau symud buddsoddiadau o'r rhai a ddyfynnir yn y marchnadoedd actif i ddwy gronfa ar y cyd ym Mhartneriaeth Pensiynau Cymru. Mae'r buddsoddiadau hyn yn cael eu dangos o fewn Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Uned nad ydynt yn cael eu dyfynu mewn marchnadoedd agored.

Mae rhagor o wybodaeth am Gronfa Bensiwn Gwynedd yn ei chyfanrwydd ar gael drwy ddilyn y linc a ganlyn:

<https://www.cronfabensiwnwynedd.cymru/cy/Cartref.aspx>

Asedau Cynllun Pensiwn y Cyngor yw:-

	2021/22 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoed d Gweithredol £'000	2021/22 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoed d Gweithredol £'000	2020/21 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoed d Gweithredol £'000	2020/21 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoed d Gweithredol £'000
Arian a chywerthoedd arian	2,084	-	2,066	-
Ecwiti preifat	-	22,734	-	22,257
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Buddsoddi				
Ecwiti	-	247,932	-	229,343
Isadeiledd	-	9,657	-	6,310
Arall	-	79,038	-	69,589
Eiddo Tiriog				
Eiddo yn y DU	-	36,172	-	28,391
Eiddo Tramor	-	-	-	-
Cyfanswm Gwerth yr holl Asedau	2,084	395,533	2,066	355,889
Cyfanswm Gwerth yr Asedau Gweithredol ac Anweithredol		397,617		357,955

Prif categorïau asedau'r cynllun fel canran o asedau'r cynllun cyfan

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cynnwys y categorïau canlynol, yn ôl y gyfran o'r asedau cyfan a ddelir:-

	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2021
Arian a chywerthoedd arian	0%	1%
Ecwiti preifat	6%	6%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Buddsoddi		
Ecwiti	64%	64%
Isadeiledd	2%	2%
Arall	20%	19%
Eiddo Tiriog		
Eiddo yn y DU	8%	8%
Cyfanswm	100%	100%

ch) Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun:-

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000	31 Mawrth 2019 £'000	31 Mawrth 2018 £'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun Pensiwn	397,617	357,955	274,492	312,536	288,424
Gwerth Presennol Rhwymedigaeth Budd Diffinedig y Cynllun	(518,816)	(534,216)	(399,012)	(443,266)	(390,612)
(Diffyg)/Asedau yn y Cynllun	(121,199)	(176,261)	(124,520)	(130,730)	(102,188)

Mae'r rhwymedigaethau yn dangos maint y rhwymedigaethau gwaelodol sydd gan y Cyngor yn yr hirdymor i dalu buddiannau ymddeoliad. Mae'r cyfanswm rhwymedigaeth budd diffinedig presennol o £518,816m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y'i cofnodwyd yn y Fantolen, yn arwain at rwymedigaeth net o £121,199m.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach. Bydd y diffyg yng Nghynllun Pensiwn Gwynedd yn cael ei adennill drwy gynyddu'r cyfraniadau, fel yr asesis gan actwari'r cynllun, dros weddill oes waith y gweithwyr.

d) Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd:-

	2021/22	2020/21
Rhagdybiaethau Marwolaeth:		
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr presennol:</i>		
Dynion	21.3 mlynedd	21.5 mlynedd
Merched	23.7 mlynedd	23.9 mlynedd
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr dyfodol:</i>		
Dynion	22.4 mlynedd	22.7 mlynedd
Merched	25.7 mlynedd	25.9 mlynedd
Graddfa Cynnydd Chwyddiant / Pensiwn	3.20%	2.85%
Gradda cynnydd mewn cyflogau	3.50%	3.15%
Dychweliad disgwylidig ar yr asedau	9.10%	29.20%
Graddfa ddisgownt ar rwymedigaethau'r cynllun	2.70%	2.00%
Defnyddio'r opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasanaeth i Ebrill 2008	50.00%	50.00%
Gwasaneath ôl Ebrill 2008	75.00%	75.00%

dd) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd isod yn seiliedig ar newidiadau posibl i'r rhagdybiaethau a all, yn rhesymol, ddigwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd. Ar gyfer pob newid mewn rhagdybiaeth, mae'n cymryd yn ganiataol bod yr holl ragdybiaethau eraill yn parhau'n gyson. Mae'r dadansoddiad o sensitifrwydd yn dangos cynydd 0.1% yn y gyfradd ddisgownt real oherwydd newidiadau posibl yn y farchnad, gynyddu rhwymedigaethau'r gronfa o £10,783m oherwydd rhoddir gwerth uwch ar fuddiannau a delir yn y dyfodol. Gallai cynydd 0.1% yn y gyfradd cynnydd cyflogau, olygu cynnydd o £1,179m yng nghostau'r gronfa. Gallai cynydd 0.1% yn y gyfradd bensiynau, olygu cynnydd o £9.522m mewn rhwymedigaethau. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiad sensitifrwydd wedi cael eu cyfrifo yn unol â

thybiaethau actiwaraidd proffesiynol, SAR19 a SAARh102.

Mae hyn yn golygu bod y defnydd o'r rhagdybiaethau 0.1% isod wedi cael eu dewis gan yr actiwari arbenigol yn unol â'i farn/barn broffesiynol ef/hi. Byddai'r Actiwari wedi cymryd i ystyriaeth wybodaeth gyfredol a blaenorol. Byddai gwybodaeth ynghylch hyd oes pobl a gwybodaeth ddemograffig hefyd wedi dylanwadu ar hyn.

Newid Mewn Tybiaethau fel ar 31 Mawrth 2022	% y Cynnydd yn fras i'r Cyflogwr	Swm Ariannol Bras £'000
lleihad o 0.1% yn y gyfradd ddisgownt real	2%	10,783
Cynnydd 1 blwyddyn yn nisgwylid oes aelodau	4%	20,733
cynnydd o 0.1 % yn y gyfradd cynnydd cyflog	0%	1,179
cynnydd o 0.1 % yn y gyfradd cynnydd pensiwn	2%	9,522

e) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau'r cyflogwr ar gyfradd sydd mor gyson ag y gall fod. Mae gan y Cyngor strategaeth gydag actiwari'r cynllun i sicrhau lefel gyllido o 100% yn ystod yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol. Caiff y prisiad tairblwyddol nesaf ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2022.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

Yn unol â'r Ddeddf, efallai na fydd y CPLIL yn Lloegr a Chymru, a'r prif gynlluniau cyfredol eraill ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, yn darparu buddiannau ar gyfer gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 yn achos y prif gynlluniau pensiwn eraill ar gyfer gwasanaeth cyhoeddus yn Lloegr a Chymru). Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaeth ar gyfer rheoleiddio'r cynlluniau mewn fframwaith cyffredinol er mwyn sefydlu cynlluniau yn seiliedig ar yr enillion cyfartalog yn ystod gyrfu wedi eu hailbriso er mwyn talu pensiynau a buddiannau eraill.

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymiad gwaelodol sydd ar y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddiannau ôl-gyflogaeth (ymddeoliad). Mae'r rhwymedigaeth net o £124,771m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y cafodd ei gofnodi yn y Fantolen. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu fod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach.

Gwneir iawn am y diffyg yn y cynllun llywodraeth leol drwy gynyddu'r cyfraniadau dros weddill oes gweithio'r gweithwyr (h.y. cyn y bydd y taliadau'n ddyledus) yn unol ag asesiad actiwari'r cynllun; nid oes angen cyllid ond i gwrdd â chostau buddiannau dewisol pan fydd y pensiynau'n cael eu talu.

f) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2021/22

Mae'r Cyngor yn rhagweld y bydd yn talu cyfraniad o £10.098m i'r cynllun yn 2022/23.

Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau CPLIL am 2020/21 ar 31 Mawrth 2022 yw £1.169m ac mae wedi ei gynnwys yn y nodyn datgelu o ran credydwy'r tymor byr.

NODYN 39 – RHWYMEDIGAETHAU WRTH GEFN

Adran 117 Deddf Iechyd Meddwl 1983

Yn dilyn y dyfarniadau cyfreithiol a gadarnhawyd yn Nhŷ'r Arglwyddi ac adroddiad gan yr Ombwdsmon Llywodraeth Leol ar achosion prawf mewn mannau eraill, nid oedd unrhyw bŵer i godi tâl am wasanaethau a ddarparwyd o dan Adran 117 o Ddeddf Iechyd Meddwl 1983 ac mae'r Cyngor yn atebol i ad-dalu unrhyw daliadau o'r fath. Er bod nifer o achosion wedi'u setlo yn y gorffennol, mae'n anodd mesur cyfanswm y rhwymedigaeth bosibl.

Risgiau eraill yn ymwneud â Gwasanaethau Cymdeithasol

Mae cais am iawndal/talu costau yn erbyn y Cyngor yn bosibilrwydd mewn mater Llys Gwarchod, lle mae'r Awdurdod wedi achosi oedi i ddefnyddiwr gwasanaeth ac mae ei adfocad wedi gorfod gwneud cais yn y Llys Gwarchod i orfodi'r Awdurdod i gyflawni e oblygiadau statudol.

Mae achos wedi'i ddwyn yn erbyn yr Awdurdod lle mae'r Awdurdod wedi methu yn ei ddyletswydd i hyrwyddo cyswllt rhesymol rhwng dau o blant yn ei ofal a'u rhieni. Gwnaeth y Llys nifer o ddarganfyddiadau yn erbyn yr Awdurdod Lleol a gofynnwyd i'r mater gael ei gyfeirio at y Cyfreithiwr Swyddogol ar gyfer yr ystyriaeth o unrhyw hawliadau posibl a allai gael eu gwneud ar ran y plant. Mae'n anodd mesur cyfanswm yr atebolrwydd posibl ar hyn o bryd.

Mae'r Cyngor wedi derbyn cyfrifoldeb mewn achos a ddaeth yn ei erbyn ynghylch amddifadu unigolyn o'i hawliau. Mae'n anodd mesur cyfanswm yr ymrwymiad posib ar hyn o bryd.

Clefyd Coed Ynn

Heintiad ffwng sy'n effeithio coed ynn yw clefyd coed ynn. Mae'r clefyd yn cynyddu'r risg o ddifrod ac felly'n creu ymrwymiad posib i'r Cyngor. Mae'n anodd mesur cyfanswm yr atebolrwydd posibl ar hyn o bryd.

Stâd Ddiwydiannol Penrhos

Mae'r stâd ddiwydiannol ym Mhenrhos yn weithrediad ar y cyd gyda Llywodraeth Cymru (gweler Nodyn 46). Yn unol â themau'r cytundeb, os na fydd y safle wedi ei werthu o fewn 15 mlynedd, bydd yn ofynol i'r Cyngor dalu 84% o werth y farchnad ar yr adeg honno i Lywodraeth Cymru. Mae'n anodd mesur cyfanswm yr ymrwymiad posibl ar hyn o bryd.

Maes Awyr Môn

Mae'r Cyngor yn prydlesu adeiladau a thir ar gyfer Maes Awyr Môn a daw y brydles i ben yn 2024. Ar 8 Mai 2022, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru y byddai'r maes awyr yn cau gan nad yw bellach yn ariannol hyfyw, yn benodol oherwydd bod llai o deithio i'r maes awyr ac oddi yno oherwydd y Pandemig a thwf mewn cyfathrebu electronig. Nid yw effaith ariannol dod â'r brydles i ben yn gynnar yn hysbys eto, ond mae risg y bydd costau'n gysylltiedig â therfynu'r contract yn gynnar. Bydd costau hefyd yn gysylltiedig â dymchwel y maes awyr ac adfer yr eiddo i'w gyflwr cyn i'r brydles ddechrau.

NODYN 40 – ASED AU WRTH GEFN

Pridiannau Cyfreithiol

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillon ar werthiant yr eiddo. Bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn byddai, efallai, yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

To Canolfan Addysg y Bont

Mae'n bosib y gwnaiff y Cyngor dderbyn arian rhyw dro yn y dyfodol i ariannu gwaith atgyweirio to Canolfan Addysg y Bont.

Achos Lllys

Canfuwyd achos llys diweddar (Mai 2022) o blaid y Cyngor a dyfarnwyd £110k i'r Cyngor gan gynnwys llog. Telir hyn ym mis Mehefin 2022, fodd bynnag, dylid nodi bod y parti arall i'r achos wedi mynegi diddordeb mewn apelio. Hyd yn oed os yw'r Cyngor hefyd yn llwyddiannus yn yr apêl, mae perygl y gallai'r iawndal a ddyfernir i'r Cyngor gael ei leihau.

NODYN 41 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Cytundebau contractiol rhwng dau neu fwy o bartïon yw offerynnau ariannol yn ymwneud â hawl i dderbyn tâl o arian. Byddai gan un parti ased ariannol lle mae arian neu ased ariannol arall yn cael ei roi i'r parti arall, yn gyfnewid am ddychwelyd yr arian neu'r offeryn ariannol, yn aml gyda llog neu enillion ffafriol ar y buddsoddiad. Byddai'r trafodiad yn rhwymedigaeth ariannol i'r parti neu'r partion eraill. Y cytundeb i addalu'r arian ar yr amser y cytunwyd arno ac i ddychwelyd yr arian yn unol â'r cytundeb fyddai hynny. Er enghraifft, prif asedau ariannol y Cyngor yw ei fuddsoddiadau mewn adneuo n banc.

Mae enghreifftiau o asedau ariannol yn cynnwys arian parod, adneuo n banc, symiau sy'n ddyledus drwy fasnach (dyledwyr), ecwitiau, bondiau a deilliadau. Mae enghreifftiau o rwymedigaethau ariannol yn cynnwys benthyciadau, symiau sy'n daladwy drwy fasnach (credydwyr) ac unrhyw rwymedigaeth contractiol i ddarparu arian parod neu ased ariannol i endid arall.

Nodyn 41a - Asedau Ariannol

Mae'r nodyn yma'n dangos y categorïau gwahanol o asedau ariannol sy'n ofynnol o dan SAARh9 a gwerth asedau ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2022. Mae'n rhoi gwerth asedau anariannol hefyd, sydd yn cynnwys gwerth Tir ac Eiddo ac asedau eraill. Ni all y Cyngor ond ymrwymo i asedau a rhwymedigaethau ariannol yn unol â Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor. Mae'r Strategaeth yn gosod meini prawf caeth, felly, ni all y Cyngor ond buddsoddi mewn asedau ariannol sydd yn hynod o ddiogel ac y gellir cael mynediad atynt pan fydd y Cyngor angen yr arian. Adneuo n banciau yn y DU sy'n bodloni meini prawf statws credyd y Cyngor yw'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau, neu fenthyciadau i awdurdodau lleol eraill. Daw'r cyfan ohonynt o dan ddsbarthiad Asedau Ariannol a fesurir yn ôl cost wedi'i Amorteiddio y SAARh9, fel yr amlygir yn Nodyn 41a.

Mae'r tabl isod yn dangos swm cario'r asedau ariannol. Dyma werth yr asedau ariannol yn y Fantolen yn seiliedig ar gost wedi'i hamorteiddio. Darperir y gwerth teg hefyd; mae hwn yn werth mwy cyfredol, sef y pris i werthu'r asedau ariannol ar 31 Mawrth 2022. Cyfrifwyd hyn gan Link Asset Services, sef ymgynghorwyr rheoli trysorlys y Cyngor. Roedd y prisiad yn seiliedig ar gymhariaeth o'r adneuo n gyda buddsoddiad tebyg gyda'r un benthyciwr/benthyciwr tebyg.

Asedau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2022		31/03/2021		31/03/2022		31/03/2021		31/03/2022		31/03/2021	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
			Ail ddatgan	Ail ddatgan							Ail ddatgan	Ail ddatgan
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio												
Arian a chywerthoedd arian												
Arian parod a chywerthoedd arain - adneuron	38,616	38,618	20,066	20,067	-	-	-	-	38,616	38,618	20,066	20,067
Arian parod a chywerthoedd arain eraill	5,862	5,862	3,674	3,674	-	-	-	-	5,862	5,862	3,674	3,674
Benthyciadau I Awdurdodau Lleol arall	-	-	5,000	5,002	-	-	-	-	-	-	5,000	5,002
Buddsoddiadau tymor byr eraill	7,500	7,501	-	-	-	-	-	-	7,500	7,501	-	-
Cyfanswm Buddsoddiadau	51,978	51,981	28,740	28,743	-	-	-	-	51,978	51,981	28,740	28,743
Dyledwyr												
Rhenti	372	372	375	375	-	-	-	-	372	372	375	375
Benthyciadau i weithwyr	159	159	208	208	96	96	97	97	255	255	305	305
Dyledwyr Masnach	3,242	3,242	2,216	2,216	-	-	-	-	3,242	3,242	2,216	2,216
Dyledwyr Eraill	950	950	524	524	-	-	-	-	950	950	524	524
Cyfanswm Dyledwr	4,723	4,723	3,323	3,323	96	96	97	97	4,819	4,819	3,420	3,420
Cyfanswm Asedau Ariannol	56,701	56,704	32,063	32,066	96	96	97	97	56,797	56,800	32,160	32,163
Asedau heb eu diffinio fel Offerynnau Ariannol	32,019	32,019	31,760	31,760	451,392	451,392	439,667	439,667	483,411	483,411	471,427	471,427
Cyfanswm Asedau	88,720	88,723	63,823	63,826	451,488	451,488	439,764	439,764	540,208	540,211	503,587	503,590

Mae'r asedau ariannol wedi eu rhannu rhwng buddsoddiadau a dyledwyr. Y buddsoddiadau yw'r adneuron arian parod mewn banciau yn y DU a swm bach mewn arian parod. Mae'r arian parod ac arian cyfatebol eraill yn ymwneud â'r symiau a ddelir ar gyfer bancio gweithredol a thalu costau o ddydd i ddydd. Buddsoddodd y Cyngor £7.5m hefyd mewn blaendal cyfnod penodol ar gyfradd llog uwch. Mae'r symiau a ddelir fel arian parod ac arian cyfatebol yng nghyfrifon blaendal banc y DU dros ben i'r anghenion o ddydd i ddydd ond bydd eu hangen yn y dyfodol. Mae'r rhain yn ennill llog am y cyfnod a fuddsoddiwyd. Y categori arall o asedau ariannol yw dyledwyr. Mae'r rhain yn ymwneud â sefydliadau neu unigolion sy'n ddyledus i'r Cyngor. Y mwyaf arwyddocaol yw dyledwyr masnach sy'n ymwneud â symiau sy'n ddyledus am wasanaethau a dderbynnir. Dangosir benthyciadau cyflogaion hefyd; benthyciadau meddal yw'r rhain sy'n ymwneud yn bennaf â benthyciadau ceir i aelodau o staff sy'n teithio'n fwy helaeth ar fusnes y Cyngor. Darparwyd y benthyciadau ar gyfradd is na gwerth y farchnad oherwydd yr angen am deithio sy'n gysylltiedig â gwaith. Nid yw dyledwyr yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, ac incwm a thaliadau sy'n deillio o drethiant, gan gynnwys y Dreth Gyngor ac ardrethi busnes.

NODYN 41b – MANYLION AM Y MATHAU O ASEDAU ARIANNOL A DDELIR GAN Y CYNGOR

Mae holl Rwymedigaethau Ariannol y Cyngor yn cael eu dosbarthu fel Rhwymedigaethau Ariannol ar gost wedi'i hamorteiddio. Dangosir hyn yn Nodyn 41b. Mae'r nodyn hefyd yn dangos gwerth rhwymedigaethau anariannol. Mae'r rhwymedigaethau anariannol ar 31 Mawrth 2022 yn cynnwys Rhwymedigaeth y Gronfa Bensiwn o £121.199m.

Cyfanswm rhwymedigaethau benthyca'r Cyngor oedd £127.241m ar 31 Mawrth 2022. Dyma'r benthyciad a gymerwyd dros y blynyddoedd i ariannu gwariant cyfalaf ar adeiladu neu adnewyddu asedau'r Cyngor. Y benthyciadau tymor byr yw'r symiau sydd i'w had-dalu erbyn 31 Mawrth 2023. Disgwylir i'r benthyciadau hirdymor gael eu talu ymhen mwy na blwyddyn. Prif ddarparwr benthyciadau i'r Cyngor yw'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb) sy'n rhan o Adran Trysorlys y Llywodraeth Ganolog.

Rhwymedigaethau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2022		31/03/2021		31/03/2022		31/03/2021		31/03/2022		31/03/2021	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio												
Benthyciadau												
PWLb	4,191	4,289	1,906	1,906	119,578	162,437	121,877	180,375	123,769	166,726	123,783	182,281
Salix	373	456	252	299	3,099	2,410	2,381	2,020	3,472	2,866	2,633	2,319
Cyfanswm	4,564	4,745	2,158	2,205	122,677	164,847	124,258	182,395	127,241	169,592	126,416	184,600
Credydwyr												
Credydwyr Masnach ag Eraill	8,261	8,261	14,804	14,804	163	163	156	156	8,424	8,424	14,960	14,960
Cyfanswm	8,261	8,261	14,804	14,804	163	163	156	156	8,424	8,424	14,960	14,960
Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol	12,825	13,006	16,962	17,009	122,840	165,010	124,414	182,551	135,665	178,016	141,376	199,560
Cyfanswm Rhwymedigaethau nad ydynt wedi'u diffinio fel Rhwymedigaethau Ariannol	31,376	31,376	17,103	17,103	129,527	129,527	180,946	180,946	160,903	160,903	146,630	146,630
Cyfanswm Rhwymedigaethau	44,201	44,382	34,065	34,112	252,367	294,537	305,360	363,497	296,568	338,919	288,006	346,190

Cyfrifwyd gwerth teg benthyca'r Cyngor gan ymgynghorwyr Rheoli Trysorlys y Cyngor, Link Asset Services. Cyfanswm y gwerth teg ar fenthyciadau'r Cyngor oedd £169.572m, sy'n sylweddol uwch na'r gwerth cario ar y Fantolen o £127.241m ar 31 Mawrth 2022. Mae gwerth teg yr asedau yn uwch na'r swm cario oherwydd bod portffolio buddsoddiadau'r Cyngor yn cynnwys nifer o fenthyciadau cyfradd sefydlog lle mae'r gyfradd llog sy'n dderbyniadwy yn uwch na'r cyfraddau sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r ymrwymiad hwn i dalu llog uwchlaw cyfraddau cyfredol y farchnad yn cynyddu'r swm y byddai'n rhaid i'r Cyngor ei dalu, pe bai'r benthyciwr yn gofyn am, neu'n cytuno i ad-daliad buan i'r benthyciadau. Bernir bod gwerth teg dyledwyr a chredydwyr tymor byr yn cyfateb i'w gwerth cario.

NODYN 41c – INCWM, GWARIANT, ENILLION A CHOLLEDION

Mae'r tabl isod yn dangos effaith offerynnau ariannol y Cyngor a ddelir ar gyfrif referniw blynyddol y Cyngor ar gyfer 2021/22.

Mae'r tabl yn dangos y codwyd £416k (£378k yn 2020/21) ar y Cyngor am amhariad a dadgydnabyddiaeth o'r asedau ariannol a nodir uchod yn Nodyn 41a. Dangosir taliadau amhariad a dadgydnabyddiaeth yn fanylach yn Nodyn 42a. Mae ased y dyledwyr yn cael ei amharu i ystyried y risg na fydd yr holl ddyledion sy'n weddill yn cael eu talu. Codir tâl am ddad-gydnabod incwm sy'n ddyledus sy'n annhebygol o gael ei dalu. Mae hyn yn lleihau gwerth yr asedau yn ôl y swm hwn ac yn codi'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES).

Derbyniodd y Cyngor £20k (£50k yn 2020/21) mewn llog o'i adneuon mewn banciau yn y DU a benthyciadau i awdurdodau lleol eraill. Mae'r llog ar fuddsoddiadau wedi gostwng oherwydd effaith y gyfradd sylfaenol hanesyddol isel a ostyngwyd oherwydd y Pandemig. Mae cyfraddau llog wedi cynyddu ers hynny ac mae'n debygol y byddant yn parhau i gael eu cynyddu ymhellach. Bydd hyn yn cynyddu'r cynnydd sy'n dderbyniadwy ar gyfer 2022/23. Y llog a oedd yn daladwy ar fenthyciadau yn ymwneud â 2021/22 oedd £5,591k (£5,886k yn 2020/21).

Income, Expense, Gains and Losses	2021/22		2020/21	
	Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau £'000	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall £'000	Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau £'000	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall £'000
Net (ennill)/colledion ar:				
Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio (lwfans colli nam ac ad-dalu)	416	-	378	-
Cyfanswm yr enillion/colledion net	416	-	378	-
Refeniw llog:				
Financial assets measured at amortised cost	(19)	-	(50)	-
Cyfanswm Refeniw Llog	(19)	-	(50)	-
Cost llog:				
Rhwymedigaethau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio	5,591	-	5,886	-
Cyfanswm Cost Llog	5,591	-	5,886	-

NODYN 42 – NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gwaith y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i sawl risg ariannol:-

Risg Credyd - y posibilrwydd bod partion eraill yn methu â thalu'r symiau dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd - y posibilrwydd na fydd cyllid gan y Cyngor i gwrdd â'i ymrwymadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad - y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog.

Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blynnyddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor llawn. Mae'r Cyngor ond wedi buddsoddi mewn banciau DU ac awdurdodau lleol eraill yn ystod y flwyddyn.

Risg Credyd

Mae Risg Credyd yn deillio o adneuron gyda banciau a sefydliadau ariannol, yn ogystal ag amlygiad credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen). Mae'r safon yn ei wneud yn ofynnol i'r Cyngor ddarparu ar gyfer colledion credyd posibl o beidio â thalu incwm posibl o ganlyniad i'r Cyngor yn gynharach. Gelwir hyn yn lwfans colli amhariad (ILA). Yn hytrach na seilio colledion posibl ar wybodaeth hanesyddol yn unig, bydd y Cyngor yn ystyried colledion credyd posibl yn y dyfodol yn gynharach ac mae wedi diwygio'r polisi amhariad i amharu ar golledion credyd posibl ar ddyledwyr mwy cyfredol. Mae'r polisi diwygiedig i'w weld yn Nodyn 47 Polisiâu Cyfrifyddu.

Mae'r Cyngor wedi asesu'r risg credyd o adneuron banc ar y tebygolrwydd o'r banc yn diffygio wrth ad-dalu'r buddsoddiad. Mae risg uwch i'r sector bancio gan Brexit; effaith y Pandemig, ac yn fwy diweddar, effaith y rhyfel yn yr Wcrain. Fodd bynnag, parheir i ystyried y risg o ddiffyg i fod yn isel. Mae hyn yn ganlyniad i wytnwch ariannol uwch gan y banciau yn dilyn deddfwriaeth newydd a gyflwynwyd yn dilyn argyfwng bancio 2008. Nid yw'r adneuron banc, felly, wedi eu hamharu arnynt. Nid ydym yn trefnu adneuron gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu graddio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o uchafsymiau yn seiliedig ar raddfeydd credyd ar gyfer gwahanol math o sefydliadau, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthycu mwy na £10m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'r Cyngor yn monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blynnyddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi.

Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae gan y Cyngor weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae'r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig fel hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal. Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, sy'n bennaf yn fenthyciadau car i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeëdig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Mae'r morgais gweddilliol yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgesiedig. Ystyrir bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau ceir o gyflogau'r gweithwyr, a mae trefniadau cilyddol gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i ad-ennill dyledion yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol.

NODYN 42a - AMHARIAD A DAD-GYDNABOD ASED AU ARIANNOL

Er mwyn sicrhau nad yw incwm y Cyngor yn cael ei orbwysleisio yn y cyfrifon hyn, mae balansau dyledwyr yn cael eu amharu i gyfrif am y risg credyd o dderbyn llai o incwm nag sy'n ddyledus. Mae'r amhariad hwn yn ystyried mwy o ddyledwyr cyfredol yn ogystal â dyledion sy'n ddyledus dros gyfnod hwy o amser. Er mwyn sicrhau nad yw'r Cyngor yn cydnabod unrhyw incwm na ellid byth ei adennill, ystyrir bod y dyledion hyn yn cael eu dileu a mae'n rhaid eu cymeradwyo yn unol â chyfansoddiad y Cyngor. Mae'r rhai a gymeradwywyd i'w dileu yn cael eu tynnu o gydbwysedd y dyledwyr a'u codi yn erbyn referniw yn adran Ariannu a Buddsoddi Incwm a Gwariant y CIES. Mae'r newidiadau yn y lwfans amhariad a'r swm sydd wedi'i ddad-gydnabod i'w weld isod.

Dosbarth yr Asedau (cost wedi ei hamorteiddio)	2021/22	2020/21
	Colledion credyd disgwylidig dros oes yr ased - heb amhariad credyd £'000	Colledion credyd disgwylidig dros oes yr ased - heb amhariad credyd £'000
Balans Agoriadol ar 1 Ebrill 2021	3,743	3,415
Adneuron mewn banciau'r DU	-	-
Dyledwyr Masnachol (ac eithrio'r sector cyhoeddus a threthi)	389	288
Benthyciadau Meddal	(21)	(6)
Gordaliadau budd-dal Tai	(34)	-
Rhenti	44	46
Cyfanswm y lwfans amhariad 31 Mawrth 2022	4,121	3,743
Asedau Ariannol sydd wedi cael eu dad-adnabod	39	44
Cyfanswm Amhariad a Dad-gydnabod	451	372

NODYN 42b - Risg credyd o fuddsoddiadau

Mae'r meini prawf isod yn darparu'r isafswm statws credyd ar gyfer sefydliadau y mae'r Cyngor yn buddsoddi ynddynt. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn banciau a chymdeithasau adeiladu yn y DU ac awdurdodau lleol eraill y DU ar ôl asesu eu gwybodaeth ariannol. Mae'r meini prawf hefyd yn caniatáu ar gyfer offerynnau ariannol Llywodraeth Ganolog y DU a chronfeydd marchnad arian triphlyg A. Mae'r meini prawf hyn wedi'u cynnwys yn Natganiad Blynyddol Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ac mae wedi'i gymeradwyo gan y Cyngor Llawn.

Categori	Statws Credyd Tymor Byr (Fitch)	Statws Credyd Tymor Byr (Moody's)	Statws Credyd Tymor Byr (Safon & Gwael)	Statws Credyd Hirdymor (Fitch)	Statws Credyd Hirdymor (Moody's)	Statws Credyd Hirdymor (Safon & Gwael)	Cash Limit	Terfyn Amser
Cymdeithasau Banc ac Adeiladu (heb eu gwladoli neu eu gwladoli'n rhannol)	F1+	P-1	A-1+	AAA	Aaa	AAA	£10m	5 blwyddyn
	F1+	P-1	A-1+	AA	Aa2	AA	£10m	3 blwyddyn
	F1+	P-1	A-1+	AA-	Aa3	AA-	£10m	364 diwrnod
	F1	P-1	A-1	A	A2	A	£7.5m	6 mis
Banciau'r DU wedi'u Gwladoli / Yn rhannol	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£10m	364 diwrnod
Banc NatWest (Wedi'i Wladoli'n Rhannol)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£30m	364 diwrnod
Llywodraeth Ganolog y DU (waeth beth fo o statws credyd)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	No maximum	Dim uwchafswm
Awdurdodau Lleol y DU*	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£5m	364 diwrnod
Cronfeydd y Farchnad Arian	n/a	n/a	n/a	AAA	AAA	AAA	£5m	6 mis

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr holl buddsoddiadau a waned gan y Cyngor fel ar 31 Mawrth, a

chyfraddau credyd y sefydliadau sy'n cwrdd â gofynion isaf meini prawf y Cyngor. Yn 2021 dechreuodd y Cyngor osod buddsoddiadau mewn cyfrifon cyfnod penodol gyda llog sefydlog sydd yn ddiogel, ond gyda chyfraddau llog uwch. Bydd hyn yn parhau trwy 2022/23 tra mae balansau arian parod yn ddigonol i ganiatau buddsoddiadau ar gyfer cyfnodau penodol.

Counterparty (Banc)	Statws Credyd Tymor Byr (Fitch)	Statws Credyd Tymor Byr (Moody's)	Statws Credyd Tymor Byr (Safon)	Statws Credyd Hirdymor (Fitch)	Statws Credyd Hirdymor	Long Term Credit Rating (Standard & Poor's)	Gwerth Teg Buddsoddiadau 31.03.22 £'000	Gwerth Teg Buddsoddiadau 31.03.21 £'000
Bank of Scotland	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	7,207	7,206
Goldman Sachs International Bank	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	7,501	-
Natwest Cash Manager (part-nationalised)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	24,001	5,364
Royal Bank of Scotland	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	2	2
Santander	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	7,408	7,494
Flintshire County Borough Council	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	-	5,002
							46,119	25,068

NODYN 42c - PROFFIL O BA BRYD Y MAE'R CYNGOR I FOD I AD-DALU BENTHYCIADAU

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw'r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael cyllid ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthycia ar gyfer Gwaith Cyhoeddus (PWLb) fel corff i fenthycia oddi arno ar ôl methu fel arall. Prif nodau'r Strategaeth Rheoli Trysorlys yw i sicrhau bod yr Awdurdod yn agored i risg isel ac i sicrhau hylifedd. Mae'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau'r Awdurdod mewn cyfrifon adneuo'n mynediad yn syth. Felly, mae llai o risg y bydd yn methu â chodi'r cyllid i gwrdd â'i ymrwymadau dan yr offerynnau ariannol.

Fodd bynnag, yn aml mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn uchel. Yr arfer yw ceisio sicrhau na fydd mwy na 20% o'i fenthyciadau i'w had-dalu mewn unrhyw gyfnod o dwy flynedd, ac asesu'n gyson gyfraddau'r farchnad a'r rhagolygon er mwyn trefnu benthyciadau newydd yn lle'r rhai sy'n aeddfedu neu ar gyfer ad-drefnu'r benthyciadau presennol ar yr adeg fwyaf manteisiol. Byddai'r cyfraddau llog isel cyfredol yn gostwng cyfraddau llog ar fenthyciadau newydd a gymerir i ad-dalu'r ddyled sy'n aeddfedu. I gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol.

Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn Nodyn 42c isod. Mae holl daliadau masnachol a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

	2021/22 Prifswm Gweddillol £'000	2021/22 Llog wedi Cronni £'000	2021/22 Costio llai amorteiddiad cronedig £'000	2020/21 Prifswm Gweddillol £'000	2020/21 Llog wedi Cronni £'000	2020/21 Costio llai amorteiddiad cronedig £'000
>50 blwyddyn	-	-	-	-	-	-
34-50 blwyddyn	49,976	-	49,976	49,976	-	49,976
23-33 blwyddyn	45,712	-	45,712	45,712	-	45,712
15-22 blwyddyn	11,932	-	11,932	11,932	-	11,932
11-14 blwyddyn	2,194	-	2,194	2,194	-	2,194
7-10 blwyddyn	4,938	-	4,938	4,683	-	4,683
4-6 blwyddyn	4,523	-	4,523	4,526	-	4,526
1-3 blwyddyn	3,401	-	3,401	5,235	-	5,235
Cyfanswm y Benthyciadau Tymor Hir	122,677	-	122,677	124,258	-	124,258
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	2,672	1,892	4,564	266	1,892	2,158
Cyfanswm	125,349	1,892	127,241	124,524	1,892	126,416

NODYN 42ch - AMCANGYFRIF O EFFAITH CYNNYDD O UN Y CANT YN Y CYFRADDAU LLOG AR ASEDAU ARIANNOL

Risg Cyfraddau Llog - Mae'r Cyngor yn gwynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn:-

- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiol - byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog - bydd gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- Buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr; a
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - bydd gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg gan fod y rhain yn cael eu cario ar Gost Wedi'i Amorteiddio yn unol â chod CIPFA. Felly, ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau cyfradd sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau nac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau mewn llog sy'n daladwy ac sy'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfradd amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Gydbwysedd Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfradd llog. Polisi'r Cyngor yw benthycu'n bennaf ar gyfraddau sefydlog, gan gael sicrwydd o ran llog sy'n daladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog sy'n bodoli a rhagolygon y farchnad. Pe bai risg sylweddol o gynnydd sydyn mewn cyfraddau tymor hir a thymor byr, yna byddai sefyllfa'r portffolio yn cael ei hail-arfarnu a'r canlyniad tebygol fyddai y byddai cyllid cyfradd sefydlog yn cael ei dynnu i lawr tra bod cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rad. Pe bai risg sylweddol o ostyngiad sydyn mewn cyfraddau tymor hir a thymor byr, yna byddai benthyciadau hirdymor yn cael eu gohirio a byddai unrhyw aildrefnu priodol o gyllid cyfradd sefydlog i gyllid cyfradd fer yn cael ei wneud.

Cedwir holl fenthyciadau cyfredol a hir dymor y Cyngor ar gyfraddau sefydlog. Mae hyn yn gymorth i leihau effaith newidiadau i gyfraddau banc ar y Cyngor. Mae Nodyn 42ch yn dangos effaith cynnydd o 1% yn y gyfradd llog ar werth teg Offerynnau Ariannol y Cyngor. Byddai gwerth y benthyciadau yn y Fantolen yn aros yr un fath oherwydd bod y cyfraddau llog yn cael eu pennu. Fodd bynnag, byddai'r gwerth teg yn gostwng £26.256m. Byddai'r cynnydd yn y gyfradd yn cael effaith gadarnhaol ar adneuo'n y Cyngor gan y byddai llog ychwanegol o £0.386m yn cael ei dderbyn pe bai cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog.

Effaith cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog	£000
Cynnydd yn y llog sy'n dderbyniadwy o fuddsoddiadau	386
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	386
Gostyngiad yng ngwerth teg ymrwymadau benthyciadau cyfradd sefydlog (dim effaith ar y Gwarged neu'r Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau neu Incwm Cynhwysfawr arall)	26,256

Mae'r Cyngor yn derbyn gwybodaeth a chyngor rheolaidd am y farchnad, Brexit, Covid-19 ac yn fwy diweddar, y rhyfel yn yr Wcrain gan ei ymgynghorwyr rheoli trysorlys..

Mae gan y Cyngor falansau arian parod digonol ac nid yw wedi cymryd unrhyw fenthyciadau yn ystod y flwyddyn

NODYN 43 - CYD-BWYLLGORAU A CHYLLIDEBAU CYFUN

NODYN 43a – CYD-BWYLLGORAU

Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Gwynedd yn rhan o'r Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd.

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Pwyllgor-Polisi-Cynllunio-Ar-y-Cyd.aspx>

GwE

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chynghorau Gwynedd, Conwy, Sir Y Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn ran o gyd-bwyllgor GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyd-bwyllgor-GwE.aspx>

Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru

Mae'r Cyngor yn rhan o Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru sy'n cynnwys cynrychiolwyr o bob un o chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru. Un o rolau allweddol y pwyllgor hwn yw cydgysylltu'r gwaith o gynllunio a chyflawni'r weledigaeth ar gyfer twf yng Ngogledd Cymru, gan roi pwyslais cychwynnol ar y Fargen Dwf. Mae'r Fargen Dwf yn becyn cyllid gan y Llywodraeth Ganolog a Llywodraeth Cymru gyda chyllideb o £240m i gyflawni prosiectau ledled Cymru i sicrhau twf cynaliadwy ac economaidd.

Gellir dod o hyd i wybodaeth ychwanegol am y Cydbwyllgor ar wefan Cyngor Sir Gwynedd yn y cyfeiriad/dolen ganlynol ar y we:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Bwrdd-Uchelgais-Economaidd-Gogledd-Cymru.aspx>

Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru

Daeth y Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (NWRWTP) yn weithredol yn ystod 2019/20. Mae'r costau gwasanaeth i'w gweld yn rhan Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Cyngor Sir y Fflint sy'n gweithredu fel yr awdurdod arweiniol ar y prosiect yma. Cyfran Cyngor Sir Ynys Môn o gostau'r cyd-bwyllgor ar gyfer 2021/22 oedd £211. Gellir gweld copi o gyfrifon 2020/21 gan ddefnyddio'r cyferidiad/linc canlynol:-

<https://committeemeetings.flintshire.gov.uk/ieListDocuments.aspx?CId=300&MId=5127&Ver=4&LLL=0>

Mae Cyngor Sir Ynys Môn hefyd yn rhan o amryfal drefniadau ar y cyd gyda Chynghorau cyfagos yng Ngogledd Cymru a'r Bwrdd Iechyd fel a ganlyn:-

- Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru (Arweinydd: Wrecsam. Partïon: Sir Y Fflint, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaethau Mwynau a Gwastraff (Arweinydd: Sir Y Fflint. Partïon: Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol (Arweinydd: Sir Y Fflint, Wrecsam, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd); a

- Galw Gofal (Arweinydd: Conwy, Partion: Gwynedd, Sir y Fflint).
- O dan reoliad 19 (1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllideb gyfun rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (gweler Nodyn 46b)
- Stâd Diwydiannol Penrhos - Trefniant ar y cyd ers 2020/21 gyda Llywodraeth Cymru lle mae 16% o'r incwm rhent net yn cael ei gadw gan y Cyngor a'r gweddill yn cael ei drosglwyddo i Lywodraeth Cymru. Daeth yr unedau ar gael i'w rhentu yn ystod Medi 2021. Mae gwedd arall nawr wedi cychwyn gyda mwy o unedau'n cael eu hadeiladu.
- Tregarnedd - trefniant ar y cyd newydd gyda Llywodraeth Cymru i adeiladu unedau diwydiannol yn Llangefni. Mae'r gwaith adeiladau ar y gweill ar hyn o bryd. Bydd incwm cyfalaf yn deillio o'r unedau hyn yn cael ei rannu gyda Llywodraeth Cymru.

Y tri gweithrediad ar y cyd sy'n ymwneud ag Ynys Môn yn 2021/22, sy'n ganlyniad i argyfwng Covid-19, yw:

- Rhaglen Profi, Orlhain a Diogelu - olrhain cysylltiadau unigolion sydd wedi dal coronafirws i allu ymyrryd â'r lledaeniad o Covid-19 drwy sicrhau bod achosion a'u cysylltiadau yn hunanynysu. Cyngor Sir y Fflint yw'r arweinydd ar gyfer y chwe awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru. Rhan Cyngor Sir Ynys Môn o'r gwariant ar gyfer 2021/22 yw £1.515m.
- Mortiwari Dros Dro ym Mochdre - darpariaeth o fortiwari dros dro ym Mochdre wedi ei gomisiynu gan Wasanaeth Cynllunio Argyfwng Gogledd Cymru. Cyngor Sir y Fflint yw'r cyngor sy'n arwain. Caiff y costau eu had-dalu gan Lywodraeth Cymru drwy'r gronfa caledi Covid-19. Rhan Cyngor Sir Ynys Môn o'r incwm a gwariant yw 10%, sef £2,678.
- Cynllun Argyfwng Bysiau - wedi ei ariannu gan Lywodraeth Cymru i gefnogi gweithredwyr bysiau. Cyngor Sir Ynys Môn yw'r asiant ar gyfer y chwe awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru. Caiff yr incwm a gwariant eu rhannu rhwng y chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru ar sail y Grant Cefnogi Gwasanaethau Bws. Derbyniodd Cyngor Sir Ynys Môn £0.256m yn ystod 2021/22 i'w dyrannu i'r gweithredwyr bysiau.

NODYN 43b CYLLIDBAU CYFUN AR GYFER IECHYD A GOFAL CYMDEITHASOL

O dan reoliad 19(1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllideb cyfun rhwng chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu llety cartrefi gofal i bobl hŷn. Daeth y trefniant i rym ar Ebrill 2019. Mae Cyngor Sir Ddinbych yn gweithredu fel awdurdod lletyol yn ystod tymor cychwynnol y cytundeb (2019/20 i 2021/22).

Mae'r trafodion ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn yn unig, sy'n cyfateb i £5.209m (£5.049m 2020/21), wedi'u cynnwys yn llinell Gwasanaethau Oedolion y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae incwm a gwariant ar gyfer y trefniadau cyllideb gyfun hyn fel a ganlyn. Mae'r cyfraniadau ar gyfer chwarter 4 wedi eu cynnwys er gwybodaeth yn unig a heb eu cronni yn y cyfrifon. Yn unol â'r Cytundeb Partneriaeth, bydd y taliadau hyn yn cael eu gwneud mewn ôl-ddyledion yn ystod 2022/23:

Cyllideb Gyfun Gogledd Cymru ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hŷn	2021/22	2020/21
	£'000	£'000
Gwariant		
Costau cartrefi gofal	98,982	93,035
Cyfanswm gwariant	98,982	93,035
Cyllidwyd		
Cyngor Sir Ynys Môn	(5,209)	(5,049)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	(14,221)	(13,106)
Cyngor Sir Ddinbych	(9,340)	(8,626)
Cyngor Sir y Fflint	(10,095)	(9,397)
Cyngor Gwynedd	(9,143)	(8,641)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(15,317)	(12,203)
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(35,657)	(36,013)
Cyfanswm a Gyllidwyd	(98,982)	(93,035)
(Gwarged)/Diffyg a drosglwyddwyd i'r gronfa wrth gefn	-	-

NODYN 44 – TROI TAI'N GARTREFI

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithredu fel asiant ar gyfer gwahanol gynlluniau ar ran Llywodraeth Cymru

Troi Tai'n Gartrefi

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i Lywodraeth Cymru ar gyfer darparu benthyciadau i unigolion i atgyweirio cartrefi gwag er mwyn lleihau y nifer o gartrefi gweigion ar Ynys Môn a chynyddu'r cyfleoedd tai.

Tai'n Gartrefi -£0.715m (-£0.676m 20/21)
 Gwelliannau i'r Cartref -£0.107m (£-0.089m 20/21)
 Cynllun Canol Tref -£0.875m (-£0.625m 20/21)
 Cynllun adnewyddu Cartrefi Gwag 4 £0.333m (£0.127m) 20/21

Y Pandemig Covid

Yn ystod 2021/22, mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu ar ran Llywodraeth Cymru drwy weinyddu dau grant cefnogi busnesau a wnaed ar gael i fusnesau twristiaeth, hamdden, adwerthu a lletygarwch ar Ynys Môn a oedd yn dal i ddioddef o ganlyniad i effeithiau'r pandemig. Cafodd cyfanswm o 491 o grantiau eu talu allan i gefnogi busnesau Ynys Môn gan ddod i gyfanswm o £1.1 miliwn.

Yn ogystal, talodd y Cyngor grantiau i unigolion ar ran Llywodraeth Cymru gyda 782 o grantiau Hunanynysu i unigolion a ddaeth i £522,250 a 3,045 o grantiau i unigolion ar gyfer grantiau tanwydd y gaef a ddaeth i gyfanswm o £608,900.

NODYN 45 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwrpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen y Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth

Gyngor yw cyfanswm nifer yr eiddo ym mhob band prisio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2021/22 oedd 31,548.20 (31,532.53 yn 2020/21).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2021/22, £1,697.14 (£1,642.27 yn 2020/21), yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol er mwyn rhoi'r swm dyledus fesul band. Cyfrifir am symiau unigol sy'n ddyledus gan ganiatáu disgownt a budd-dal i'r swm dyledus fesul band.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I:-

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Cyfanswm
Cyfanswm Anheddau	11	4,197	6,083	6,135	6,755	5,182	2,525	1,029	160	52	
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9	
Band "D" Cyfatebol	6.25	2,798.07	4,730.87	5,453.64	6,754.90	6,333.49	3,646.86	1,715.58	319.00	121.92	31,880.58

	2021/22	2020/21
Band D cyfatebol fel yr uchod	31,880.58	31,884.68
Cyfradd Gasglu	98.50%	98.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	31,402.37	31,406.41
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	145.83	126.12
Sylfaen y Dreth Gyngor	31,548.20	31,532.53

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Dyfarnwyd £6.294m o ostyngiadau'r dreth gyngor yn 2021/22 (£6.326m yn 2020/21).

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Y Dreth Gyngor Gros	53,931	51,702
Ychwanegu / Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nid oedd ei angen neu cyfrifwyd amdano o'r blaen	(585)	(182)
Y Dreth Gyngor sy'n Gasgladwy	53,346	51,520
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylwyr	(6,294)	(6,326)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	47,052	45,194

NODYN 46 – TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Mae'r TA yn cael eu trefnu ar sail genedlaethol.

Caiff eiddo annomestig ei asesu bob pump mlynedd fel arfer at ddibenion cyfrifo atebolrwydd am TA. Daeth rhestr newydd i rym ar 1 Ebrill 2017. Nid yw ailbrisiu yn codi refeniw ychwanegol yn gyffredinol ond yn adlewyrchu newidiadau yng ngwerthoedd y farchnad eiddo ar draws y wlad, gan aiddosbarthu'r un cyfanswm rhwymedigaeth treth ar gyfer Trethi Annomestig. Bydd rhai biliau trethi'n codi a rhai'n gostwng ond bydd y bil cenedlaethol cyfartalog ond yn newid gyda chwyddiant.

Mae Llywodraeth Cymru yn pennu cyfradd – 53.5c yn 2021/22 (53.5c yn 2020/21), ac mae busnesau lleol yn talu trethi a gyfrifir trwy luosi gwerth ardrethol eu heiddo gyda'r swm uchod. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu trethi oddi ar drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n trosglwyddo'r elw i'r gronfa TA

dan weinyddiaeth Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru wedyn yn aiddosbarthu'r symiau a delir yn ôl i awdurdodau lleol yn seiliedig ar swm penodol fesul pen o'r boblogaeth.

Roedd incwm TA, ar ôl ystyried rhyddhad a darpariaethau (yn cynnwys Rhyddhad Trethi Busnesau Bach Llywodraeth Cymru), yn £8.207m yn 2021/22 (£8.042m yn 2020/21) yn seiliedig ar werth trethadwy ar ddiwedd y flwyddyn o £40.998m (£41.082m yn 2020/21).

Dadansoddiad o'r enillion net o drethi annomestig:	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Trethi annomestig casgladwy	8,207	8,042
Cost lwfans casglu	(179)	(168)
Llog dalwyd ar ordaliadau	-	-
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	(16)	33
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/gwledig	74	78
Cynllun Rhyddhad Ardrethi Busnes Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch wedi'i fodloni o'r grant	6,853	7,160
Rhyddhad Manwerthu a'r Stryd Fawr y talwyd trwy grant	1	(12)
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	14,940	15,133
Aiddosbarthu o'r gronfa genedlaethol	23,480	22,173

NODYN 47 – POLISIÂU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisiau cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod Polisi	Teitl Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Mesur Gwerth Teg
8	Asedau Anghyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
9	Eiddo Buddsoddiad
10	Asedau Anniriaethol
11	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
12	Arian Parod a Chywerthoedd Arian
13	Offerynnau Ariannol
14	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
15	Cronfeydd Wrth Gefn
16	Cydnabyddiaeth Refeniw
17	Llog Mewnol
18	Prydlesau
19	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)
20	Grantiau a Chyfraniadau gan y Llywodraeth
21	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
22	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
23	Arian Tramor
24	Buddiannau'r Gweithwyr
25	Eitemau Eithriadol
26	Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)
27	Incwm a Gwariant Asiantaeth

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2021/22 a'i sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2022. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2020/21 a Chôt Ymarfer CIPFA ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2020/21, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh). Mae'r holl brif bolisiâu cyfrifo wedi cael eu defnyddio'n gyson drwy gydol y flwyddyn. Paratowyd y Datganiad Cyfrifon ar sail "busnes hyfyw".

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am drafodion yn y flwyddyn pryd y digwyddodd, nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Mae'r dull hwn o gyfrifo cronniadau yn darparu sylfaen fwy cyflawn ar gyfer adrodd ar berfformiad ariannol y Cyngor oherwydd mae'n cynnwys ymrwymadau'r Cyngor yn y dyfodol i dalu/derbyn arian am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd erbyn 31 Mawrth 2022 ond nas talwyd amdanynt. Caiff incwm a gwariant eu cyfrifo amdanynt yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd y mae'n berthnasol iddynt, nid pan fo arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu. Fe gynhwysir incwm am werthu nwyddau yn y cyfrifon pan gwblheir y gwerthiant, nid pan dderbynnir yr arian. Caiff incwm o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan fedr y Cyngor fesur yn ddibynadwy y ganran o'r trafodyn a gwblhawyd ac, o ganlyniad i hyn, bydd y Cyngor yn cael incwm yn gyfnewid am y gwasanaethau a ddarparwyd. Yn ychwanegol at hyn:-

- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwllch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;
- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;
- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuon banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract; a
- Pan fo refeniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan na fydd dyledion o bosib yn cael eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refeniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Gall pethau ddigwydd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol a all gael effaith sylweddol ar ganlyniadau ariannol y flwyddyn honno. Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Caiff y Datganiad Cyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog Adran 151 wedi llofnodi'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio, ar ôl i'r cyfrifon gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn. Yn unol â'r gyfraith, rhaid cwblhau'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio a'u hawdurdodi erbyn 30 Gorffennaf ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau; a
- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau ond, lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'r effaith y disgwylir iddynt eu cael o safbwynt ariannol.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

4. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor ar y cyd â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentrau yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau y mae'n eu hwynebu. Caiff y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ei ddebydu gyda'r gwariant hwnnw a'i gredydu gyda'r gyfran o'r incwm y mae'n ei ennill o ganlyniad i weithrediad y fenter.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentrwyr. Nid yw'r fenter ar y cyd yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y fenter ar y cyd a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

5. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall addasiadau ar gyfer cyfnod blaenorol ddeillio o newid mewn polisiâu cyfrifo neu o gywiro camgymeriad materol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac yn ystod y blynyddoedd i ddod a fydd yn cael eu heffeithio gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Ni fydd newidiadau i bolisiâu cyfrifo ond yn cael eu gwneud pan mae hynny'n ofynnol dan arferion cyfrifo cywir neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth sy'n fwy dibynadwy neu berthnasol o safbwynt effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau mewn perthynas â sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau materol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

6. Treth ar Werth (TAW)

Mae TAW sy'n daladwy ond yn cael ei gynnwys fel traul i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau EM yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm.

7. Mesur Gwerth Teg

Mae Mesur Gwerth Teg SAARh13 yn golygu bod rhaid i'r rhan fwyaf o'r asedau, rhwymedigaethau ac offerynnau ariannol nad ydynt yn gyfredol gael eu prisio ar werth teg, yn amal yn ôl cyfraddau marchnad actif lle mae un ar gael. O safbwynt asedau gweithredol, mae'r safon yn cyflwyno'r cysyniad o werth teg yn seiliedig ar werth cyfredol (yn aml, gwerth mewn defnydd) ar gyfer ailbriso Eiddo, Offer a Chyfarpar. Mae hyn yn golygu y dylai'r mesur adlewyrchu amodau'r farchnad ar gyfer y gwasanaeth neu'r swyddogaeth ar ddyddiad cyflwyno'r adroddiad. Mae'r safon yn darparu gwahanol ddulliau prisio teg ar gyfer mathau o asedau gwahanol. Yn achos asedau nad ydynt yn rhai gweithredol, h.y. asedau buddsoddi, asedau a ddelir i'w gwerthu ac asedau nad oes mwyach eu hangen, caiff y rhain eu prisio ar eu huchaf ac yn ôl y defnydd gorau y gellir ei wneud ohonynt. Mewn achos lle gellid gwneud defnydd arall ohonynt a fyddai o werth teg uwch, dyna'r gwerth teg a fyddai'n cael ei ddefnyddio ar gyfer prisio asedau nad ydynt yn rhai gweithredol. Dan y côd hwn, nid oes angen ailbriso asedau isadeiledd yn ôl eu gwerth cyfredol. Yn lle hynny, caiff asedau isadeiledd eu prisio yn ôl y gost hanesyddol dibrisiedig.

Mae'r Awdurdod yn mesur gwerth teg ased neu rwymedigaeth drwy ddefnyddio'r rhagdybiaethau y byddai'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad yn eu defnyddio wrth briso ased neu rwymedigaeth, gan dybio y byddai'r rheini yn gweithredu er eu budd economaidd gorau.

8. Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

8.1 Cydnabyddiaeth

Mae asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - yn asedau ffisegol sy'n para am flwyddyn neu ragor ac sy'n cael eu defnyddio gan y Cyngor i gefnogi'r ddarpariaeth o nwyddau a gwasanaethau. Mae'r Cyngor wedi pennu isafswm ar gyfer gwariant ar asedau a fydd yn cael ei gategoreiddio fel gwariant cyfalaf. Y swm de-minimus hwn yw £10k. Caiff gwariant ar brynu, creu neu wella asedau anghyfredol ac sy'n costio £10k neu fwy ei gyfalafu ar sail cronïadau ar yr amod ei fod yn cwrdd â'r diffiniad uchod o ased anghyfredol. Byddai Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cynnwys asedau megis peiriannau, ni fyddai fel arfer yn cynnwys asedau a ddelir i'w gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd, yn cynnwys atgyweiriadau a cynnal a chadw, ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth i'r costau hynny godi.

8.2 Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr; ac
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gaffaelir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan gaffaelir ased drwy gyfnewid, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- Isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost dibrisiant hanesyddol;
- Tai Cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);
- Swyddfeydd y Cyngor – gwerth cyfredol, a bennir gan y swm a delir am yr ased yn ei ddefnydd presennol;
- Adeiladau ysgolion – byddent yn cael eu prisio yn ôl eu gwerth cyfredol wrth gael eu defnyddio ond, oherwydd eu natur arbenigol, fe'u mesurir yn ôl cost amnewid dibrisiant;
- Asedau dros ben – y mesur gwerth cyfredol yw gwerth teg, amcangyfrifir ar y defnydd uchaf a gorau o bersbectif rhai sy'n weithgar ar y farchnad;
- Mae'r holl asedau gweithredol eraill wedi cael eu mesur yn unol â'u gwerth presennol yn seiliedig ar eu gwerth defnydd presennol (EUV). Mae hyn yn golygu mai gwerth cyfredol tir ac adeiladau fyddai'r swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol. Os nad oes marchnad amlwg ar gyfer ased oherwydd ei natur arbenigol neu os nad yw'r math hwnnw o ased yn cael ei werthu'n aml, bydd yr Awdurdod yn amcangyfrif ei werth cyfredol gan ddefnyddio'r dull cost amnewidiol dibrisiedig. Er enghraifft, yn achos eiddo sy'n cynnwys tir ac adeiladau, y gost ddibrisiedig o'i amnewid fyddai gwerth marchnad y tir y mae'r adeilad arno ar gyfer ei ddefnydd cyfredol ynghyd â chost gros amnewid yr adeilad llai lwfansau ar gyfer dirywiad ffisegol, darfodedigrwydd ac optimeiddio;
- Caiff asedau a dderbynnir fel rhoddion eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Caiff y gwahaniaeth rhwng gwerth teg ac unrhyw bris a dalwyd ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Trethiant a Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Lle mae amodau ynghlwm wrth unrhyw asedau a gafwyd yn rhodd, caiff yr enillion eu credydu i'r Cyfrif Asedau a gafwyd yn rhodd. Lle mae enillion yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu symud allan o falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn;
- Lle mae rhan neu gydran o ased yn cael ei amnewid, caiff gwerth cario'r hen ran neu gydran ei ddad-gydnabod er mwyn osgoi cyfrif dwbl. Caiff gwerth y gydran newydd ei hychwanegu at y swm sy'n cario. Os nad yw'n ymarferol gwneud penderfyniad ynghylch gwerth cario'r rhan sydd wedi ei amnewid, defnyddir cost y rhan newydd fel arwydd o gost y rhan sydd wedi cael ei amnewid; a
- Os nad yw ased yn cael ei ddal i bwrpas cynhyrchu llif arian, tybir bod gwerth mewn defnydd o leiaf yn gyfartal i gost amnewid gwasanaeth potensial o'r ased.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'oes defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbrisio yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n faterol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbrisio o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn prisio ei asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Fodd bynnag, caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbrisio bob blwyddyn. Mae cynnydd mewn gwerthoedd asedau'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Mewn achosion eithriadol, gellir credydu enillion ailbrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrdroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni); a
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad ei weithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

8.3 Amhariad

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i dreigl amser neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;
- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;
- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a
- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn faterol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased ac, mewn achos lle mae'r swm hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad ar asedau a gawsant eu hailbrisio, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronnes);

- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Pan fo colled amhariad yn cael ei wrthdroi wedyn, credydir y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydnabod. Nodir unrhyw beth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Pan mae'r amhariad yn ymwneud ag ased na chafodd ei hailbrisio (h.y. ased â gwerth cario yn seiliedig ar gost hanesyddol), caiff yr amhariad ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

8.4 Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar er mwyn dyrannu eu symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodol (h.y. tir rhydd-ddaliadol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y Prisiwr;
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd;
- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 45 mlynedd.

Mewn achos lle mae gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Ni chodir dibrisiant yn y flwyddyn y prynir yr ased.

Pan fo gan eitem o Eiddo, Peiriannau ac Offer (Ased Nad yw'n Gyfredol) gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn perthynas â chyfanswm cost yr eitem, mae'r cydrannau'n cael eu dibrisio ar wahân.

Mae cymhwyso hyn yn ymarferol yn gofyn am asesiad yn erbyn y meini prawf isod, er mwyn canfod a yw:-

- Mae'r bywyd defnyddiol economaidd yn wahanol iawn i elfennau eraill yr ased h.y. 15 mlynedd neu fwy;
- Mae gwerth yr ased yn £2m neu'n fwy ac mae'r gydran dros 25% o gyfanswm gwerth yr ased;
- Mae'r bywyd defnyddiol economaidd yn wahanol iawn ond mae'r gwerth yn cynrychioli llai na 25% o gyfanswm gwerth yr ased; bydd y gydran yn cael ei nodi ar wahân os bernir, ym marn y Prisiwr, ei bod yn berthnasol, e.e. lle mae gwerth cydran, dyweder, yn £3m (10%) o'r ased dibrisio sydd â chyfanswm gwerth o £30m.

Os yw'r ased dibrisio yn rhan o grŵp ehangach a ddelir at yr un diben, er enghraifft, canolfannau hamdden, bydd y polisi a argymhellir hwn ar gydrannau yn cael ei gymhwyso i gyfanswm y grŵp ehangach hwn ac nid i bob

unigolyn sy'n dibrisio ased o fewn y grŵp.

8.5 Asedau y ceir gwared arnynt ac Asedau Anghyfredol a delir i'w Gwerthu

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Fe nodir yr asedau yma ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio yn y dyfodol. Mae'r ased yn cael ei ailbriso yn union cyn ei ail-gategoreiddio ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Caiff gwerth teg asedau anghyfredol a delir i'w gwerthu, eu mesur yn unol â'u lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwaged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau a delir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau anghyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai y delir i'w gwerthu, addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai a Delir i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu.

8.6 Cael Gwared ar Asedau Anghyfredol

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (os yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau a delir i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei drosglwyddo wedyn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i ffwrdd yn erbyn gwerth cario'r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnwyd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10k a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf ac ni fedrir ond eu defnyddio wedyn ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu gosod o'r neilltu i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthycu (y gofyniad Cyllido Cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau'n cael ei godi yn erbyn y Dreth Gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau anghyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer Cyllido Cyfalaf. Mae symiau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

8.7 Asedau nad oes eu hangen mwyach

Gwerth teg asedau nad oes eu hangen mwyach yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar adeg mesur. Bydd hyn yn seiliedig ar y defnydd uchaf a gorau a amcangyfrifir gan ddefnyddio mewnbynau Lefel 1 yn seiliedig ar ddull marchnad / dull prisio

tebyg.

8.8 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn. Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o asedau treftadaeth diriaethol megis adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol).

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a pherthnasol i'r ased unigol neu ddsbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronedig, amorteiddio a cholledion amhariad fel sy'n briodol). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyfredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd. Mewn achos lle na fedrir penderfynu ar gost neu werth Ased Treftadaeth heb fynd i gost anghymesur, ni fydd yr asedau'n cael eu cydnabod yn y Fantolen. Yn lle hynny, bydd yr ased yn cael ei datgelu yn y nodiadau i'r cyfrifon.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail â chategoriâu eraill o asedau (am fanylion, gweler y Polisi Cyfrifo am Ddibrisiant, 8.4 uchod).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol a gwerth gweddilliol uchel. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad, er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuan newydd yn codi ynglŷn â'i ddilysrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Polisi Cyfrifo 8.3, Amhariad). Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gaffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriel Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r gweddill. Mae'r Eiddo Treftadaeth yn cael eu rheoli a'u cynnal a'u cadw, tra'n ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

8.9 Trin Asedau Ysgol

Cymerir yn ganiataol mai awdurdodau lleol sy'n rheoli'r ysgolion y maent yn eu cynnal. O ganlyniad, caiff asedau, rhwymedigaethau, cronfeydd wrth gefn a llif arian yr ysgolion a gynhelir gan yr Awdurdod eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor.

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sy'n berchen ar, ac yn rheoli, tir ac adeiladau ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig ac, o'r herwydd, ni chânt eu cynnwys ar Fantolen y Cyngor.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth 2022 eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau datganoledig i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau ysgolion dan reolaeth wirfoddol ac ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyir yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen; ac
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y Fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

9. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw'r tir a'r adeiladau hynny a ddefnyddir i bwrpas cynhyrchu rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf yn unig. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae eiddo buddsoddiad yn cael eu cydnabod pan mae'n debygol y bydd buddion economaidd cynlluniedig ar gyfer y dyfodol yn llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur mewn modd dibynadwy gost neu werth teg yr eiddo buddsoddiad hwnnw. Caiff eiddo buddsoddiad eu mesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac, wedyn, yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partion gwybodus hyd braich. Yn unol a'r Côd, rhaid priso Eiddo Buddsoddiad yn ôl y defnydd mwyaf a gorau y gellir ei wneud ohonynt, waeth beth fo bwriadau'r Cyngor ar eu cyfer. Mae hyn yn golygu bod defnydd amgen wedi cael ei ystyried ar gyfer pob eiddo buddsoddiad ac, os byddai modd defnyddio'r eiddo i bwrpas arall a hynny'n codi ei werth teg, yna dylid defnyddio'r gwerth teg hwnnw. Nid yw'r eiddo'n cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff eu hailbriso'n flynyddol yn unol â SAARh13 yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbriso'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am eiddo buddsoddiad yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn arwain at gynnydd ym malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, dan drefniadau statudol, ni chaniateir i enillion a cholledion a geir yn sgil ailbriso a gwerthu gael effaith ar falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

10. Asedau Anniriaethol

Mae asedau anniriaethol yn asedau nad ydynt yn gyfredol, nac yn ariannol, y gellir eu hadnabod ar wahân ond nid oes ganddynt sylwedd ffisegol (er enghraifft, meddalwedd cyfrifiadurol). Caiff y rhain eu rheoli gan y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol. Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau. Caiff gwariant ar asedau anniriaethol eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased anniriaethol i'r Cyngor. Mae oes economaidd defnyddiol asedau anniriaethol yn cael ei benderfynu gan y gweithiwr proffesiynol perthnasol sy'n arwain ar brynu/datblygu'r ased anniriaethol. Mae oes economaidd ddefnyddiol ased anniriaethol yn fyrrach nag asedau dirweddol, er enghraifft, rhwng pump a saith mlynedd. Mae asedau anniriaethol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth dros fywyd economaidd defnyddiol yr ased.

Yn y lle cyntaf, mesurir asedau anniriaethol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbriso oni bai fod modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal drwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes ased anniriaethol y mae'r Cyngor yn ei ddal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, fe cawn eu cario yn ôl ar gost llai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased anniriaethol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar asedau anniriaethol yn flynyddol a

phryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased. Mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased n anniriaethol eu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei nodi yn erbyn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau anniriaethol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

11. Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformiwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am gontractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

12. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuo gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cywerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylifol sy'n aeddfedu ymhen tri mis neu lai o'r dyddiad prynu ac yn rhai y gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod heb beri unrhyw risg o bwys yn sgil newid mewn gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian, dangosir arian parod a chywerthoedd arian net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

13. Offerynnau Ariannol

13.1 Ymrwymadau Ariannol

Mae ymrwymadau ariannol yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, cânt eu mesur i gychwyn ar werth teg, a'u cario ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae costau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario y rhwymedigaeth, wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union y taliadau arian parod a amcangyfrifir yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod arno'n wreiddiol.

Ar gyfer y mwyafrif o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill sy'n daladwy (a llog wedi cronni); a'r llog a godir i'r CIES yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthycia.

Pan fo premiymau a disgowntiau wedi eu codi i'r CIES, mae'r rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei thaenu dros y blynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o daenu'r enillion neu'r colledion dros y tymor oedd yn weddill ar y benthyciad

yr oedd y premiwm yn daladwy yn ei erbyn, neu yr oedd y disgownt i'w dderbyn pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoniad y symiau a godir i'r CIES i'r taliad net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

13.2 Asedau Ariannol

Caiff asedau ariannol eu dosbarthu yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae tri prif ddsbarth o asedau ariannol sef:-

- cost wedi'i amorteiddio;
- gwerth teg trwy elw neu golled (FVPL); a
- gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (FVOCI).

Model busnes yr Awdurdod yw dal buddsoddiadau er mwyn casglu llifoedd arian cytundebol. Felly, mae asedau ariannol yn cael eu dosbarthu fel cost wedi'i amorteiddio, heblaw am y rheini nad yw eu taliadau cytundebol ar ffurf talu'r prifswm a llog yn unig (h.y. lle nad yw'r llifoedd arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost wedi'i Amorteiddio

Mae asedau ariannol wedi eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a cânt eu mesur i gychwyn ar werth teg. Wedyn cânt eu mesur ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n dderbyniadwy yn seiliedig ar swm cario yr ased wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y mwyafrif o'r asedau ariannol y mae'r Awdurdod yn eu dal, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill y gellir ei dderbyn (ynghyd â llog wedi cronni) a'r llog a gaiff ei gredydu i'r CIES yw'r swm sydd i'w dderbyn am y flwyddyn yn y cytundeb benthycia.

Fodd bynnag, mae'r Awdurdod wedi gwneud nifer o fenthyciadau i weithwyr ar lai na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal). Mae'r Cyngor yn defnyddio cyfradd CThEM ar gyfer benthyciadau buddiol i weithwyr fel procsi ar gyfer gwerth y farchnad/cyfradd llog effeithiol. Os yw'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd ostyngedig a'r gyfradd llog effeithiol yn fwy na £100k, caiff colled ei gofnodi ar y CIES am werth presennol y llog a fydd yn cael ei ildio dros oes yr offeryn, gan arwain at gost wedi'i amorteiddio is na'r prifswm sy'n weddill.

Caiff llog ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES ar gyfradd llog effeithiol fymryn yn uwch na'r gyfradd a dderbynnir gan y gweithwyr, ac effaith y gwahaniaeth yw cynyddu cost wedi'i amorteiddio y benthyciad yn y Fantolen. Mae'n ofynnol yn y darpariaethau statudol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans y Gronfa Gyffredinol yw'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn ariannol – mae cysoniad y symiau a gaiff eu debydu neu eu credydu i'r CIES i'r enillion net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod, yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES.

13.3 Model Colled Credyd Disgwyliedig

Mae'r Awdurdod yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar bob un o'i asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio [neu FVOCI pan fo'n berthnasol], naill ai ar sail 12 mis neu sail oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig ar sail oes (model symledig) hefyd yn gymwys i symiau les sy'n dderbyniadwy ac asedau contract. Dim ond colledion oes sy'n cael eu cydnabod ar gyfer symiau masnach derbyniadwy (dyledwyr) a ddelir gan yr Awdurdod.

Bydd y Cyngor hefyd yn ymestyn y drefn symledig i symiau derbyniadwy ar les a masnach ac asedau contract os oes cydran gyllido sylweddol.

Mae colledion amhariad yn cael eu cyfrifo i adlewyrchu'r disgwyliad efallai na fydd y llifoedd arian yn y dyfodol yn digwydd oherwydd gallai'r benthyciwr fethu talu ei rwymedigaethau. Mae risg credyd yn chwarae rhan hollbwysig wrth asesu colledion. Os yw risg wedi cynyddu'n sylweddol ers i offeryn gael ei gydnabod i gychwyn, caiff colledion eu hasesu ar sail oes. Os yw'r risg heb gynyddu'n sylweddol, neu os yw dal yn isel, caiff colledion eu hasesu ar y sail colledion disgwyliedig dros 12 mis.

Ar gyfer 2021/22, yng nghyswllt Mân Ddyledwyr roedd y canrannau dyledion drwg canlynol yn berthnasol:-

6 mis i 1 flwyddyn: 50%;
1 flwyddyn i 2 flynedd: 75%;
Dros 2 flynedd: 100%.

Byddai canrannau uwch yn berthnasol ar gyfer rhai dyledwyr penodol, gan ddwyn i gof amgylchiadau personol e.e. cwmni wedi diddymu, methdaliad personol.

Ar gyfer dyledwyr oedd wedi eu gohirio h.y. ffioedd preswyl Gwasanaethau Cymdeithasol oedd wedi eu gohirio tra'n aros i eiddo werthu (lle roedd pridiant ar yr eiddo), roedd darpariaeth o 10% yn berthnasol waeth beth yw'r oedran – er y byddai darpariaeth uwch yn berthnasol mewn rhai amgylchiadau e.e. cyflwr presennol yr eiddo neu werth yr eiddo neu anghydfod.

Mae SAARh yn ei gwneud yn ofynnol i adnabod dyledion yn gynt (nid yw'r arfer cyfredol yn darparu ar gyfer dyledion yn gynt na chwech mis oed, er y byddai darpariaeth yn cael ei wneud ar gyfer amgylchiadau dyledwyr unigol sy'n hysbys e.e. methdalwr, oedran llai na hyn) ac mae'n rhaid eithrio dyledion sector cyhoeddus (ar hyn o bryd mae dyledion ar gyfer y bwrdd iechyd lleol, preseptwyr mawr a lleol (cyngorau)/cyrff sy'n codi trethi ac ati, a gweinyddiaethau canolog/datganoledig ac ati wedi eu cynnwys). Gan roi ystyriaeth i SAARh9, mae angen lwfansau amharu colledion diwygiedig ac fe wneir yr ystyriaethau canlynol i gyrraedd y lwfansau diwygiedig.

Nid yw SAARh9 yn diffinio diffyg ar ddyled, ond mae'n ofynnol i sefydliad ddarparu diffiniad o'r fath sy'n gyson â'i ddibenion rheoli credyd. Defnyddir y diffiniad canlynol at ddibenion y gofyniad lwfans amharu colledion ar gyfer Mân Ddyledion, sy'n ddigon syml ac sy'n gyson â rheolaeth credyd yr Awdurdod –

Mae dyledwyr wedi diffygio ar ddyled (at ddibenion lwfans amharu colledion yng nghyswllt Mân Ddyledwyr) os nad oes taliad wedi'i dderbyn yn erbyn dyled yn y system Dyledwyr Civica (erbyn 31 Mawrth bob blwyddyn) pan fo oedran y ddyled yn fwy nag 14 diwrnod calendr o'r dyddiad pwynt treth.

Cynigir y lwfansau canlynol ar gyfer cyfnodau o hyd at chwech mis:-

- Diwrnod 1 i 14 niwrnod ar ôl codi'r anfoneb – 2%;
- 1 - 30 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 15 diwrnod i 45 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 2.5%;
- 31 - 60 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 46 diwrnod i 75 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 4.5%;
- 61 - 90 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 76 diwrnod i 105 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 7.5%;
- 91 – 168 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 106 diwrnod i 182 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 15%.

Byddai'r Cyngor wedyn yn parhau i ddefnyddio'r canrannau cyfredol ar gyfer dyledion hŷn na chwech mis o'r dyddiad pwynt treth h.y.

- 183 – 365 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 50%;
- 366 – 730 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 75%;
- 731 diwrnod neu fwy o'r dyddiad pwynt treth – 100%.

Taliadau wedi eu gohirio

O 183 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth mae'r rhain i gael eu cymhwyso ar 10% YN UNIG ac nid ar y cyfraddau uwch a ddangosir. Dim darpariaeth ar gyfer dyledion gohiriedig sy'n llai na chwech mis oed. Mae gan y Cyngor bridiannau cyfreithiol wedi'u sicrhau yn erbyn cartrefi unigolion, felly, mae'r swm ar gyfer amhariad yn is.

Yr enillion neu'r golled amhariad flynyddol fydd y newid mewn colledion credyd disgwylidig cydol oes dros y flwyddyn.

Gordaliadau Budd-daliadau Tai

Mae gan y Cyngor lwfans colledion amhariad o 90% o'r gordaliad budd-daliadau tai a waned i'r defnyddiwr gwasanaeth ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r lwfans colledion amhariad yn uchel oherwydd bod adnoddau ariannol unigolion sy'n derbyn budd-daliadau fel arfer yn brin ac mae'r risg o fethu ag adennill yr arian yn uchel.

Rhenti

Mae'r lwfans colledion amhariad ar gyfer dyledion rhent yn seiliedig ar y swm o arian sy'n ddyledus, gyda dyledion uwch ar ganrannau uwch oherwydd bod y risg o beidio ag ad-dalu yn cynyddu wrth i'r ddyled gynyddu. Bydd lwfans colledion amhariad yn cael ei gosod ar y symiau dyledus ym mhob band. Mae bandiau a chanrannau'r lwfans colledion amhariad fel a ganlyn:

Tenantiaid Presennol

<u>Gwerth yr Ôl-ddyled</u>	<u>Lwfans Colledion Amhariad</u>
£0.01 i £49.99	10%
£50 i £99.99	20%
£100 i £249.99	30%
£250 i £499.99	45%
£500 i £999.99	60%
>£1,000	85%

Gosodir lwfans colledion amhariad o 90% ar gyfer dyledion gan gyn-denantiaid gan fod y dyledion hyn yn llai tebygol o gael eu hadennill na chan denantiaid presennol.

13.4 Asedau Ariannol yn cael eu Mesur ar Werth Teg trwy Elw neu Golled (FVPL)

Mae asedau ariannol sy'n cael eu mesur ar werth FVPL yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn a'u cario ar werth teg. Mae enillion neu golledion gwerth teg yn cael eu hadnabod wrth iddynt gyrraedd yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau.

Mae mesuriadau gwerth teg yr asedau ariannol yn seiliedig ar y technegau canlynol:-

Offerynnau gyda phrisiau'r farchnad wedi'u dyfynnu – pris y farchnad offerynnau eraill gyda thaliadau sefydlog a chanfyddadwy – dadansoddiad llif arian gostyngedig.

Mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur wedi eu categorio yn unol â'r tair lefel ganlynol:-

Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau wedi'i dyfynnu (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau yr un fath y gall yr Awdurdod gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.

Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ar wahân i'r prisiau wedi'u dyfynnu sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n ganfyddadwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.

Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anghanfyddadwy ar gyfer yr ased.

13.5 Y Datganiadau Ariannol

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

13.6 Asedau Ariannol ar Gael i'w Gwerthu

Nid oes gan y Cyngor asedau ariannol ar gael i'w gwerthu ac yn annhebygol o gael rhai yn y tymor byr gan ni chynhwysir yr asedau ariannol yma yn y Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2019/20.

14. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

14.1 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir

yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu gwneir setliad llai na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i rhoddi mewn credyd yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol ond os oes sicrwydd go bendant y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

14.2 Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon (Nodyn 39).

14.3 Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnlif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posib (Nodyn 40).

15. Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymadau ac unrhyw gyfyngiadau, statudol neu wirfoddol, a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgrisiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol, i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Caiff Cronfeydd wrth Gefn eu creu drwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y Dreth Gyngor ar gyfer y gwariant.

Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisiau a'r nodiadau perthnasol.

16. Cydnabyddiaeth Refeniw

Caiff refeniw ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y cafodd ei

ennill yn hytrach na phan gafodd yr arian ei dderbyn. Mae hyn yn ymwneud ag incwm a geir o werthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), darparu gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladu), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y Dreth Gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw. Caiff refeniw ei gydnabod hefyd ar enillion a all godi neu beidio o weithgareddau cyffredin megis enillion ar ail-brisio asedau anghyfredol, enillion ar werthu asedau anghyfredol ac enillion ar asedau ariannol ar-gael-i'w-gwerthu. Lle mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant, dim ond yr incwm a delir i'r Cyngor ar gyfer ei rôl fel asiant fydd yn cael ei gydnabod yn y cyfrifon. Ni fydd y swm sy'n gysylltiedig â'r trydydd parti (sef y prif swm) yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon.

Mae refeniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Dyma'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad busnes trefnus rhwng y rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd ad-daliadau a setliadau ariannol, lle'n berthnasol, yn cael eu cymryd i ystyriaeth wrth fesur gwerth teg y gydnabyddiaeth a gafwyd.

Os yw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei lleihau i'w gwerth presennol er mwyn sicrhau gwerth teg. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel refeniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb raddfa llog dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. refeniw yng nghyswllt y Dreth Gyngor a threthi cyffredinol ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

17. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i pholisïau Rheoli Trysorlys a Buddsoddi ac fe gronnir a chredydir y llog i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa llog cyfartaleddig a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai cronfeydd wrth gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

18. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categoreiddio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'n sylweddol yr holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Nid yw'r Cyngor yn dal unrhyw brydlesau o'r math yma ac, o'r herwydd, mae'r prydlesau y mae'r Cyngor yn eu dal yn cael eu categoreiddio fel prydlesau gweithredu. Lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categoreiddio ar wahân. Caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyriaeth lefel bwysigrwydd y rhenti blynyddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

18.1 Y Cyngor fel Prydlesai

18.1.1 Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau o Eiddo, Offer a Chyfarpar a

ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premiymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnodau y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- tâl ariannol - sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant dros gyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r Dreth Gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbriso a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o gyllid refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbriso a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

18.1.2 Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail llinell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

18.2 Y Cyngor fel Prydleswr

18.2.1 Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei ddibrisio ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei ddibrisio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff enillion, sy'n cynrychioli buddsoddiad net yr Awdurdod yn y brydles, ei gredydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni), gyda chofnod o ased prydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y corff a brydlesodd yr ased (ynghyd ag unrhyw bremiymau a dderbyniwyd); ac

- Incwm Cyllido, sy'n cael ei gredu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a greduwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydlesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu Gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd rhenti'n cael eu derbyn yn y dyfodol, bydd yr elfen ar gyfer y derbyniadau cyfalaf ar ôl cael gwared o'r eiddo yn cael eu defnyddio i ddileu'r swm sy'n ddyledus gan y corff a brydlesodd yr ased. Bryd hynny, bydd y derbyniadau cyfalaf sydd wedi eu gohirio yn cael eu trosglwyddo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau anghyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

18.2.2 Prydlesau Gweithredol

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

19. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol

Mae gwasanaethau a gwasanaethau cefnogol yn gyfrifol am y symiau canlynol er mwyn cofnodi gwir gost dal asedau anghyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dibrisiant asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth;
- Ailbriso a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbriso wrth Gefn y gellir dileu'r colledion yn ei herbyn; a
- Amorteiddio asedau anniriaethol sydd i'w priodoli i'r gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i dalu am y costau hyn. Fodd bynnag, mae'n ofynnol iddo neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei ofyniad benthyca cyffredinol. Felly, disodlir y costau hyn gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (MRP) ar ffurf trafodiad addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru reoliadau newydd yn 2008/09 sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP dros oes ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio'r MRP tan y comisiynir yr ased.

Cyfrifir darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) fel 2% o Ofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) CRT cychwynnol. Adolygodd y Cyngor ei bolisi MRP a newidiodd y dull o gyfrifo MRP ar gyfer elfen Cronfa'r Cyngor o 1 Ebrill 2018. Yn flaenorol, roedd y Cyngor wedi cyfrifo MRP ar sail balans lleihau o 4% ar gyfer benthycia â chefnogaeth a sail oes asedau ar gyfer eitemau cyfalaf a ariennir gan fenthycia heb gymorth. Mae'r dull newydd yn darparu dull cyson a bydd gwariant a gyllidir gan fenthycia â chefnogaeth hefyd yn cael ei godi ar sail oes asedau. Ar gyfer asedau a gyllidir gan fenthycia â chefnogaeth ar 1 Ebrill 2018, tybiwyd bod bywyd y rhain yn 50 o flynyddoedd gan y byddai'r benthyciad wedi cyllido nifer o asedau. Bydd unrhyw asedau newydd ar ôl 1 Ebrill 2018 a gyllidir drwy fenthycia â chefnogaeth a benthycia digefnogaeth yn cael eu seilio ar oes asedau a ddisgwyllir mewn gwirionedd ar gyfer yr ased hwnnw. Newidiwyd methodoleg MRP i sicrhau dull gweithredu cyson a mwy darbodus sy'n cyfateb yn fwy cywir y MRP â bywyd yr ased sy'n cael ei gyllido.

Mae eithriad i'r polisi hwn yn codi mewn perthynas â gwariant sy'n ddarostyngedig i gyfarwyddyd cyfalafu a gyhoeddwyd o dan Adran 40 (6) o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Caiff unrhyw wariant o'r fath ei amorteiddio naill ai yn unol â'r polisi uchod neu dros nifer y blynyddoedd a bennir yn y cyfarwyddyd.

Cofnodir trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddi yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsodd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

20. Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynir y grantiau neu gyfraniadau.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes bydd yr amodau sydd ynghlwm i'r grant neu'r cyfraniad yn cael eu bodloni. Amodau grant yw'r gofynion y mae'n rhaid eu diwallu er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y grant, er enghraifft, adeiladu ysgol neu allbynnau allweddol a benodir o fewn yr amodau. Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwyd. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi o Balans Cronfa'r Cyngor drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei symud i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio, mae'n cael ei symud i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae rhai cyrff sy'n rhoddi grantiau yn gosod cyfyngiadau neu'n pennu i ba bwrpas y gellir defnyddio'r grant ond nid ydynt yn dweud a fydd angen ad-dalu'r grant ai peidio.

21. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw'n creu ased anghyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol

yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthyca, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna'n gwyrdroi'r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

22. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y gwasanaethau hynny sy'n cael y buddiant o'r cyflenwad neu o'r gwasanaeth yn unol â threfniadau'r Awdurdod ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol ar gyfer y pwrpas o gyfrifyddu cost-llawn ar gyfer dychweliadau ystadegol statudol, er enghraifft, dychweliadau blynyddol RA a RO Llywodraeth. Fodd bynnag, ar gyfer monitro'r gyllideb a'r cyfrifon blynyddol statudol, fe eithrir ad-daliadau ac fe adroddir ar wasanaethau corfforaethol a chefnogol fel cylchranau gwasanaeth ac fe'i ddelir yn gyfrifol am reolaeth cyllideb.

23. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau a gaiff gymorth grant o Ewrop lle mae'r grantiau efallai'n cael eu dyrannu mewn Ewros (mai nifer y cynlluniau hyn yn lleihau). Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth, gyda'r enillion neu'r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y linell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24. Buddiannau'r Gweithwyr

24.1 Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn – buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blynyddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigwr gronnis ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w cario drosodd i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigwr cronol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y Dreth Gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau, ond wedyn caiff ei wyrdroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn referniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini nad oes disgwyl y byddant yn cael eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

24.2 Buddiannau Terfynu

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol. Codir y buddiannau hyn ar sail gronol i'r llinell gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan na fedr y Cyngor mwyach dynnu'n ôl y cynnig o'r buddiannau hynny neu mewn achosion lle mae'r Awdurdod yn cydnabod costau ailstrwythuro.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ychwanegu at bensiynau (fel arfer ar ffurf blynyddoedd ychwanegol), mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod

i'r gronfa bensiwn neu bensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer ychwanegiadau pensiwn a dalwyd fel buddiannau ar adeg terfynu cyflogaeth a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

24.3 Buddiannau Ôl-Gyflogaeth

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran yr Adran Addysg; a
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

24.4 Cynllun Pensiwn Athrawon

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon, nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

24.5 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a Chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwysio penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013 ar ran y cyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safon Gyfrifo Ryngwladol (SGR19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig.

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiaraidd gan ddefnyddio'r dull uned ragamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol.

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid bresennol; ac
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul pedwar rhan:-

- a) Costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt.
- b) Costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynnyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir. Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau buddiannau).
- c) Ail-fesuriad yn cynnwys:-
 - Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddiannau net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall;
 - Enillion a Cholledion Actiwaraidd - newidiadau yn yr ymrwymadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwaraidd wedi diweddarau eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- ch) Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa bensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddiannau ymddeol a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol yn y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n fesur o'r manteision i'r Gronfa Gyffredinol yn sgil yr arfer o gyfrif am fuddiannau ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na phan enillir buddiannau gan weithwyr.

24.6 Buddiannau Dewisol

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai pwerau cyfyngedig i dalu buddiannau ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisiau â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

25. Eitemau Eithriadol

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol yng nghyswllt y cyfrifon yma, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor.

26. Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda'r Llywodraeth Ganolog yn ei Fantolen. Felly, os ydi'r swm a gesglir gan yr Awdurdod oddi ar drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu) yn fwy na delir i Llywodraeth Cymru ar 31 Mawrth, mae'r swm sydd heb ei dalu eto i Lywodraeth Cymru in cael ei gynnwys yn y Fantolen fel credydwr. Yn yr un modd, os yw'r arian a dalwyd i Llywodraeth Cymru yn fwy na'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu), mae'r swm dros ben yn cael ei gynnwys yn y Fantolen fel dyledwr. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gofnodion cyfrifon sylfaenol; fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol, caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y Cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Nid yw'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Llif Arian heblaw am yr arian a ddelir yn ôl mewn perthynas â'r lwfans casglu. Mae unrhyw wahaniaeth rhwng yr arian a gasglwyd oddi wrth drethdalwyr TA â'r arian sydd yn cael ei dalu i'r Gronfa Drethi Annomestig yn cael ei gynnwys o fewn y gweithgareddau ariannol yn Natganiad y Llif Arian.

27. Incwm a Gwariant Asiantaeth

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cynghorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, cwmnïau dŵr ac adrannau'r llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan. Caiff y corff sy'n gwneud y gwasanaethau asiantaeth ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol. Dim ond y symiau sy'n gysylltiedig â'r Cyngor, er enghraifft y ffioedd a gafwyd am ddarparu gwasanaethau'r asiantaeth, fydd yn cael eu cynnwys yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y Cyngor.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu yn ysod y flwyddyn fel asiant ar ran:-

Llywodraeth Cymru - casglu Trethi Annomestig (TA) a thalu'r symiau a gasglwyd i Lywodraeth Cymru, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu;

Llywodraeth Cymru – Benthyciadau Cartrefi Gwag, lle mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant rhwng Llywodraeth Cymru a derbynyddion y Benthyciadau Cartrefi Gwag.

Llywodraeth Cymru – mae'r Cyngor wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru wrth dalu Grantiau Busnes Covid i gefnogi busnesau penodedig yn ystod y Pandemig yn enwedig i gefnogi busnesau yn ystod y cyfnod clo.

**DATGANIAD ARIANNOL ATODOL
CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31ain Mawrth 2022

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Gwariant		
Rheoli a Chynnal a Chadw - Atgyweirio a Chynnal a Chadw	4,174	3,189
Rheoli a Chynnal a Chadw - Goruchwylio a Rheoli	5,751	5,000
Rhenti, Ardrethi, Trethi a Thaliadau Eraill	6	144
Dibrisiant, Amhariad a Chollledion Ailbrisiio Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol	6,088	9,993
Costau Rheoli Dyled	12	12
Symudiad yn y Ddarpariaeth Amhariad ar gyfer Dyledion Drwg	79	46
Symudiad yng Nghroniad Absenoldebau Cronedig	9	58
Cyfanswm Gwariant	16,119	18,442
Incwm		
Rhenti Preswyl	(18,779)	(18,313)
Rhenti Dibreswyl	(218)	(212)
Taliadau am Wasanaethau a Chyfleusterau	(228)	(212)
Cyfraniadau tuag at Wariant	(184)	(133)
Arall	(115)	(210)
Cyfanswm Incwm	(19,524)	(19,080)
Gwariant Net Gwasanaethau CRT fel yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan	(3,405)	(638)
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Craidd Corfforaethol a Democrataidd	56	56
Gwariant Net Gwasanaethau CRT	(3,349)	(582)
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Incwm a Gwariant Gweithredol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan		
(Ennill) ar werthu Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol CRT	-	-
Ailbrisiio Asedau	-	(94)
Llog Taladwy a Thaliadau Cyffelyb	1,605	1,722
Llog ac Incwm o Fuddsoddiad	(6)	(10)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Derbyniadwy:	-	-
- Lwfans Atgyweiriadau Mawr	(2,685)	(2,674)
- Arall	(2,695)	(2,703)
Diffyg am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(7,130)	(4,341)

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falans CRT am y flwyddyn

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Blaenorol	(9,723)	(8,597)
Diffyg/(Gwarged) am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(7,130)	(4,341)
Addasiadau rhwng Seiliau Cyfrifo ac Ariannu yn ôl Statud	3,785	3,185
Gostyngiad/(Cynnydd) Net cyn Trosglwyddiadau i / o Gronfeydd Wrth Gefn	(3,345)	(1,156)
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	-	30
Gostyngiad/ (Cynnydd) Net yn y Flwyddyn ar y CRT	(3,345)	(1,126)
Addasiad i arian wrth gefn	735	-
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Cyfredol	(12,333)	(9,723)

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarparu tai Cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei "amgáu" a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o'r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa'r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC DAI

Mae pandemig Covid wedi effeithio ar allu'r Cyngor i brynu hen Dai Cyngor a chomisiynu eiddo sydd newydd ei adeiladu. Ar 31 Mawrth 2022, cyfanswm nifer yr anheddau oedd 3,887, cynnydd o 32 o 2020/21, gyda'r rhaniad yn ôl y math o annedd wedi'i ffurfio fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2021
Stoc y Cyngor		
Tai	2,067	2,043
Tai Unllawr	1,058	1,054
Fflatiau	754	750
Fflatiau un ystafell	8	8
Cyfanswm Stoc y Cyngor	3,887	3,855

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Buddsoddiad cyfalaf		
Tai	9,723	12,623
Ffynonellau Cyllido		
Derbyniadau Cyfalaf	-	-
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(5,379)	(5,377)
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(4,344)	(7,246)
Cyfanswm	(9,723)	(12,623)

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £2.685m ar gyfer 2021/22 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.674m yn 2020/21).

NODYN 4 – DIBRISIANT AC AMHARIAD MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2021/22 Dadgydnabod £'000	2021/22 Dibrisiant £'000	2021/22 Cyfanswm £'000	2020/21 Dadgydnabod £'000	2020/21 Dibrisiant £'000	2020/21 Cyfanswm £'000
Tir	-	-	-	-	-	-
Anheddau	1,616	4,079	5,695	5,654	3,701	9,355
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	-	393	393	-	255	255
	1,616	4,472	6,088	5,654	3,956	9,610

NODYN 5 – DERBYNIADAU CYFALAF O WAREDU TIR, TAI AC EIDDO ARALL YN Y CYFRIF REFENIW TAI

	2021/22 Nifer gwerthiannau	2021/22 £'000	2020/21 Nifer gwerthiannau	2020/21 £'000
Anheddau Cyngor				
Hawl i Brynu	-	-	-	-
Ad-dalu disgownt	-	-	-	-
Derbyniadau Arall				
Gwerthiant tir	-	-	6	(14)
Gwerthiant eiddo arall	-	-	1	(3)
Eiddo Morgais	-	-	-	-
		-		(17)
Llai Gosod o'r Neilltu	-	-	-	-
CYFANSWM		-		(17)

NODYN 6 – ÔL-DDYLEDION RHENT A DRWG DDYLEDION A DYLEDION AMHEUS

Yn ystod 2021/22, gwelwyd cynnydd o £0.019m yn y dyledion rhenti. Gweler yn y tabl isod grynodeb o ôl-ddyledion rhenti a rhagdaliadau:-

Ôl-ddyledion Rent	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	553	541
Ôl-ddyledion Gyn-denantiaid	285	278
Cyfanswm Ôl-ddyledion Rent	838	819
Blaendaliadau	(275)	(271)
Cyfanswm Dyled	563	548

Mae darpariaeth yn y Fantolen ar gyfer drwg ddyledion a dyledion amheus. Roedd y rhain yn cynnwys £0.628m yn erbyn rhenti (£0.584m yn 2020/21).

NODYN 7 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly, mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wyrdroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Cyfrif Incwm a Gwariant CRT	2021/22 £'000	2020/21 £'000
Cost Gwasanaeth Gyfredol	(777)	(292)
Cyfraniadau Cyflogwr a dalwyd yn wirioneddol	777	292
Cyfraniad i'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn	-	-

Ni fu'n bosib pennu faint o gost llogau pensiwn a dychweliad disgwylidig ar yr asedau yn yr adroddiad actiwariad sy'n gysylltiedig â'r Cyfrif Refeniw Tai, felly, mae'r rhain wedi eu dyrannu'n llawn i Gronfa'r Cyngor.

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Grŵp Mynediad Ynys Môn	Robert G Parry OBE FRAGS
Sioe Amaethyddol Môn	Kenneth P Hughes
Partneriaeth Cymunedau Mwy Diogel Gwynedd a Môn	Llinos Medi Huws
Canolfan Gyngori at Bopeth Ynys Môn	Nicola Roberts
Fforwm Iaith Môn	Llinos Medi Huws, Gwilym O Jones, R Meirion Jones, Ieuan Williams, Bryan Owen
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol	Richard Dew, Eric Wyn Jones Dafydd Roberts, Nicola Roberts, Robin Wyn Williams.
Grŵp Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Llinos Medi Huws
Pencampwr Gofalwyr	Robert G Parry OBE FRAGS
Pencampwr Diogelu Oedolion	Llinos Medi Huws
Pencampwr Plant Mewn Gofal	Richard Griffiths
Pencampwr Amrywiaeth	Margaret Murley Roberts
Pencampwr Cydraddoldeb	Nicola Roberts
Pencampwr Aelodau	Robert Llewelyn Jones
Pencampwr Pobol Hyn	Robert Llewelyn Jones
Pencampwr Sgriwtini	Gwilym O Jones
Pencampwr Lluoedd Arfog	Richard Dew
Pencampwr Plant a Phobl Ifnac	Llinos Medi Huws
Llys Llywodraethwyr Prifysgol Bangor	R Meirion Jones
Cwmni CYNNAL AGM	Margaret Murley Roberts
Cwmni Fran Wen	Vaughan Hughes
Pwyllgor Rheoli CYNNAL	R Meirion Jones, Dafydd Roberts, Ieuan Williams Dirprwy Arweinydd y Cyngor a dyma Brif Swyddog Gweithredol Cynnal
Partneriaeth Cyrchfan Môn	Richard Dew
Panel Maethu	Richard Griffiths
Grŵp Llandrillo/Menai	R Meirion Jones
Cyd-Bwyllgor GWE	R Meirion Jones
Panel Mabwysiadu Gwynedd a Môn	Dylan Rees
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn	Llinos Medi Huws
Pwyllgor Cronfa Bensiynau Gwynedd (Cyngor Gwynedd)	Robin Wyn Williams
Cyd-bwyllgor Cymru	John Griffith, Dafydd Rhys Thomas
Medrwn Môn	Llinos Medi Huws
Bwrdd Aelodau Consortiwm Awdurdodau Lleol Cymru (CLAW)	Robert G Parry OBE FRAGS
Menter Môn	Ieuan Williams
Cyd-Bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	Robert G Parry OBE FRAGS
Cyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru (Pwyllgor Lleol Môn)	Trefor Lloyd Hughes MBE, Glyn Haynes, Dylan Rees
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Richard Griffiths, Dylan Rees, Eric Wyn Jones
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Eric Wyn Jones

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIO LAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Richard Griffiths, Dylan Rees
Cymdeithas Tai Gogledd Cymru	Alun Wyn Mummery
Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Panel Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	Dylan Rees
Grŵp Llywio Adolygiad Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	Robert G Parry OBE FRAGS
Cydbwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Richard Dew, Robert G Parry OBE FRAGS
Bwrdd Cymunedau Mwy Diogel Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Carwyn Jones
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd Penrhoslligwy	Vaughan Hughes
Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus (Môn & Gwynedd)	Llinos Medi Huws
Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol	Llinos Medi Huws
Partneriaeth Cronfa Datblygu Cynaliadwy	Richard Dew
Ymddiriedolaeth yr Harbwr, Caernarfon	Robert G Parry OBE FRAGS
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, R Meirion Jones, Alun Mummery
Cymdeithas Awdurdodau Lleol Cymru	Llinos Medi Huws, Ieuan Williams, J Arwel Roberts
Grŵp Cyswllt Prosiect Wylfa Newydd	John Griffith, Richard Griffiths, Kenneth P Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones, Dafydd Rhys Thomas
Grŵp Rhanddeiliad y Safle Wylfa	John Griffith, Richard Griffiths, Kenneth P Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, Richard Owain Jones

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL

Mae Addasiad Blwyddyn Flaenorol yn addasiad perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisiau cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol arferol neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL

Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:-

- Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar, neu'n agos at, y swm a gludir; neu
- Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD

Lleihad mewn gwerth ased anghyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen. Fel arfer, mae hyn oherwydd digwyddiad sydd wedi gostwng gwerth ased yn sylweddol, er enghraifft tân neu os mae ased wedi darfod.

ARIAN A NEILLTUIR (APPROPRIATION)

Y symiau a drosglwyddir rhwng y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r cronfeydd refeniw neu gyfalaf wrth gefn.

ARCHWILIO CYFRIFON

Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

Dyma'r arian mewn llaw, arian a ordynnwyd, arian a ddelir mewn cyfrifon banc a buddsoddiadau tymor byr (e.e. 3 mis) ac y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau ariannol sy'n hysbys.

ASED

Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categoreiddio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:-

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu â gwerth isel iawn yn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae asedau anghyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED WRTH GEFN

Mae ased wrth gefn yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRIAETHOL

Gellir diffinio eitem anniriaethol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Anniriaethol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL

Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD

Asedau anghyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus o'r ased a grëwyd. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL

Asedau anghyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu'n ddewisol.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL

Asedau anghyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwarged i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH

Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth a diwylliant.

BENTHYCA DI-GEFNOGAETH

Gall y Cyngor fenthyca arian ychwanegol i'r benthyca â chefnogaeth y Llywodraeth i gyllido ei wariant cyfalaf cyn belled a'i fod yn fforddiadwy a chynaliadwy. Fe lywodraethir y pŵer yma gan Gôd Pwyllog CIPFA, a mae'r Cyngor yn lwyr gydymffurfio â hwn.

BENTHYCA DROS DRO

Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BENTHYCA GYDA CHEFNOGAETH

Mae'r Cyngor yn benthyca arian i gyllido rhan o'i raglen cyfalaf. Fe adnabyddir y benthycaid gan Lywodraeth Ganolog yn ei glandriad cyllido ar gyfer y Cyngor.

BUDD-DALIADAU TAI

System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)

Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau dewisol y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Dewisol) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD

Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)

Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, cyfran o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW

Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWLB)

Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a/neu fwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthycu ei hun.

CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

COLLEDION CREDYD

Hwn yw'r gwahaniaeth rhwng y symiau arian sy'n ddyledus i'r Awdurdod yn unol â'r contract a'r holl lif arian ddisgwylir i'r Awdurdod ei dderbyn, wedi ei ddisgowntio ar y raddfa llog effeithiol gwreiddiol.

COLLEDION CREDYD DISGWYLIEDIG 12 MIS

Hwn yw'r cyfran o golledion credyd disgwylidig oes gyfan sy'n cynrychioli'r colledion credyd disgwylidig sy'n deillio o ddiffyg offeryn ariannol sy'n bosib o fewn deuddeng mis ar ôl y dyddiad adrodd.

CONTRACT TYMOR HIR

Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)

Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwylir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymdeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU

Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr ac, fel y cyfryw, nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwylidig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CORFFORAETHOL A DEMOCRATAIDD CRAIDD

Mae'r Corfforaethol a Democrataidd Craidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly, mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

COSTAU CYLLIDO CYFALAF

Costau cyllido cyfalaf yw unrhyw gostau ychwanegol sy'n deillio o fenthycu i gyllido prosiectau cyfalaf. Tuedda rhain i fod y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a gymerir a'r gost Darparieth Refeniw Isaf (MRP) a godir ar gyllid prosiectau drwy fenthyciadau. Y MRP yw'r isafswm mae'n rhaid codi i'r cyfrif referniw bob blwyddyn er mwyn daparu ar gyfer ad-dalu benthyciadau a symiau arall

fenthycwyd gan y Cyngor.

CREDYDWR

Swm sy'n ddyledus i unigolion neu sefydliadau eraill gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN

Croniad gwarged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf, fel y Gronfa Ailbriso Wrth Gefn, i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD WRTH GEFN DEFNYDDIADWY

Symiau penodol a osodir o'r neilltu ar gyfer pwrpasau polisi'r dyfodol neu ar gyfer digwyddiadau annisgwyl. Gall eu defnyddio i gyllido gwariant neu i leihau trethi.

CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

Y cronfeydd wrth gefn a ddefnyddir i amsugno'r gwahaniaeth rhwng y canlyniad o ddefnyddio ymarferion cyfrifo cywir â gofyniad trefniadau statudol ar gyfer cyllido gwariant. Mae cronfeydd wrth gefn o'r fath yn cynnwys enillion a cholledion heb eu gwireddu mewn perthynas ag ail-brisio eiddo, offer a chyfarpar ble mae rhaid gwerthu'r ased cyn i'r gwerth fod ar gael.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH

Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU

Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod nwyddau/gwasanaethau a dderbyniwyd yn y flwyddyn neu incwm a gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyn neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL

Yr holl symiau a delir i, neu sy'n dderbyniadwy gan, weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhreth incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO

Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen, fel arfer 31 Mawrth y flwyddyn ddilynol.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB

Datganiad o faint o gyllid y mae'r Cyngor wedi ei neilltuo i bob gwasanaeth a swyddogaeth i'w wario neu ei godi mewn incwm ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF

Cyllid sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthyca, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG

Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB

Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Mae'r datganiad yn anelu i ddangos sut defnyddir gwariant blynyddol a sut y'i gyllidiri o adnoddau. Dangosa'r golofn gynta, y gwariant net a godir i'r Gronfa Gyffredinol a balansau'r CRT, y gwir effaith o'r gost o ddarparu gwasanaethau am y flwyddyn, ac eithrio addasiadau cyfrifo.

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN

Dangosir y datganiad y symudiad o gychyn y flwyddyn i'w diwedd ar gyfer yr holl gronfeydd wrth gefn ddefnyddiadwy a ddelir gan y Cyngor ac y gellir eu defnyddio i gyllido costau'r Cyngor neu i leihau trethiant lleol, ynghyd â chronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio.

DARPARIAETH

Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn, o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Un o brif ddatganiadau ariannol y Cyngor sy'n cofnodi'r holl incwm a gwariant ar gyfer y Cyngor wedi ei gategoreiddio'n unol â gofynion safonol CIPFA fel y gellir cymharu awdurdodau.

DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r datganiad llif arian yn dangos y newidiadau yn yr arian a'r cywerthoedd ariann sydd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

DERBYNIADAU CYFALAF

Yr elw o waredu tir neu asedau anghyfredol. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth, ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw.

DIBRISIANT

Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau anghyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treuliad amser neu ddarfodiad trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon Terfynol.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASEDAU PENSIWN

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a gyllidiri, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn gwerth teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET

Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR

Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor gan unigolion neu sefydliadau eraill am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARIAID

I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraidd sy'n codi oherwydd:-

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwarïaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu
- Fod y tybiaethau actiwaraidd wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW

Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH

Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffurfriad yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuol neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)

Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei offen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar brynu ased anghyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol anghyfredol. Mae enghreifftiau'n cynnwys : adeiladu ysgol newydd, prynu offer TG, adnewyddu sylweddol cartref gofal.

GWARIANT REFENIW

Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A GYLLIDIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)

Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gydweddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWASANAETHAU ASIANTAETH

Y Gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor i drydydd parti neu ar ran sefydliad arall.

GWERTH GWEDDILLIOL

Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET

Y swm y mae asedau anghyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronrus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET

Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG

Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnewid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TRETHADWY

Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau Trethi Annomestig.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)

Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR

Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes ddisgwyledig yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n y lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tâl llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau a rhywmedigaethau ariannol a gludwyd yn ôl y gost gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronus.

MATEROLIAETH

Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac, yn y pen draw, gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)

Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased anghyfredol.

PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Ceir diffiniad manwl o Bartïon Cysylltiedig yn SGR 24. I bwrpasau'r Cyngor, ystyrir fod partïon cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu ardollau ar y Cyngor. Gall partïon cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartïon cydfenter ac yn enwedig Aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT

Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL

Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased anghyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL

Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased anghyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF

Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC

Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyl defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau traul, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH

Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwy'r neu arian parod wedi'u gordynnu.
- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd, drwy drefniant, yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i ffwrdd trwy swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH WRTH GEFN

Mae rhwymedigaeth wrth gefn naill ai'n:-

- Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n
- Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwyedd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN

Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcener yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu am wasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Mae'r Trethi Annomestig yn ardoll ar fusnesau wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asesedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei ailddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartïon Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN

Datganiad o werth cywir a theg o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	26 Gorffennaf 2022
Pwnc	Adolygiad o'r Blaenraglen Waith ar gyfer 2022-23 f3
Pennaeth Gwasanaeth	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 01248 752601 MarcJones@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.gov.uk
Natur a Rheswm dros Adrodd Darparu Blaenraglen Waith ar gyfer 2022-23 i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.	

Cyflwyniad

1. Mae Blaenraglen Waith (f3) ynghlwm yn [Atodiad A](#), ynghyd â rhaglen hyfforddiant yn [Atodiad B](#).
2. Mae'r rhaglen wedi'i datblygu gan ystyried cyfrifoldebau newydd y Pwyllgor o ganlyniad i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, a'r newidiadau i gylch gorchwyl y Pwyllgor yn sgil y ddeddf newydd.
3. Yng nghyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 29 Mehefin 2022, cododd yr aelodau bryderon ynghylch maint yr agenda arfaethedig ar gyfer y cyfarfod ym mis Medi 2022, a gofynnwyd pe byddai modd ychwanegu cyfarfod arall i'r Blaenraglen Waith. O ganlyniad, mae cyfarfod ychwanegol wedi'i gynnwys ym mis Hydref 2022.

Argymhelliad

4. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:
 - yn ystyried a yw'r Blaenraglen Waith a gynigir ar gyfer 2022-23 yn bodloni cyfrifoldebau'r Pwyllgor yn unol â'i gylch gorchwyl.

Atodiad A – Blaenraglen Waith 2022-23 (f3)

Swyddogaeth Graidd	29 Mehefin 2022	26 Gorffennaf 2022	21 Medi 2022	20 Hydref 2022	08 Rhagfyr 2022	07 Chwefror 2023	18 Ebrill 2023
Trefniadau Atebolrwydd (3.4.8.3)	Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2022-23 (3.4.8.3.2) Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd 2021-22 (3.4.8.3.1)	Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2022-23 (3.4.8.3.2)	Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2022-23 (3.4.8.3.2)		Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2022-23 (3.4.8.3.2)	Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2022-23 (3.4.8.3.2) Adolygiad Blynyddol o Gylch Gorchwyl y Pwyllgor (3.4.8.3.2)	Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2022-23 (3.4.8.3.2) Hunan Asesiad y Pwyllgor (3.4.8.3.2)
Llywodraethiant (3.4.8.4)		Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Drafft (3.4.8.4.1/2/3)	Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol (3.4.8.4.1/2/3)	Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol (3.4.8.4.1/2/3)	Cod Llywodraethiant Lleol (3.4.8.4.1/3) Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Craffu Partneriaethau ac Adfywio 2021-22 (3.4.8.4.4)		
Rheoli Trysorlys (3.4.8.5)			Adroddiad Blynyddol 2021-22 (3.4.8.5.1/2/3/4)		Adroddiad Canol Blwyddyn (3.4.8.5.3)	Strategaeth a Dangosyddion Darbodus 2023-24 (3.4.8.5.3/4)	
Fframwaith Sicrwydd (3.4.8.7)			Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant Gwybodaeth		Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant mewn ysgolion (3.4.8.7.1)		Adroddiad Yswiriant Blynyddol (3.4.8.7.1)

Tudalen 192

Swyddogaeth Graidd	29 Mehefin 2022	26 Gorffennaf 2022	21 Medi 2022	20 Hydref 2022	08 Rhagfyr 2022	07 Chwefror 2023	18 Ebrill 2023
			2021-22 (3.4.8.7.1) Adroddiad Blynyddol Diogelwch TGCh 2021-22 (3.4.8.7.1) Adroddiad Iechyd a Diogelwch Blynyddol 2021-22 (3.4.8.7.1)		Adroddiad Blynyddol Caffael 2021-22 (3.4.8.7.1)		
Rheoli Risg (3.4.8.8)			Cofrestr Risg Corfforaethol (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)			Adolygiad Blynyddol o Fframwaith Rheoli Risg (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1) Cofrestr Risg Corfforaethol (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)	
Atal Twyll a Llygredd (3.4.8.9)			Adroddiad Blynyddol Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2021-22 (3.4.8.9.4) Adroddiad Sylwadau, Cwynion a Chwythu		Adolygiad Blynyddol o Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd (3.4.8.9.2/3)		

Tudalen 193

Swyddogaeth Graidd	29 Mehefin 2022	26 Gorffennaf 2022	21 Medi 2022	20 Hydref 2022	08 Rhagfyr 2022	07 Chwefror 2023	18 Ebrill 2023
			Chwiban Blynyddol (3.4.8.9.1)				
Archwilio Mewnol (3.4.8.10)	Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2021-22 (3.4.8.10.6/7/8/9/12/14/15) (3.4.8.6) Strategaeth Archwilio Mewnol Blynyddol 2022-23 (3.4.8.10.1/2/5/6)		Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/ 11) (3.4.8.6) Materion/ Risgiau sy'n Weddill (3.4.8.10.11)		Adolygiad o'r Siartr Archwilio Mewnol (3.4.8.10.3/13) Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/ 11) (3.4.8.6)	Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/ 11) (3.4.8.6)	Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/11) (3.4.8.6) Materion/Risgiau sy'n Weddill (3.4.8.10.11)
Archwilio Allanol (3.4.8.11)			Adroddiad Archwilio Cyfrifon (3.4.8.11.2) (3.4.8.12.3)	Adroddiad Archwilio Cyfrifon (3.4.8.11.2) (3.4.8.12.3)	Crynodeb Archwilio Blynyddol 2022 (3.4.8.11.3)		Cynllun Archwilio Blynyddol 2022-23 (3.4.8.11.1/3)
Adrodd Ariannol (3.4.8.12)		Datganiad Cyfrifon Drafft 2021-22 (3.4.8.12.1/2)	Datganiad Cyfrifon Terfynol 2021-22 (3.4.8.12.1/2)	Datganiad Cyfrifon Terfynol 2021-22 (3.4.8.12.1/2)			
Rheoleiddwyr ac Archwilwyr Eraill (3.4.8.13)							
Delio â Chwynion (3.4.8.14)			Adroddiad Blynyddol Sylwadau, Cwynion a Chywthu				

Swyddogaeth Graidd	29 Mehefin 2022	26 Gorffennaf 2022	21 Medi 2022	20 Hydref 2022	08 Rhagfyr 2022	07 Chwefror 2023	18 Ebrill 2023
			Chwiban 2021-22 (3.4.8.14.1/2)				
Adroddiad Hunanasesu (3.4.8.15)		Adolygiad o'r Adroddiad Hunanasesu Blynyddol Drafft (3.4.8.15.1/2/3)					
Asesiad o berfformiad gan Banel (3.4.8.16) ¹							

¹ O leiaf unwaith yn ystod cylch etholiadol cynhelir asesiad o berfformiad gan banel yn ystod y cyfnod rhwng etholiadau cyffredin ar gyfer cynghorwyr i'r cyngor. Gall y cyngor ddewis comisiynu mwy nag un asesiad gan banel mewn cylch etholiadol, ond nid yw hyn yn ofynnol o dan y ddeddfwriaeth. (Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Rhaid i'r cyngor drefnu bod drafft o'i ymateb i'r asesiad o berfformiad gan banel ar gael i'w bwyllgor llywodraethu ac archwilio, a rhaid i'r pwyllgor hwnnw wedyn adolygu'r ymateb drafft a gall wneud unrhyw argymhellion ynglŷn â newidiadau i'r ymateb i asesiad y panel.

Atodiad B – Rhaglen Hyfforddiant

Hyfforddiant benodol i'r pwyllgor

Maes	Cyfrwng	Darparwr	Dyddiad Darparu / Wedi'i Drefnu
Sefydlu	Rhithiol	Jo Hendy, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	23 Mehefin 2022
Datganiadau Ariannol	Rhithiol	Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	13 Gorffennaf 2022
Cwynion	Rhithiol	Matthew Harris, Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	9 Medi 2022
Rheoli Trysorlys	Rhithiol	Richard Bason, Uwch Gyfarwyddwr, Link Treasury Services	Cyn 21 Medi 2022

Hyfforddiant gorfodol

Maes	Cyfrwng	Darparwr	Dyddiad Darparu / Wedi'i Drefnu
Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Ymwybyddiaeth Seiber	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Ymwybyddiaeth Sylfaenol o Ddiogelu	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Atal/Prevent (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Caethwasiaeth Fodern (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd